

G. M. HAARDT OG L. AUDOUIN-DUBREUIL

PAA LARVEFØDDER GENNEM AFRIKA

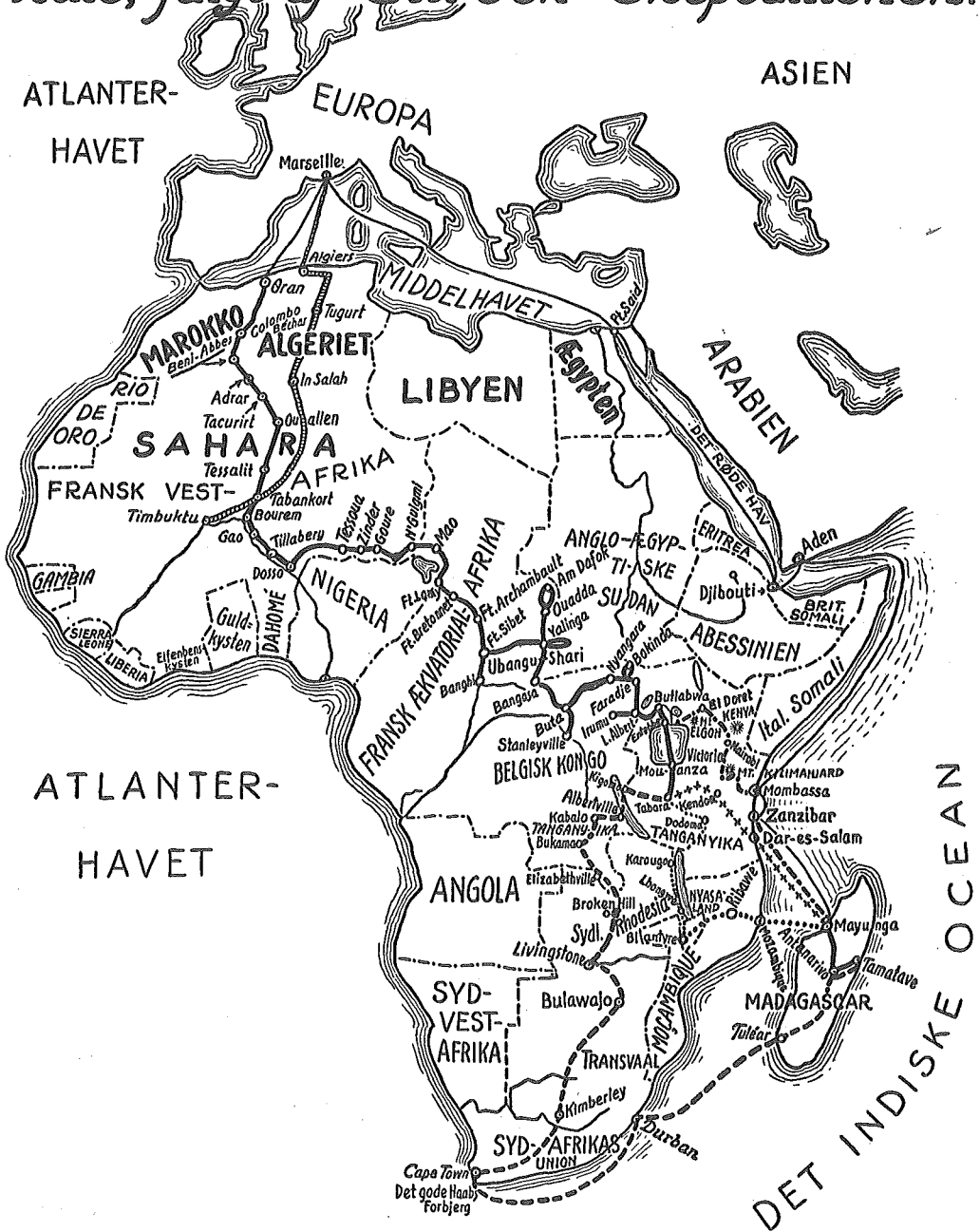
PAA DANSK VED
ERLING STENSGÅRD

CHR. ERICHSENS FORLAG
1936

14.
28.5.00.

Rute, fulgt af Citroën- Ekspeditionen.

- Rute, fulgt af Ekspeditionen.
- " " " G. M. Naardt.
- - - - - " " " L. Audouin-Dubreuil.
- ++++++ " " " C. A. Bettembourg.
- " " " C. B. Bruhl.
- ~~~~~ Første Rejse gennem Sahara pr. Automobil.
- ~~~~~ Ekspedition med Naardt, Audouin-Dubreuil.

FØRSTE DEL

GENNEM SAHARAS ØRKEN

FORORD

I Aarene 1916—20 udfoldedes der store Bestræbelser for at skabe en sikker og *hurtig* Forbindelse mellem Nord-Afrika og Fransk Vest-Afrika.

Siden Arilds Tid er al Færdsel gennem det uhyre Ørkenbælte mellem Atlasbjergenes sydlige Udløbere og Niger foregaaet paa Kamelryg, men dette betyder, at Rejsen fra Tuggurt til Tombuktu tager et halvt Aars Tid — og tilmed kan hver Kamel ikke bære mere end ca. 150 Kilogram. Jernbaner er endnu Fremtidsmusik i disse Egne — altsaa gav Frankrig sig til at prøve, om Biler kunde løse den svære Opgave. Aar efter Aar startedes Bilekspeditioner, men uden synderligt Held.

Det syntes altsaa virkelig, som om Bilkørsel i Sahara ikke havde nogen rigtig Fremtid for sig.

Men 1921 bragte Løsningen paa Problemet.

Citroën-Fabrikkerne begyndte i dette Aar, under Medvirken af Ingeniør Adolphe Kégresse, at bygge Vogne, som var i Stand til at overvinde alle Terrænvanskeligheder — nemlig en Slags Traktorer, som var forsynede med et endeløst Gummibaand, der rullede under Hjulene og dannede ligesom en bevægelig Skinne. En Vogn, der gik paa saadanne »Larvefødder«, kunde, udrustet med en 10 HK Motor, klare sine 40—45 Kilometer i Timen, kørte aldrig fast og tog Stigninger og alskens Forhindringer med Glans.

Saa snart denne Vogntype var funden og med Held prøvet, planlagde André Citroën en Bil-Ekspedition gennem Saharas Ørken.

Med Kaptajn Audouin-Dubreuil som Fører blev i Løbet af Vinteren 1921—22 otte Larvebiler dirigeret til Tuggurt, en stor Oase i det nordlige Sahara. Flere Tusind Kilometer blev prøvekørt, og Ekspeditionens Rejserute blev nøjagtig fastlagt og alle Forberedelser truffet med Hensyn til dens Forsyning med Levnedsmidler, Benzin, Olie o. s. v.

De fem Vogne, som var udsete til at foretage den spændende Ørkenfart, var indrettede med Plads til tre Personer og rummede Kister til Levnedsmidler, Lejrgrejer, Kort og Ammunition — Ørkenen frembyder mange Farer, og Ekspeditionen var udrustet med et Gevær pr. Mand og tre Mitrailløser. Paa Siden af hver Vogn fandtes i sammenrullet Stand et Telt, som kunde rejses i Løbet af faa Minutter; to af Vognene medførte mellem 500 og 1000 Liter Benzin, de andre hver 400 Liter samt 60 Liter Vand. De var ikke udstyrede med Radio.

* * *

Larvefødderne viste sig at svare til — eller vel snarere at overgaa — alle Forventninger. Stor var André Citroëns Glæde, da han den 10. Januar 1923 modtog Ekspeditionens Sejrsbulletin fra Tombuktu.

FØRSTE KAPITEL

Før Starten. — Ekspeditionens Deltagere præsenteres.

Den 5. December 1922, Kl. 7 om Aftenen, afrejste den ene af Citroën-Ekspeditionens Chefer, Georges Marie Haardt — Navnet udtales »Art«, Stavemaaden maa forekomme en Gennemsnitts-Franskmand temmelig barbarisk — med Toget fra Paris til Marseille, hvorfra Rejsen skulde gaa videre med Damper over Middelhavet til Algier og derfra ad Jernbanen til Biskra; her hører den regulære Banelinie op, men med en smalsporet Bane rejser man gennem Ued R'irs Palmelunde og naar frem til Tuggurt, en grøn Plet, der ligger i Sandet som en Smaragd i sin Guldindfatning. Fra Tuggurt er det, at Bil-Ekspeditionen skal udgaa. I det Foredrag, som André Citroën den 2. December holdt for en repræsentativ Forsamling med den franske Koloniminister i Spidsen, forudsagde han dristigt, at Turen fra Tuggurt til Tombuktu skulde blive gjort paa tyve Dage. »Gid den Beregning maa holde Stik!« udbryder Haardt i de Dagbogsoptegnelser, han nedskriver, mens han i Nattoget ruller gennem Frankrig.

Han fordriver Tiden med paa ny at gennemlæse de mange venlige Breve, han i de sidste Dage har modtaget. Ikke mindst dyrebare er ham de, der er skrevet af ganske jævne Folk. Der er nu f. Eks. et, hvori en ung Arbejderske lover, at hun vil tænde et Vokslys ved den hellige Genevièves Grav for ham og hans Kammerater. Og et andet, hvori en gammel Mutter i Provinsen skriver: »Min Søn, som er Spahi, siger, at om Vinteren er Nætterne forfærdelig kolde i Ørkenen, husk derfor at tage rigtig varme Klæder med.« Haardt kikker ogsaa i et Brev, han har modtaget fra Ekspeditionens anden Chef, Louis

Audouin-Dubreuil, som allerede i nogen Tid har opholdt sig i Tuggurt.

»For et Øjeblik at tænke paa noget andet end de anstrengende, men spændende Forberedelser til vort Togt,« hedder det i dette Brev, »gik jeg i Aften ganske alene ud imod den gyldne Slette og saa Solen gaa ned i al sin Glans. Tuggurt blaaede bag mig, og jeg tænkte paa dig, der snart med mig skal nyde Tusmørkets simple og storslaaede Skønhed. Paa Tilbagevejen gik jeg gennem Uled Nail'ernes Kvarter og drak, paa arabisk Vis, tre Kopper Pebermynte-Te hos Fatma bent Raïda. Da jeg fortalte hende, at en stor Høvding fra Paris snart vilde komme og besøge hende, bad hun mig om i god Tid at underrette hende om din Ankomst, for at hun kunde parfumere sit Hus og tilkalde Uled Nail's skønneste Kvinder — de skal træde Dansen til raïta'ens, den gamle Berberfløjtes, Toner ...«

Audouin-Dubreuil havde for øvrigt allerede forrige Vinter opholdt sig en Tid i Sahara for at lede Udsendelsen af de Hjælpeekspeditioner, som er omtalt i André Citroëns Indledning.

De to Chefer kunde støtte sig til en Række udmærkede Medarbejdere. Først og fremmest er der Grund til at nævne Ekspeditionens Chauffør-Hold, fem førsterangs Folk, som var blevet udvalgt ikke blot for deres solide tekniske Dygtigheds Skyld, men ogsaa fordi man vidste, at man kunde stole paa deres Karakter, deres Intelligens og deres Mod. Det viste sig, at Valget havde truffet de rette. Da Eventyret vel var overstaaet, fik disse Mænd det Skudsmaal, at om Turene end blev aldrig saa lange, og selv om Maaltiderne blev højst uregelmæssige og Timerne til Søvn kun sparsomt tilmaalt, saa gik de alle fem paa med godt Humør og aldrig svigtende Begejstring. Og det samme gjaldt deres Kammerater ved Hjælpeekspeditionerne, saavel René Estienne — Ekspeditionschefernes højre Haand — og de Cérís som disses henholdsvis syv og tre Medhjælpere.

Til Ekspeditionens Generalstab hørte ogsaa Geogra-

fen Dr. Paul Castelnau. Han havde ikke blot sin Videnskab at passe, han tog sig ogsaa af Filmsoptagelserne undervejs — drejede paa Svinget til »Billedmøllen«, som en af Chaufførerne kaldte Filmsapparatet. Som Fører og Tolk virkede Adjudant Chapuis af Sahara-Ingeniørtropperne.

Og saa er endda ikke alle Ekspeditionens Medlemmer nævnt — eet Navn mangler endnu: Flossie, Selskabets Lykkedyr!

Hvem var Flossie? En lille hvid Dame, en Sealyam Terrier, som tilhørte en af Deltagerne og som, længe før hun blev Globe-trotter, var fordelagtig bekendt i Citroën-Fabrikkerne. Det var Chaufførerne, der absolut vilde have Flossie med paa Rejsen, og hun klarede sig gennem det store Eventyr med glimrende Helbred og med en Tapperhed, som hun tidligere kun havde haft Lejlighed til at lægge for Dagen over for Spurvenerne i Tuileries-Haven. Nu har Flossie indskrevet sit Navn i Opdagelsesrejsernes Historie.

ANDET KAPITEL

Fra Tuggurt til den store Oase In Salah.

Den 16. December kunde de to Chefer telegrafere fra Tuggurt hjem til Paris, at alt var klart til Starten: »Vore Prøvekørsler her i Omegnen er gaaet brillant, saa vi nærer det lyseste Haab. Vort fjerne Maal, Tombuktu, Sudans Dronning, skal vi naa gennem Ørkenen, stadig paa fransk Grund. I Morgen gør vi den første Dagsrejse: Tuggurt—Uargla.«

Og saa kan Rejsedagbogen indvies:

Tuggurt, 17. December.

Det er Nat, en kold, maanelys Sahara-Nat. Klokken er halv fire. Tuggurt sover. Palmetræerne staar ubevægelige — de danner som et pragtfuldt, tungt Draperi af sort Fløjel mod den stjernefunklende Himmel. I højtidelig Stilhed foretages de sidste Forberedelser til Starten, og Klok-

ken 5 finder Afrejsen Sted — i al Beskedenhed og dog imponerende. Vore Lygter oplyser Buegangene overfor. Der staar to Officerer i røde Burnus'er — de er de eneste Tilskuere. »I skal udføre en smuk Bedrift,« siger den ene af dem, »og det vil sikkert ske med ægte fransk Elegance.« — Kunde vi ønske os et bedre Ord med paa Vejen?

Langsomt glider Vognene frem. Vore Lygter kaster deres grelle Skær paa Palmerne og paa segia'ernes (Overrislingskanalernes) klare Vand. Tuggurt viser sig til Afsked for os som en fortryllet Have. Vi lægger Byens sidste kuba'er (Helgengrave) bag os, og udstrakt foran os ligger den umaadelige Slette i et blaanende Skær. Henne ved en Klynge sorte, tæt tillukkede Telte giver nogle Hunde sig til at gø — Flossie svarer med en ironisk Knurren. Hvad tænker de Nomader derinde i Teltene monstro om os, naar de hører os fare forbi? Vi er vel sagtens for dem som de Troldmænd, om hvem de gamle Koner fortæller gruopvækkende Eventyr om Aftenen ved Baalet.

Snart ruller vi hen over sebkra'ernes — de udtørrede Laguners — saltholdige Jord, hvorfra en isnende Kulde slaar op om os. Vi er alle tavse, helt højtidelig stemte ved Tanken om, hvor stor den Opgave er, som er stillet os. Og allerede nu, i denne første Stund, føler vi, hvorledes hele Ekspeditionen er som eet Legeme og een Sjæl. Pligtfølelsen og Viljen til at sejre gennemtrænger os alle.

Kl. 6 naar vi ksar'en Temassine. Her staar uden for sin Dør Kadien Abd-el-Kader ben Hadj Said og byder os Velkommen. I en hvælvet Sal i hans maleriske Hus skænker hans Tjenere sort Kaffe for os, mens han fortæller os om In Salah, hvor han længe har boet, og om El Ued, hvor han i sin Tid lærte Isabelle Eberhardt, Saharas talentfulde Skildrer, at kende.

Da vi forlader Temassine, staar Solen op, den gyder et rosenrødt Skær over Klitterne og faar drinn-Totterne til at spille i det blaalige. Karavanesporet gaar hen over

nogle smaa Klitter — den højeste af dem, Dokkara-Klitten, passerer vi ved 9-Tiden. Her faar vore Vogne straks Lejlighed til at vise, hvad de duer til: mens de almindelige Bilringe, selv om de er anbragt parvis, og selv om de er nok saa tykke, borer sig ned i Sandet uden at faa fat, jævner Larvefødderne straks Sandet ud, glatter det, for derpaa med største Lethed at kaste det bag ved sig, idet de glider hen ad dets Overflade. De saa at sige laver selv den Vej, de skal færdes paa. Med deres Smidighed minder de om Kamelens brede, bløde Fod, det skønneste Redskab, Naturen har skabt og tilpasset for Klitternes smuldrende Støv. Ogsaa i andre Henseender kan vor Vogn for øvrigt sammenlignes med Kameler — en Vogn af den Type er saa udholdende, falder i Farve og i Form saa lykkeligt sammen med Omgivelserne og er tillige saa let at føde (dens Benzinforbrug er minimalt), at man uvilkaarligt kommer til at tænke paa det prægtige Dyr, som med rette er kaldt »Ørkenens Skib«. Det har de indfødte med deres glimrende lagttagelses-evne da ogsaa lagt Mærke til; f. Eks. var der en Mand fra Hoggar, som en Dag, da en af vore Chauffører i sit Ansigts Sved smurte sin Vogn, med lun Ironi sagde til ham: »Din mehari (Kamel) løber ganske vist hurtigere end min, men jeg har ikke nær saa meget Mas med at gøre min i Stand!«

Efter et kort Hvil ved Middagstid ved den lille Landsby Ngussa kommer vi henimod Kl. 2 til en bred sebkra, paa hvis modsatte Bred Uargla ligger som en grøn Sø midt i det stærke Ørkenlys. Mod denne mørke Grønhed tegner ksar'en (den befæstede Landsby) sig med en Tone af Sepia og faar en til at tænke paa de stolte Saracenerbyer, Gustave Doré var en Mester i at tegne. Slanke Minareter knejser op over Bymurens Tinder fra Lella Aza-Moskeen og andre Helligdomme. Uargla har haft en straalende Fortid; i gamle Dage besang Digterne den som »Guldnøglen til Ørkenen«, alle Sydens Karavaner strømmede hertil, og eventyrlige Rigdomme ophobedes bag Stadens Mure. Men i det 16de Aarhundrede

blev Uargla plyndret og hæret, og dermed var dens Storhedstid forbi. Siden 1853 har Byen været under fransk Styre. Stedets Frugtbarhed skyldes Ued Mja's underjordiske Løb; fra talrige artesiske Brønde faas rigeligt Vand, som giver Næring til henved en Million Daddelpalmer.

Gennem Kikkert, og senere med det blotte Øje, ser vi nu store Skarer af Heste- og Kamelryttere drage os i Møde, og snart er vi omgivet af franske Officerer og arabiske Høvdinge. Alle Stammernes Faner flagrer for Vinden, og en Mængde Spillemænd lader uophørlig den arabiske Musik skingre gennem Luften. Hele Flokke af Ryttere lader Geværerne knalde, derefter kommer Krigere til Fods i hidsig Ilmarch, og Festen fortsættes med Kamel- og Hestevæddeløb. Ved 5-Tiden er vi Gæster ved en fornem diffa (Banket) i Kadi Adda ben Badj's mægtige Telt.

Vi sidder paa et af disse store røde og sorte Tæpper, som Kvinderne i Djelfa saa mesterligt forstaar at væve. Gennem Teltaabningen ser man den tavse Folkesværn vandre langsomt ind mod ksar'en. Det er en fuldkommen bibelsk Scene, et Optrin fra Abrahams Tid.

Fløjter og en Tromme udfører en barbarisk Musik, der virker bedøvende som en Trylledrik.

Sandet er lidt efter lidt blevet rosenrødt, i Vest lægger en bleg Farvetone sig over hammada'ens mørke Flade — i denne Tusmørkeskønhed slutter Færdens første Dag, den Dag, som for os sætter Skel mellem Civilisationen og Livet paa de store Vidder.

— Vi havde i Dagens Løb lagt Mærke til, at de franske Officerer og de indfødte var i lige Grad interesserede i at undersøge vore Vogne. Men deres Nysgerrighed udsprang af ganske forskellige Motiver. Officererne var først og fremmest optaget af det Spørgsmaal, hvad disse Vogne betød i Retning af at gøre Samfærdslen i Sahara hurtigere og sikrere. De indfødte derimod studerede især de Vaaben, Ekspeditionen var udrustet med; navnlig de tre Mitrailløser indgød dem Respekt. (Og det er ganske

nyttigt, at Saharas Befolkning er paa det rene med, at Frankrigs væbnede Styrke for Fremtiden kan tilbagelægge flere Hundrede Kilometer om Dagen igennem lige meget hvilket Terræn!). Saa var Folk i Uargla ogsaa meget optaget af de symbolske Mærker, vore Vogne bar; de var nemlig alle fem smykket med et Vaaben ligesom Korstogriddernes Stridsheste eller som Flyvemaskiner og Biler, ja, endog Kanoner, i Verdenskrigen. Disse Vaabenmærker var følgende: Guldkarabæen, Sølvhalvmaanen, Den flyvende Skildpadde, Oksen Apis og Den krybende Larve. De blev alle grundigt undersøgt og ivrigt drøftet, og de opfattedes sikkert som magiske Tegn, der skulde beskytte os mod onde Øjne.

18. December.

Kl. 6 kører vi ud af Uargla. Det er bidende koldt ved Daggry. En halv Times Tid senere er vi ved Foden af Højdedraget Gara Krime, hvor Uarglas Officerer i 1898 tog Afsked med Foureau-Lamy-Ekspeditionen — den skulde ogsaa krydse Sahara, men den brugte to Aar om at naa frem til Niger. Morgen og Aften spiller Gara Krime i alle mulige Farver; ikke for intet har en Saharadigter kaldt den »Regnbuens jordiske Søster«. Her skilles vi fra de franske Officerer, som har fulgt os paa Vej fra Uargla. De er helt bevægede ved at sige os Farvel, thi de kender til fulde de Vanskeligheder og Farer, vi drager i Møde: udtørrede Brønde, Sandstorme, Røverbander, der som Rovfugle slaar ned paa Karavanerne, mens de sover.

Igennem den endeløse, ensformige Ørkens bløde Sand, hvor der ikke er andet at se end Smaabuske af sboth og drinn, kører vi i temmelig langsom Fart, idet vi følger det Spor, Hjelpeekspeditionens Biler har draget i Sandet. En 60 Kilometer fra Uargla maa vi et langt Stykke Vej arbejde os igennem et Ælte af flydende Gibs, det er drøjt for Vognene. Ved Middagstid kommer vi til nogle smaa Klitter, som ligger Nord for Oasen Hassi Djemel, men vi kører uden om Oasen for at skyde Gen-

vej. Larvefødde virker storartet; med deres smaa 10 HK Motorer og trods de 2000 Kilos Vægt skærer Vognene en god Fart over Sandet. Snart kommer vi ud i et reg-Terræn, overstrøet med brogede Smaaasten; jo dybere Solen daler, i des flere Farver straalere disse Stene. Kl. 17 begynder det at mørknes, men en lille Tid kører vi uden tændte Lygter. De hvide Vogne tegner sig lyst imod Jordsmonnet, som lidt efter lidt bliver mørkere og mørkere. Ved 20-Tiden standser vi ved Foden af Khechabas Klitter og slaar Lejr for første Gang. Teltene rejses, men Ved findes ikke, ikke en Pind, saa vi kan hverken koge Mad eller varme os. Isnende kold er Natten — naar man ser os ligge og krybe sammen under vore Tæpper, mens vore Lygter faar Klittens Sand til at tage sig ud som Sne, skulde man ikke tro, at vi var Sahara-rejsende, men snarere, at vi var Polarfarere.

19. December.

Inden vi starter, kikker vi paa Termometret: 5 Grader under 0.

Først efter adskillig Søgen finder vi Vej ud af Klitterne, og Kl. 8, efter en Tur gennem en Strækning, hvor der ikke vokser et Straa, kører vi op ad en lille Høj, fra hvis Top et pragtfuldt Skue aabner sig: mægtige Klitter strækker sig mod Vest, og i Straalerne fra den endnu lave Sol skifter de ustandselig Farve; snart er de røde, snart blaa, snart spiller de i det gullige; nogle er som overtrukket med Lak eller Emaillé, andre bæver som levende Kød — de fjerneste fortøner sig saa blegt, at de synes gennemsigtige, aandeagtige. Vi holder stille for at fylde vore Beholdere og optage nogle Films.

Omtrent Kl. 13 ser vi en Karavane forude. At indhente den gaar som en Leg, og det viser sig nu, at det er Danskeren Olufsens Ekspedition, som langsomt drager ad In Salah og Hoggar til — allerede for mange Dage siden er den brudt op fra Tuggurt. Dr. Olufsen er en vindende Personlighed og en dygtig Videnskabsmand, som i 28 Aar uophørlig har foretaget Rejser rundt om i Ver-

den og bl. a. har gjort meget interessante Opdagelser i Kaukasusegnene og i Tibet. Han forestiller sine danske Medarbejdere for os, og vi hilser ogsaa paa den franske Dr. Boucard, som Regeringen har givet ham med som Fører.

Kl. 14 kommer vi til Bredden af Ued Mja; Floddalen gør paa os, der nu har tilbagelagt saa mange Kilometer uden at se et grønt Blad, et ekstra stærkt Indtryk ved sin rige Vegetation. Her er som et jordisk Paradis, hvor der vokser høje lethel'er (en Slags Gummiplanter) og frodige retem-Buske (afrikansk Gyvel), hvis Duft kan mærkes viden om. Gennem denne feagtige Floddal lægger vi Vejen lige til Hassi Inifel. Vi kommer forbi Sedjera Tuila-Brønden (80 Meter dyb), hvor der for vor Skyld er stillet en Mand paa Vagt, kører igennem en Klit-Egn og lægger ved Tusmørketid Mærke til en lille Høj, paa hvis Top en Kvinde, som omkom af Udmattelse paa Vej fra El Golea til Gabes, er begravet. Noget derfra kommer vi til en Del smaa Stendynger; de betegner det Sted, hvor Chaamba'erne engang standsede en Bande Tuareger paa deres Fremrykken mod Nord. Før Kampen byggede hver Kriger sig en lille Forskansning af Sten, og siden da har sokhar'erne (Kamelvogterne) haft for Skik, naar de passerer denne Valplads, at kaste Sten i Dyngne til Ære for den store Sejr.

Kl. 16 dukker Hassi Inifels Fort op langt forude ved Ued Mjas Bred, lige over for en vandrende Klit, som maaske en skønne Dag ender med at begrave Fortet. Mod Øst knejser andre Klitter — der begynder det uhyre Sandhav, som strækker sig lige til Tripolis.

Terrænet er meget daarligt. Vi kører i fin Mergel, og Larvefødderne synker dybt i. Bag hver Vogn stiger en vældig hvid Støvsky højt op i den stille Aftenluft. Først ved Mørkets Frembrud naar vi Hassi Inifel; en Mængde Sprækker i Jorden har sinket os meget. Fra vor Studieekspeditions lange Ophold her i Fjor har vi en god og trofast Ven i Vogteren Amu, som nu byder os hjertelig Velkommen og slaar Portene op til den nye bordj,

hvor vi faar Vognene i Hus. Tæt ved findes nogle Grave; her hviler tre Missionærer, som blev myrdet, før vore Tropper besatte Egnen, desuden to Soldater, døde af Tørst og Udmattelse. Hinsides ued'en knejser det gamle Fort, som nu kun bebos af tre »Tesséfister«. (Saaledes kaldes Radiotelegrafisterne paa Fransk, efter Bogstaverne T. S. F., télégraphie sans fil, traadløs Telegraf). Vi giver dem et Telegram at besørge, og hvor pudsigt tager det sig ikke ud, at Telegrafisterne ikke har anden Belysning end nogle smaa, primitive Olielamper, ved hvis svage Skær de knap kan læse vort Telegram, men mellem Afsenderapparatets to Poler knitrer mægtige, blændende Gnister!

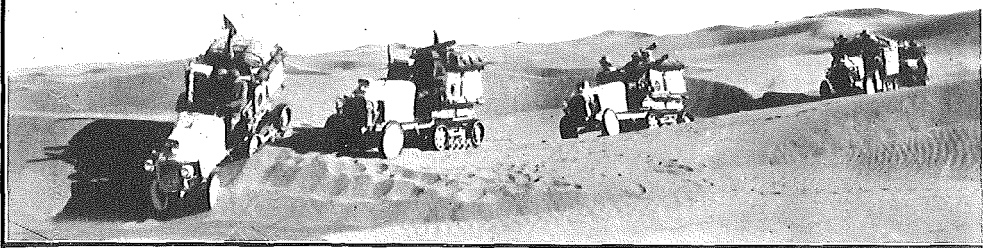
I bordj'en tilbereder Meharister (Kamelryttere), som er udsendt fra El Golea, os et tarveligt Maaltid, og saa gaar vi til Ro i et Rum med nøgne, kalkede Vægge.

20. December.

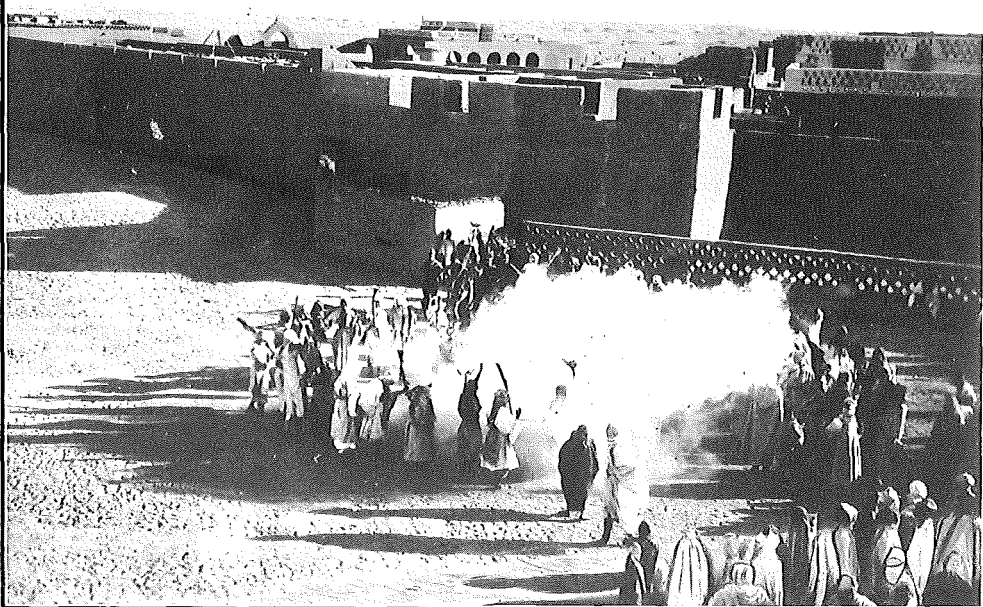
Kl. 4 om Morgenen, mens det endnu er bælgmørkt, begynder Forberedelserne til Opbrud, og snart ruller vi af Sted hen ad det Spor, som skal føre os gennem Tademait-Højsletten til In Salah. Den første Snes Kilometer gaar Vejen gennem Klitter og sandet Terræn, men saa bliver den næsten borte i en blød reg-Strækning, saa at vi kun ved at følge Hjælpeekspeditionens Bilspor kan skyde en nogenlunde Fart i Mørket. Solen staar op over en ensformig, svagt bølgeformet Egn, og Terrænet er ikke nemt at færdes i; først ved Middagstid faar vi fast Jordbund at køre paa. Vi befinder os da 90 Kilometer Syd for Inifel. Et Par Timer efter begynder vi at klatre op ad de første Udløbere af Tademait-Plateauet, og efter endnu to Timers Kørsel glider vi ind i en ued, som næsten hele Tiden gaar i Retningen Nord—Syd, og hvor vi finder et Spor, som er udmærket at køre ad; det havde i umindelige Tider været forladt, men vor Hjælpeekspedition drog det frem af Forglemmelsen.

Mørket overrasker os, inden vi er naaet frem til Ued Frecha, men vi kører alligevel rask videre, frysende i den

*I Klitterne
ved Inifel.*

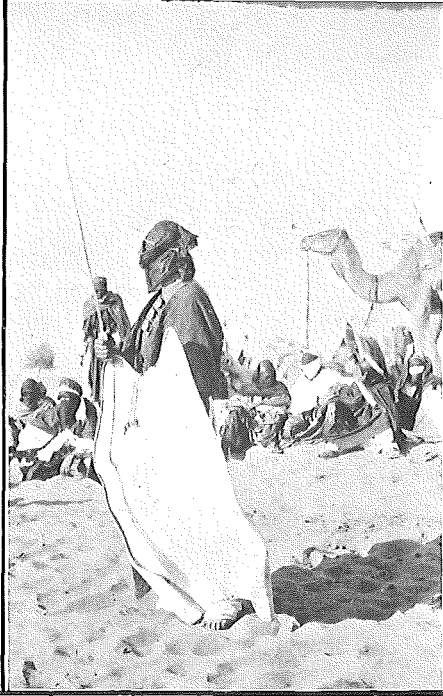
*er festes uden
for In Salah's
bordj.*

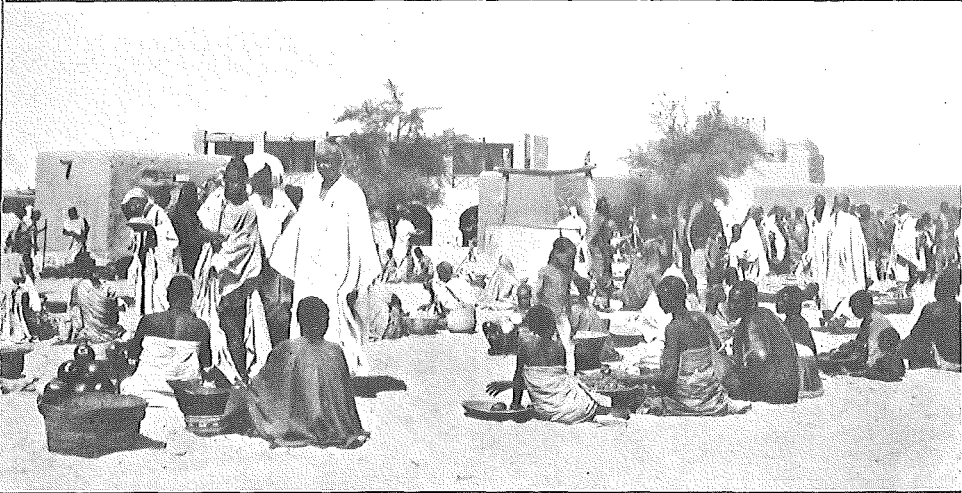
*Fantastiske
nformationer
i Tanezruft.*

Tuareg-Krigere.

Kvinder, som sælger Kolanødder.

*Elefant-
kranier som
Havepynt
i Ansongo.*

bidende Kulde. En halv Snes Kilometer fra Ain-Gettara standser den forreste Vogn, fordi de andre Vogne er sakked bagud; i det bakkede Terræn kan man ikke engang se deres Lygter, og der sendes derfor en rød Raket i Vejret (den betyder: »Hvad er der i Vejen?«). Langt borte kommer Svaret: to hvide Raketter (»Ikke noget særligt, men vent paa os!«). Endelig ved 23-Tiden kommer Efternølerne, de havde haft et lille Uheld, en af Larvefødderne var kommet i Uorden.

Da vi nærmer os Ain-Gettara, er den første Vogn nær ved at komme galt af Sted: den kører forkert i Mørket og forvilder sig ind paa et gammelt Spor, som ender blindt ved Randen af en Kløft. Vognen vilde uvægerlig være styrtet derved, hvis ikke Larvefødderne havde holdt den tilbage. Snart finder vi imidlertid den rette Vej, og endelig kaster vore Lygter deres Skær paa Ain-Gettaras hvide bordj, der ligger tæt ved dybe, mørke Kløfter. Den blev bygget 1918, efter at to Officerer og tolv menige blev hugget ned af en overlegen djich, som kom fra Tripolis-Kanten. Tæt ved dens Mur er Ofrene for dette Overfald begravet, nede i Kløfterne andre, som er blevet myrdet paa dette Sted, og lidt længere borte, i Retning af Kilden, har man begravet ulykkelige Vejfarende, som er døde af Tørst, inden de naede Kilden. Denne bordj har ellers ingen Garnison, men i Anledning af vor Ekspedition er nogle Ryttere posteret her. Det er brillante Folk, disse Sahara-Ryttere, og de gør megen Nytte. Dag ud og Dag ind gennemstrejfer de paa deres Kameler vidtstrakte Egne, overbringer Ordre og bevogter Brøndene. Og saa var de dog indtil for nylig rene Røvere, som levede af at plyndre Karavanerne! Frankrig har Æren af at have forvandlet dem til tro Tjenere, som med Liv og Sjæl gaar op i deres nye Virksomhed.

21. December.

Kl. 4 om Morgenen staar vi op efter at have hvilet et Par Timers Tid. Ad en bugtet Vej kører vi ned paa Bunden af Kløften. Her er Vognene nødt til at køre i en

Række bag hverandre; naar vi derimod færdes paa den aabne Sandslette, kører hver Vogn der, hvor den finder Terrænet bedst, idet den førende Vogn dog stadig beholder sin Plads i Spidsen. Paa den Maade har Chaufførerne lettest ved at udveksle deres ofte yderst drastiske Spørgsmaal og Svar. For Øjeblikket er de tavse, de har nok at gøre med at passe deres Rat, og desuden gør de stor-slaaede og dystre Omgivelser et stærkt Indtryk paa alle. De vældige Stenmure omkring os faar os til at tænke paa de mægtige Kræfter, som i tidligere Jordperioder har været i Bevægelse for at give Landskabet dette vilde, forvredne Præg.

Da vi er kommet 8 Kilometer frem, skimter vi mellem Stenmasserne en Grav, hvori en Mand, som for tre Aar siden døde af Tørst paa Vej til Ain-Gettaras Kilde, er stedet til Hvile. Her udvider Kløften sig, og snart kommer vi til et Sted, hvor to Veje, eller rettere sagt svage Spor, krydser hinanden paa Klippegrunden. Sporet til højre fører gennem Tademaits Højslette, men vi drejer til venstre ad det Spor, som peger mod Tidikelts lyse Sletter. Derhen naar vi hurtigt, og langs med et Fjeld af Skifer og Ler i grønne, rødlige og violette Farver, som fra Ain-Gettara strækker sig mod Syd, sætter vi Kursen mod Guret El Diab og videre mod Foggaret. Egnen er temmelig kendt og befærdes hyppigt af Karavaner, men ikke desmindre er den ofte Skueplads for frygtelige Dramaer, hvori Tørsten spiller Hovedrollen.

En Times Tid efter Middag drager Ekspeditionen gennem et fuldstændigt Maanelandskab, hvor der holdes Frokosthvil. Og saa gaar Turen snart ind over Tidikelt-Sletten. Inden længe øjnes Foggaret i det fjerne — den ligger som en lille Havneby ved Bredden af det vældige Sandhav. Ude over den vidtstrakte Slette rejser sig skiftende Luftspejlinger: snart tror man at se store Søer, snart hele Byer med Kupler og Minareter — man forstaar ved Synet af disse Naturskuespil, at Nomadernes Fantasi har kunnet fostre alle de Sagn om Feer og Trolde, som Sahara er saa rig paa.

Idet vore hvide Vogne pisker det bløde Sand højt i Vejret, tager de sig, morsomt nok, ud som en lille Eskadre af Torpedobaade. Ligheden er saa slaaende, at vore Chauffører døber første Vogn med Navnet »Admiralsvognen«.

Kl. 14 er vi i Foggaret, en rigtig Saharaby med lave Huse af soltørret Ler spredt mellem Klitterne, og her bliver vi modtaget af Kadien; det Festmaaltid, han indbyder os til, maa vi desværre give Afkald paa for ikke at komme for sent til In Salah; vi tager til Takke med en Kop Pebermynte-Te. Kadien, en flot Skikkelse med funklende Øjne og stort, sort Skæg, har ved sin Side den gamle, fornemme Araber Mohammed, en smuk og værdig Olding, som modtog os elskværdigt i Fjor Vinter. Om ham fortælles, at dengang In Salah blev indtaget, var han en ung Mand, som Kvinderne elskede saa højt, at de spærrede ham inde for at forhindre ham i at deltage i Kampen — een Mand vilde de dog i det mindste beholde, for at Slægten ikke skulde uddø!

Kun en halv Time dvæler vi i Foggaret, saa gaar Turen videre til den lille Landsby Ighostem, hvis Høvding, hyllet i en rød Burnus, venligt træder os i Møde. I Hast faar vi vore Vandbeholdere fyldt og skynder os saa ad In Salah til — vi vil gerne naa denne store Oase, inden Mørket falder paa, for vi ved, at vi der vil træffe vore Venner, Kaptajn de Saint-Martin og hans Officerer. Kl. 16,30 faar vi In Salahs bordj i Sigte, og ved Foden af en majestætisk Klit staar Meharister rede til at tage imod os. De omringer vore Vogne, mens de lader Geværerne knalde og udstøder høje Glædesskrig. I Spidsen for dem genkender vi Adjudant Taieb, en gammel Ven af os — prægtig tager han sig ud i sin røde Burnus. En hel Kilometer fra bordj'en kommer en stor Mængde Kvinder og Børn løbende os i Møde; de svinger djerid'er (Palme-grene) imod os til Velkomst. En yndefuld herratine — saaledes kaldes Børn af en Slavinde og en Araber — løber ved Siden af Vogn Nr. 2, holder med Letthed Trit med den. »Det er din Søster!« raaber en Neger

til os, idet han svinger en gammel Muskedonner af den Slags, Spanierne i længst forsvundne Dage var bevæbnet med. Og da Pigen er smuk, vedkender vi os gerne Slægtskabet, hvor problematisk det end er.

Ved bordj'ens Dør venter Kaptajn de Saint-Martin og hans Officerer os, og i Selskab med dem tilbringer vi en herlig Aften, glade ved, at det første af de fire store Stræk, som skal føre os til Tombuktu, er lykkeligt tilbagelagt.

22. December.

I Dag bliver først Vognene grundigt efterset. Om Eftermiddagen overværer vi en Fest, som gives til Ære for os, og som byder paa Fantasia, dansende Kvinder og Uddeling af Korn, skænket af Ekspeditionen. Mens Festen gaar mod sin Afslutning under øredøvende Tamtam-Larm, rider vi paa Kameler en Tur rundt om Oasens Palmelund sammen med Kaptajnen.

TREDIE KAPITEL

Gennem Tidikelt-Sletterne.

Juleaftensdag den 24. December Kl. 5 om Morgenen forlod Bilkortègen In Salah.

Turen gik først gennem en vidtstrakt, horisontløs Slette, ad en Rute, der var ligesom afmærket med Skeletter af Kameler, som var bukket under for Rejsens Anstrengelser. Derefter kom man ind i Mujdirs Bjergegn, og efter at have passeret det vilde, fuldkomne øde Bjergpas ved Tiretemine opdagede Ekspeditionen pludselig et Baal, der flammede ved Tadjmut-Brønden; her holdt de Forsyningsvogne og ventede, som Estienne havde efterladt under Bevogtning af nogle Meharister.

I Stedet for den traditionelle franske Julenats-Lystighed maatte det lille franske Selskab nu nøjes med at lejre sig om et blussende Baal, sende venlige Tanker til de kære i Hjemmet og skrive nogle Breve, som pr. Kamel skulde befordres til Kaptajn de Saint-Martin i In Salah.

Ved halv 9-Tiden starter vi og kører langs med en Bjergkæde, der strækker sig i en lige Linie fra Nord til Syd, indtil vi en Times Tid senere kommer til høje Fjeldvægge, som rejser sig stejlt lige foran os — her begynder den snævre Arrak-Kløft. Vort Haab om at slippe glat igennem den i Løbet af nogle faa Timer skuffes, det skal blive Aften, uden at vi har arbejdet os ud af den. Kl. 10 kører vi ind i Kløften under en glødende Sol, i en Hede som i en Bagerovn. Langsomt gaar det, snart maa vi klamre os til det Vigespor, som gaar ved Siden af Dalen, snart er vi nødt til at søge ned i ued'ens sandede Bund. Vore Vogne indtager jævnlig de mest halsbrækkende Stillinger. Kl. 12 gør vi Holdt ved Foden af en vældig Klippe, som Tuaregerne kalder »Djævlens Fæstning«, men saa snart vi har faaet fyldt Benzin paa og spist Frokost, drager vi videre hen over Stendynger, hvor der nu hverken gaar Vej eller Sti. Mægtigt afvekslende er Landskabet. Det ene Øjeblik klemmer vi os gennem en snæver Sprække med lodrette Vægge paa tusind Fods Højde eller mere, saa at Himmelens Blaa kun er en smal Strimmel der højt, højt oppe — for saa i næste Øjeblik pludselig at se en vældig, aaben Plads udbrede sig for vore Øjne med en Rigdom af Siv, Tamarisker og lethe Planter.

I Tusmørket naar vi frem til Amzir, en Brønd nær ved Kløftens Munding, men lige forinden har vi for første Gang stiftet Bekendtskab med Tuaregerne. Paa en ret teatralisk Maade for Resten: en ung Kriger, en pragtfuld Skikkelse, staar for os og betragter os med et roligt Blik, hvori der ikke spores den mindste Overraskelse. Ubevægelig som en Statue staar han, støttet til sit Spyd, foran en Klippe, bag hvilken vi øjner hans Lejr. To Chaamba'er fra Amzir-Posten kommer travende paa deres Kameler, springer af og præsenterer Gevær for os. Ogsaa de tager sig prægtigt ud, deres ædle og simple Skønhed staar i fuld Harmoni med Landskabets Vildhed.

Ved Brønden finder vi en brav Chaamba-Brigadér,

som trakterer os med Mælk — det er hans eneste Rigdom. Imidlertid falder Mørket paa, men ved 18-Tiden kører vi videre og er snart ude af Kløften. Det har været en streng Dag for vore Chauffører, saa vi afløser dem ved Rattet og lader dem sove de retfærdiges Søvn. Efter et Par korte Ophold, bl. a. i Meniet, hvor der er en Vagt-post, kommer vi, idet vi følger det Spor, som vor Forsyningsekspeditions Larvefødder heldigvis har efterladt i Sandet, ved 1-Tiden til Tesnu, hvor vi har den Glæde at træffe de to Brødre Estienne samt Chaufførerne Remillier og Piat, som viste sig at være meget nysgerrige efter at høre, hvordan vi dog havde klaret Arrak-Kløften — selv havde de haft meget Mas med at slippe derigennem.

Kl. 2½ om Morgenen slukker vi vore Lygter, og Lejren gaar til Ro under Bevogtning af en Deling Chaamba-Meharister.

Tesnu, 26. December.

Hvilken Overraskelse, da vi træder ud af Teltet om Morgenen! Lejren ligger paa en lys Slette ved Foden af et Bjerg, hvis Eksistens vi ikke anede i Aftes. Ude i Øst knejser nogle fantastisk formede Klipper — som en skøn Statue tegner en Kamelrytter, der oppe fra en af Tinderne spejder ud over Landet, sig mod den blaa Himmel.

I Dag vil vi for vore Chaufførers Skyld holde os i Ro hele Formiddagen; det bliver vort eneste rigtige Hvil, indtil vi naar Niger og Tombuktu.

Løjtnant Estienne skal nu slaa Følge med os, idet han for at sikre vor Benzintilførsel skal føre en Forsyningssvogn saa langt som til Tit. Ad en Snarvej — uden om den besværlige Arrak-Kløft — skal hans Broder René's to Vogne, medbringende vor Post, køre tilbage til In Salah.

Kl. 13 forlader vi den skønne Bjergegn, ruller først behageligt gennem en herlig Sandslette, men støder saa paa adskillige smaa ued'er og klippefulde Strækninger, hvor vi maa sno og bugte os frem og mangen Gang har

svært ved at klare os. Efter et Par Timers Fart faar vi dog mere fast Grund under Larvefødderne, kommer igennem et sandet Dalstrøg mellem Taurit-Bjergene og nærmer os, da Natten falder paa, og Maanen er staaet op, Inikers imponerende Bjergmasse. Hvor vældig den er, er det næsten umuligt at komme til Klarhed over — stadig tror man, at nu er man snart forbi den, men man bliver ved at køre, ti Kilometer eller mere, og stadig ser man Bjergets Tinder aftegne sig mod Himmelen. Dets graa-blaa Lavamasse faar i Maaneskæret en Uvirkelighedens Glans, skinnende hvid som Emaile.

Kl. 9, da vi befinder os en Snes Kilometer eller saa Nord for In Amgel, standser vi og slaar rask vore Telte op midt i den store Stilhed — ja, en Stilhed, som man synes, man formelig kan tage og føle paa! En Naturkraft er den som Tyngdekraften eller den elektriske Strøm, og den udøver et Tyranni, som man knap vover at gøre Oprør imod; man taler uvilkaarligt ganske sagte, som var høj-røstet Tale en Art Helligbrøde ... Det Landskab, vore Lygter oplyser, er ganske ujordisk — saadan maa Maanens Ringbjerge se ud.

Kl. 4, mens det endnu er mørkt, gaar Rejsen videre, og mellem 8 og 9 passerer vi In Amgel, en lille Landsby, bestaaende af nogle usle Lerhytter, som imidlertid er omgivet af frugtbare, veldyrkede Haver. Her bor ingen fri-baarne Tuareger — de foretrækker Teltlivet —, derimod Folk af Iørnad-Stammerne, der er ufri.

Pludselig, ved 10-Tiden, dukker det vældige Hoggar-Højland op foran os. Vi er ved Saharas Hjerte. Her ser vi det store Kudia-Bjerg, hist Illiman-Tinden, som er sine 8000 Fod høj. I nogen Afstand kører vi langs med disse Bjergmasser, som dannes af talrige parallelle Kæder, der i det væsentlige strækker sig i Retningen Nord—Syd, og vi krydser den ene ued efter den anden paa vor Vej mod Arrem Tit. Frygtelig varmt er det. En kraftig Rygvind overdænger os med det Sand, vore Biler hvirvler op. I Bunden af Dalstrøgene er der ikke til at aande.

Med eet kommer det os for, som om vi var hjemme i

Frankrig — Omgivelserne minder os om Nîmes-Egnen mellem Cevennerne og Rhônedalen. Og i dette ret ensformige Landskab, der kun lives op ved de fjerne Bjerge, møder vi for første Gang Ørkenens tilslørede Herrer, de frygtindgydende Tuareger, forsamlede i rezzu.

Men de er vore Venner, disse Tuareger. De bringer os Telegrammer, som de har faaet til Besørgelse af Løjtnant Vella, Hoggars Resident, og de melder, at denne Officer endnu i Aftes opholdt sig i Arrem Tit sammen med Amenokal'en Akhamuk og alle Egnens fornemme Mænd.

Vi maa altsaa sørge for at give Ekspeditionen et rigtig krigersk Præg i Anledning af den Modtagelse, der venter os — følgelig pakker vi vore Maskingeværer ud af Hylstrene.

Kl. 14. — Her er saa Tuaregerne. De galoperer frem, siddende stolt paa deres Kameler. Deres Læderskjolde, deres korsdannede Sværd, litham'en, som dækker deres Ansigt, saa kun Øjnene ses, deres lange Lanser, de blaa Klædninger, hvori de er indhyllet — alt dette giver dem et fantastisk Udseende.

Disse Krigere, der synes at høre hjemme i en fjern Fortid, er forsamlede om deres Høvding, Amenokal'en Akhamuk. Amenokal'en er en virkelig Hersker, saaledes som Oldtidens Hyrdekonger var det — man fristes til at knytte en Forbindelse mellem dem og de gaadefulde Hyksos fra Halvøen Sinai, som ved Slutningen af det 14de Dynastis Periode slog sig ned i Nildalen. Tuaregerne omfatter fire Stammer, der hver har hjemme i sit Højland: Hoggar, Azdjer, Aïr og Adrar, hvorfra de udstrækker deres Magt viden om i Ørkenen. Mens Hoggar-Folket nu maa regnes som Frankrigs Forbundsfæller, staar Azdjer-Stammen under senussistisk Indflydelse og har jævnlig sluttet sig til vor gamle Fjende, Sultan Ahmud. Aïr-Tuaregerne — Kelui kaldes de — er for det meste fastboende og har ved Giftermaal med sorte Kvinder lidt efter lidt tabt deres Racepræg. Den Stamme, der lever i Adrar, de saakaldte Aulimmiden, beherskede i sin Tid

hele det af Niger indrammede Omraade, og før den franske Erobring var de Herrer i Tombuktu, hvis Befolkning betalte en trykkende Skat til dem. Paa Sudans Sletter skal vi senere møde disse Folk.

Tuaregerne er delt i Adelsklasse (Chaggaren) og Slaveklasse (Imrad), og det er paa mødrene Side, Slægtskabet regnes. Denne Skik er aabenbart en Levning fra tidligere Tidens Matriarkat. Hos visse Stammer i Himalaya hersker Matriarkatet endnu, og Kvinderne der lever i Polyandri. Det gør Tuareg-Kvinderne ikke mere — d. v. s. ikke officielt, men de er meget frie i deres Sæder, skifter Mand for et godt Ord.

Tuaregerne taler Tamachek-Sproget, der utvivlsomt er arvet fra deres Forfædre Numiderne. Deres Skrift (Tafarek) minder om den puniske. Indskrifter indristede i Klipperne til Minde om store Begivenheder er meget almindelige.

De er temmelig lunkne Muhammedanere, fejrer saaledes aldrig Ramadan, foretager ikke de regelmæssige Tvætninger og følger heller ikke Koranens Slagteskrifter.

Løjtnant Vella, Hoggars Resident, forestiller os for Herskeren over disse Imoharh (saaledes kalder Tuaregerne sig selv). Akhamuk bukker, vi ligesaa; vi trykker hinandens Hænder. Han udtaler sin Glæde ved vort Besøg og ønsker os Held til vort Forehavende. Han synes at være fuldstændig vundet for Frankrigs Sag ...

Men pludselig bliver der Røre, saa at vor Samtale afbrydes. Hvad er der dog i Vejen? Hvorfor har alle de fornemme Herrer med eet aflagt deres stive Holdning? Hvorfor brister de i Skoggerlatter? Der maa være sket noget højst mærkværdigt.

Ja, det er der ogsaa: Flossie har vist sig!

Vort lille Lykkedyr laa og sov under Rattet paa en af vore Biler, men er saa vaagnet og har vovet sig midt ind i Forsamlingen for at slutte sig til sin Herre.

Aldrig har vore Værter set et Dyr af den Slags.

»Det er vel et Faar,« er der en af dem, der gætter

paa. Men det vil Flossie dog ikke lade sidde paa sig. For at hævde sin Race giver den sig til at gø af fuld Hals. Virkningen er kolossal.

»Det er en Hund!« udbryder Tuaregerne, højligt forbløffede. En Hund, der ikke er større end en fenek (lille Klitræv), og som har en hvid, krøllet, ulden Pels. Har man nogen Sinde set Magen!

Mens vore Biler aldeles ikke imponerede Hoggar-Folkene — Amenokal'en tog med største Selvfølgelighed, uden at fortrække en Mine, Plads i en af Vognene, da vi indbød ham til en Tur i dette for ham dog saa nye Køretøj — saa skulde det altsaa lykkes Flossie at rive de tuaregiske Rangspersoner ud af deres sædvanlige Tilbageholdenhed!

Kl. 15 bliver vi af vore nye Venner ført ned til Bredden af Ued Tit, hvor der er opført en Sivbaldakin til os midt iblandt vore Værterers smaa Lædertelte. Idet vi træder ind i Lejren, røres Krigstrommen — hvilket er en meget stor Æresbevisning. I et Hjørne af Lejren danser Imrad vilde Danse, svingende deres Geværer i Luften. Et andet Sted, paa en lille Forhøjning, staar Kvinderne som Tilskuere. De holder sig fuldkommen ubevægelige, minder om Billedstøtter af Gudinder.

Under vort Sivtag skriver vi et Telegram — en formelig Sejrsbulletin — som straks afgaar til Paris, d. v. s. det bringes af en Meharist til Stationen Tamanrasset 40 Kilometer herfra, oppe i Bjergene.

Bagefter uddeler vi Gaver til Tuaregerne, og dem tager disse Ørkenrøvere imod som den naturligste Ting af Verden. Havde det været i gamle Dage, før vi havde erobret Landet, havde de simpelt hen slaaet os ihjel og selv taget, hvad de vilde have.

Desuden faar vi Lejlighed til at hilse paa Stammens Fruer, som indfinder sig i det Telt, hvor der i Aften skal gives en diffa til Ære for os. Der er for det første Dacine, en Slægtning af Amenokal'en; hun er Stammens Digterinde, og hun deltager altid i Krigernes Forsamlinger. For Resten skal hun efter Sigende have haft en

Mængde Eventyr og have været Elskerinde i den store Stil. Hun ledsages af Amenokal'ens unge, smukke Hustru, hvis Ansigt er malet med Safran. Saa snart Mændene har præsenteret deres Koner for os, trækker de sig tilbage, for at vi kan tale mere frit med Damerne — det hører til god Tone i Hoggar ikke at vise sig skinsyg. Flossie er hos os, og den snuser til det ene Dameben efter det andet og gør for Resten Lykke her som før hos Mandfolkene.

Hvad de unge Piger angaar, modtager de os i deres Telte — saaledes kræver Etiketten det. De er meget mere sky end de gifte Kvinder, eller maaske er de bare mere kokette. Til at begynde med tilhyller de alle leende deres Ansigter, men Sløret falder, i samme Nu som vi forærer dem Halskæder af Glasperler.

Om Aftenen er vi saa af Akhamuk indbudt til en diffa, hvor der allerførst serveres en Gryn- og Kødret, som er udmærket — hvis den blot ikke var saa fyldt med Sand, der knaser mellem Tænderne. Da saa Hovedretten — Faaresteg — kommer, er det forbavsende at se, hvorledes disse elegante og fornemme Tuareger ligefrem æder med en Glubskhed, der trodser al Beskrivelse. Nogle bider af et helt Faarelaar, og hvis Kødet ikke rigtig er til at faa af, skærer de det af med en Kniv oppe ved Munden — for saa noksaa elskværdigt at række os det tiloversblevne Stykke. Andre flaar Kødlunser af med Hænderne og formelig ælter dem, førend de byder os dem. Et saadant Maaltid havde vi aldrig oplevet. Her brugte man ingen Skyllenskaale til Haandvask som hos Araberne — Tuaregerne tørrer deres fedtede Fingre af i Ansigtet eller ned ad Laarene, for jo mere fedtede de er, des mere skinner de, og det synes de forskønner dem.

Arrem Tit, 28. December.

Efter at have fyldt alle vore Vandbeholdere til Randen med Vand, som nogle forhenværende Slaver henter til os fra en Kilde i Nærheden, underkaster vi Kl. 4 vore

Biler det sidste Eftersyn og finder alt i Orden til Farten ind i Tanezruft.

Løjtnant Vella raader os til at være yderst forsigtige, især naar vi naar ned til Abedun-Bjergene ved Tin Rhero, idet vi nemlig der kommer ind i en Egn, hvor Guld-kystens Røverstammer, Uled Djeri og Regibat, jævnlige strejfer om; disse Stammer drister sig undertiden til Overfald paa Karavaner, selv om de er mere end 3000 Kilometer fra deres Hjemstavn.

Tuaregerne følger os et Stykke paa Vej. Ved 18-Tiden begynder Hoggars Bjerge at forsvinde bag os. Rask sænker Tasmørket sig over Jorden. Klippetoppene bliver blaalige, mauvefarvede, blegrode — for saa at udslettes i Mørket ...

Vi forlader Rædslens Land og sætter Kursen mod Tørstens Land.

FJERDE KAPITEL

Tanezruft, Tørstens Land.

28. December.

Det er bælgmørkt, da vi kommer til Ued Abalessa, 47 Kilometer fra Tit; ued'ens Bredder er stejle, og den sandede Flodseng er fuld af store Klippeblokke, saa her er svært at komme over.

Løjtnant Vella har givet os en Fører med paa Færden gennem Tanezruft, en indfødt fra Uargla; han er gift og hedder Ahmed ben Djellali. Han har tjent Frankrig trofast i 16 Aar, har været med i flere Slag og er ofte blevet saaret. Nu er Spørgsmaalet, hvor megen Nytte vi kan have af denne Mand. Det er jo nemlig saadan, at de indfødte Førere i Regelen ikke kender Afstanden mellem de forskellige Raststeder, men den Tid, det tager at komme fra Sted til Sted, d. v. s. paa Kamelryg! Og Bilens Hastighed er saa stor, at de aldeles ikke kan fatte den, hvoraf Følgen undertiden bliver, at disse Førere fuldstændig mister Orienteringsevnen, saa at man kan risi-

kere at komme ud for skæbnesvangre Fejltagelser. Det gælder derfor om altid at kontrollere deres Opgivelser paa det mest nøjagtige ved Hjælp af Kompasset.

50 Kilometer fremme lider en af vore Vogne et mindre Havari ved at støde paa en Klippeblok i et vanskeligt og brat Sving. Løjtnant Estienne maa saa tilbage til Arrem Tit efter en Reservedel fra Forsyningsvognen. Vi slaar da Lejr og venter paa hans Tilbagekomst.

29. December.

Kl. 4 om Morgenen vender Estienne tilbage. Reparationen er snart overstaaet, og ved Daggry starter vi. Fra bjergfulde Egne kommer vi nu ind i et bølgeformet, vulkansk Terræn, hvor der er fuldt af Lava og Pimpsten.

Kl. 9 er vi i Silet, som er den sidste Oase i Hoggar, og hvor vi tager Vand ind, idet vi nu ikke vil støde paa nogen Brønd før i Tin Zauaten. Paa dette øde Sted bor to Mænd og tre Kvinder. Kvinderne er Tuareger, Mændene Maurere, som Tuaregerne engang har fanget i et Slag og gjort til Slaver.

Nu skal vi altsaa tilbagelægge ca. 400 Kilometer gennem et Land, der er uden Vand og uden Liv — en gold Strækning, som selv de dristigste Karavaner aldrig har givet sig i Kast med uden Ængstelse, men som vi drager ind i med let Hjerte, fordi vi stoler fuldt og fast paa Larvefødderne, og fordi vi har den mægtige Forbunds-fælle: Hastigheden, som reducerer alle Farer til et Minimum.

Efter at have uddelt nogle Draaber oplivende Kola til hver især kører vi saa fra Silet. Klokken er da 10.

Foran os ligger det absolut ukendte, det berygtede Tørstens Land. I Begyndelsen er Ørkenen dækket med et sort Støvlag, i hvilket vore Larvefødder drager hvide Striber. Det ser saare makabert ud. Henimod Middagstid begynder saa Luftspejlingerne: vi ser stadig Søer foran os, men deres Bredder fjerner sig hele Tiden, efterhaanden som vi kommer frem. Disse Syner skal vi have lige indtil Aften, saa visker Tusmørket dem ud. Hvilken Li-

delse maa disse Gølebilleder af uvirkeligt Vand ikke være for de vejfarende, hvis Læderflasker er tomme!

Hele Eftermiddagen kører vi stik imod Syd, igennem en Goldhed, der ikke kan være mere fuldkommen; og da Tusmørket kommer, er Ruten meget vanskelig at finde. Vi færdes da ogsaa i en Egn, hvor der sikkert ikke ses et Menneske hvert halvtredsindstyvende Aar — end ikke en Røverbande, der blev forfulgt, vilde finde paa at flygte ad denne Vej. Karavanernes Vej gaar enten længere østpaa eller længere vestpaa, hvor de er nærmere ved Brønde.

Paa Nattehimmelen, der er som mørkeblaat Fløjl, straalder en pragtfuld Maane, som er omgivet af en vældig, hvid Ring. Den kaster sit Sølvlys hen over reg'en. Man er i en Verden, hvor alt Liv er udslukket, og dog nej — paa disse hemmelighedsfulde Enemærker rører der sig alligevel en Smule rudimentært Liv, Mineralernes Liv. Det lyder fantastisk, men Stenene har virkelig Midler til at kæmpe mod de opløsende Kræfter, som sammensværges sig imod dem. Saharaklippen er sædvanligvis sort eller rødlig; denne Ørkenpatina er blevet studeret af Videnskabsmænd, som er kommet til det Resultat, at den dannes ved, at Stenene udsveder en kemisk Substans, der er bestemt til at fernisere og hærde Overfladen mod de uafsladelige Angreb af Regn og Blæst, Hede og Kulde. Med andre Ord: Selvopholdelsesdriften synes at være Lov ogsaa uden for Dyreriget, det giver Tanezruft os Beviserne i Hænde paa.

30. December.

Da vi, efter at være startet Kl. 4 om Morgenen, ved halv 8-Tiden befinder os paa Højde med Tin Kauin, iagttaget vi ude i Vest Forløberen for en Simun: en rødlig Taage, som bliver tættere og tættere, dækker efterhaanden hele Horisonten, og pludselig pisker Sandstormens første Bølger os lige i Ansigtet. Mægtige Sandbyger regner ned over os, vi indhylles i en uigennemtrængelig Atmosfære, der er saa tæt, at den næsten føles som et fast Legeme. Man forstaar, at det ikke er lutter Sagn,

hvad der fortælles om Karavaners Forsvinden i Tanezruft. Amenokal'en Akhamuks Familie har saaledes haft den tragiske Skæbne at forsvinde her: hans Forældre og hans Søskende forsøgte at drage igennem dette Rædselens og Dødens Land — man saa dem aldrig mere, fandt heller ikke deres Lig, ja, ikke det mindste Spor af dem.

Sulten plager os, men at spise noget er umuligt, for i samme Nu vi aabner for Konservesdaaserne, er de fyldt med Sand. Selv er vi ogsaa fuldkommen tildænget med Sand. Saadan gaar hele Dagen, først ved Solnedgang lægger Simun'en sig.

Vi befinder os da ca. 350 Kilometer fra Hoggar og øjner imod Øst en Bjergkædes Konturer, de første Udløbere fra Tebel. Med eet viser der sig, just under Sandstormens sidste Byger, noget levende midt i denne ellers saa døde Verden: en mægtig Hjord dukker op forude. Hvad kan det dog være for Dyr? Vilde Faar maaske? — Det gætter i alt Fald en af Chaufførerne paa. Men Dyrenes Silhouetter ser saa mærkværdige ud, det lader til, at de har Horn, som peger lige mod os — bare et Sammenstød med dem ikke skal gaa ud over vore Biler! — Men da vi kommer Flokken paa nærmere Hold, rejser høje Latterbrøl sig fra Bilerne: de vilde Faar viser sig at være — Æsler! Vi er da heller ikke mere end et halvt Hundrede Kilometer fra Adrar, og der lever store Flokke af vilde Æsler. Hvorfor de er søgt hertil, gaar for øvrigt snart op for os; vi passerer nemlig en bred, flad ued, i hvilken der vokser Kolokvint, en Art Agurkeplanter, i hvis Saft Æslerne slukker deres Tørst.

Da Vinden ved 18-Tiden helt har lagt sig, vilde det have været dejligt, om vi kunde have holdt Hvil efter Dagens Strabadser, men da Ahmed ben Djellali og Chapuis opdagede Masser af Kamelspor tværs over vor Vej og konstaterede, at her maatte en stor Karavane af Bjergkameler være passeret forbi i Dagens Løb, kom vi uvilkaarligt til at tænke paa, at Løjtnant Vella havde advaret os

mod Røvere fra Guldkysten, og turde ikke slaa os til Ro paa dette udsatte Sted. Altsaa: videre frem, trods Trætheden!

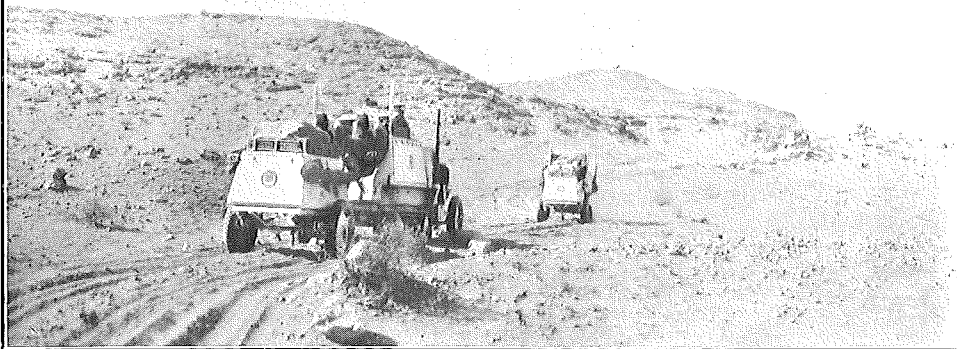
Snart var det helt mørkt. Egentlig burde vi af Forsigtighedshensyn køre uden tændte Lygter — men saa vilde vi ikke kunne finde Vejen. Altsaa skinnede vore Lygter i Mørket som store, straalende Øjne ... Men pludselig var der noget galt paa Færde: i Stedet for de blændende Lyskegler fra Den krybende Larve var der lige med eet ikke andet at se end et rødt Lys, altsaa en Baglygte! Og det oven i Købet et Lys, som efterhaanden blev mindre og mindre! Hvad kunde der dog være i Vejen? Bilen kørte altsaa tilbage, bort fra os andre! Skulde den være blevet angrebet og skilt fra os? I en Fart gør hele Ekspeditionen omkring og sætter Farten op for at komme dens Chauffør, Rabaud, til Hjælp i rette Tid.

Men da vi omsider indhenter ham, er der intet mistænkeligt i Nærheden. Vi raaber til ham. Han svarer ikke. Vi kører forbi ham og raaber igen. Saa svarer han endelig, men med en Stemme, som lyder saa underlig. »Stands!« raaber vi, og det gør han saa. Og nu faar vi Forklaringen, der ganske simpelt er den, at Trætheden havde overmandet ham, saa at han var faldet i Søvn ved Rattet. Hvilket Held, at reg'en var saa jævn, ellers kunde dette Eventyr nemt have taget en Ende med Forskrækkelse.

Da Klokken var 9, gav vi op for denne Dag; vi kunde simpelt hen ikke mere. Men med Henblik paa et muligt Overfald sørgede vi for, at vore tre Maskingeværer kunde forsvare Lejren paa alle Kanter. Desværre havde vi, just da vi indrettede Lejren, det Uheld, at en af Bilerne ved at rykke baglæns faldt ned i et Hul og led Havari, og Halvdelen af Chaufførerne maatte, saa udmattede de var, arbejde lige til Kl. 2 Nat paa at udbedre Skaden.

Den Nat vaagede Ahmed ben Djellali over os med sit Gevær i Haanden. Alt var tyst og stille, men Ahmed vidste, at Stilheden kan skuffe, Røvere kan komme krybende i Mørket, og inden man kan slaa Alarm, har man en Dolk igennem Livet.

*Gennem
Hammada'en.*

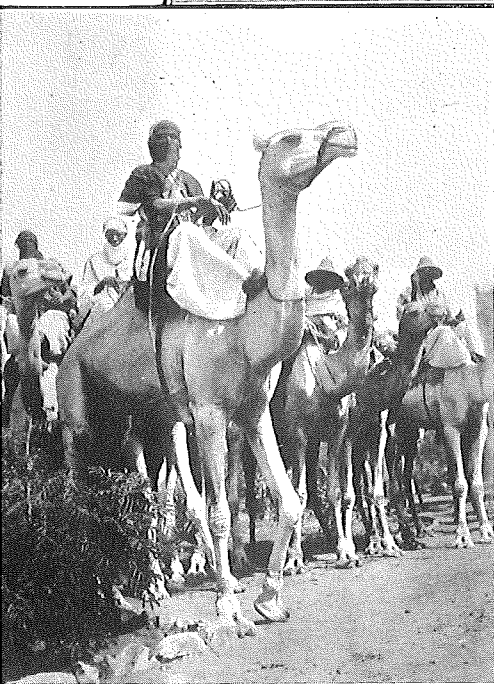

*En Tin Zauden-
Kvinde uden for
sit Lædertelt.*

*Musikanter i
Beni-Abbes.*

*Fessalit —
her finder vi
endelig Vand
efter at have
passeret det
golde Tanez-
ruft.*

Niger-Tuareger.

Dierma-Bullere fra Niameu.

For ikke at tage fejl af Vejen kører vi først videre, da det er lys Dag. Henad Kl. 8 kommer vi til et lille Bjergparti, ved hvis Fod der vokser sparsomme Græstotter. Her skyder vi nogle Gazeller. I et bredt Dalstrøg, vi snart efter kommer igennem, støder vi paa Tuareger, som har lejret sig med deres Hjord. Det er Imrad (en Slavestamme), som saaledes har lagt Tanezruft mellem sig og deres Hersker, Amenokal'en af Hoggar, for muligvis paa den Maade at slippe for at betale Skat til ham.

Ved 14-Tiden kan vi regne ud, at vi maa være i Nærheden af Tin Zauaten-Brønden, og vi begynder utaalmodigt at spejde efter den, for der er det, at de Cérís skal møde os, og det er jo ogsaa spændende, om vi virkelig der skal finde de Forsyninger af Benzin, Levnedsmidler og Vand, som vi maa have for at kunne komme videre.

Saa hører vi Kl. 15 et Skud — derpaa to Skud — endelig tre. To glade, barberede Ansigter dukker op. Hurra! Det er vore Chauffører fra Forsyningsafdelingen ved Niger.

Og saa er vi ved Tin Zauaten, og der iler de Cérís os i Møde, ledsaget af Kaptajn Guénard og Adjudant Comères, som kommanderer en Deling Chaamba'er, der har vaaget over vor Sikkerhed i disse Egne. Det er et stolt Øjeblik, dette Møde paa den fastsatte Dag, 2000 Kilometer fra vort Udgangspunkt Tuggurt! Og den Eftermiddag kan det nok være, at den gamle franske Champagne flyder i Strømme i Tin Zauaten!

Vejen videre frem vil blive meget lettere, og om faa Dage vil den skønne Niger være naaet.

Aldrig har der været fejret en saa munter Nytaarsaften eller været saa mange Mennesker ved Tin Zauaten-Brønden paa Grænsen mellem Tanezruft og Sudans Græssletter.

FEMTE KAPITEL

Gennem Sudans Stepper paa Vej til Niger og Tombuktu.

1. Januar.

Efter om Morgenen at være kørt over den lille ued Tin Zauaten, som danner Grænsen mellem Algier og Fransk Vest-Afrika, sætter vi Kursen mod Syd og gør snart den Erfaring, at Terrænet er meget vanskeligt, mangan Gang næsten ufarbart, fuldt som det er af store Klippeblokke, som det kræver den største Koldblodighed og det sikreste Blik hos Chaufførerne at manøvrere imellem.

Først da vi er forbi Brønden Tin Aramir, bliver Jordbunden mere jævn og bedre at færdes paa. Men Dagen bliver dog frygtelig trættende, og da Mørket falder paa, er vore Chauffører saa udmattede, at vi maa afløse dem ved Rattet. Lige saa snart de slipper det, falder de i en dyb Søvn, og om Vognene hopper nok saa stærkt, formaar Rystelsen ikke at vække dem — de er bundet fast til deres Pladser for ikke at falde af.

Da Klokken mangler lidt i 11, faar vi Øje paa et Lyskær. Vi nærmer os Brønden ved Tin Tudaten. Straks efter dukker en Skildvagt frem af Mørket. Det er Løjtnant Rousseaus Afdeling, vi er kommet til, og det er vort første Møde med de sorte Tropper — disse Soldater, som saa tappert forsvarede Fransk Vest-Afrika i Verdenskrigen, og som ogsaa farvede vore Løbegrave i Nord-Frankrig røde med deres Blod.

Vi sætter os ved et lystigt knitrende Baal og snakker med Løjtnanten og hans Sergent, og imens rister et Par brillante Senegalesere Faarekød til os over Gløderne. Et Par Meter fra os ligger Løjtnantens to hvide Kameler og hviler sig. Den ene af dem ser af og til paa os, saa strækker den sin lange Hals, hviler Hovedet paa Jorden og lukker Øjnene nogle Sekunder. Saadan drømmer disse mærkelige Dyr, hvis Lod det er uafsladeligt at trave igen-

nem de store Ødemarker, indtil de en skønne Aften segner om af Udmattelse og dør.

Klokken 1 lægger vi os til Ro ved Baalet. Ude i Nattemørket lyder en Hyænes uhyggelige Jamren, blandet med Sjakalernes hæse Hyl.

2. Januar.

Fra Klokken 3 Morgen til 11 Formiddag kører vi igennem det mest trøstesløse Landskab, som tænkes kan — et horisontløst, let bølget Terræn, uendelig goldt og ensformigt — men saa kommer Dagens Oplevelse: vi faar Fort Kidal i Sigte, den første Militærpost i Sudan, og pludselig kommer en stor Skare Adrar-Tuareger galoperende paa deres Kameler med deres Amenokal, Attaher Ag Illi, i Spidsen — en Ørkenens Adelsmand, hvis dybtliggende Øjne lyser med sær metallisk Glød i litham'ens Skygge.

Mellem to Rækker Skytter, som præsenterer Gevær for os, rykker vi ind i Fortet, og her forestiller Kapitajn Guénard de forskellige Høvdinge for os, hvorefter Skytternes Koner danser tam-tam for os, en vild Dans, som de ledsager med Haandklap og høje Skrig.

3. Januar.

Kl. 8 Morgen Opbrud fra Kidal. Ved Mørkets Frembrud begynder vi endelig at komme ind i Sudans græsbevoksede Egne, og saa varer det ikke ret længe, inden vi er ved Brønden ved Tabankor, som bevogtes af Sergent Veillotte og hans ridende Skytter. Sergenten har en udmærket Kok, som sørger for glimrende Middagsmad til os. Vi skal nu til at leve mere normalt, baade hvad Mad og Drikke angaar, for vi befinder os jo i Sudans vildtrige Sletteland og skal inden ret længe naa frem til det frugtbare Niger-Område.

I Sammenligning med de golve Egne, vi hidtil er kommet igennem, vilde Sudan være et jordisk Paradis, hvis Naturen ikke havde opfundet cram-cram'en. Hvad er cram-cram'en? Ikke andet end en ganske almindelig Torn, men denne Torn er lige saa slem som alle Ægypt-

tens Plager tilsammen! Den findes alle Vegne, den behersker tyrannisk hele den sudanesiske Steppe, vi har den i vore Klæder, i Støvlesaalerne, i Bilsæderne, i Haaret. Den borer sig ind i Kødet, stikker os i Hænder og Ben trods Handsker og Leggings, og stakkels Flossie faar den baade i Pels og i Poter. Opdagelsesrejsende, som har prøvet paa at trænge gennem den berygtede australske scrub, har givet os rystende Beretninger om de infernalske Lidelser, som den Plante, de kalder »Pindsvinegræs«, forarsager — det er efter Sigende den, der voldte den engelske rejsende Leichhardts Død. Utvivlsomt er cram-cram en kødelig Fætter til den australske Plante.

Om Aftenen, da vi samles om Baalet, fortæller Sergenten os Historier fra Kratskoven, om Kampe, han selv har været med i. Blandt andet beretter han om det dramatiske Sammenstød med en talstærk rezzi, som under Anførsel af den berygtede Europæer-Fjende Abidins tre Sønner var rykket ud for at overfalde azalai'en, det vil sige den store Saltkaravane, der hvert Aar i December drager fra Taudenit til Tombuktu. Kampen endte med en fransk Sejr: 27 Fanger blev befriede, og en Mængde Æsler, Kameler og Faar blev gjort til Bytte.

Det klæder saadan en Historie at blive fortalt just her, ved Lejrbaalet, hvis krydrede Røg stiger lige til Vejrs mod den afrikanske Stjernehimme, hvor Sydkorsets fire Guld søm funkler i Horisonten ...

7. Januar.

Efter nogle Dage, hvor den største og mest spændende Oplevelse var en mægtig Steppebrand, der frembød et storartet Skue og mindede os om visse Scener i de Romaner af Cooper og Mayne Reid, som vi slugte i vor Barndom, melder vor Fører nu ved 2-Tiden om Morgen, at vi ikke har mere end 10 Kilometer tilbage — saa vil vi være ved Maalet: Tombuktu, den gaadefulde Stad.

Vi beslutter da at slaa Lejr for først at holde vort Indtog, naar det er lys Dag. Kl. halv 9 kører vi saa. Næppe en halv Kilometer naar vi frem, saa tegner en

Tuaregs Skikkelse sig i den klare Luft oppe paa Toppen af en lille Høj. Og da vi kommer forbi Højen, ser vi en Skare Ryttere, som er staaet af Hestene — det er Oberst Mangeot, Tombuktus Kommandant, og Kaptajn Fauché, Kommandant over Tombuktus Omegn, samt deres Officerer og enkelte civile Europæere.

Aldrig vil vi glemme dette Møde. Det fylder os med Stolthed at vide, at dette er et historisk Øjeblik. For første Gang har Automobileer krydset Sahara, for første Gang har Mekanikken besejret ikke blot Afstandene, men ogsaa alle de Hindringer, der taarnede sig op i de ødste, de mest menneskefjendske Egne i hele den vide Verden. Vore Blikke fæster sig ved vore trefarvede Vimpler, og vi hylder dem af vort fulde Hjerte, taknemlige for den ægte franske Hjertelighed, hvormed vi bliver modtaget her midt i Sudans Sletter, der grønnes frodigt under de fugtige og livgivende Luftninger fra den vældige Niger.

Nu omringes vore Biler af Tuareger, der tumler deres bittesmaa Heste, og af Bérabicher og Kunta'er, hvis Kameler aabenbart ikke rigtig kan lide Motorernes Støj. Og saa rykker vi inden for Byens Mure, hvor en stor Menneskemængde, en Mosaik af alle mulige Racer fra Nigerkrumningens Egne, jubler os i Møde, hilser os med Glædesraab paa tyve forskellige Sprog. Disse Folks Begjstring er sikkert ægte — det er første Gang, noget godt kommer til dem nordfra. Fra Vest kom hidtil deres Beskyttere: vore Soldater — deres Opdragere: vore Funktionærer, Kolonister og Missionærer — ogsaa Købmændene, som bragte dem Velvære og Velstand, kom fra Vest, gennem Senegal. Fra Nord kom derimod kun Fjender, der hærgede Landet med Ild og Sværd, i gamle Dage marokkanske Krigere, senere hen Bander af Sahara-røvere. Men nu saa de vore Vogne dukke frem fra dette forbandede, altid truende Verdenshjørne — det betød altsaa, at ogsaa der vaagede Frankrig over dem. Et Mareidt var endt, Freden var sikret.

Under en brændende Sol kører vi hen til Joffre-Plad-

sen, hvor vi gør Holdt uden for to Regeringspalæer. En Tale, hvori en af os bringer Obersten og de øvrige franske Autoriteter Fædrelandets Hilsen, paahøres i højtidelig Tavshed, hvorefter et bragende Bifald bryder løs.

Vi staar her for første Gang midt i en Sværm af sorte, og vi lægger Mærke til, at disse Folk er mere støjende og mindre høflige end Araberne. Skildvagterne maa Gang paa Gang drive dem tilbage for at skaffe Plads for os.

Ved Midnatstid anbringes vore Vogne i Garager, smaa Sivhytter paa et Hjørne af Joffre-Pladsen. Der skal de nu, under hele vort Ophold i Tombuktu, staa og hvile ud oven paa deres lange, besværlige Rejse.

Glade og vel til Mode træder vi ind i Tombuktu-Palæets kølige og skyggefulde Værelser, hvor vi omgives af ægte fransk Komfort, og her affatter vi et Telegram, som skal fortælle alle dem derhjemme, at vi har løst vor store Opgave.

»En praktisk og hurtig Forbindelse« — saaledes slutter Depechen — »er saaledes nu, gennem Fransk Sahara, tilvejebragt mellem det rige Algier og det frugtbare Fransk Vest-Afrika.«

SJETTE KAPITEL

Tombuktu.

Vor Vært, Oberst Mangeot, som er en lærd Kender af arabisk Historie, fortæller os, hvad han gennem sine Studier har faaet oplyst om Tombuktus — eller, som Navnet ogsaa skrives, Timbuktus — Oprindelse. Navnet betyder egentlig »Kvinden med den store Navle«. Saaledes kaldtes nemlig en gammel Slavinde, der bevogtede de Ejendele, som nomadiserende Tuareger, der havde deres Lejr her i Middelalderen, efterlod paa Stedet, naar de om Efteraaret drog ud paa deres Strejftog i Arauanegnen. Paa Lejrens Grund blev Byen anlagt i det 12te Aarhundrede og voksede sig snart stor, fordi den blev be-

søgt af alle de Karavaner, som langvejsfra — fra Tripolis, fra Tuat, ja, endog fra Ægypten — kom dragende til Biru.

I Aarhundredernes Løb har forskellige Magthavere hersket over Byen, og adskillige Gange er den blevet plyndret og lagt i Ruiner. For hundrede Aar siden, i Dagene fra 20. April til 4. Maj 1828, blev Tombuktu for første Gang besøgt af en Franskmand, en Opdagelsesrejsende ved Navn René Caillé. Dengang hørte den til Peulh'ernes Kejserrige, men senere sloges Kunta'er og Iguadaren'er paa Liv og Død om Herredømmet over Staden, indtil Franskændene afgjorde dens Skæbne og erobrede den (December 1893). I flere Aar fandt der imidlertid stærke Brydninger Sted mellem Frankrig og England for disse afrikanske Egenes Skyld. Englænderne, som var Herrer over Nigers Delta, vilde raade over hele Floden, og Fransk Sudan var derfor i nogle Aar at ligne ved et stort Hus uden Døre og Vinduer. Først efter at en Række franske Forskere havde foretaget Ekspeditioner gennem Sudan, blev Frankrigs Besiddelse af Landet anerkendt, og i Sommeren 1898 blev der sluttet en fransk-engelsk Overenskomst om, hvor Grænsen mellem de to Landes Kolonier skulde gaa. Fra da af havde Fransk Sudan Adgang til Havet ved Guinea-Bugten, og andre vigtige Færdselsveje blev Jernbanelinierne mellem Kayes og Bamako og mellem Konakry og Kurussa.

Kun nordpaa, i Retning af Algier, manglede der en Vej. Hvor den skal gaa, det har nu vore Bilers Spor gennem Sahara givet Anvisning paa. Og dermed er der aabnet den lyseste Udsigt til, at det, der engang var en Drøm og en Utopi: Sammensvejsningen af Frankrigs Kolonier i »det mørke Fastland« til en ensartet Blok, kan forvandles til nøgtern Virkelighed. —

I Tombuktu har vi en Mængde Visitter at aflægge. Blandt andet besøger vi de indfødtes Hospital, som ledes af Stabslæge Baus. Hvor vigtig er ikke Lægens Virksomhed i Kolonierne! Ved Godhed, ved Lindring af alskens Smerter og Elendighed skal han faa disse sorte Folk til at elske Frankrig — han er i Virkeligheden en

Slags verdslig Missionær, og ham skal de indfødte snart lære at søge Hjælp hos. Vi er til Stede i Konsultationstimen, og det er en Fornøjelse at se Mødre med et Smil række deres smaa sorte Rollingers Arme frem til Vaccination og at lægge Mærke til det taknemlige eller forhaabningsfulde Blik, hvormed de syge ser op paa den gode tubib, som møder dem med en Apostels Taalmod og Blidhed.

Saa er der Skolen. Den ledes af en Hr. Dupuis, som har været her i Sudan i mange Aar og for Resten er bedre kendt under Navnet Jakuba — hvilket betyder den lærde Mand. Han underviser sine Elever i Begyndelsesgrundene i Fransk samt i de almindelige Skolefag, men desuden er der til Skolen knyttet Værksteder, hvor de unge Tombuktuanere lærer at haandtere Sav og Fil og Høvl o. s. v., saaledes at de kan være udrustet til at tjene Brødet til sig selv og deres Familie ved et hæderligt Haandværk, der kaster mere af sig end den Husflid, man ellers har kendt her paa Pladsen. Disse gamle Husflidsgrene tilsidesættes for øvrigt ikke, man søger f. Eks. at genoplive den Vævekunst og den Pottemagerkunst, som engang spillede en saa stor Rolle i disse Egne.

Vi gaar indenfor hos de europæiske Forretningsfolk. Der er i Tombuktu seks fuldkommen franske Butikker, hvor alle mulige Varer kan købes, og de har godt med Kunder alle seks.

Det er sent, da vi efter disse Besøg vender hjem til vore Boliger. Aftenen falder paa, det bliver hurtigt mere end halvmørkt, men oppe fra det flade Tag kan vi dog alligevel nyde Skuet af den mærkelige By, der klumper sig sammen dernede under os. Den er opført udelukkende af tob, det vil sige soltørrede Lersten. I det grelle Dagslys ser Byen graa og ensformig ud, men Tusmørket indhyller den i en gylden Taage, hvori der hist og her er Glimt som af Koraller og Perlemor. Bygningsmaaden minder om det gamle Ægyptens, hvis Tempeltaarnes Form man genfinder her i Minareterne. Tolkene Abdullah So og Balobo Maiga staar hos os og udpeger for

os de vigtigste Moskeer i Byen. Den største og pragtfuldeste ligger oppe mod Nord og hedder Djame Sankore. Nærmere ned imod os har vi Sidi Jaja-Moskeen, som tager sig saare primitiv ud; den blev bygget ca. 1500 af Marabuen El Moakar Amalla, men saa snart den var bygget færdig, lukkede han den og tog Nøglen til sig, idet han forudsagde, at Iman'en for det nye Gudshus skulde komme til Staden paa en mystisk Maade. Og det gjorde han ogsaa: oppe nordfra kom Scherif'en Sidi Jaja fyrretyve Aar senere ridende paa en hvid Kamel efter at have tilbagelagt den hele lange Vej gennem Ørkenen ganske alene. Da han kom til Tombuktu, aabnede han Helligdommen og samlede der hele Befolkningen til Bøn. Denne fromme Mand levede som en Helgen, og talrige Mirakler tilskrives ham. — Endnu ældre er Djidjiriber-Moskeen; den skal nemlig være opført 1326 af en spansk Maurer ved Navn Es Saheli.

Mens Folkene fortæller os om alle disse Fortidsmindesmærker, er det blevet helt mørkt, og hinsides Byen, ude paa Sletten, flammer Baalene op i Tuaregernes, Berabichernes og Peulh'ernes Lejre. Er de monstro stadig lige uforbederlige Røvere, disse Mennesker? Lurer de paa, om Sudans Hovedstads Forsvarere et Øjeblik skulde slappe deres Agtpaagivenhed? Nej, under Frankrigs Beskyttelse kan Tombuktu sove trygt — og disse før saa frygtede Stammer er forvandlet til fredelige Hyrder; man kan tydeligt høre deres store, røde Okser brøle og deres talløse Geder bræge.

Nu tændes Stjernerne. Paa den silkelette Himmel tegner de en Billedskrift, som er os fremmed. Floden er usynlig, men vi mærker dens kølige Pust, som faar os til at fryse lidt i vore hvide Lærredsdragter. Vi er midt i Tombuktus behageligste Aarstid; man kommer til at tænke paa en smuk Septemberaften i Vest-Frankrig ...

9. Januar.

I Morges har vi gæstet Niger — denne gavmilde Flod, til hvilken der burde henvendes Bønner og Taksigelser, ligesom Oldtidens arbejdsomme Ægyptere tilbad Nilen.

Floden virker majestætisk, som dens sølvglitrende Strøm her breder sig mellem de flade, sivbræmmede Bredder. Imod Vest, hvor Terrænet er ganske lavt, strækker Oversvømmelsen sig milevidt, og i det Dynd, som her aflejres, vil om faa Uger Ris og Hirse og Bomuld vokse frodigt. Bomuldsdyrkingen vil engang i Fremtiden gøre Fransk Sudan til et umaadelig rigt Land, som maaske en skønne Dag vil gøre den franske Tekstilindustri ganske uafhængig af Udlandet, thi sudanesisk Bomuld kan, hvad Finhed og Fibrernes Længde angaar, konkurrere med den Vare, der kommer fra Nedre-Ægypten.

Talløse Fugle bygger og bor i disse Sumpegne. Man ser alle Vegne store Flokke af Knækænder, Blishøns og almindelige Ænder. Flamingoerne spætter de oversvømmede Græsgange med blegrøde Pletter. Numidiske Træner spanker, hvor der hist og her er et Stykke Sandbred, gravitetisk om blandt urokkelige Pelikaner og Marabustorke. Smaa Vadefugle i det prægtigste emaillegrønne Skrud piler hen over Aakandernes Blade, Hejrer og Dykkerfugle roder i Vandet med deres Næb.

Ogsaa Mennesker ernærer sig ved Nigers Rigdomme. Just nu kommer en Mængde Fiskere sejlene tilbage til Kabara, Tombuktus Havnestad ved Floden, og de bringer i Land store Kurve fulde af Fisk i alle Størrelser, af alle Former og alle Kulører — de skal i Eftermiddag sælges til Husmødrene i Tombuktu og steges i Aften. —

Da vi vender hjem fra vor Niger-Udflugt, nyder vi Synet af det malerisk vekslende Liv i Tombuktus Gader.

De unge Mænd gaar i Reglen i Adamskostume — altsaa det, vor Stamfader gik i før den uheldige Historie med Æblet. Deres Huds sorte Farve gør det ud for Paa klædning. Mange af disse Ynglinge er overordentlig harmonisk bygget, de er høje og slanke, ligner levende Statuer, hvis skinnende Bronze lader haant om den hykleriske Skik med Figenbladet. Ogsaa nogle af Kvinderne er fuldstændig nøgne. For Resten er det et Tilfælde, der ser ud som en Tanke, at det altid er de yngste og kønneste!

Flossie er ganske ude af sig selv over denne tvangfri

Mode. Og disse Damers Farve kan den heller ikke for-
sone sig med — den farer efter dem og gør af fuld Hals.
For Resten gør Flossie som sædvanlig stor Lykke; den
er for Øjeblikket den mest feterede Fremtoning i Tom-
buktu. Aldrig har Folk i denne By set en Hund, der er
saa lille og saa hvid, og mange tvivler i øvrigt ikke
paa, at der er lidt overnaturligt ved den — hvorfor skulde
Franskmændene ikke kunne trylle saadan et Dyr frem,
naar de kan lave Staal-Mehara'er og endda — efter hvad
man fortæller — kan flyve gennem Luften paa store
Fugle med Lærredsvinger?

For Resten er det, naar man skal være ærlig, kun et
Faatal af Kvinder her, der gaar uden Klæder; der er
mange, der gaar til den anden Yderlighed og ligner hele
Tøjbylter. Den Elegance, de udfolder, er temmelig bar-
barisk, men vidner om den medfødte Sans for at drapere
sig, som vi tidligere beundrede hos Beduinkvinderne i
Saharas nordlige Egne. En pragtfuld Negerinde, som staar
og læner sig til Dørstolpen, rank og alvorlig, næsten høj-
tidelig, er klædt i en broderet Kjole, hendes Fingre er
tæt besatte med Ringe, hendes Bryst smykket med Sølv-
kæder — hun staar for os, som kunde hun være selve
den Sulamith, til hvem Kong Salomon henvendte Højsan-
gens lidenskabelige Ord.

10. Januar.

Efter om Formiddagen, lige fra Daggryets kolde Ti-
me, at have været paa Gazellejagt Nord for Tombuktu
med Oberst Mangeot, inviterede vi i Aftes vore Chauffø-
rer paa et Glas gammel Portvin. De indfandt sig alle glat-
barberede og sportsudhalede.

»Stiftende Medlemmer af den sudanesiske Automobil-
klub,« erklærer en af dem, Maurice Billy.

Den lille Sammenkomst forløb rigtig hyggeligt. Vi
benyttede Lejligheden til at bevidne vore trofaste Med-
arbejdere vor Taknemmelighed for deres udmærkede Ar-
bejde og til at sige dem, hvor meget vi holder af dem.

De aflægger Beretning om Vognenes Tilstand. De har
nemlig underkastet dem et hastigt Eftersyn, og det har

vist sig, at hver eneste Bil er i saa udmærket Stand, at vi alle føler os fristet til at lægge ogsaa Hjemturen gennem Ørkenen! Ganske vist — gør vi det, betyder det, at vi paa ny skal kæmpe mod Blæst og Sand og Sten og mod os selv, mod vore Musklers Træthed, vor uimodstaaelige Søvnighed, ja, hvem ved? — maaske ogsaa mod Røverbander. Men hvad vejer vel alle saadanne Farer og Strabadser mod Tanken om endnu en Gang at besejre Ørkenen? — Vi bestemmer os dog ikke lige nu, først om nogle Dage vil vi træffe Afgørelsen om Hjemturen, nemlig naar Vognene er blevet rigtig grundigt undersøgte.

11. Januar.

Der er Fest i Tombuktu. Azalai'en — den store Karavane, som to Gange aarlig drager til Taudenit efter Salt — kan ventes hjem, medbringende store Forraad af denne kostbare Vare, som er Grundlaget for Byens Handelsvelstand. Hele Befolkningen er trukket i Kisteklæderne for at gaa Karavanen i Møde ude ved Fort Hugueny, hvor t a m-t a m-Musikken allerede drøner.

Ogsaa vi vil derud, og vi vil slutte Kreds om Karavanen for at danne os et Begreb om, hvor virkningsfuldt den kan beskyttes ved Hjælp af Auto-Mitrailøser paa Larvefodder. Beskyttelse kræver azalai'en altid — Saltet er jo et tillokkende Bytte — og beskyttet bliver den da ogsaa, for Øjeblikket blandt andet af en Eskorte af ridende Skytter.

Oberst Mangeot, som er med os, fortæller os paa Turen derud adskilligt om disse Karavaners Historie.

»Flyt Dem i Tanken tilbage til den Tid,« siger han, »da de store Songhai-Konger af Askia-Dynastiet gjorde den gaadefulde By til Ørkenens Perle, og da Guldstøv og Elfenben, Fjer, Salt og sudanesiske Fanger blev givet i Bytte for Marokkos pragtfulde Tæpper og Kobbergenstande, eller for Tobak og Dadler fra Tuat. Vore azalai'er er et sidste Ekko af denne Fortids-Storhed, og de minder os om de blodige Kampe, der udkæmpedes mellem hine gamle Konger og Marokkanerne om Besiddelsen af Salt-

minerne. Særlig Minerne ved Taudenit betragtes som udtømmelige og leverer det fineste Salt. De har været udnyttet uafbrudt siden 1594, og deres Salt, det fineste i hele Sahara, finder Afsætning i hele Niger-Krumningens Omraade, helt til Mossi, ja, endog i Engelsk Nigeria; man finder det paa Torvene ved Elfenbenskysten og i Dahomey. Og det er dette Salt, Tombuktu lever af. Havde den ikke dette Salt, vilde den gaa til Grunde. Derfor er det vor Pligt at beskytte Saltkaravanerne.«

Nu kommer Skildvagterne galoperende og melder, at Karavanen nærmer sig. Snart rejser der sig en Støvsy under den brændende Sol, og derefter ser vi lange Rækker af Kameler, belæsset med Saltstænger, bugte sig frem som uhyre store Slinger. Et uforglemmeligt Syn — det er som et helt Folk paa Vandring.

Vi har gjort omkring og kører Side om Side med Karavanen, idet vi retter vort Tempo efter den. Først bliver Kamelerne lidt sky for vore Vogne, men snart bliver de atter ligegyldige og rolige — Filosofer og Fatalister som de er. Kameldriverne ofrer os derimod deres fulde Opmærksomhed; de er straks paa det rene med, hvor værdifuldt det vilde være for dem at blive eskorteret paa den Maade, og med glade Smil ser de paa vore Mitrailløser og gør hverandre opmærksomme paa dem.

Denne 11. Januar bliver en Mærkedag i azalai'ernes Historie. »Larvefødderne« vil kunne skabe fuld Sikkerhed for disse Saltkaravaner. Og de vil komme til at betyde endnu mere for Tombuktus Salthandel. Oberst Mangeot har nemlig sagt, at der gennemsnitlig beføres 30—32,000 Saltstænger aarlig, mere kan Nomaderne ikke præstere; der er ikke Kameler nok. Men hvis der nu i Stedet for Kameler blev anvendt Automobiler, kunde Tallet saa ikke gøres tre Gange saa stort eller, med andre Ord, komme til at svare til hele Taudenit-Minens Produktion?

12. Januar.

To store Tuareg-Høvdinger, Ather og Chebum, som for Tiden kamperer med deres Stammer flere Dagsmar-

cher borte ved Nigers Bredder, aflægger os Besøg for at bringe os deres Hyldest. Chebum var i gamle Dage en af vore farligste Fjender. Den 14. Januar 1894 angreb han Bonniers Hærafdeling og anrettede et frygteligt Blodbad paa den. Siden har vi sluttet Fred med ham, og under Verdenskrigens Vanskeligheder viste han sig som Frankrigs trofaste Tjener.

Begge Høvdingene følger os op paa vor Boligs flade Tag, og der faar vi en længere Samtale med dem. Da de omsider er ved at trække sig tilbage, drister vi os til at komme frem med et Spørgsmaal, som længe har brændt os paa Tungen: Om Chebum maaske vil fortælle os lidt om Oberst Bonniers og hans Folks tragiske Endeligt?

Tuareg-Høvdingen er straks villig til at opfylde vort Ønske. Han beretter saa, hvorledes de franske Soldater om Aftenen bivuakerede i Lysningen ved Takubao og var saa uforsigtige at anbringe det Kvæg, de i Dagens Løb havde gjort til Bytte, i det vestlige Hjørne af Lejren under Bevogtning af nogle Skildvagter og et lille Antal peulh'ske Hjælpetropper. »De tænkte ikke paa, hvor godt vore Dyr kender vore Stemmer, og hvordan vi forstaar at faa dem til at lystre os. Vi havde samlet os Øst for Lejren og ventede i Stilhed, indtil det sidste Lys var slukket i Oberstens Telt — saa gav jeg Signalet til Angreb. Denne Krigslist lykkedes over al Forventning, for Dyrene styrtede sig som en Lavine gennem Lejren, trampende baade Telte og Soldater og Geværpyramider ned paa deres Vej. I en Haandevending var det hele eet Virvar, alt var ødelagt, og det var os en let Sag i Mørket at dolke de overlevende.«

Chebum fortæller dette ganske roligt — saa lidenskabsløst som en Jæger, der beretter om en dagligdags Jagtoplevelse. Vi gad nok kende de Tanker, der rører sig hos ham, nu dette Minde vækkes til Live. Men hans Ansigtstudryk kan vi ikke se, det gemmer sig bag litham'ens mørke Folder. Og hans Øjne er skjult under de lange, mørke, silkefine Vipper.

Hans gaadefulde Væsen virker irriterende, og en af os udbryder:

»Bonnier blev dog hævnnet!«

»Ja, af Joffre!« svarer Tuaregen.

Langsomt løfter hans Øjenvipper sig. Der er de Nederlag, der er stoltere end Sejren. Der kommer Liv i Chebums Blik, det glimter deri af Stolthed over, at han engang har prøvet Kræfter med den Mand, som senere skulde blive Sejrherr ved Marne!

*

*

*

Den 21. Januar var Tombuktu-Opholdets sidste Dag. Ekspeditionens Medlemmer havde, forinden Afskedens Time slog, aflagt Besøg hos Kadien Ahmed Baba, en af de mest prominente Mænd i Byen. Ham skyldtes det, at de franske Tropper kunde indtage Tombuktu d. 15. December 1893, idet det nemlig var ham, som fik den store Bys Indbyggere til at lette Franskmændene Adgangen til Byen og hjælpe dem med at rense Egnen for Røverbander. Desuden foretog Ekspeditionen en Pilgrimsgang til René Caillé's Hus.

René Caillé maa — hedder det i Rejsebogen — betragtes som en af de mest energiske Personligheder, det franske Folk nogen Sinde har fostret. Hans Rejse gennem Vest-Afrika var en blændende Bedrift. Intet formaaede at standse ham: hverken hans beskedne Hjælpe-midler — et ubetydeligt Varelager, købt for de 2000 Francs, som var alle hans Sparepenge —, hans begrænsede Kundskaber — paa et halvt Aar lærte han saa meget Arabisk, at han kunde udgive sig for Muselman —, eller de daarlige Transportmidler, han raadede over. Naar undtages Strækningen Djenné—Kabara, som han tilbage-lagde i Pirog paa Niger, takket være Velvilje hos en Høvding, hvis Venskab han havde vundet ved at forære ham en Paraply, saa travede denne Opdagelsesrejsende paa sin Fod og med Randslen paa Nakken gennem Futa Djal-lons Bjerger, den sudanesiske Steppe, Mauritaniens ende-

løse Ørkner, og endelig gennem hele Marokko lige til Tanger, over Fez og Rabat.

Han trodsede Feberen, der i tre Uger rasede i hans Blod, mens han laa til Sengs i en beskidt Hytte, og Skørbugen, der hærgede hans Gummer. Da han den 20. April 1828 kom til Tombuktu, sad hans nøgne Fødder i det blodige Kød, de Fodspor, han satte i Sandet, var blodige.

Set udvendig fra ligner det Hus, hvori René Caillé boede fra 20. April til 4. Maj 1828, ganske Nabohusene. Indvendig er det derimod bedre oplyst gennem et lille Glughul, som Caillé selv havde boret i tob-Muren med sin Kniv. Han indrettede sig saaledes for at sikre sig at kunne skrive sine Optegnelser uset af nysgerrige Blikke. Havde man opdaget, at han skrev fra venstre til højre og ikke brugte arabiske Bogstaver, vilde han være blevet ramt af den samme Skæbne som Englænderen Laing, der et Par Aar forinden var blevet dræbt just i den samme Gade. Med ufattelig Selvbeherskelse faldt han virkelig i næsten to lange Aar ikke et Øjeblik ud af den Rolle, han spillede: en Ægypter, som var blevet fanget af Franskmændene og ført som Slave til Senegal, og som nu var paa Flugt tilbage til sit Fødeland. I Sandhed — han var et Undtagelsesmenneske, vidunderlig udrustet til den Eventyrer-Tilværelse, som han i sin pure Ungdom havde valgt sig. —

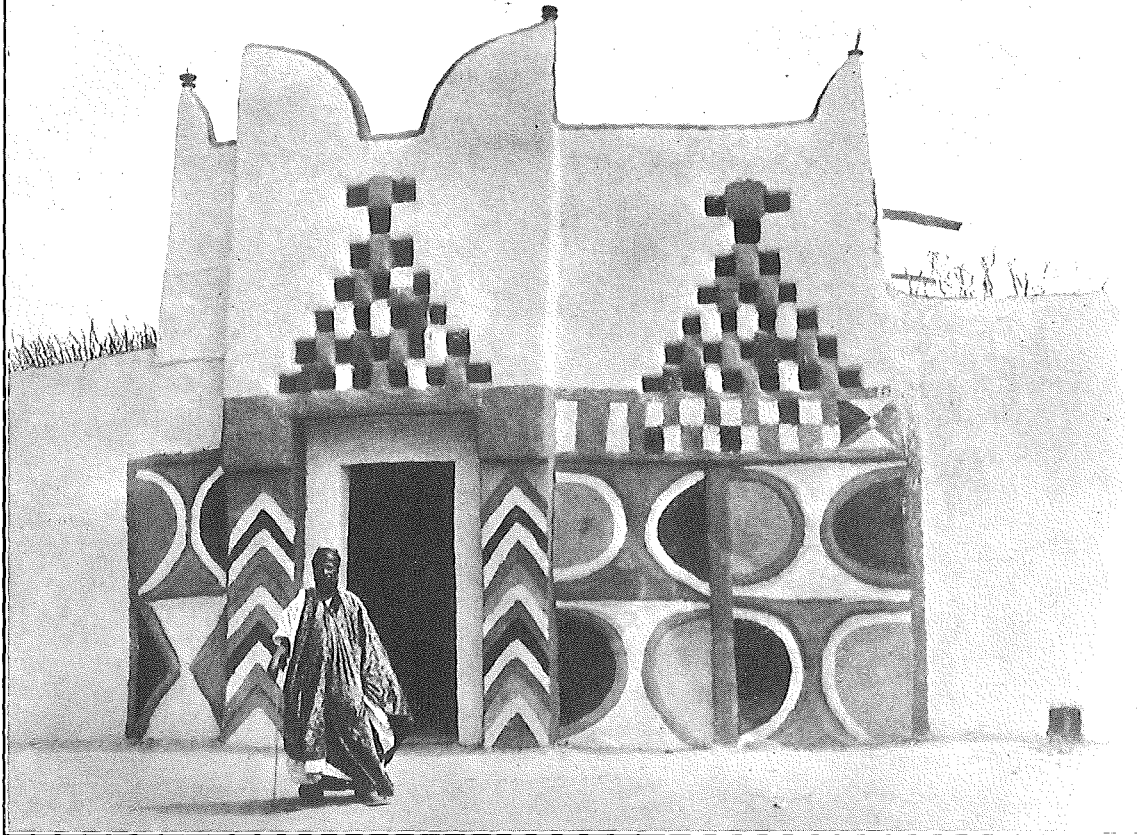
*

*

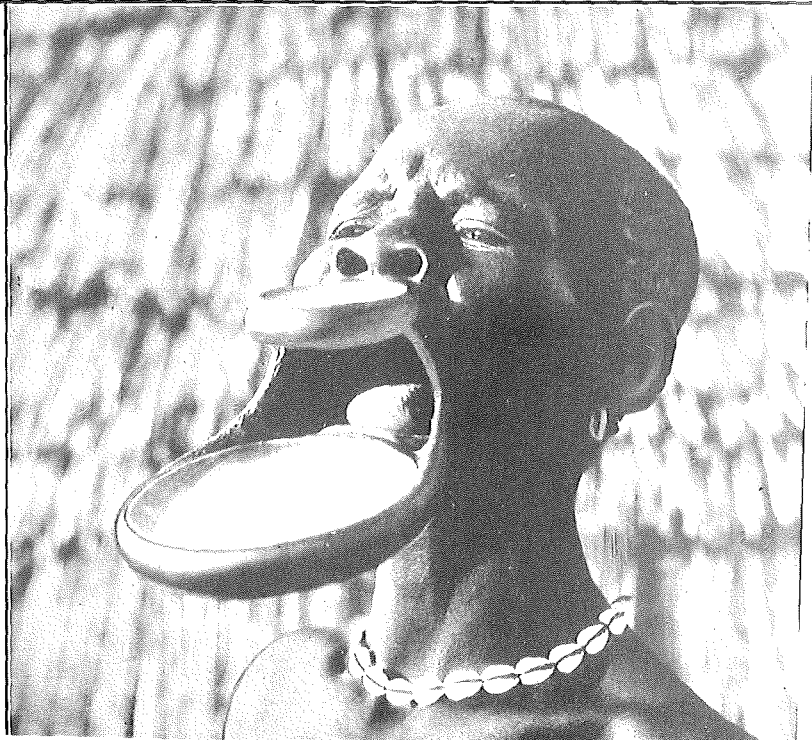
*

Det blev endelig afgjort, at Ekspeditionen vilde foretage Hjemturen gennem Ørkenen. Men først vilde Haardt og Audouin-Dubreuil, om Bord paa to Pramme — »Tera« og »Boromo« — sejle ned ad Niger til Gao og endnu et Stykke længere, ledsaget af de Cérís, mens de øvrige Ekspeditionsdeltagere skulde blive i Tombuktu og sørge for at gøre Vognene absolut driftsikre, hvorefter de skulde køre til Fort Burem. Derfra skulde saa hele Stykken følges ad nordpaa gennem Sahara.

Niger-Sejladsen blev gennemført programmæssigt. Den 29. Januar landede de to Pramme ved Gao, en ynde-

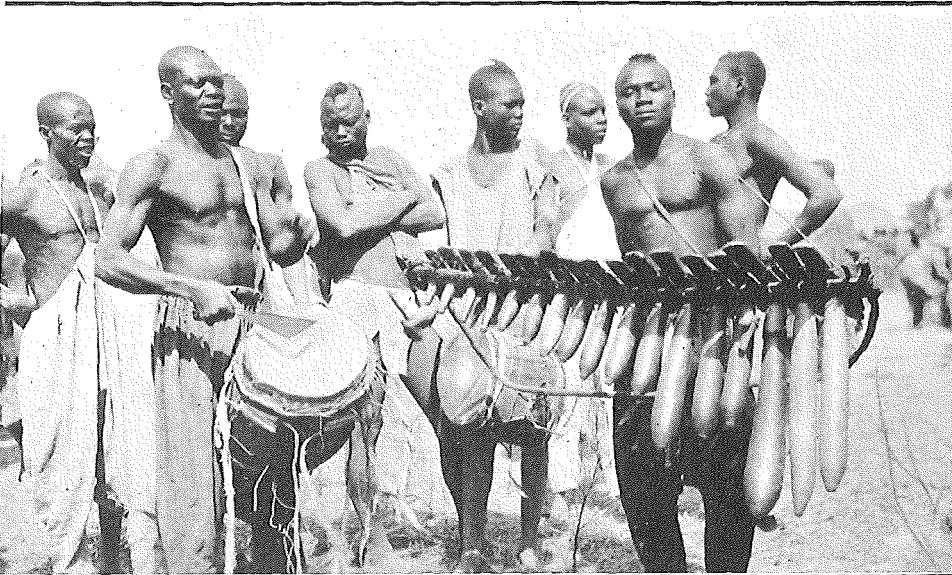
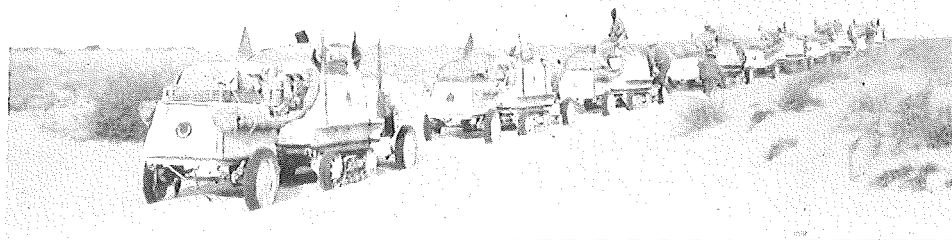

*Sultan Barmu foran
sine 100 Koners Bolig.*

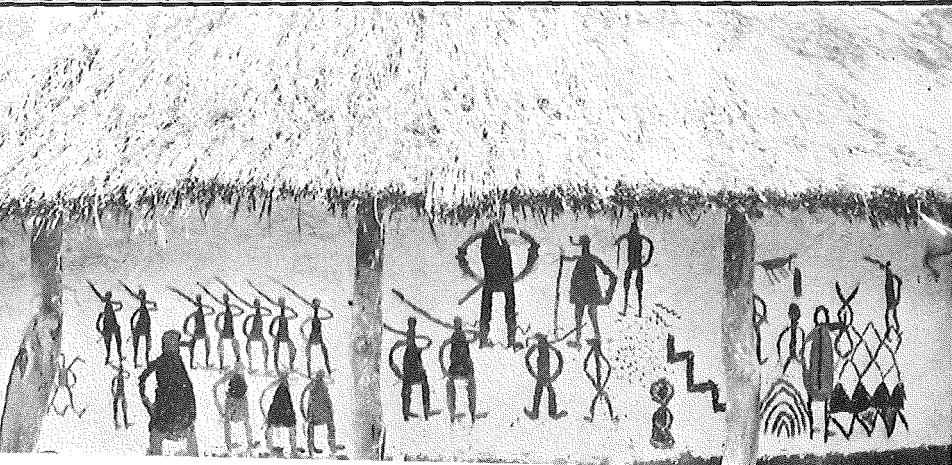

En Sara-Djinge,

*Nord for
Tchad-Søen.*

*Sara-
Massaernes
Musikkorps.*

*Tegninger
paa en
Banda-Hytte.*

fuld og levende By, en Slags sort Memphis ved Fransk Vest-Afrikas Nilflod: Niger.

Mens man opholdt sig ved denne By, blev Programmet for Hjemrejsen lagt og et Telegram derom afsendt til André Citroën i Paris. Køreplanen saa saaledes ud: Afgang fra Burem 6. Februar — Kidal 8. Februar — Taman-rasset Hoggar ca. 15. Februar — In Salah ca. 21. eller 22. Februar — Inifel ca. 26. Februar — Uargla sandsynligvis 1. Marts om Formiddagen — Tuggurt ca. 2. Marts.

Helt kunde alle disse Datoer nu ikke overholdes. Først den 8. Februar kom man til Burem, hvor Estienne og Chaufførerne — samt Flossie, der paa Grund af Krokodille-Faren heller ikke havde været med paa Flodsejladsen — ventede. Og i den tidlige Morgenstund den 10. Februar begyndte »Larvefødderne« saa Farten mod Nord.

SYVENDE KAPITEL

Rejsen endt!

Vi slaar op i Ekspeditionens Dagbog paa Dagen den 23. Februar. Paa det Tidspunkt skulde man efter Planen have været paa Vej fra In Salah til Inifel, men var kun naaet til et bredt Dalstrøg paa Grænsen mellem Hoggar og Muidir. Her havde man om Natten sovet under aaben Himmel, var brudt op tidligt om Morgenens og havde kørt hele Dagen indtil ud paa Aftenen.

Det hedder nu i Dagbogen:

Ved 9-Tiden er vi nødt til at standse, da vi alle er dødtrette — Chaufførerne falder ligefrem i Søvn ved Rattet. Det er lunt i Vejret, saa vi finder det unødvendigt at slaa Teltene op. Til Loft har vi Stjernehimlen, hvor vi for sidste Gang ser Sydkorset helt ude ved Horisonten ved 3-Tiden om Morgenens.

24. Februar.

Af Sted før Daggry. Henimod Kl. 8, da vi kommer ind i Muidirs udstrakte Dalsænkninger, dukker to Meha-

risten pludselig op foran os. De er i Aftes redet fra Tadjmut-Brønden for at møde os, og de melder, at om Natten er tre Vogne ankommet til Brønden, og at endnu to andre er i Vente. I en af disse Vogne er der en m'ra beida (en hvid Kvinde, en fransk Kvinde), fortæller de.

Det maa være André Citroëns Rejseselskab; han har nemlig i et Telegram lovet, at han vilde køre os i Møde. Og den omtalte m'ra beida er sikkert ingen anden end Fru Citroën, der altsaa som den rejsevante Dame, hun er, ikke har været bange for at følge sin Mand saa langt ud i Ørkenen.

Overalt hvor vi har færdedes, har vi sørget for at have et ligesaa præsentabelt Ydre, som om vi bare var ude at køre en lille Tur i Boulogneskoven. Altsaa holder vi nu Hvil, bruger de sidste Draaber Vand, vi har tilbage, til at vaske os i, barberer os — og saa paa Farten igen!

Kl. 11. — Vi er nu 2 Kilometer fra Tadjmut-Brønden. Pludselig formelig springer en Vogn frem fra den Lund, der ligger tæt ved Brønden, og saa een til. Det er to Larvefødder af Sportstypen. De styrer lige imod os. I den ene Vogn genkender vi Hr. og Fru André Citroën og deres Chauffør, Guégan, i den anden Ingeniør Kégresse og hans Chauffør, Ferraci. Vognene standser nogle Meter fra vore. Vi styrter hinanden i Møde og omfavner hinanden. Alle er saa bevægede, at det ikke er til at beskrive. Man maa nøjes med at sige, at det er et af de lykkeligste Øjeblikke i vort Liv.

Hr. Citroën har tænkt paa alting. Han har Breve med fra Frankrig til os. Chaufførerne bliver heller ikke glemt, Citroën ønsker vore trofaste Medhjælpere hjertelig til Lykke, og de hører tavse paa hans Ord; man mærker, hvor stolte og glade de er.

Klokken halv 12 kører vi alle videre. Men Citroënselskabet smutter snart fra os — vi skal mødes med dem i Morgen tidlig ved Tigelmemine-Brønden. Disse Sportsvogne med let Karosseri kan køre hurtigere end vore; de har tilbagelagt de 750 Kilometer fra Uargla til In Salah i 36 Timer.

Da vi er kommet over Bjergene og over en bred ued, ruller vi ind i Tidikelts umaadelige Sletteland. Her blæser en iskold Vind, og da vi om Aftenen bivuerer 15 Kilometer fra In Salah, gaar Kulden os gennem Marv og Ben. — Det er noget andet end de hede Nætter, vi nylig oplevede paa Niger!

— — —

Den 27. Februar tog André Citroën og hans Ledsagere Afsked og rejste hjem til Paris for at kunne være der før Ekspeditionens Medlemmer. Den næste Dag gjorde de vidtberejste Larvefødder Ophold i In Salah og blev underkastet et grundigt Eftersyn, og saa ankom hele Kortege — via Inifel (2. Marts) — den 5. Marts til Uargla.

Dagbogen beretter:

5. Marts.

Uargla bereder os en uforglemmelig Modtagelse.

Vejret er herligt, skønt en Østenstorm sukker i Palmerne og skønt Sandet flyger.

Løjtnant Brunet, som er blevet tidligt hvidhaaret i Frankrigs Tjeneste under Saharas Sol, kommer os i Møde med 500 Meharister, og omgivet af dem kører vi frem til den gamle ksar ved Indgangen til Uargla. Her venter Kaptajn Belvalette os, omgivet af sine Officerer og af de høje arabiske Høvdinge, der er klædt i deres fineste Burnus'er. Det er alle dem, der var til Stede dengang i December, da vi drog ud, og som da ønskede os Lykke paa Rejsen. Nu er de alle glade over vor Sejr — den er for dem en Bekræftelse paa Frankrigs Styrke og Storhed.

Vi har nu en pietetsfuld Pligt at opfylde — nemlig at hædre Mindet om dem, der først viste os Vejen: Oberst Flatters og hans Kammerater, som faldt ved Tadjmut-Brønden i Aaret 1881.

En Søjle, der er rejst ved Uargla, bevarer Mindet om deres Daad. Til den begiver vi os nu, og mens vi langsomt gaar forbi dette Mindesmærke, er det, som lyder der fra Afrikas Jord en Røst til os, der siger:

»Jeg er tilfreds med jer!«

Til denne de dødes Stemme skal de levende Stemmer snart slutte sig. Om Eftermiddagen holdt Major Duclos i Kadi Addas mægtige Telt, som vi ogsaa gæstede under vort første Besøg her, en Tale til os, hvori han først mindede om den Feststemning, der herskede i Uargla den 17. December, da Ekspeditionen paa sin Vej mod Syd drog igennem Byen, og derefter bl. a. udtalte:

»Med samme varme Begejstring modtager Uargla nu Sejrherrerne, som har gennemført dette stolte Togt ...

Larvefod-Bilen har overvundet Ørkenen. Takket være den vil nu Flyvemaskinen og Jernvejen følge efter. Denne tredobbelte, frugtbringende Alliance vil skyde vort Fædreland Frankrigs Grænser frem hinsides Ækvator, helt til Kongo.«

Næste Dag, den 6. Marts, ved Nattetid ankom Ekspeditionen til Tuggurt, hvorfra vi den 17. December var draget ud med Tombuktu som Maal.

Og nu staar en af vore »Larvefod-Biler« — den Vogn, der bærer Navnet »Guldskarabæen«, i Hôtel des Invalides, i Armeens Museum ... staar og hviler ud efter de lange Ture igennem Ørkenens vældige Strækninger.

ANDEN DEL

GENNEM DET MØRKE FASTLAND

FORORD

ALDRIG saa snart var den dristige Ekspedition fra Tuggurt til Tombuktu og tilbage igen lykkelig gennemført, før Citroën begyndte at lægge Planer til en endnu dristigere, endnu eventyrligere Ekspedition: Vejen skulde denne Gang ikke nøjes med at gaa igennem en Stump af Afrika — men gennem *hele* det mørke Fastland. 20.000 Kilometer skulde de franske Vogne køre, snart gennem Ørkenstrækninger, snart gennem Krat, over Savannaer og Sumpe eller gennem tætte Skove, og saaledes knytte Forbindelsen mellem Algier og det indiske Oceans Kyst.

I mere end et Aar blev der arbejdet med Forberedelserne til denne storstilede Sportspræstation, til hvis Gennemførelse det blev nødvendigt at udruste hele fire Hjælpeekspeditioner, som skulde sørge for Forsyningen med Benzin, Levnedsmidler og Materiel.

Ekspeditionens Formaal var ikke udelukkende af sportslig Art, den skulde paa sin Vej løse visse Opgaver, som stilledes den af Koloniministeriet, Luftfartsministeriet, Naturhistorisk Museum og Geografisk Selskab.

Ogsaa for denne Ekspedition blev *Georges Marie Haardt* og *Louis Audouin-Dubreuil* Chefes, og omkring dem flokkedes en ud-søgt Skare af Medarbejdere.

For det første den grundige Kender af Sudan, Niger og Tchad Major Bettembourg, som organiserede Hjælpeekspeditionerne. Dernæst Alexander Jacovleff, Maler og erfaren Orientrejsende; hans Omraade blev de etnografiske Studier, og han udførte under Ekspeditionen over 500 Malerier, Tegninger og Skitser.

En dreven Filmsmand, Léon Poirier, ledede Optagelsen af en stor Mængde levende Billeder. Hans Operator drejede ikke mindre end 27.000 Meter Film, foruden at han tog 6000 Fotografier.

Som Læge medfulgte Dr. Bergonier, der desuden tog sig af Zoologien, og hvis Udbytte var en Samling paa 300 Pattedyr, 800 Fugle og 15.000 Insekter.

Det tekniske Overopsyn med Automobilmateriellet varetoges af Ingeniør Charles Brull. Der udrustedes otte Vogne, forsynede med Kégresse-Hinstin-»Larvefødde« og 10 HK Citroën-Motorer; Karosserierne var helt af Duraluminium, de var hvidlakerede og bar hver sit Emblem (se ndf.). Hver af Vognene kunde medføre 300 Liter Benzin og 20 Liter Vand og havde desuden en lille Vogn paa Slæb, hvori Senge og Lejrmateriel befordredes.

Chaufførerne var Førsteklasses Folk og havde næsten alle været med paa Turen gennem Sahara.

Karavanen tog sig i Marchorden saaledes ud:

Vognens Nr.	Emblem	Chauffør	Passager	Arbejdsomraade
1. Gruppe				
1	Guldskarabæ	M. Billy	G. M. Haardt	Ledelsen. Kort, Dokumenter, Vaaben
2	Elefant med Taarn	Prud'homme	Major Bettembourg	Arkiv, Pengekasse
3	Opgaaende Sol	Rabaud	L. Poirier	Film
4	Vinget Snegl	Piat	Specht	Film
2. Gruppe				
5	Sølvhalvmaane	M. Penaud	Audouin-Dubreuil	Jagtvaaben, Reserve-dele
6	Due	Trillat	Bergonier	Lægemidler, Materiale til Udstopning af Dyr, Køkkentøj
7	Kentaur	de Sudre	Jacovleff	Malergrejer
8	Pegasus	F. Billy	Ch. Brull	Reparationsværktøj

Reserve-Chauffører paa hele Togtet: Remillier;
i Ubangi-Chari: Gauché; fra Tabora og videre: Balourdet.

FØRSTE KAPITEL

Sahara

(28. Oktober—18. November 1924.)

Colomb-Bechar.

Her holder Jernvejen op. Her siger man Farvel til Vestens Civilisation. Her begynder Ørkenen. Byernes larmende Liv er allerede ved at blive et fjernt Minde, den store Stilhed nærmer sig. De Pariserinde-Profilen, vore Øjne endnu bevarer Erindringen om, udviskes og giver Plads for de tilslørede Kvinder, som færdes omkring os. Fabrikkerens Travlhed afløses af den Ro, hvormed Hyrder i bibelske Dragter vender hjem fra deres Dagværk. Højttalerens Brøl afløses af Muezzinens alvorlige Røst.

Oppe fra Toppen af en lille Høj, hvor vi dvæler ved den Grav, der gemmer de Soldater, som blev hugget ned 1905, opruller sig for vort Blik et grænseløst Billede — dannet af hele Himmelen, hele Jorden, hele Horisonten: Sahara. Ørkenen har lukket sig over dem, som vilde erobre dens Hemmelighed. De er ikke mere, men den er der stadig — ligger der som en vældig Modstander, en Troldmand, som man ikke kan lade være at forfølge, men som man aldrig fanger — som tværtimod fanger en selv, just naar man tror at have sejret.

Starten.

Den 28. Oktober 1924. — Dagen gryr, lidt efter lidt breder Lyset sig over Himmelen, mod hvilken de nøgne Bjerger, som omgiver Colomb-Bechar, tegner deres Silhouet. Et rosenfarvet Skær lægger sig efterhaanden over Oasens høje, ubevægelige Palmer. Motorerne snurrer,

Vognene kører ud paa Sletten, hvor de afrikanske Tropper staar under Vaaben for at byde os det sidste Farvel: Legionærer — Senegalesere, gode Soldater med Øjne, der snart er vilde, snart barnlige — rødklædte Spahier, der sidder i Sadlen ranke som Lys — Mokaznier i blaa Kapper ridende paa deres høje Kameler ... I den straalende Solopgang spreder fire Flyvemaskiner deres Vinger.

Ain-Sefra-Territoriernes Kommandant holder en begejstret Afskedstale til os. Tricoloren blåfrer i den lune Søndenvind. Pibernes vemodige Toner blander sig med Hornenes smældende Fanfarer — og saa drager vi ud paa vort store Eventyr. De otte hvide Vognes Række snor sig mellem Hammada'ens Sten. Snart dirrer Horisonten i den varme Luft, og som i et Ørkenens Luftsyn viser sig allerede for de bortdragendes Øjne brede Floder, store Skove og et vældigt Hav — det indiske Ocean.

Sand oppe paa Højene bebuder, at vi nærmer os Erg'en. Klitterne viser sig, da vi er ved Tarit; de ses som store Bølger ude i Horisonten. Sollyset giver den store Erg et saa flygtigt Udseende, at man spørger sig selv: Gaar der farbar Vej derigennem? Er det ikke et Ferige, et utilgængeligt Land, befolket af alle Saharas Eventyrskikkelser?

Paa Himmelen ses pludselig en mørk Prik, Skyggen af en Flyvemaskine iler hen over Jorden, noget falder ned tæt ved os. Det er et Budskab. Chefen for Eskadrillen i Colomb-Bechar sender os en sidste, venlig Hilsen. For Resten er det jo ikke mindst for deres vingede Brødrer, Flyvemaskinernes, Skyld, at vore Larvefødter skal kravle de 23,000 afrikanske Kilometer og finde sikre Veje og Landingspladser, saaledes at det mørke Fastland en Dag kan ligge aabent for regelmæssig Lufttrafik.

Erg'en blaaner bag de takkede Højdedrag, som afvekslende viser og skjuler den. Vi kommer forbi Djebel-Kerkur, et Bjergpas, der fordum var berygtet som et Sted, hvor Ørkenrøverne lagde sig i Baghold og overfaldt Karavanerne.

Himmelen er allerede fuld af Stjerner, men Maanen vi-

ser sig ikke. Jordbunden er god, og vi kører saa hurtigt, at vældige Støvskyer rejser sig om os og antager de mest fantastiske Former i Skæret fra vore Lygter. Snart er det, som kører vi ind i Mælkevejens Hvidhed, snart, som om vi færdes i en Skov eller kommer gennem en Landsby. Under tiden fristes vi til at tro, at vi ikke er i Sahara, men ruller hen ad en fransk Landevej. Ja, saa stærk er Illusionen, at vi maa gøre en brat Drejning for at slippe ud af Støvskyen — straks forsvinder baade Skov og Huse, og foran os ligger Uendeligheden, en Stilhed saa dyb, at ens Pulsslag høres som en urovækkende Lyd, man ikke før har kendt.

Saaledes er den ægte Saharanat: ubevægelig i Maaneskinnet eller i »den dunkle Klarhed, som sænker sig fra Stjernerne«. Ubevægelig og isnende kold — Termometret gaar mangen Gang ned paa Nul efter at have været oppe paa over 40 Grader om Dagen.

Man holder altid Hvil paa det Tidspunkt af Dagen, da det er mest varmt. Naar man vælger et nogenlunde højtliggende Sted, vender Vognene mod Vinden og forbinder dem parvis med Teltlærred, kan man opnaa en Smule Kølighed. Naar Temperaturen er paa sit højeste, stormer det ofte i Ørkenen, og der rejser sig da fra Jordan Søjler af overophedet Luft, som bringer Uro i Atmosfæren.

Om Natten tager man de lange Stræk. Man giver sig paa Vej ved Solnedgang — saadan er Sahara-Skikken, og vor Boy, Baba, finder den udmærket. Men, som han siger, hjemme i Tombuktu, hvor han er fra, er det lige det modsatte, »der er Sol godt, Maane daarligt.« For øvrigt er der ogsaa det gode ved Natten, at da har vi de paalideligste Vejvisere, nemlig Stjernerne.

Et Par Timers Søvn er nok for os. Vi stiller Vognene i Karré, og i Ly af dem lægger Lejren sig til Hvile efter et beskedent Maaltid. Een Mand maa altid holde Vagt, thi ved visse Brønde kan man godt risikere at blive overfaldet af marokkanske Bander. Rundt omkring er alt fuldkommen stille — kun een eneste Saharanat har vi oplevet, at Stilheden blev brudt; det var, da vi havde lejret os ved Foden af den Klippevæg, hvor den gamle ksar Timudi

hænger som en Fuglerede, og vi pludselig hørte Muezzinen kvæde sit monotone »Der er ikke andre Guder end Allah, og Muhammed er hans Profet.« Det var, som kom denne Stemme oppe fra Stjernerne.

Vor første Bivuak opslog vi paa det Sted, hvor Gir og Susfana løber sammen og danner Saura. Talen er her ikke om Floder, kun om ued'er, det vil sige Sænkninger eller Render, der er gravet i Jorden af de Vandstrømme, som i Uvejrstider sendes ned fra Saharas Bjerge. Under almindelige Vejrforhold er en saadan ued en banet Vej, hvor der vokser forkrøblede Tamarisker og sparsomt Græs, og hvor der maaske endnu kan staa en Smule Vand i Sandet. Saura udspringer fra Atlas, og dens Løb naar helt ned til Tanezruft-Sletterne, som antagelig var en Sø i den fjerne Jordperiode, da Saura var en mægtig Flod. Ved dens Bredder vidner talrige forhistoriske Bopladser om Liv, som er uddød, og der gøres her talrige Fund af Stenaldervaaben og -redskaber.

Vi forlader ued'en, og snart er vi ude i et Kaos. Vi befinder os paa Hammada'en, Stenenes Rige, en Højslette, hvor Klipperne, afdækkede af Blæsten, sprænges i Stykker ved de bratte Temperaturforandringer. Disse Stumper er strøet ud over Jordbunden og er at træde paa som skarpe Knive.

Timerne synes smaa Evigheder i denne trøstesløse Egn. Heden er kvælende, men vi standser ikke. Vore Vogne forekommer os blytunge, vore Bevægelser bliver dvaske — men da spirer et Haab i os, et Instinkt vækkes til Live — Oase-Instinkt ...

Beni-Abbes.

Oasen ...

Palmelundens blaa Linie derude i Goldhedens Horisont danner den overnaturlige Vold, bag hvilken Skygge og Kølighed forskanser sig.

Det er Tusmørketid, da Beni-Abbes aabenbarer sig for os. Skyggerne bliver lange, de kastes i et Skær af Violet mod Klitternes Rosenrøde. Vi vader over Saura, som skvul-

per herligt; Æsler vandes, Kameler spadserer frem med bløde Fjed og kikker nærsynet paa os; skrigende Børn løber og leger; ved en hvid Helgengrav siger en Mand sit »salam«.

Her er saa Landsbyen; en Kvinde hyllet i Blaaf og Guld ser ned til os fra sit Hus's flade Tag. Ved Foden af den hvide bordj ligger den gamle ksar — en befæstet Landsby med snævre Gyder — gemt i Palmelunden. Dens Indbyggere holder Fædrenes Arv i Ære, deres Huse er omhyggeligt indhegnede; og der er kun Adgang til dem gennem smaa Døre med gammeldags Trælaase. For at komme ind til Tahar-Ben-Larbi maa man bøje sig, men da man igen kan rette sig, staar man i den dejligste Have, hvor der mellem Palmer vokser Jasmin, Tobak og Henna i yndefuld Uorden; Vandet klukker i Overrislingsgrøfterne, og et lille Stykke henne svømmer Aakander i et lunt Bassin. I Striber af Sol og Skygge kommer to hvidklædte Skikkelser os i Møde, Labib-Ben-Mohamed og Ahmed-Ben-Ahmed. De byder os Pebermynte-Te — den serveres under Palmerne, som Ahmed noksaa rask klatrer op i for at plukke Dadler til os.

Om Aftenen holdes der diffa (Festmaaltid) i Haven ved Siden af, hos Kadi'en. Haven er ved Maanens Trylleri forvandlet til en Festsal, hvis Søjler er de slanke Stammer af hundredaarige Daddelpalmer. Hele Faar steges over flammende Baal, mens i Udkanten af Palmelunden darbuka'ens Melodi, hvortil Tamburiner lascivt slaar Takten, bebuder, at nu skal aïd'en (Festen) begynde.

Disse Mennesker, som vi gæster, har alle Dage været Krigere, og deres Danse ledsages i eet væk af Bøsseskud og høje Raab; Ophidselsen stiger, Mændene tramper, Rytmen bliver heftigere, og igennem Kamptummelen lyder ustandseligt fra forvredne Munde skingrende Skrig:

»Vi elsker Krigen!«

»Vi elsker Kærligheden!«

Krig og Kærlighed! Intet Under, at Araberne var vældige Erobrere.

Kærlighedens Traditioner er Uled-Nail'erne Bærere af

— disse en forvirrende Kultus' utilslørede Præstinder, hvis besynderligt malede Ansigter stivner i et gaadefuldt Smil, mens deres smidige Legemer rasler med Kobberringene ...

Langt ud paa Natten fortsættes Dansen, og Skrigene lyder, og Lidenskaberne flammer. Vi hører Larmen i det fjerne, da vi gaar forbi en ydmyg Hytte, Pater Foucaulds Enebo, som er prydet med et Trækors, snittet af denne fromme Mand, som her i Ørkenen fandt Ro og Hvile ...

Vi forlader Beni-Abbes. Næste Dag, henimod Middagstid, ruller vi hen over en Slette, der glitrer af Varme. Bag denne Slette ligger Adrar og de kunstige Tuat-Oaser. Her har Mænd i deres Ansigts Sved boret utallige foggara i Jordan — hvis ikke de var, vilde Tanezrufts trøstesløse Øde allerede begynde her. Disse foggara bestaar af et Net af underjordiske Kanaler, som op-suger Undergrundens Fugtighed fra et stort Areal og samler Vandet Draabe for Draabe sammen paa eet Sted, saa at der dannes en Livskilde, hvoraf Oasen kan opstaa.

Løjtnant Paolaccis lille Eskadrille er just landet i Adrar. Vi er glade ved at se, at de tre tapre Piloter er sluppet godt fra deres Flyvetur, Afrikas Himmel er nemlig rig paa Farer. Den ophedede Luft bærer daarligt, den er fuld af »Huller«, desuden mangler der Vejvisere, og det er vanskeligt at iagttage Terrænet gennem de Uddunstninger, der stiger op derfra. Følgelig er det svært at orientere sig, og at fare vild betyder den visse Død. Man glemmer ikke saa let de frygtelige Ord, General Laperrine fremstammede, da han laa døende under sin knuste Maskines Vinger: »Og jeg, som dog troede, at jeg kendte Sahara!«

Oppe i en Flyvemaskine faar en af os Lejlighed til at faa et Overblik over den Strækning, vi nu skal igennem. Erg'en er stribet som et Tigerskind af de smalle Skygger, som paa den Side, der er modsat Solen, omgiver Toppen af hver eneste Klit. Som et Landkort ligger Tuat-Bæltet dernede; Palmelundene synes ganske nær ved hverandre; men hvor de holder op, begynder Tanezruft, som er den fuldkomne Ørken, den oaseløse

Ørken, hvor intet Menneske kan leve. Tanezruft maa man fare igennem, saaledes som man farer over Havet — lige frem, med Stævnen pegende mod den ukendte Kyst. Intet Spor, ingen Vejviser har man at rette sig efter — kun Kompasset og Stjernerne.

Tanezruft.

Der er gaaet en Dags Tid, siden Ekspeditionen drog fra Adrar for at køre til Brønden ved Uallen, hvorfra den saa skal tilbagelægge yderligere 500 Kilometer uden Vand. Vi har Rygvind, hvilket betyder, at vi ustandseligt bliver overdænget med det røde Støv, Vognene hvirvler op. Vi bliver halvkvalt af det, og dertil kommer, at Lyset er saa skærende, at selv den mest helbefarne Sahara-Mand iblandt os maa tage Brillen paa. Motorens Brummen og Stanken af Benzin og Olie virker i høj Grad søvndyssende. En Gang imellem er vi nødt til at vende os om imod Vinden og holde stille.

Natten falder paa. Maanen er glorød. Allerhelst vilde vi køre hele Natten, men der er Grænser for, hvad man kan holde til, og Kl. 2 om Morgenen maa vi standse og lægge os til at sove ved Siden af Vognene.

Før Daggry vækker Brull os. Hans Lorgnet hænger paa hans Næse og genspejler vore Lygters Skær. Brulls Lorgnet er en vigtig Bestanddel af hans Person, og dens Stilling underretter os om hans Sindstilstand. Er vor kære Ven bekymret, tager han Lorgnetten af, tørrer den og sætter den med en automatisk, men præcis Haandbevægelse paa igen, idet han presser den tæt ind imod Øjenhulerne. Er han i Perlehumør, faar den ligesom et Skær af Blidhed. Vil han overbevise os om et eller andet, straalere og funkler den som Solen. Er han sarkastisk, anbringer han den i en Vinkel paa 45 Grader.

Nu til Morgen tager Brull Lorgnetten af — altsaa er han bekymret. Mon vi naar Uallen-Brønden i Dag?

Vi sætter Kursen mod Sydøst og skal efter vor Beregning ved 10-Tiden kunne øjne Asegrad, hvis flade, 1000 Meter høje Tinder knejser over Uallen. Snart er

det lys Dag. Vi befinder os paa en umaadelig Slette, hvor alle Vejmærker savnes. Efter en halv Times Forløb er Solen generende, efter en Times Forløb utaaelig. Og saa tager Rygvinden og det røde Støv fat paa ny. Reg'en bliver blødere og blødere. Klokkeren bliver 10, men intet viser sig i Horisonten. Kl. 11 er Heden lige saa stærk som i Gaar, Luften dirrer, Solen skærer os i Øjnene, Luftspejlingerne begynder.

I det fjerne dukker Søer og Floder op og forsvinder igen; saa ser vi herlige Øer med blaa Palmelunde; ikke mere end 300 Meter borte kommer Vandflader til Syne, blinker i Solen og er væk, inden vi naar derhen. Og i Luftlagene, som stadig er i Bevægelse, brydes Lyset helt forkert, saa at alting mister sine faste Omrids, alt bliver bevægeligt, skifter Form, bliver længere eller kortere. En Jordtue tager sig ud som en vældig Klippe; en Vogn præsenterer sig pludselig som et rullende Taarn fra Hannibals Hær, svinder saa ind til ikke at fylde mere end en Telefonpæl, er et Øjeblik fuldstændig forsvundet — for saa i næste Nu at dukke op et Stykke til venstre i sin normale Skikkelse.

Vi naar Foden af Uallen-Passet. Tre tørrede Gummitræer udgør Vegetationen i ued'en Tassen-Ganet. Her standser vi og slaar Lejr.

Næste Morgen kører vi videre Kl. 4,20 lige mod Syd. Alle Mand er godt udhvilede og veloplagte. Vandbeholderne er fulde, vi skal sagtens klare os til Brønden ved Tessalit.

Vi ruller hen over fint Sand, der ser ud, som om aldrig nogen Menneskefod havde betraadt det. Og dog, hist henne opdager vi en hvid Plet — det er Menneskeskeletter, der ligger der. 80 Kilometer fra den Brønd, som vilde have reddet deres Liv, er disse Vandringsmænd bukket under for Tørsten. Den ene ligger udstrakt, med Ansigtet vendt mod Himlen. Et Stykke derfra ligger to andre paa Siden, som om de sov; deres Hænder rører ved hinanden — det er vel sagtens to Venner, der saaledes har givet hinanden det sidste Haandtryk.

Reg'en er oversaaet med smaa, runde Stene. Er det Regn, der i svundne Tider har skyllet dem runde? Skulde det virkelig nogen Sinde have regnet i Tanezruft? I alt Fald har der engang vokset Træer her — hist og her finder man forstenede Træstumper, som viser, hvor der i ældgammel Tid har ligget en Oase ...

For sjette Gang bryder vi op og starter før Gry. Vi skyder kun en langsom Fart og tærer mere paa Benzinen, end vi havde regnet med.

Passageren i Guldskarabæen har en Stund været travlt optaget af nogle vigtige Overvejelser og har derfor ikke lagt Mærke til, at det var ved at blive lyst, men pludselig faar et Vink af hans Chauffør ham til at løfte Hovedet — og se, ude i Synskredsen aftegner sig en straalende Silhouet: Adrar, Ifora-Tuaregernes Adrar, det Bjerg, ved hvis Fod Tessalit ligger.

Efterhaanden som vi kommer Adrar nærmere, lever Livet op igen. Vi gør hinanden opmærksomme paa de første Græsstraa, vi ser; vi standser for at iagttage nogle Insekter, der kravler omkring, — smaa Ting kun, men Tegn paa en stor Ting: Livet. Glemte er alle Luftspejlinger, alt uvirkeligt og fantastisk, vi faar atter Tag i en normal Tilværelse; ved 4-Tiden smutter det første Firben forbi vore Vogne.

Natten kommer. Vi naar altsaa ikke Tessalit i Aften, men det bliver vor sidste Bivuak i Tanezruft.

Næste Morgen ved Daggry ligger Adrar ganske nær. Vi skal endnu blot over en stor Slette, hvor der vokser Gummitræer, Akacier, Kolokvint og tørt Græs, i hvilket der vrimler af springende Gazeller.

Tessalit. Nogle Palmetræer i en Hulning i de mørke Klipper, en Brønd, hvor man maa vente taalmodigt paa mere Vand, naar man har fyldt blot to gerba'er (store Lædersække) — det er det hele, men alligevel forekommer Stedet os herligt, fordi vi er sluppet ud af Tanezruft, der, trods al dets tragiske Storhed, af de fleste iblandt os betragtes som et forbandet Land.

Adrar er en fremskudt Enklave beboet af Ifora-Tua-

regerne. En Ifora ved Navn Mama skal være Fører for os paa Vejen til Niger. Han tilstaar ærligt, at han kun een Gang har været den Vej, og det var, siger han, førend han endnu havde faaet Tænder. Intet Under da, at han 24 Timer senere leder os fuldstændig vild i Krattet.

»I Krattet kan man gaa vild, men blive borte deri kan man ikke!« siger Bettembourg, og just i det samme dukker en Flok Tuareger forsigtigt frem bag en Klippe et Stykke borte. De flygter, men Mama sætter efter dem og kommer tilbage med en af dem, som slaar op med Haanden til Hilsen efter sin Stammes Skik. Han er ung og ser intelligent ud.

»Hvad hedder du?«

»Ikenel.«

»Godt, Ikenel, kan du vise os Vej?«

For at faa ham til at indvilge, lægger Bettembourg nogle smaa Dyrger Pengestykker foran ham:

»Een af dem faar du for at gaa til In-Rhar, een for at gaa til Tabankort og endnu een for at gaa til Burem.«

Nomadens Øjne skinner.

»Hvis du bliver ved paa den Maade,« siger han til Majoren, »skal jeg gerne føre dig lige til Tombuktu.«

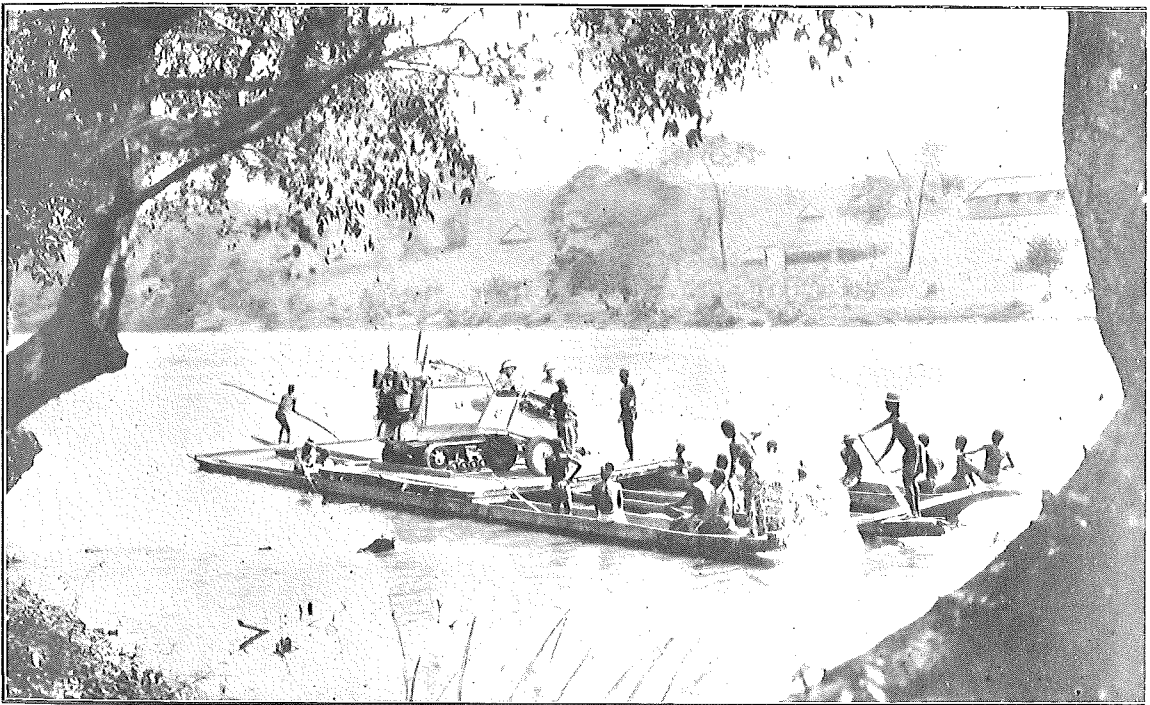
Ikenel fører os gennem et udmærket Terræn. Vi naar Tabankort gennem ued'en Tilemsi. Derfra gaar det videre i rask Fart gennem Egne, hvor vi støder paa Æsel- og Faarehjorde vogtede af mauriske eller berabichiske Hyrder.

Plantevæksten er nu en helt anden. Sahara-Daddelpalmen er forsvundet, i Stedet vokser der Brystbærtræer, høje Euforbier og den noksom bekendte sudanesiske »Cram-Cram«. Vildtet bliver talrigere: Oryx, Trapgæs, Perlehøns. Om Natten kan vi høre Sjakalens Hulen og Hyæneens uhyggelige Latter blande sig med Faarekyllingens klingre Pippen. Og naar det lufter, bæres der imod os en Duft af Terebinter og Mimoser. Vi er midt i Sudans Kratskov.

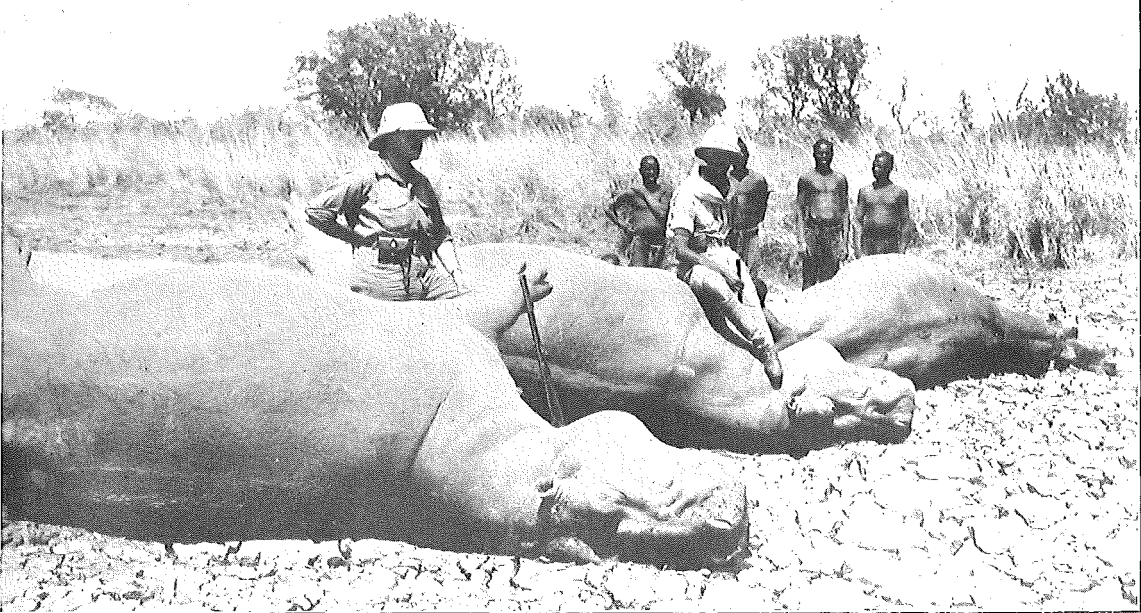
Endelig naar vi til Burems Mure og er nu paa det Sted, hvorfra vi første Gang, den 4. Januar 1923, saa den

En Banda-Hytte, hvis Mur er dekoreret med Tegninger.

Overfart over en Flod i Nærheden af Bambari.

Efter Flodhestejagten ved Bar Uandja.

mægtige Nigerflod. Næppe har vi stillet vore Vogne ind i Stationens indre Gaard — til stor Forbavselse for en tam Struds, som spadserer omkring derinde —, før en Kvinde i blaa futa træder os smilende i Møde.

»Herren være lovet, som har ført eder herhen!«

Vi genkender hende — det er Chekku, som vi traf i Gao i Fjor.

Oppe fra Stationens flade Tag ser vi ud over Egnen, som er ganske uforandret — kun har Parcansoniaerne og Figentræerne vokset sig større; de danner en dobbelt Række helt ned til den blinkende Flod, der drager sin brede, gyldne Stribe mellem de grønne Bredder.

I Tusmørket klimprer Chekku paa sin amzad's fire Streng. Men mens dette Tuareg-Instrument nynner blidt om Stilheden paa de store Vidder, stiger den dumpe Lyd af en Tam-Tam op fra Burems Kojaboro-Landsby — som et Forvarsel om den sorte Verden, vi nu skal drage ind i.

ANDET KAPITEL

Krattet.

(19. November—15. December.)

Det er i Virkeligheden først ved Niger, at det mørke Fastland rigtig begynder.

Den store Flod, der danner Grænse mellem Klimaer og Racer, er — som alle Grænser — kun paa Kortet en Linie. I Bæltet om Niger tager Naturen, Menneskene og Dyrene Form baade efter den Verden, som her ender, og efter den, som her begynder.

Den sudanesiske Planteverden er ikke længer Ørkenens, men den naar alligevel ikke den fulde afrikanske Udfoldelse. Man kan nærmest tale om »Sand, hvori der vokser noget«. Floden vrimler af Kajmaner og Flodheste, opviser altsaa et ægte afrikansk Dyreliv, men baade Æsler og Kameler søger ned til dens Bredder for at drikke. Og hvad Menneskene paa denne og hin Side Sahara angaar,

saa knyttes de sammen i en ægte Samfølelse af et saare stærkt Baand: Islam.

Floraen er vag, Faunaen blandet, Menneskene ligesaa — og i denne Bastard-Verden skal vi nu leve i nogle Uger. Vi skal nemlig mod Øst, til Tchad-Søen, og bliver altsaa i det store og hele paa een og samme Breddegrad, hvilket betyder, at vi ikke fra Dag til Dag vil spore den Forandring, som møder en, naar man rejser langs en Længdegrad.

Vi forlader Burem den 20. November ved Aftenstid. Da vi første Gang bivuakerer, viser Lejrens Udseende straks, at vi er kommet ind i et andet Klima: om hver af vore Senge er der et hvidt Moskitonet — det hele tager sig næsten ud som en Sovesal for smaa Klosterfrøknere.

Ild er der nok af, somme Tider næsten for meget, for vore Boys sparer ikke paa Brændslet. Imidlertid er der ogsaa fuldt op af tørt Ved, og vi kan altsaa lave Baal og faa en hyggelig Passiar ved det; vi skal ikke som i Tanezruft skynde os saa hastigt af Sted igen.

Pludselig dukker en mørk Skikkelse op i det røde Skær fra Baalet. To Øjne funkler under en litham ... en Haand hviler paa Sabelens korsdannede Hæfte ... Tre tæt tilhylede Mænd holder sig bag ham, og denne lille Skare staar ubevægelig og ser tavs paa os; thi en Tuareg er aldrig den, der tager Ordet først.

»Hvem er du?«

»Jeg er Høvdingen Igunan.«

»Hvad vil du?«

»Være i Niamey før jer.«

»Ved du, at vi har Vogne, som kører af sig selv, og som kan komme frem alle Vegne?«

»Det er godt, saa behøver de hvide ikke mere at sætte os til at lave Veje.«

»Se bare! De fører saa store Byrder med sig, at en hel Snes Kameler ikke vilde kunne bære dem.«

»Gid her saa vilde komme mange Vogne af den Slags, saa tog man vel ikke vore Kameler fra os for at bruge dem til Transporterne.«

»Hvorfor vil du være i Niamey før os?«

»Jo, for den hvide Herre, som har Kommandoen dernede, har befalet, at jeg skal stille med hundrede Ryttere for at tage imod jer.«

»Vi naar dertil om tre Dage.«

Saa løfter Igunan sin Haand og forsvinder i Natten.

Er det ikke, som om det kunde være Begyndelsen af et Eventyr fra »1001 Nat«?

Østerlandske Scener.

Og Illusionen vedvarer. Vi synes virkelig at opleve et østerlandsk Eventyr fra Tancreds og Saracenerkongernes længst forsvundne Dage.

Her er Gao, paa hvis Torv Livet gaar som i en Bazar. »Der drejes langsomt,« vilde det hedde i Poiriers Filmsprog, saa sindigt og roligt foregaar al Købslaaen her.

I de kølige Bueganges Skygge sidder de tykke Okse- og Jordnødsælgere og blunder. Smaahandelen holder til under Mangotræernes tætte Kroner, og her, foran Dynger af Kolanødder, Hirse, Krydderier og Salt, er der et Mylder af alle mulige sudanske Mennesketyper. Den højadelige Tuareg og den rige indfødte fra Engelsk Nigeria er stærkt efterstræbte Kunder, som Handelsmændene smiler underdanigt til, mens de knap værdiger den beskedne Songhaj et Blik — og det var dog hans Forfædre, der grundlagde det store Gaorige, som i det 15de Aarhundrede blev ødelagt af Marokkanerne.

Og saa Ansongo, hvor Hejrerne om Aftenen svæver over den gyldne Flod. Her stimler Kvinderne lystigt sammen om os og tilbyder os Mælk og Citroner. De danser, og de ler. Det er med Niger som med Ganges og Nilen — ogsaa den skænker Menneskene Overflod og Munterhed.

Endelig er vi i Niamey.

Vi kører ind mellem en larmende og broget Folkehob. Tam-Tam'ernes Buldren, Konkyliehornenes Kobberklang, Kvindernes Jodlen, Djerma'ernes højrøstede »fofo« (god Dag!) — alt det tilsammen lyder som et russisk Balletorkester à la Petrusjka.

Da vi staar ud af Vognene og gaar hen imod Administratorens hvide, elegante Skikkelse, kommer tre kæmpestore Ryttere paa skaberakklædte Heste os i Møde som et levende Billede fra Fortiden. De er klædte i spraglede »Harnisker«, bærer »Hjelme« med vajende Fjerbuske og svinger funklende Krumsabler til Hilsen. Man tror at se Riddere fra Korstogenes Tid for sig. Saadanne Parade-dragter kendes hos mange Djerma-Stammer af Sydjuh-Racen. Men ægte er disse Rustninger ikke, de er lavede af Kapokmadrasser, og Hjelmene er af Blik og Kobber. Det er blot ret ubegribeligt, hvor de Modeller stammer fra, som her er efterlavede. Hvorledes har Traditionen fra Middelalderen kunnet forplante sig hertil? Man fristes til at tro, at der i sin Tid af mauriske Karavaner er blevet bragt ægte Rustninger, som var erobrede fra Korstogsriddere, helt herud til Egnene omkring Niger og Tchad-Søen.

Foran Residensen staar Haussa-Bueskytterne opstillet; her er der ogsaa fuldt op af Kvinder, som bringer Kalebasser med Mælk og Æg, og nede fra Floden kommer Børnene, bærende paa Hovedet Fisk, som er større end de selv. Saaledes forberedes et Gæstebud, som det vilde have været Harun-al-Raschid en Fryd at skildre, og som vi et Par Timer senere blev indbudt til ...

Ret Nr. 37 er just serveret. Pankaen dunker i langsom Takt, og nu drages et Tæppe til Side; man hører spinkle Toner af en Strengelæg, og Adrien, den sorte, fede, smilende Uloff-Kok, med en hel Hale af Negerunger efter sig, kommer anstigende med Desserten.

Solen staar lavt paa Himmelen, Forlystelsernes Time er slaaet.

Folkemængden har forsamlet sig paa den aabne Plads, som den fylder med lydelig Snakken. De fornemme sidder paa Hæderspladsen, klædte i gandra'er og hvide Kjortler. Kalabasformede Bornustraahatte kaster Skygge ned over deres Ansigter, der tegner sig ibenholt sorte mod de elfenbenshvide Stoffer.

Saa snart vi kommer, begynder Festen. Først giver

den lille Mahmadu en Opvisning for os; trods sine kun fire Aar kan han baade faa sin Kamel til at lægge sig og til atter at rejse sig. Saa optræder Tufunis, kalao-Manden, frisk ankommet fra Dosso for at vise os sine Kunststykker. Han er Trappgæs-Jæger, fanger disse store Fugle med Hænderne, vilde Strudse ligesaa.

Tufunis bærer paa Panden et i Træ udskaaret Hoved af en kalao, det vil sige af en slangeslank Vadefugl, som med sit lange, krogede Næb og sin hule Hornhjelms ligner en Fugl fra Aabenbaringsens Bog. En kalao er næsten ikke til at komme paa nært Hold. Om det er, fordi det Hulrum af Horn, dens Næb er udrustet med, virker som en Lydforstærker — nok er det, at denne mærkværdige Fugl vejrer Faren paa lang Afstand. Den er derfor den tungtflyvende Trappaas'es og den vingeløses Struds's Beskytter, den advarer dem, naar noget faretruende nærmer sig, og derfor holder disse store Fugle gerne til i kalao'ens Naboskab. Ja, Dyrene er sandelig kloge! Og det er Menneskene ogsaa. Tufunis har forstaaet at udnytte dette Kompagniskab mellem de tre Fuglearter. Camoufleret som kalao skjuler han sig i det høje Græs, idet han bare stikker det lange Næb i Vejret, og saaledes lokker han sit Bytte til sig.

Men nu giver en Tam-Tam sig til at rase. Folk slutter Kreds om den improviserede Arena, og Korførere — ligesom i den klassiske Oldtid — stiller sig op ved Siden af Musikanterne og forklarer Temaet for den Dans, som den skønne Songo og den uforlignelige Kadi nu skal opføre: Kuli-Kuta'en, en Parodi paa Fortidens Menneskeofringer i Dahomey, det fjendtlige Naboland, hvis vilde, uomskaarne Indbyggere blev overvundet af de hvide.

Kadi er en Præstinde. Fornemt draperet i et blaat Gevandt hvæsser hun i Takt to lange Knive mod hinanden.

»Diaram! diaram! diaram!« (Skær! skær! skær!) ...

Hendes Ansigt er vildt, men hendes Bevægelser er stolte; fortræffeligt spiller hun Rollen som den grumme Præstinde, og ikke mindre fortræffelig er Songo som hendes smilende Offer. Songos Næsebor, der prydes af smaa

Sølvplader, vibrerer — hun er en Venus, en sort, pragtfuldt skabt Venus, som giver sin Kvindelighed til Pris for Kadis Kniv og lader sin skønne Ryg kærtegne af Korførerne, der med stedse hastigere Fjed jager efter hende:

»Diaram! diaram! diaram!«

En glimrende Ballet! Poirier styrter frem, fulgt af sin trofaste Operatør, som stiller sit Kamera op, indstiller det og nu, med Haanden paa Svinget, erklærer: »Jeg er parat!«

Men ak! det er de optrædende ikke! Musikken er hørt op, Kadi og Songo er kun et Par almindelige Negerpiger, Korførerne nogle pjalteklædte indfødte, og hele Sværmen er optaget af at kikke paa Operatøren. Forberedelserne har kvalt Begejstringen, Mekanikken har ødelagt Kunsten, som den just vilde gribe i Flugten.

Men Poirier er ikke raadvild. Med Fasthed i Blikket løber han hen til Musikanterne, faar som en Dirigent Tam-Tam'erne til at drøne i det vanvittigste Allegro, vender sig derpaa til Kadi, hvis Knive igen begynder at hvine i Takt mod hinanden, og endelig mod Songo, som atter giver sig til at vugge med sine Skuldre. Strømmen er sluttet paa ny — atter trædes den hvirvlende Dans.

Med eet høres der høje Skrig, der bliver Røre blandt Tilskuerne, nogle bliver væltet omkuld af fremstormende Krigere ... Folk stiller sig op i to Rækker, og ind paa Arenaen galoperer en Rytter med løftet Skjold og svungen Sabel, standser brat sin Hest og lader den knæle. Det er Igunan — og ham følger hans hundrede Auliminden Tuareger. I tre Dage og tre Nætter har de været paa Vej for at møde paa Pletten i rette Tid.

De skummende Heste danser, Mændene skraaler af fuld Hals. I gamle Dage var det dem, der herskede over alle disse sorte.

Pludselig faar Igunan blandt Rangspersonerne Øje paa Salifukando, den gamle Haussa-Høvding, som i et navnkundigt Slag dræbte hans Fader. Ikke et Sekund betænker han sig — han styrter løs paa ham.

Salifukando rejser sig, og nu staar de Ansigt til An-

sigt, disse to, Tuaregen Achilleus og Haussaen Priamos, og begynder at slynge hinanden arabiske Skældsord i Ansigtet. Deres Folk klumper sig sammen om dem, i næste Nu vil Tvekampen være i fuld Gang.

Men Administratoren, som fører Kommandoen i Niamey, griber ind. Civilgarden skiller de to Fjender ad, og de indfødte faar ikke denne Gang deres Blodtørst tilfredsstillet.

Festdage med omtrent samme Program som denne Dags skal vi efterhaanden opleve flere af, mens vi paa Vejen fra Niamey til Tchad-Søen besøger de sorte Sultanater, blandt andre Maradi.

Sultanen af Maradi, som for Resten hører til Peulh'erne — Nomader, hvis stolte Holdning og Hilsen paa romersk Vis røber deres asiatiske Oprindelse — hedder Mussa; hans Titel er serki. Han kommer os i Møde til Hest, omringet af sine imponerende dogari (Drabanter), som bærer røde Turbaner. Prydet med et Bælte af Hejrehoveder rider han frem i Ly af en stor Solskærm, som hans øverste Tjener holder over hans Hoved. Foran ham gaar hans Hofnar, der udstøder Dyrebrøl. Lidt bagved kommer Musikanterne — nogle slaar paa Tromme, andre blæser i lange Basuner, der gør et saadant Spektakel, at de sikkert lige saa godt som Josvas vilde kunne vælte Jerikos Mure. I Følget lægger man særlig Mærke til en Rytter, som er klædt i Ringbrynje og har en Læderhjelm paa Hovedet. Ringbrynjen er fuldstændig middelalderlig — atter staar man over for den samme Gaade, som Djermaernes Dragter frembød.

Vi besøger serki Mussa i hans Sommerresidens i Madarunfa, en fredelig Landsby ved Bredden af en kunstig Sø. Her lever han i Fryd og Glæde. Hans Budget balancerer, hans mata'er (Koner) og hans Undersaatter lystre ham, hans værdige Søster tager sig af Husholdningen, han kan sidde i sin Have og se paa, at hans Yndlingshustru Fatima giver hans sidstfødte Søn Bryst i Skyggen af et Brødfrugttræ, eller han kan med Blikket følge de stornæbede Tukaners dristige Flugt, mens han

glæder sig over, hvor klogt det er af hans Forfædre, at de i Haussasprogets Ordbog ikke har optaget det Ord: l ø b e.

Og dog — een Skygge kastes over Billedet af Mussas Lykke: han har hundrede Svigermødre!

Manden med de hundrede Koner.

Serki Mussa har ægtet fire-fem af de 67 Døtre af Barmu, Sultanen af Tessaua, hvis Harem rummer hundrede Kvinder. Mussa har betroet os, at det kun er grumme sjældent, han besøger sin høje Svigerfader, som for øvrigt er en meget fornem Mand, eftersom han hører til Haussa-Dynastiet og nedstammer fra den store Changam den Femte. Vi er blevet meget nysgerrige efter at se hans Harem og — vel at mærke! — have vort Filmskamera med derind. Men det bliver vist vanskeligt at opnaa.

Et heldigt Tilfælde hjælper os. Barmu har af en Amerikaner faaet foræret en Fordvogn, og den kan han nu ikke faa til at røre sig af Stedet. En indfødt, som har været Chauffør ved Postvæsenet i Zinder, har maset med den en hel Uge, men Cylindrene er stadig tavse. Da vi nu taler med Barmu for at faa vort Ønske opfyldt, er han først meget afvisende, men pludselig klarer det op i hans Ansigt, han har indset, hvad Nytte han kan have af os, og fører os hen til et Skur, hvor den splinternye Ford staar.

»Kan du, som kommer fra Frankrig i Bil, faa den der til at gaa?«

To af vore Chauffører, Piat og Remillier, bøjer sig over den stumme Motor, undersøger den, smiler; man hører et Klik, og Motoren snurrer væk med Tordenlarm — den indfødte Chauffør havde glemt at slutte Strømmen!

»De hvide kender mangt og meget,« udbroød Barmu. »Jeg kan ikke give dig noget, for du er mægtigere end jeg. Men hvis du vil gaa med ind i min Bolig, da tilhører den dig, saaledes som den tilhører mine andre Venner.«

Gennem den brogede Portal kommer vi ind i en lang

Gang, omgivet af hvide Mure. To unge, højbarmede Negerkvinder smider forskrækket deres Kalebasser fra sig og løber deres Vej langs med en Mur med en Række lave Døre i. Der bor de Kvinder, som nylig er kommet ind i Haremet. Fem af dem knuser Hirsekorn i een og samme Morter, de kan højst være 15 Aar gamle. Vort Komme er Signalet til almindelig Flugt. Men Barmu tordner truende, han kløver Luften med sin Stok paa en Maade, som ikke er til at misforstaa — og saa kommer Smaapigerne tilbage, rullende frygtsomt med de sorte Øjne. De bærer alle sammen sølvbeslaget Hovedtøj og et blaat Klæde om Lænderne.

Vi er kommet ind i en stor Gaard, midt i hvilken der vokser et skyggefuldt Mangotræ; under det lægges nu nogle Maatter, og her forestiller Sultanen sine Koner for os; de bliver ført frem af en lille, tyk Neger, der er iført en fedtet, moskusstinkende Kjortel — Eunuken Kaka. Kvinderne nejer langsomt og højtideligt for os, desværre er de tilslørede, kun een Kvindes Ansigt tillader Barmu os at se, nemlig Yndlingshustruens.

Endelig træder vi ind i en halvmørk, hvælvet Sal med snoede Søjler. Murene er sine to Meter tykke, Dørene fører ind til hele Labyrinter; inde i dette Rum kan man ikke høre Støjen udenfor. Da vore Øjne har vænnet sig til Dunkelheden, opdager vi, at Væggene er malet i grelle Farver. Barmu løfter et Maatteforhæng og peger paa en Niche, en Alkove med tykke Tæpper, hvorover der endnu svæver en Sky af Røgelse. En Terrakottalampe paa høj Fod staar tændt. Er det en Aladdinslampe eller en Elskovslampe?

— Fra Tessaua kommer vi til Zinder, der i gamle Dage var Samlingsplads for alle Karavaner, som fra Asien drog gennem Ørkenen. Skønt Murene er sunket i Grus, har den gamle Stad et fornemt Præg med sin Fæstning, og Sporene af de mange Racer, som er kommet denne Vej, er ikke udslettet. Ved Indgangen til de indfødtes befæstede By hersker en babylonisk Forvirring. Mens en Haussa fremviser det afrikanske Mester-Jakel-Teater (Dai-

Mabo), optræder en Peulh, efter alle Kunstens Regler, som Slangetæmmer, og saa er der »Hazena«-Fetichister, der stritter af Fjer og klirrer af Jernarmbaand og har Ansigtet overmalet med hvide Figurer; de danser Koraja'en, Indvielsesdansen.

Barma-Mata, Zinders Sultan, bor i et faldefærdigt, men paa sin Vis storslaaet Palads. Han tager imod os uden for »Jernnagle-Porten«, omgivet af sine Tjenere og sine Koner; bag ved ham staar hans Hest og skraber utaalmodigt i Jorden. Sultanen er hvidklædt, kun hans Hovedtøj er purpurfarvet, han støtter sig til sit Scepter, en lang Stok med Elfenbensknap. Ved hans Side staar hans Brodersøn, en slank Yngling, nydelig klædt i en broderet Kjortel.

Vi nærmer os Tchad.

Den 9. December kører vi fra Zinder. Efter at have tilbagelagt 80 Kilometer god Vej, kommer vi paa ny ind i Kratskov, der lidt efter lidt skifter Karakter.

Vi passerer Guré og kommer ind i Munio-Landet, og her bliver Kørslen meget besværlig, idet der mellem de græsbevoksede Klitter er brede Render, de saakaldte kori, som er overgroet med en overordentlig tæt tropisk Vegetation. I Regntiden danner der sig paa deres Bund en Dam, hvis Vand paa Grund af Terrænets Natur er mættet med Kalksalte, Kali og Soda. Ved den hurtige Fordampning bliver disse Damme naturlige Saltdamme, hvor der samles Natron, — den bruger de indfødte som Krydderi, mens vore Husmødre sikkert vilde regne den for en Slags Vaskemiddel.

Natron'en virker som Gødning, hvorfor Kori-Vegetationen er fuldstændig drivhusagtig: høje Rørplanter, Kaktus og Dværgpalmer filtrer sig sammen til et uigennemtrængeligt Vildnis.

Blegrøde Ibis flyver forskrækket i Vejret, hvor vi kommer frem, Gazeller piler fortumlet af Sted, og Aber klatrer op i de højeste Trætoppe med et forbløffet Udtryk i deres menneskelige Øjne.

At køre ned i disse grønne Kratere er imidlertid ingen Sag, værre er det at slippe op af dem igen. Men vore Bæltebiler klamrer sig storartet fast med deres Larvefødder, og af og til indtager de Stillinger, som trodser alle Ligevægtens Love.

Næste Dag slaar vi Lejr i Garua, 270 Kilometer fra Zinder. Varmen er kvælende. En af vore tapre Chauffører, som om Morgenen har faaet Solstik, faar Lejlighed til at hvile sig et Par Timer i en simpel Bondehytte.

Vi skyder Genvej gennem Krattet. Jorbunden bliver nu haardere — det bliver denne Slags Lerjord i den tørre Aarstid. Vi kører af Sted mellem Tjørnebuske, gennem Buskadser med sovende Perlehøns, gennem Landsbyer, hvor Kvinderne hilser os med muntre Tilraab. De løber foran os og opfører de besynderligste Danse — man skulde tro, de alle til Hobe var Elever af Isidora Duncan, saa graciøse er de.

Efter Mainé-Soroa kører vi langs med Komadugu gennem en Egn, som beboes af Manga'er, et elskværdigt og fredeligt Folk, der dyrker Piletræer i kori'erne og driver Kvægavl og Agerbrug. Alt gaar brillant; vi naar aabenbart til Tchad, før vi har beregnet, hvad der for Resten er et stort Held, eftersom den trælse Kørsel gennem kori'erne har slugt vore Benzinreserver.

Men pludselig spærres Vejen for os af Vand. For de indfødte er det en let Sag at slippe over ved Hjælp af nogle sindrige Kalebas-Flaader, men vi maa kønt udenom. Det er Tumuru-Sumpen, og den nøder os til at gøre en stor Omvej mod Nordvest. Med bange Anelser lodder vi Dybden i vore Benzinbeholdere. Vor indfødte Fører forsikrer, at han kender en Genvej, men inden der er gaet tre Timer, har han ledt os fuldstændig vild, og der sidder vi nu midt i Tjørnekrattet.

Vi har kun en lille Smule Benzin tilbage, og den fordeles vi nu mellem to Vogne, som saa kører videre, mens vi andre slaar Lejr her, hvor vi er.

Det er imidlertid blevet mørkt. En lille Tid kan vi følge Skæret fra Lygterne, som fjerner sig i nordøstlig

Retning ad Barua til, hvor der ligger et Depot og venter paa os. Men ret længe varer det ikke, inden en og hver kryber ind under sit Moskitonet og falder i en dyb Søvn uden at ænse de vilde Dyr, som lusker om i Mørket, der genlyder af Hyænenes hæse Latter.

Næste Morgen tidligt er de to Vogne endnu ikke vendt tilbage, men det ængster os ikke. Vi benytter Ventetiden til at se os om i Lejrens Omgivelser; vi gaar paa Jagt og skyder saa mange Perlehøns, at vi hver kan faa een til Frokost. Bergonier faar Ram paa en metalglinsende Drossel og en langhalet afrikansk Spurv — stadig øges hans Samling. Jacovleff har stillet sit Staffeli op i Skyggen af et Træ. Og saa spiser vi Frokost ved smaa Borde under en Mimose — nej, *Acacia tortilis* kalder Bergonier den med dens botaniske Navn, imens han med sin Fugleudstopper-Færdighed trancherer sin Perlehøne.

Hen under Aften opløftes høje Fryderaab: Vognene vender tilbage med frisk Forsyning. Benzinbeholderne fyldes, og det gaar atter fremad.

Den 14. December, ganske tidligt om Morgen, klatrer vi op ad en lille Klit, der holdes sammen af en mager Plantevækst, og oppe fra dens Top ser vi pludselig Tchadsøens sivgroede, grønne Sumpegne strække sig, saa langt Øjet rækker.

Vi tror næppe vore egne Øjne. Er det virkelig Tchad?! Tchadsøen, som i tusind Aar var Mødestedet for alle Karavaner, Maalet for vældige Kraftanstrengelser, Lønnen for overmenneskelige Lidelser — er den en saadan trøstesløs Flade, overgroet med Siv og Rør og andre Vandplanter? — Jo, nu slaar et fugtigt Pust os i Møde, og naar vi sætter Kikkerten for Øjet, ser vi, at bag den tætte Grønhed, som fylder op i Forgrunden, breder sig i Sydøst store blaa Flader — der er det aabne Vand!

Og fra Stationen N'Gigmi, hvor vi ankommer et Par Timer efter, har vi den Glæde at kunne afsende et Telegram, hvori vi slaar fast, at nu er for første Gang Bilforbindelsen mellem Middelhavet og den store centralafrikanske Sø etableret.

TREDIE KAPITEL

Tchad-Søen

(16. December—2. Januar.)

Lidt Historie.

Den Vind, som faar Tchad-Søens Papyrusplanter til at svaje og neje, hvisker lønligt om de Mænd, der med størst Hæder har indskrevet deres Navne i Frankrigs Kolonihistorie. Og i det hele kan man sige, at Tchad-Søens Saga i sig rummer hele Central-Afrikas Historie. Fra Arilds Tid har de Folkeslag, som kæmpede om Herredømmet over det mørke Fastland, stilet mod denne Sø; de har forstaaet dens Betydning for Handelen og anet dens politisk vigtige Rolle; thi den giver Næring til Bornus og Bagirmis rige Sletter, den er Midtpunktet for hele det Flodsystem, som danner Sydgrænsen for Saharas golde Ørken.

Lige siden det 19de Aarhundredes første Aar har tre store Kolonimagter tragtet efter at blive Søens Herre. For Tyskerne vilde den have aabnet Vej mellem Kamerun og Tripolis; for Englænderne vilde den have betydet Ægyptens Forening med Niger; og for Franskmandene besegler den Enheden af deres Afrika-Rige.

I gamle Dage kendte baade Ptolemaios og de arabiske Geografer Søen; 1823 skimtedes den af Clapperton og Denham, blev saa efterhaanden besøgt af Overweg (1851), Nachtigall (1871—72) og Monteil (1892), og 1900 blev den endeligt erobret af Gentil, Foureau og Lamy, hvorefter Tilho 1912 studerede den videnskabeligt. Verdenskrigen medførte, at Frankrig satte sig endnu mere fast ved Tchad, som nu helt og holdent blev en fransk Sø. —

Den farligste af alle sorte Eventyrere, der forsøgte at modsætte sig Europæernes Fremgang i Afrika, var Sultan Rabbah. Han var Tchads Attila og nærrede et dødeligt Had til Europæerne — de hindrede nemlig Slavehandelen, som var Hovedkilden til hans Rigdom.

I Maj 1891 nedhuggede den store Senussi paa hans

Anstiftelse Crampel-Ekspeditionen, da den paa Vej til Tchad var naaet frem til El-Kuti. I 1898 gjorde Gentil imidlertid det Kunststykke at transportere en lille Dampbaad Stykke for Stykke gennem Ækvators Skovstrækninger; denne Baad, Léon-Blot kaldet, blev sat ud i Charifloden og slap ogsaa ud paa Tchad, men maatte foreløbig trække sig tilbage over for Rabbahs truende Holdning. Sultanen hærgede nu Bagirmi, hvis Hersker Gaurang han afsatte, fordi han havde taget venligt imod Franskmændene. En mindre Styrke under Kommando af Administrator Bretonnet forsøgte at standse Rabbah, men blev efter tapper Modstand fuldstændig tilintetgjort ved Togbao den 17. Juli 1899. Bretonnet blev som Fange ført til Rabbah, som lod ham dræbe med Knipler og samtidig befalede sin Søn, Fadel-Allah, at hænge en anden fransk Fange, de Béhague. Denne Mand lod i sin Dødsstund Rabbah og hans Sønner vide, at inden tolv Maaneskifter vilde Franskmændene sikkert have hævnnet hans Død, og denne Forudsigelse slog til: tre Ekspeditioner — Foureau og Lamy's, udgaaende fra Algier, Joelland og Meynier's fra Niger og Gentil's fra Bangi — mødtes ved Tchad, og i Tiden fra November til April udkæmpedes blodige Slag; paa fransk Side faldt Major Lamy, men ogsaa Rabbah blev dræbt, og dermed indlededes et fredeligt Afsnit af Tchads Historie; ogsaa Distriktet Kanem blev rensat for Fjender.

Omkring Søen.

Oppe mod Nord dør Tchad-Søen ligesom hen i Saharas Klitter, idet den her opfyldes af en Mængde smaa Øer og store Sumpe.

Vi havde regnet med at kunne køre til Bol langs den vestlige Bred, men Søen er lunefuld, Ebbe og Flod veksler efter mærkelige Love, som ikke svarer til Regntiden, og det viste sig nu, at vi ikke kunde komme til Bol, fordi den Vej var oversvømmet. Altsaa maatte vi tage over Mao til Fort Lamy, og Forberedelserne til denne ny Rute krævede 48 Timers Ophold i N'Gigmi — til stor

Glæde for Léon Poirier og Jacovleff, som begge paa Kunstens Vegne jævnligen havde beklaget sig over, at vi alt for sjældent gjorde Holdt.

Her i N'Gigmi er der brillante Modeller baade for Maleren og for Filmsmanden. Landsbyens Kvinder, saavel af Tebbu- som af Kanembu-Stammen, er i Besiddelse af en ejendommelig Ynde — især Kanembu-Kvinderne med deres Slankhed, deres lange Muskler, dvælende Gang og Mandeløjne. De er ligesom mere end Negerinder, de er sorte Kvinder — det forstaar man, blot man lægger Mærke til de skinsyge Øjne, Mairam-Kuddu, en fribaareren Kvinde, laaner den smukke fangne Kvinde Ajagana, fordi Jacovleff tegner hende.

Mairam-Kuddu bærer med en værdig Holdning et indigofarvet Skørt, hendes sorte Hud har over sig et Skær af Bronze. Hendes fintformede Ansigt er stiliseret ved Hjælp af lette Tatoveringslinier: tre lodrette Streger, en fra Panden ned ad Næsen og to andre, kortere, som markerer Kinderne. Hendes Haar er skilt og hænger ned paa begge Sider i smaa Fletniger. Hun smiler og viser sine dejlige Tænder, men hendes Blik er stift fæstet paa Ajagana, som bøjer Hovedet ned mod de Ringe, hun bærer om Haanded og Ankler — ja det er, som om Mairams Blik ligefrem tynger paa Ajaganas Skuldre. Og Mairam viser sine Lænders Pragt og nynner til en langsom Melodi, hvori tre Toner hele Tiden gaar igen:

Jeg hedder Mairam, Mairam,
Mairam, Kondukojes Søster,
Mairam er skønnere end alle de andre.
Er Mairam maaske ikke det?
Spørg blot Bukar, hendes Bejler.
Som den sorte Okse
Er forskellig fra den hvide,
Saaledes er Mairam forskellig fra alle andre Kvinder.
Kun hvis den blaa Hjort og den hvide
Ligner hinanden,
Saa ligner Mairam de andre!
Mairam, Høvdingedatteren, er dejlig,
Og for hende maa du fly,
Du Datter af en ussel Myg.

Poirier er med to Vogne kørt ned i de indfødtes Landsby, hvor der straks bliver stort Opløb omkring disse

Vidundermaskiner. Mændene er mistroiske og lader, som om de ikke interesserer sig for dem, men Kvinder og Børn morer sig kongeligt, de raaber og skriger og danser Kanembu-Danse, som tager sig glimrende ud. En Dans, Guana-Gupterra, en en hel Højdespring-Konkurrence; en anden, som kaldes Kolo, bliver filmet med langsomme Bevægelser, saa at man paa det hvide Lærred rigtig kan studere Kanembu-Kvindernes graciøse Hop.

Vi forlader N'Gigmi og kører langsomt i blødt Sand Nord om Tchad-Søen, i passende Afstand fra Sumpene, og maa stadig gaa uden om de Steder, hvor Jordbunden er Dynd, som har slaet Revner i Solvarmen. Alligevel kommer ved Mørkets Frembrud vældige Batailloner af Myg frem fra deres Skjulesteder og opdager os øjeblikkelig. Bergonier indsamler med Begejstring de frygtelige Smaauhyrer paa vor Lygtes Glas og udbryder med et stort Smil:

»Glimrende! Her er alle mulige Arter repræsenteret! Det er et helt entomologisk Museum! Se engang paa disse fine, sorte Florvinger, hvori der er en Tegning, der minder om en Lyre, det er en Stegomya — det er den, der udbreder den gule Feber ... Og se denne her, der har en tredelt Snabel; det er den Myg, hvis Stik man faar Sumpfeber af ...«

Vi ser helt forskrækket paa ham, men han tilføjer beroligende, idet han med et rask Slag paa sin Hals gør det af med mindst seks af de smaa Plageaander:

»Vær bare ikke bange! Den gule Febers Bacille udvikler sig kun i Kystegne; her ved Tchad kendes den ikke, saa Stegomya'en her er sikkert uskadelig. Og hvad den anden Myg angaar, ja, saa naturligvis ... men det er meget sjældent, at man dør af Sumpfeber.«

Saaledes trøstede gaar vi til Bords. Vi spiser med god Appetit, kryber saa ind under vore Myggenet og lules i Søvn af de Millioner Vingepars Summen.

Men Dagen derpaa — hvilken Jamren! Chaufførerne Rabaud og de Sudre er fuldkommen ukendelige, deres Ansigter og Hænder er frygtelig opsvulmede og forvol-

der dem store Lidelser. Vi fordobler nu vor daglige Dosis Kinin, tager 100 Centigram i Stedet for 50 og skynder os at komme væk fra dette ugæstfri Sted. Endnu mere mod Nordøst gaar Rejsen, vi passerer nogle flere kori og faar Øje paa Fortet ved Mao, Kanems Hovedstad, netop som en Hyænefamilie tungt galoperer forbi, næppe 100 Meter forude, paa Vej hjem fra sit hæslige Nat-arbejde.

En Skare Ryttere paa fyrige Heste krydser vor Bane; de er bevæbnet med Sagajer og lange Spyd eller med gamle arabiske Bøsser. Disse Krigere har sikkert aldrig før set et Automobil, og alligevel ikke saa meget som standser de for at betragte os. Med løftet Hoved fortsætter de deres krigerske Ridt lige ud gennem det Krat, hvis Herrer de er. Er vi dem ligegyldige? Foragter de os?

»Om de gør? Ja, det kan De stole paa!« siger Kommandanten i Mao. »Det er Tedda'er eller Kredda'er, der lever her paa Sletterne. En af dem sagde en Dag til mig: »Vi holder ikke af jer hvide. Lad os være i Fred; vi skal nok betale Skat til dig, men lad være med at komme til os!««

I Mao krydser fire Karavaneveje hverandre; oppe fra Stationens flade Tag kan vi se dem som Streger gennem Kratskoven. De tre af disse Veje, de der peger mod Øst, Nord og Vest, taber sig videre i Synskredsen i sandede, ørkenagtige Egne. Vejen sydpaa fører ned til et frodigt, grønt Omraade, hvor Naturen vikler sig ud af det Liglagen, som Saharas Sand har kastet over den, og vaagner til nyt Liv, og ad den Vej gaar det nu rask af Sted ad Ubangi til.

Efter en Dagsrejse kommer vi ind i ganske nye Omgivelser. Vi kører gennem smaa Skove, der toner af Fuglesang, gennem grønklædte Dale, forbi Damme, hvor indfødte bader sig, og Okser drikker Vand. Her er der skyggefulde Træer at holde Hvil under — det er noget andet end de Tjørnebuske, vi hidtil har mødt paa vor Vej.

Hinsides Massakori bliver Vejen til en herlig Allé, og nu dukker ogsaa en Flod op, eller rettere en bar, som et usammenhængende Vandløb her kaldes — det, som i Sahara hedder ued og i Niger-Kolonien gulbi. Denne bar hedder Ligna, den løber ud i Chari-Floden oven for Fort Lamy. Vi har nu ikke mere end 20 Kilometer til Tchad-Kolonien; det er udmærket Vej, det første Stykke af den store Bilfærdselsaare, som engang vil forandre hele Koloni-Livet.

For at komme over Ligna maa vi imidlertid benytte den foreløbige, paa to Pramme hvilende Bro, og den ser slemt skrøbelig ud. Mon den virkelig kan bære Vægten af vore tungt lastede Vogne? Den første Vogn kører ud paa Broen, og Prammene tynges saa stærkt ned, at Vandet naar op til en Centimeter fra Rælingen. Hele tre Kvarter tilbringer vi med Hjertet i Halsen, men det farlige Eksperiment spænder af uden større Katastrofer, og ved Midnatstid befinder baade Guldskarabæen, Sølvhalvmaanen, Elefanten med Taarnet og Pegasus sig i god Behold bag den tætte Bræmme af Græs paa Lignas højre Bred. Men saa er vi ogsaa alle som een saa forasede, at vi bliver enige om at vente til Daggry med at køre videre.

Næste Dag, den 24. December, naar vi frem til Fort Lamy. Vi kører gennem skyggefulde Alléer, hvor der er et Mylder af fredelige indfødte, og staar ud af Vognene under et stort Træ, hvor den europæiske Koloni tager imod os.

Just under dette Træ var det, at Major Lamy udaandede den Aften, da Slaget ved Kusri blev vundet, som gjorde Ende paa Rabbahs blodige Regimente og gjorde Franskmændene til Herrer over Tchad.

Foran os strækker sig Kusri, Slagmarken, badet i Maanens rolige Lys. Charis brede Strøm blinker, og hen over Vandets glitrende Flade glider et Fartøj, der er som et levende Minde om Fortiden — det er nemlig Léon-Blot, den samme Baad, som førte Sejrherrens blodige

Legeme fra Valpladsen herhen til denne Bred, hvor han drog sit sidste Suk. I Morgen skal vi gaa om Bord i denne hæderkronede Baad og sejle over Søen.

Ud paa den store Sø.

Léon-Blot's Skruer arbejder med dumpe Stød, og i god Fart glider vi med Strømmen ned ad Floden. Det er for os en behagelig Hvile saaledes at skifte Befordringsmiddel.

Léon-Blot er en lang Staalbaad, under hvis lille Maskine der fyres med Brænde; dens Besætning bestaar af gamle, indfødte Søfolk under Kommando af en capita. De synes ikke at være helt rolige med Hensyn til den Sejlads, vi skal ud paa, thi mens de regelmæssigt gør Turen fra Fort Lamy til Fort Archambault, saa er de mindre kendt med Overfarten over Søen; der er endda nogle af dem, der aldrig har prøvet den. Og nu diskes der op med alskens Ammestuehistorier: midt ude i Søen skal der være et dybt Svælg, som opsluger enhver, der er i Unaade hos Vindenes Gud — Bølgerne er højere end Guvernørens Hus — Sejladsen spærres af en Hærskare af kæmpestore Flodheste ... Det er dels Overtro, der taler ud af dem, dels ogsaa Lyst til at prale, for det gælder jo om at imponere vore Boys, som aldrig har været paa Vandet før, og som nu med vidtopspilede Øjne lytter til al denne Palaver ude i Forstavnen, hvor Styrmanden, Fyrbøderne og Kokken har forsamlet sig. Agterude er der opslaaet et Telt, under hvilket vi slaar vore Senge op om Natten og om Dagen vore Borde. To Joller med Gondoltag er fortøjet ved henholdsvis Bagbords og Styrbords Side.

Med Poirier, Bergonier og Specht er vi fem, der er direkte interesseret i de forskellige Opgaver, som er Ekspeditionen betroet, især af Koloniministeriet, Naturhistorisk Museum, Geografisk Selskab og Luftfartselskabet. En indfødt Tolk ved Navn Hassan er med om Bord; i sin lange blaa Kjortel ligner han en fornem Præst.

De lave Flodbredder glider os forbi; de er for Resten

ret afvekslende; snart passerer vi Vildnis, snart Træer med Reder i Spidsen af hver eneste Gren eller Buske, der er overgroet af Slynngplanter med blaa Blomster. I Sandet ved Bredderne sover Side om Side alle mulige Fugle: Viber, Hjerper, Sortænder, hvide Hejrer — og Kajmanerne ligger og gaber imod Solen, mens Smaafugle piller deres Tænder rene for Levningerne af deres Ofre. Vi skyder en og hiver den op i den ene Jolle.

Vi gør Ophold ved Gulfaye, der i sin Tid var den vilde Rabbahs Residens, men nu huser en mere skikkelig Sultan, Diagara, som modtager os med megen Højtidelighed. Han er civiliseret, hylder aabenbart Amerikanernes Mening, at runde Brillen giver en vis Værdighed, men han har desværre ikke kunnet skaffe sig andet end Automobilbriller!

Da vi fortsætter Sejladsen, er det Tusmørke, og det gør Bergonier romantisk stemt — han erklærer, at han vil sove i en Gondol. Altsaa lader han sin Seng hejse ned i den Bagbords Jolle, og Hassan, Tolken, faar nu Lyst til at følge hans Eksempel og lægger sig til Hvile i den Styrbords Gondol.

Natten tegner til at blive vidunderligt stille, kun den dumpe Rytme af den gamle Maskines Stempler synes at tælle Timerne. Men pludselig vækkes vi af høje Rædselshyl, og Hassan kommer farende op af Jollen, op paa Dækket, fremstammende forvirrede Ord: Kajman ... Troldmand ... Vindenes Gud ...! Da vi læner os ud over Rælingen, forstaar vi Aarsagen til hans Forskrækkelse: Kajmanen, der laa bag i hans Baad, var levet op og slæbte sig hen imod ham med sit blodige Gab paa Klem. Det grimme Bestie havde bare været besvimet, skønt det havde faaet en Kugle gennem Hovedet! De to kraftige Fyrbødere maatte nu gøre det af med Dyret. Men Hassan havde tabt Lysten til at sove, og da det nu tilmed blæste op og fik Jollerne til at brase ind mod Skibssiderne, holdt ogsaa Bergonier Flyttedag — han maatte fortrække fra sin romantiske Soveplads, fordi Vandet skyllede over ham.

Da vi vaagner næste Morgen, ligger vi stille midt i en hel Skov af Siv og Rør, tæt ind til en ukendt Kystskrænt.

Kaptajnen forklarer os nu, at vi er ved Djintilo for at indtage Træ. Mens dette Arbejde staar paa, gaar vi i Land og opdager da midt i en Hirsemark en vældig Flodhestekæbe paa en lang Stang — en Advarsel til Flodens Hersker om, hvad der venter ham, hvis han skulde finde paa at gaa Maaneskinstur i Marken.

Da vi sejler fra Djintilo, er Besætningen blevet forøget med en fremragende Person, den gamle Mahamed Laluel, en Kotoko-Fisker, der er bekendt som en modig og erfaren Mand. Han har allerede tre Gange sejlet tværs over Søen. Nu bliver han anbragt ved Siden af Kaptajnen ude i Forstavnen, og der sidder han og ser frem for sig med et fjernt Blik — men Hassan forklarer os, at Blikkets Fjernhed kommer af, at den gamle, hvidskæggede Neptun er næsten fuldstændig blind, saa som Lods er han jo ikke særlig betryggende.

Her som alle Vegne er det Troen, det kommer an paa. Kaptajnen har hængt sin Muselmands-Rosenkrans op foran sig, og da to Religioner er mere værd end een, har han ogsaa været saa forsigtig at anbringe ved sine Fødder en Blikbakke med finthakkede Urter, som er plukket før Solnedgang i Djintilo af en Troldmand, og som er et ufejlbarligt Bedøvelsesmiddel mod alle onde Aander. Altsaa har Kaptajnen garderet sig baade mod Gud og mod Djævelen — saaledes bærer en Vismand sig ad.

Pludselig bliver Floden bredere, og lidt efter forsvinder dens Bredder — vi sejler ud paa Søen.

Kaptajnen ser ganske forvirret og fortvivlet ud, ved aabenbart slet ikke, hvorhen han skal styre. Men da griber den gamle Neptun ham i Armen. Blæsten, der fra den aabne Sø pisker ham i Ansigtet, synes at have gengivet hans Øjne deres Sekraft, han peger mod et Punkt ude i Horisonten, og ledet af den blinde styrer Kaptajnen nu med fast Haand Léon-Blot i den Ret-

ning, som angives af denne udstrakte Arm, der for ham er lige saa ufejlbarlig som Magnetnaalen i et Kompas.

Vort lille, skrøbelige Fartøj begynder ordentlig at gyngge, nu vi er ude paa det store Vand, og Jollerne dunker mod Skibssiderne som Klokkeknebler og maa tages paa Slæbetov agterude. Rosenkransens Perler flyttes ivrigt mellem Fingrene paa Kaptajnens venstre Haand, mens hans højre kaster de beroligende Urter ned i Bølgerne. Vi sejler jo nu — forklarer Hassan — hen over det bundløse Svælg! Først hen under Aften løjer Vinden af. »Den onde Aand blev alligevel bange!« slaar Kaptajnen fast. En mørk Stribe dukker op i det fjerne; det er en Ø. Snart er Sejladsen i aabent Vand overstaaet, den har kun taget et Par Timers Tid, og fra nu af gaar det videre mod Nord gennem brede Sunde mellem en Gruppe Øer. Da Mørket er faldet paa, lægger vi til ved en Bred, idet vi baner os Vej gennem en hel Skov af 6 Meter høje Papyrusplanter, men da Øens eneste Indbyggere — Fluere og Myg — i store Sværme giver sig til at danse omkring vore Lyskastere, sejler vi atter midt ud i Kanalen og kaster Anker der.

Næste Dag skal der repareres lidt paa Maskinen, og vi faar Tid og Lejlighed til at lege Robinson'er paa den øde Ø. »Her er Flodheste,« siger Hassan og peger paa nogle smaa Bunker nylig fordøjte Græs. Vi forfølger Sporet, men vort Jagtudbytte bliver kun en Pelikan og en Hejre.

Fortet Bol, hvis massive røde Mure vi faar i Sigte snart efter, at vi er sejlet videre, synes at hvile i dyb Søvn. Ikke en Sjæl viser sig — jo, pludselig dukker en Neger frem fra en Busk, faar Øje paa os og stikker i Rend op imod Fortet, hvor Flaget saa bliver hejst. Vi gaar i Land og hilser paa Garnisonen: en fransk Sergent, tre Senegal-Skytter og deres mussos — større Styrke skal der ikke til for at sikre Freden i dette vidtstrakte Omraade, saa stærk er den hvide Mands Prestige endnu, — men hvordan vil det gaa, naar Afrika helt er vaagnet af sin tusindaarige Søvn?

Da vi nogle Timer efter har forladt Bol, raaber Poirier, som har spejdet ud i Horisonten gennem sin Kikkert, pludselig: »Til Vaaben, Specht! der har vi Piraterne!« Filmsmanden er straks med; i en Fart faar han sit Apparat rettet mod to smaa Prikker, som øjnes langt ude paa Søen. Gennem Kikkerten kan man tydeligt skelne tei-tei'ernes karakteristiske Form, og man ser, hvorledes fire Mand ved Hjælp af lange Stænger driver disse primitive Fartøjer, der er tungt lastet, frem gennem Vandet. Men hvor forbavsede bliver vi ikke, da vi kommer dem paa nært Hold og opdager, at om Bord i hver af de to tei-tei'er er der en stor Pakkasse, mærket: »Afsender: André Citroën, Paris.« Kasserne indeholder Reservedele, og de forhenværende Buduma-Sørøvere er sjæleglade over at møde os her, saa at de slipper for Turen over »Svælget«.

Sejladsen tilbage til Fort Lamy forløber glat. I Djintilo afleverer vi den stolte Mahamed Laluel med Tak for Laan, og saa begynder Léon-Blot, prustende og stønnende, den langsomme Fart op ad Chari-Floden, imod Strømmen. Ud for Landsbyen Dugia maa vi standse paa Grund af en lille Maskinskade, og vi besøger da den lille By, som beboes af Kotoko-Fiskere. Deres slanke Piroger, som er bygget af Planker, overtrukket med Huder, gaar just ind i Havnen; i Agterenden af disse Baade er paa lange Stænger anbragt et stort Net, der ved en Løftestang kan sænkes i Vandet og hæves igen. Mens Fiskeren nu holder Nettet udspændt, sejler Børnene i smaa Baade ned ad Floden og driver Fiskene i Nettet ved at banke i Baadens Ræling i en bestemt Takt: ko to ko, ko to ko ..., deraf har disse Folk ved Chari-Floden deres Navn.

1. Januar er vi atter i Fort Lamy og nyder Civilisationens Goder. Næste Dag fører Léon-Blot vore otte Vogne over paa Charis sydlige Bred; de har nu været underkastet et grundigt Eftersyn, saa de er i fuld Vigør. Saa giver vi os da paa Vej gennem Savanna'en med Kø-

lerne rettede mod Ækvators Egne, og med et vist Vemod ser vi den gamle, ærværdige Baad sætte Kursen mod kendte Kyster.

FJERDE KAPITEL

Savanna'en.

(3. Januar—25. Januar.)

Paa den anden Bred af Chari-Floden kommer man ligesom ind i en ny Atmosfære.

Vi spiser vort Morgenmaaltid i Skyggen af et tæt Løvhang, og det interessante er, at vi her paa en Maade befinder os i — en Saltmine! Salt eller noget, der gør det ud for Salt, kan de indfødte her nemlig kun skaffe sig ved at brænde det Løv, under hvilket vi sidder og spiser. De samler Asken i Kurve af Hirsestraa og venter saa paa Regnen. Vandet trænger ned i Kurvene, siver draabevis ud af dem igen og er nu mættet med alle de Salte, som indeholdes i Asken, og ved Fordampning udvindes derefter et Stof, der baade kan bruges til at salte Fødevarer med og til at lave Sæbe af.

Paa vor Vej ned mod Ækvator møder vi nu altsaa atter Regn, og den bringer, i smaat som i stort, en Forandring i hele Tilværelsen.

Den Morgen, der følger paa vor første Bivuak efter Fort Lamy, lyser over en afrikansk Savanna, der saa temmelig ligner en Skov i det gamle Europa. Solen kaster, paa skraa gennem Bladhanget, sine Straaler ind i Taagen, og fra Jorden stiger en Duft af vaadt Græs, af vild Pebermynte og Timian. En lille, blaa Blomst — en Slags Forglemmigej — gror under et Træ, i hvis tætte Krone Turtelduer kurrer. Men et lille Stykke derfra brydes den europæiske Illusion af en rødskimlet Antilope!

»Hippotragus equinus,« siger Bergonier — og et Øjeblik efter ligger Dyret i hans Vogn. Det friske Kød

lokker imidlertid en vældig Sværm af Fluer til, og den ulykkelige Zoolog kan ikke værgе sig mod deres Angreb. De bærer deres Navn med Rette, disse Fluer — Tse-tse hedder de, en Lyd, der udmærket afbilder en Pils Susen. Det er disse Uhyrer, der med deres Stik udbreder Sovesygebacillen blandt Indbyggerne i vidtstrakte Landomraader. Og det er saamænd ogsaa Tse-tse-Fluen, der igennem Tiderne har spærret de fremmede Adgangen til Skovegnene under Ækvator. Over for saadanne vingede Hærskarer maatte de marokkanske, mauriske og tuaregske Karavaner melde Pas. Endnu den Dag i Dag gør Tse-tse-Fluen det umuligt for Husdyr som Hesten, Æslet og Oksen at leve i disse Egne, og den skyldes det, at det primitive Livs Traditioner har holdt sig saa længe i Afrikas Hjerter. Disse Skovstrækningers Beboere har lige indtil forrige Aarhundrede udviklet sig ganske frit uden — saaledes som Europa og Nord-Afrika — at komme under Indflydelse af de fremvæltende Asiater.

Herfra at regne kan det mørke Fastland med Rette kaldes det hemmelighedsfulde Fastland. Det er Fetichismens Land, hvor Islam ikke har kunnet finde Fodfæste.

Straks man kommer til Landsbyen Mogrur, faar man et Indtryk af denne endnu saa lidet kendte Verden. Mogrur beboes af Sara-Massa'er. Denne Stamme holder her endnu fast ved de rituelle Lemlæstelses-Skikke, som »Tallerken-Kvinderne« vel afgiver det mærkeligste Eksempel paa.

Den Metalskive, som Mogrurs Kvinder bærer i Underlæben, er henvед seks-syv Centimeter i Gennemsnit, og den, der er indfattet lodret i Overlæben, er knap saa stor som et 5-Francis-Stykke. Disse Prydelser sammen med det Straa, der er stukket i deres venstre Næsebor, giver dem for Resten en højst ejendommelig »Skønhed«, der naar sin fulde Udfoldelse hos Sara-Djingé'erne, en anden Stamme, som bor mellem Charis høje Bred og det arabiske Land Salamat.

Sara-Djingé'ernes Læbeskiver er af Træ og maaler

indtil 24 Centimeter i Tværsnit, saa de minder om en apokalyptisk Pelikans kæmpemæssige Næb. Synet af disse saaledes vansirede Kvinder er simpelt hen forfærdeligt, og man har ment, at Sara'erne har gjort deres Kvinder hæslige paa denne Maade for at forhindre, at de blev bortført som Slavinder af Araberne i de tilstødende Sultanater. Denne Formodning har dog næppe noget paa sig — snarere drejer det sig her om en Ritus, der knytter sig til Fetichisternes dunkle Tro om deres egen Oprindelse. Næsten alle indfødte i Ækvators Egne tror, at et nært Slægtskab bestaar mellem Mennesker og Dyr. Som oftest har hver Stamme sin Totem, det vil sige, at alle dens Medlemmer ved mystiske Baand er knyttet til et Dyr, for det meste et vildt Dyr: Panter, Kajman, Bøffel. For at gøre dette Dyrs onde Anslag til intet maa man stille det tilfreds ved Ofringer eller ved at smigre det, thi at overvinde dets frygtelige Magt ved egen Kraft er umuligt. Den uforstaaelige Lemlæstelse af Tallerken-Kvinderne skulde altsaa have til Formaal at afværge Stamfader-Uhyrets Vrede ved i Stammen at fastholde Mindet om dets Udseende.

Dr. Muraz, som leder Sovesygens Bekæmpelse i Fort Archambault, har om denne barbariske Skik meddelt os, at naar et Pigebarn er fem-seks Aar, faar hun Læberne gennemboret af sin vordende Ægtemand. Operationen foregaar ved Hjælp af lange Torne, som maa blive siddende i nogle Dage og derefter ombyttes med Træpinde, der skiftes med Mellemrum. Efterhaanden som disse Pinde bliver tykkere og tykkere, udspiles Læberne mere og mere, saa at de til sidst er som Remme spændt omkring de brede Træskiver, der somme Tider vejer over 100 Gram. Naar Kvinderne kommer vandrende i Gaasegang med tunge Byrder paa Hovedet, gaar de i Takt til den klaprende Lyd af disse uhyggelige Kastagnetter. At spise og drikke kniber naturligvis slemt for dem, saa meget mere, som »Tallerknerne« ved deres Skuren mod Gummerne ødelægger Tænderne. Tale kan disse Kvinder næsten heller ikke, de maa nøjes med at udstøde nogle uar-

tikulerede Lyde. Alligevel maa man ikke tro, at Sara-Djingé-Kvinderne er ulykkelige — tværtimod, de nyder med Velbehag deres Pine, glæder sig ved en stor Børne-flok, og saa danser de.

Sara-Massa-Kvinderne gaar næsten fuldstændig nøgne. Mændene er helt nøgne — hvis man da ikke vil kalde den lille Stump Tigerkatteskind, de bærer forpaa, for et Klædningsstykke. Prægtigt bygget er de, og de har ogsaa alle Dage været nogle vældige Krigskarle.

Ja, vi er sandelig her midt i en primitiv Verden — og saa mindes vi dog om Fremskridtet: langs den Vej, vi følger, staar en Række Telegrafpæle. Vi skærer en god Fart. Bilkørsel-Problemet i disse Egne er udelukkende et Spørgsmaal om Benzin. Ganske vist skal man over talrige bar'er, hvis Vandstand er saa skiftende, at man daarligt kan bygge faste Broer over dem, men saa klarer man sig med Færger, som bygges af store Piroger af udhulede, 10—15 Meter høje Træstammer, forbundne indbyrdes med et Overdæk af solide Planker. Ved Hjælp af et Tov fires man fra Bred til Bred, og ved hver bar er der to Hold dygtige Færgemænd.

Mens vi færgeres over Bar Ko, følger nogle mærkelige Skikkelser os tavst med Blikket. De sidder alvorlige paa nogle smaa Skamler, deres Krop er indsmurt med rød Farve, og paa Hovedet har de vajende Strudsfjer. Færgemændene betragter dem med stor Ærbødighed, og da vi spørger, om det er Høvdinge, faar vi til Svar, at de staar over Høvdingene — det er mægtige Hyondo'er. Senere, da vi naar frem til Fort Archambault, faar vi af Dr. Muraz at vide, hvordan det hænger sammen med disse Mennesker, nemlig at Hyondo'er er Navnet paa dem, der har gennemgaaet en Indvielses-Ceremoni for at blive befriet for den Undertrykkelse, som truer dem fra »Dyret«.

De unge Mænd i Alderen fra 12 til 16 Aar bliver gnedet ind med en Blanding af jernholdig Jord og Olie. Dette foregaar inde i Krattet, og her skal Hyondo'erne derpaa opholde sig fuldstændig afsondret i en Maaned (hos nogle Stammer et helt Aar); de maa ikke lade sig

se af Landsbyens Folk, frem for alt ikke af deres Mødre. Hele Tiden, baade Dag og Nat, skal de være klædt i en tyk Dragt af Bark og tørre Urter. Hver Hyondo er ledsaget af en ældre, forhenværende Hyondo, hvis Opgave det især er at beskytte ham mod Piskningen, som foregaar hver Dag. Hyondo-Høvdingen tildeler selv »Beskytteren« fem-seks Svøbeslag over Lænden. »Beskytteren« staar imens oprejst, med to Svøber i sine oprakte Hænder, og Hyondo-Kandidaten sidder paa Hug mellem hans skrævende Ben. Først mod Slutningen af Indvielsen bliver de unge Hyondo'er selv piskede og pisker hverandre indbyrdes.

Hyondo-Høvdingen indvier ogsaa de unge Mænd i Kundskaben om Gifte og lærer dem nogle særlige Danse. Naar Hyondo'erne udfører disse, er de malet med Kridt i Ansigtet, og i den ene Haand holder de en lille Æske med Plantegift, i den anden de to lange Svøber, de har pisket sig med. Naar hele Ceremonien omsider er til Ende, affører alle Hyondo'er sig deres Forklædning, hænger den op i et Træ og giver sig til at slaa paa Tam-tam, saa det drøner. Vendt tilbage til Dagliglivet udgør de en Slags hemmeligt Selskab, hvis Formaal kan siges at være Menneskeslægtens Forbedring, men som meget ofte tjener personlige Interesser og privat Hævn. Hyondohøvdingen har Krav paa blind Lydighed, og det mindste Brud paa denne straffes strengt, undertiden med Døden.

— Om Natten, da Bilerne rask ruller ad Fort Archambault til, dukker pludselig en Skikkelse op i Lygteskæret, og det viser sig at være en hvid Mand, nemlig Maigret, som stod i Spidsen for den Ekspedition, der ordnede vore Forsyninger i Ubangi-Chari. Han kender disse Egne ud og ind og vil være den mest glimrende Fører, vi kan ønske os. Han foreslaar os at overnatte i en gammel Hytte, men den Tanke tiltaler os ikke. Skulde vi stolte Nomader, som Nat efter Nat er vant til at have Stjernehimlen til Loft, krybe ind under et lavt Straatag? — Men næste Morgen forstaar vi, at vi havde gjort klogt i at følge Maigrets Raad — vore Myggenet, Lagener og Klæder

var nemlig saa gennemblødte af Dug, som om vi havde dyppet dem i Vand. Den Fugtighed, der allerede hersker her, giver os en Forsmag paa, hvordan det vil blive, naar vi naar helt ind i Storskovens Regioner.

Snart er vi i Niellin, hvorfra vi i det fjerne kan se Togbaos Klippetoppe, hvor Administratoren Bretonnet og hans tapre Ledsagere blev dræbt i 1897, og efter nogle Timers Kørsel naar vi til Fort Archambault, Oldtidens Tunia. I denne Landsby er der til Minde om Togbaos Katastrofen rejst en Pyramide, hvori de faldnes Navne er indristet. Stedets Administrator, en romantisk udseende Herre — han ligner slaaende Digteren Lamartine — arrangerer en pragtfuld Fest for os med Væddeløb og Brydekampe og en hel sort Skønhedskonkurrence, som faar Brulls Lorgnet til at danne en Vinkel paa 60 Grader — hvilket turde være et Tegn paa hans højeste Beundring.

Hos forhenværende Kannibaler.

Vi var ikke kommet ret langt fra Fortet, før Landskabet skiftede Karakter. Savanna'en blev tættere, og nye Træarter viste sig. Terrænet gennemskæres af dybe Kløfter, hvori der undertiden strømmer et lille Vandløb omgivet af en tæt og pragtfuld Ækvator-Flora.

Vi gør Holdt for at spise Frokost i den kølige Skygge. Mangen Gang maa vi, for at finde en passende Plads, hugge kraftigt ind paa alt det grønne, og saa kommer der en ejendommelig Spisesal ud af det, idet Træernes Stammer staar som Søjler, og det Fletværk, Rødderne af visse Slynplanter danner, naar flere Meter i Højden.

Hjælpere finder vi altid nok af, ja, flere end vi behøver, for i Nærheden af Vandløbene ligger der altid nogle Hytter, beboet af Banda'er, Indbyggere i Ubangi, det Land, vi nu er kommet ind i.

Maigret fortæller os ved Desserten, at vi nu befinder os paa Kannibalernes Enemærker. Han har — siger han — selv oplevet den Tid, da Menneskeæderiet var en

Kendsgerning, man maatte regne med. I Ibenga, Syd for Bangi, fortærede Indbyggerne f. Eks. fire hvide paa 14de Juli-Dagen i 1903 eller 1904. Disse hvide, som var Agenter for et Handelsfirma, havde foræret de indfødte en stor Tam-tam for at lære dem Kærlighed til Frankrig. Alle Folk fra hele Skoven var samlet, iført deres fineste Stads: Fjer, Abeskind, rød Maling, Sagajer og Kasteknive. Broderskabet mellem hvide og sorte blev fejret ved et muntert Drikkelag. Festens Givere var dog ikke rigtig trygge, saa de havde deres Karabiner og Patrontasker hængende bag sig paa deres Stolerygge. Men de smaa indfødte Korer, der tilsyneladende nok saa skikkelige sad paa Hug ved Siden af de hvide, pillede ligesaa stille Patronerne ud og kastede dem i Græsset, mens Krigerne samtidig opførte vilde Danse. Da den sidste Patron var fjernet, rejste de smaa Damer sig op og gjorde nogle Dansetrin. Det var Signalet! I en Haandevending var Europæerne hugget ned. Kun een, som var bomstærk, forsvarede sig. Han blev stegt levende. Alle fire blev spist.

»Er Banda'erne endnu stadig Menneskeædere?» spurgte vi Maigret.

»Det tror jeg,« svarede han. »Men de er hørt op med at prale deraf. Om de for Resten foretrækker hvide for sorte, er ikke nemt at afgøre. Der er jo det at bemærke, at den hvide Mand er et temmelig farligt Vildt at jage. I øvrigt er det værd at lægge Mærke til, at Banda'erne filer deres Tænder spidse, saa at de faar Kæber, der minder om den menneskeædende Kajmans.«

Just som Maigret udtaler disse Ord, giver den Banda Boy, som Poirier har fæstet i Fort Archambault, sig til at rydde Tintallerkenerne til Side, og da han smiler, ser vi, at der bag hans tykke Læber skinner den nyskeligste Elfenbenssav. Baba, som har lyttet til Maigrets Fortælling, sætter pludselig et rædselsagent Ansigt op, og da vi truer ham med, at hvis han ikke er flink og lydige, skal Tobo æde ham, tvivler han ikke et Sekund paa, at vi mener, hvad vi siger.

Kannibalismen hænger sammen med Totem-Troen.

Om der endnu findes Menneskeædere, ved vi ikke bestemt, men sikkert er det, at der stadig findes Panter-Mennesker. En Dag — det var i Jalinga — vilde Poirier filme en Banda-Elfenbensarbejder ved hans Arbejde. For at han kunde blive godt belyst, blev Manden anbragt ved sin primitive Drejebænk i Nærheden af en Hytte. Men da alt var parat til Optagelsen, viste det sig, at Manden var ganske nervøs, hans Hænder rystede, saa at han ikke kunde arbejde. Tolken spurgte ham, hvad der var i Vejen, og han svarede da stammende: »Jeg kan ikke lave noget her, for jeg har min Bedstemoders Skind i Rygen!«

Paa Hyttens Mur hang nemlig Skindet af en nylig dræbt Panter til Tørring! Man flyttede saa et andet Sted hen, og nu var han befriet for den Forbandelse, der udgik fra hans Totem, og arbejdede saa meget bedre, som der ved hans Kniv dinglede en Panterklo. —

Imidlertid gaar det rask fremad. Vi har naaet Uban-gis udmærkede Vejnet, der udstraaler fra det franske Energicentrum, som er vort foreløbige Maal: Bangi. Der er i denne unge og rask opblomstrende franske Koloni indrettet regelmæssige Automobilforbindelser, og Landsbyerne, som indtil for faa Aar siden laa spredt omkring i Savanna'en og hærgedes af Sygdomme og vilde Dyr, samler sig nu om Bilvejen. Indbyggerne kan Dagen lang sidde uden for deres Hytter og nyde al den Afveksling, denne Vej bringer dem. Høje Jubelraab hilser os, idet vi farer forbi. Vi er det nyeste nye, vi er det »sidste Skrig«, som disse mærkværdige hvide har fundet paa. Vi holder i Regelen Hvil saa langt fra en Landsby som muligt for at slippe for de indfødtes paatrængende Nysgerrighed, men selv midt i en Skov omringes vi af Skarer af sorte, som kikker os og især vore Vogne efter i Sømmene, mens de ivrigt snakker sammen om, hvad de ser. Tobo fortæller os — idet han sender sine Racefæller et overbærende Smil — hvad de siger.

»De vilde kalder din Vogn »gongolo«, for den være ikke samme som Guvernørens »kutu-kutu«,« siger han.

»Kutu-kutu« er jo et let forstaaeligt Navn (bot-bot!), men »gongolo«, hvad kan det betyde? Saa faar vi at vide, at »gongolo« er det Dyr, som løber paa Jorden med mange Fødder. Altsaa Tusindben. En meget passende Betegnelse! Iagttagelsesevnen har disse Kannibaler godt nok i Orden.

Fort Crampel ... Fort Sibut ... Vejene bliver bedre og bedre. Her er Vejskilte og Kilometerstene: 50 Kilometer ... 30 ...

Træerne rager højt op i Himmelen, nogle naar en Højde af 60 Meter, det er de saakaldte Bombaxtræer; de er af Naturen udrustet med Afstivere af en halv Snes Meters Højde og fem Meters Bredde, og havde de ikke dem, vilde den mindste Vind rykke dem op med Rode.

Nu passerer vi Vandløbene ad Jernbroer. 27 staar der paa Kilometerstenen, og Vejen er som en Allé gennem en Skov i et Drømmerige. 26 Kilometer — og vi er nu ikke ret langt fra Bangis Porte, ved Bredden af Jangana. Her ser saa indbydende ud, at vi gør Holdt for at kampere.

Da vi gaar bort fra Vejen, ind i Skoven, hører vi høje Klageraab. De kommer fra en Landsby, som vi snart faar Øje paa mellem Træerne. En Masse Mennesker er forsamlet omkring en Pæl, til hvilken er bundet en Mand, der sidder paa en Skammel. Er det maaske en kannibalsk Ceremoni, vi her skal overvære? Men nej, Maigret ved Besked, han forklarer os, at det blot er en Høvding, der skal begraves.

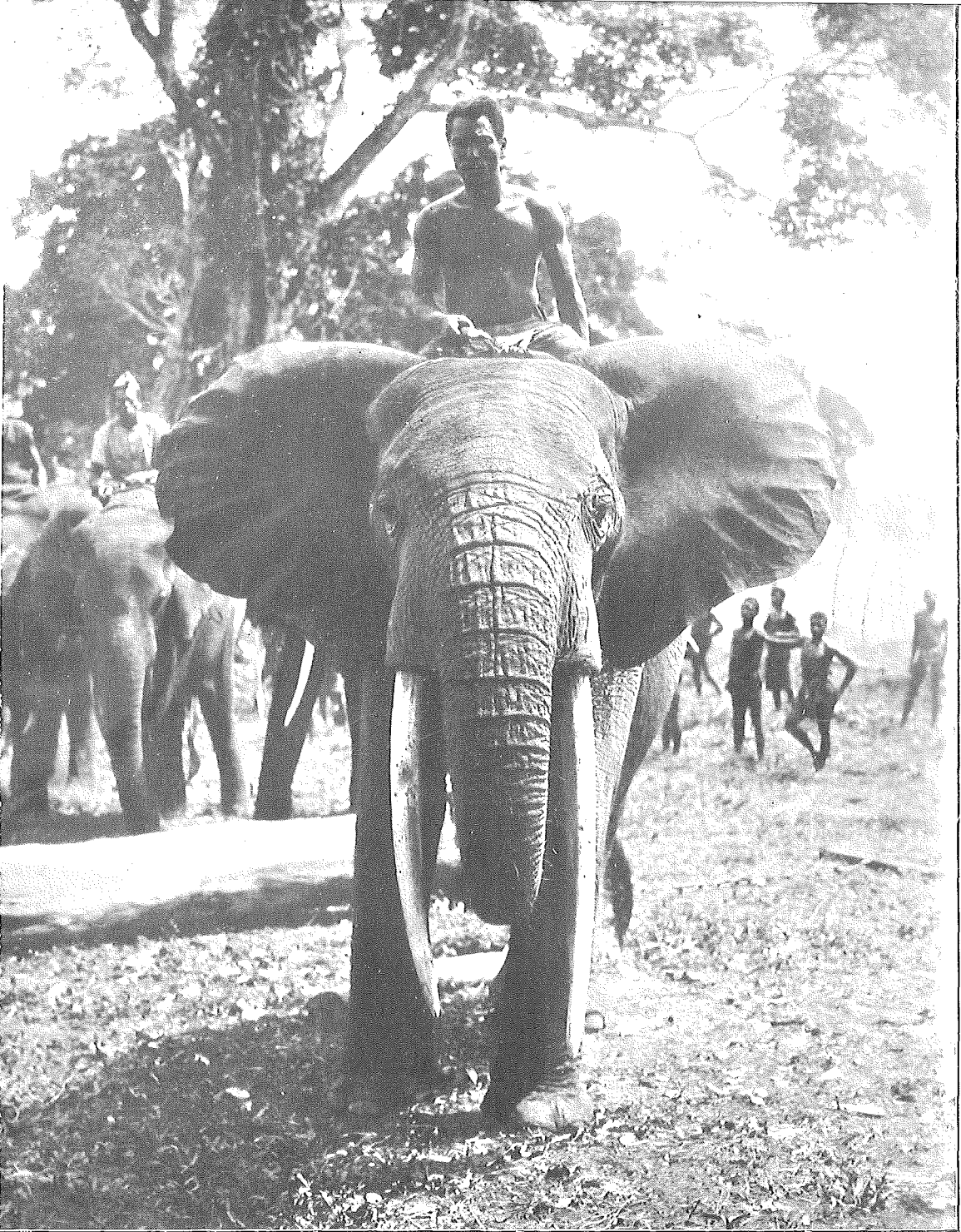
Uajende, Panterens Søn, er død. En eller anden har kastet onde Øjne paa ham — ja, for naturlig er Døden aldrig. Nu skal Troldmanden bringe Lys i Sagen og opdage, om den skyldige er et Menneske og altsaa bør straffes, eller en Aand, som man maa nøjes med at være bange for. Hele Byen sørger. Man har iført den døde hans eleganteste Dress — hvilket vil sige, at han er blevet malet rød og pyntet med alle sine Armbaand af Elefanthaar og Halssmykker af Sneglehuse og har faaet et Hovedtøj

Jacovleff tegner Libakua.

Trolldmænd i Ækvatorial-Skoven.

Et Pragteksempel af en afrikansk Elefant.

af Papegøjefjer. Saa er han blevet anbragt paa sin Skammel og har faaet en Kastekniv i Haanden. Uajende var en vis Mand, han var ikke bange for at dræbe, derimod for selv at blive dræbt. Han var god mod sine Koner, og hans Børn har alle Dage haft det storartet. Uajende havde med andre Ord alle de Dyder, som man kan forlange hos en Kannibal, og han var Retfærdigheden selv. Saadan omtrent lyder den Lovtale, som Grædekoner nu udsynger, mens de slaar Takt paa en Messingtriangel.

Naar denne Sørgehøjtidelighed er til Ende, skal Liget begravnes ved Indgangen til Landsbyen — nu har de hvide jo nemlig sat en Stopper for den ældgamle Skik at begrave en afdød i Jorden under hans egen Hytte. For at beskytte ham mod Hyænerne vil man lægge et stort Stykke Træ eller en Sten over ham, og for at det ikke skal regne paa ham, bygges der et lille Straatag over ham, en Hytte en miniature. Ved Siden af ham plantes i Jorden kløftede Stokke, hvortil er fæstet en lille Kurv, i hvilken hans Sønner lægger Offergaver, bestaaende af hans Livretter: et raaddent Æg, bitter Kassava, tørret Elefantkød — det gælder jo om at formilde de døde, for de er altid ondskabsfulde, selv om, ja især naar de har været gode og rare, mens de levede; en afdød vil nemlig altid søge at hævn sig paa den Fjende, som har voldt hans Død.

Da vi senere igen kommer forbi Landsbyen, staar de nylig saa hylende og klagende Kvinder opstillet i en lang Række og danser Shimmy med Ryg og Bagdel, idet de ivrigt vifter med en kunstig Hestehale, som de bærer bagpaa.

»Ja,« siger Tobo, »nu ikke Sorg mere; Kvinderne glade, logrer med Halen som lille Hund ...«

Vogpo hedder denne Landsby. Det er det sidste Glimt, vi foreløbig ser af primitivt Liv. Om en Time kan vi være i Bangi, og der møder vi en Afglans af europæisk Liv. —

Bangi.

Naar man tænker paa, at for bare femten Aar siden strakte Skoven med sine Kæmpetræer sig lige ned til Ubangi-Floden og omslattede fuldstændig Bangi, der da var en lille Landsby beboet af fattige Fiskere, gribes man af navnløs Beundring for de Mænd, som modtog os uden for Residensen i denne By, der med sine skønne Blomsterhaver, sine maleriske Huse og sine snorlige Mango- og Brødfrugttræ-Alleer er Hovedstaden i den franske Koloni Ubangi-Chari.

Skoven er blevet besejret af Manden. Man maa have været Vidne til et Kæmpetræs symbolske Fald for ret at vurdere Storheden i en saadan Bedrift.

To Mand kan, uden at genere hinanden, samtidig svinge deres Økser mod Kolossens Fod. Ustandseligt hæver og sænker sig deres Arme, de sorte Kroppe glinser af Sved, Øksehuggene giver Genlyd i Skoven og jager Skræk i Livet paa Aberne, som forstaar, at en Fare nærmer sig. En hel Dag varer Arbejdet, først den næste Morgen oplever man Dramaets Afslutning — ja, for et Drama er denne de sortes Kamp med en Kæmpe, hvis Hoved knejser højt over de andre Træer. Længe staar Træet urokkeligt i sin stolte, svulmende Kraft, men pludselig gaar der en Rystelse igennem det, dets Blade skælver, skønt ikke en Vind rører sig i den tunge Luft. Kæmpen vakler, Mændene springer rask til Side, og med et drønende Brag styrter det store Træ omkuld i en Sky af Blade, rivende vældige Grene med sig fra de omstaaende Træer. Støttet til deres langskaftede Økser ser Skovhuggerne til med et sejrstolt Smil.

En hel Dal er opfyldt af den fældede Kæmpe, og da vi lidt efter kommer forbi, hopper Aberne om mellem de knækkede Grene, hvor de nylig boede. Angst og bange mærker de, at Menneskene er kommet — en ny Tid er oprundet.

Men hvori bestaar saa egentlig det nye? Er ikke Skoven stadig den samme, og de indfødte, som fælder den, er det ikke dem, som alle Dage var bange for Skoven?

I Grunden er de jo ikke stærkere i Dag end i Gaar, men i Dag arbejder de i Fællesskab. Det er det, de hvide har lært dem, og mere skal der ikke til for at forvandle et Land. At organisere de indfødte Elementer, det er den franske Kolonisations Værk, og saaledes fortsættes den latinske Civilisations Arbejde. Hvad der i vore Dage foregaar ved Ubangis Bredder som ved Niger eller Tchad, svarer ganske til, hvad der skete, da Romerne bragte Civilisationen til Gallernes Land.

Vi har Lov til at være stolte af vort Lands Koloniseringsarbejde. Ti Tusind Kilometer har vi tilbagelagt gennem Algier, Sudan, Kolonierne Tchad, Niger, Ubangi-Chari, og hele Vejen, lige fra Paris og her til Bangi paa Grænsen af fransk Omraade, har vi set Franskmænd i Arbejde. »Franskmænd duer ikke til at kolonisere,« var det engang paa Mode at paastaa, men Kendsgernerne taler et ganske andet Sprog.

Den Rejse, vi har gjort, har givet os ligesom en Oversigt over, hvad vor Nation har udrettet, og vi kan forsikre dem, der gerne vil hæfte Betegnelsen »Drømmere« ved Franskmændene, at de gør klogt i at mindes de Ord, en stor Amerikaner, Emerson, har sagt: »Man skal spænde en Stjerne for sin Plov.«

Koloniens Fremtid tegner sig overordentlig lovende. Store Planer er under Udførelse: Flodtrafikken forbedres, der skal bygges Jernbaner til Borazzaville, Duala-Vejen skal over Kamerun sætte Bangi i direkte Forbindelse med Kysten, Vandfaldene, især de store M'Bali-Fald, skal udnyttes. Den Vej, ad hvilken vi har kørt, drager allerede Kautsjuk, Kassava og olieholdig Sesam til Bangi, hvorfor Byen da ogsaa er i stærk Vækst og tæller en indfødt Befolkning paa 20,000 Sjæle.

Hinsides Floden begynder Belgisk Kongo. En 30 Meter lang Pirog, dannet af en udhulet Træstamme og roet af 50 Mand, fører os over til den anden Bred, hvor vi bliver budt hjertelig Velkommen af Administratoren af Zongo. Om Aftenen straales Bangi i en festlig Illumination, og et Fyrværkeri bliver afbrændt. Men saa vil ogsaa

Zongo feste, og pludselig lyser Ubangis Bølger rødt i Skæret af et vældigt Flammehav — de indfødte paa den belgiske Bred har sat Ild paa det tørre Græs, og et helt Højdedrag staar i lys Lue!

Paa Vej til Dyrenes Paradis.

Ligesom ved Tchad saaledes tillod vi os ogsaa at holde Hvil en lille Tid i Bangi, det yderste franske Punkt paa Ekspeditionens Vej. I flere Uger undersøgte vi Forekomsterne i Egnens Undergrund, og desuden havde vi den Opgave at skaffe Dyr til vore Samlinger. Vi besluttede, for at finde den størst mulige Mangfoldighed af Arter, at køre 700 Kilometer mod Nord, op i Uanda-Djalés og Biraos Egne i Nærheden af Grænsen til Engelsk-ægyptisk Sudan. Det var jo en lang Tur, men det nævnte Omraade skulde efter Sigende være et rent »Dyrenes Paradis«, da det paa Grund af Senussisternes og andre Slavehandlers Plyndringstog er ret folketomt, saa at Dyrene der lever i uforstyrret Fred.

Den 19. Januar startede vi fra Bangi og satte Kursen mod Fort Sibut. Det var just Torvedag i Bangi, og de indfødte kom travende til Byen, bærende deres Markers Frugter paa Hovedet. Skønt Vejen var bred, gik disse sorte dog i en Række bag efter hverandre, som om de kun havde en smal Sti at færdes paa. Igennem Skov er det jo naturligt at gaa paa den Maade, men her, hvor der var Plads til, at hele 30 Mand kunde gaa Side og Side? Var det Vanens Magt, der fik dem til at gaa i Gaasegang? Tobo forklarede os Sagen, idet han med sit rare Negermil sagde: »Jorden god for Foden, naar mange har traadt paa samme Sted.« — Ja, selvfølgelig har Tobo Ret, men saadan noget tænker man jo ikke paa, naar man aldrig bruger at gaa barfodet.

Fra Fort Sibut kører vi mod Nordvest ad en Vej, hvor vi ikke tidligere har været. Men her er for Resten udmærket at køre; kun en sjælden Gang kan det hænde, at en Bro er alt for skrøbelig til at bære vore Vogne, men saa

klarer vi Situationen ved simpelt hen at køre ved Siden af Broen — det er en ren Sport for vore Larvefødder at tage saadan en Kløft, selv om der ogsaa er lidt Vand paa Bunden.

Landsbyerne ligger langs Vejen som Perler paa en Snor, og det er morsomt at iagttage deres skiftende Liv til Dagens skiftende Tider. Om Morgenen tidligt, naar det endnu er fugtigt og køligt i Vejret, naar Hanerne galer deres Kykeliky, tændes der Ild uden for hver Hytte, og en blaalig, duftende Røg driver gennem Landsbyen. Vi lægger Mærke til en indfødt — Mand eller Kvinde — som rystende af Kulde sidder paa Hug og holder et rygende Brændestykke op foran sit Bryst for at varme sig. Hele den øyrige By sover endnu paa sit grønne Øre. Men snart er Solen oppe, og det er efter den, Livet retter sig baade hos sorte og hvide. Kvinderne gaar i Gang med at feje uden for Hytterne med smaa Grene. Mændene giver deres Tænder en Omgang med Enden af et Stykke trævlet Træ, der danner ligesom en Pensel. Og Børnene kommer ud med deres smaa Flitsbuer og jager efter Fugle i den ce ara (Gummitræ)-Skov, som — efter højere Ordre — hver eneste Landsby er omgivet af.

Snart sætter Familiens Overhoved sin Liggestol af Antilope- eller Panterskind — en Kopi af de »amerikanske« Stole, som de hvide har bragt med sig til Afrika — frem i Solen. Gammeldags Folk bruger dog endnu en »Krekoi«, en Slags forholdsvis elastisk Madras af Pindsværk. Nu slaar Arbejdets Time: Familiefaderen ser paa, hvorledes de andre faar travlt, som oftest giver han sig til at ryge, undertiden spinder han paa en Rok den Bomuld, som han — stadig efter højere Ordre — har avlet. Kvinderne sidder paa en Skammel og knuser Hirsekorn eller Bananer; i Husets Have vokser der nemlig Banantræer og nogle Tobaksplanter.

Især er det Husdyrene, der skaber Liv i dette Billede: Haner og bittesmaa Høner, smaa Hunde af gruppvækkende blandet Race — og de synes aabenbart at være Banda'ernes specielle Kæledægger, for de bliver mangan

Gang taget op paa Armen, naar vi farer forbi, for at de ikke skal blive kørt over.

Imidlertid, da Jacovleff spørger Tobo, hvorfor hans Landsmænd holder saa meget af Hunde, lyder Svaret: »Fordi naar du stege lille Hund med Bananblade i Jorden, saa det smage bedre end Grisesteg!« og Tobo slikker sig om Munden ved Tanken.

Banda'ernes Hytter opføres nu efter et bestemt Mønster efter Kolonistyrets Forlangende og vinder derved i Hygiejne, hvad de taber i malerisk Udseende. Fordums Tidens Bandahytter var et cirkelrundt Hul, som var 1½ Meter dybt og 5—6 Meter i Tværmaal og tækket med et Tag af tørt Græs, der mindede om Kremles Kupler. En saadan Grube uden Afløb — hvori oven i Købet Familiens døde blev gravet ned — blev naturligvis hurtigt en stinkende Kloak. Nu til Dags opføres Bandahuset i Niveau med Jorden, Murene er af stampet Ler, det spidse Tag er meget højt og hviler ikke direkte paa Murene, men paa en Slags Søjlerække af Træ, som løber helt rundt om Huset, saa at Lufttilførslen er god. De hvidmalede Mure er hyppigt dekoreret med drastiske Billeder. Disse Billeder kan være allegoriske og forestille Ejerens Totemdyr: Panter, Elefant eller Kajman — eller de kan være Erindringsbilleder, vi saa f. Eks. jævnlig Billeder af Soldater med en Officer til Hest, og den Slags maa skyldes Minde fra Soldatertiden, for Heste findes ikke i disse Egne. Ogsaa Guvernørens »kutu-kutu« ses afbildet.

Et Stykke Vej længere fremme fik vi ganske uventet Lejlighed til at være Tilskuer ved de Indvielsesdanse, der opføres ved de unge Mænds Omskæring, og Léon Poirier optog selvfølgelig en Film af disse djævelske Balletoptrin, som Ord ikke formaar at skildre tilstrækkeligt levende. De hvidmalede unge Mænd — Piskningen, der indleder Ceremonien — Troldmandens Udførelse af den traditionelle Ritus inde i Kratskoven — derefter rasende Danse, hvor de dansende bærer Hovedtøj med phalliske Spidser — alt dette maa man se for til fulde at opfatte, til hvilken Grad af Ophidselse denne Sanserus stiger for

saa at fortsættes med Drikkelag og alskens Orgier hele den lune Nat igennem til Lyden af Trompeter, dannet af udhulede Grene.

— Men nu øjner vi langt borte et lille Lysskær — der ligger Stationen Jalinga, og der hører Vejen op. Hindsides det Punkt begynder den jomfruelige, uopdyrkede Savanna, Dyrenes Kongerige.

FEMTE KAPITEL

Jagt-Eventyr.

Fra Automobil til Karavane.

Endnu for faa Uger tilbage var der ikke egentlige Veje, kun de indfødtes Stier i Egnen om Jalinga, men der er netop blevet anlagt en Stump Vej gennem Savanna'en op til den lille By Birao, 200 Kilometer nordpaa, og takket være dette Vejanlæg behøver vi ikke at forlade vore Vogne i Jalinga og drage ud paa en langsom Karavanevandring gennem Krattet — vi kan køre.

Ved Siden af Hytterne i Jalinga er der bygget Panterfælder, hvilket vidner om, at de vilde Dyr betragter Byen som et Jagtterræn. I Regntiden, naar Panteren ikke kan finde sit sædvanlige Bytte i de til Sumpe forvandlede Skovegne, søger den ind til Menneskenes Boliger, som af den regnes for velforsynede Spisekamre. I første Omgang kaster den sig over Hundene, dernæst overfalder den Børn og endelig voksne, som den altid overrumpler bagfra.

Fra Jalinga til Floden M'Bomu — en Strækning af 230 Kilometer — bor i flere smaa Landsbyer 700 indfødte. Her blev i Fjor ti Mand dræbt af Pantere — een af dem blev endda røvet ved højlys Dag, tæt ved Folk, som var beskæftiget ved Vejarbejdet.

Ogsaa den vilde Hund med plettet Pels og mægtige Kæber, en nær Slægtning af Hyænen, findes i disse

Egne, og Elefanter viser sig ikke sjældent tæt ved denne Station, hvor de hjem søger Hirse- og Kassavamarkerne.

I Romertiden levede Elefanten i Nord-Afrika, men igennem Tiderne er den blevet jaget ubarmhertigt og har lidt efter lidt trukket sig tilbage til de vildeste Dele af Ækvatorialegnene, saa at den f. Eks. er blevet sjælden i Omegnen af Tchad-Søen, mens den endnu for faa Aar siden levede paa Øerne i denne Sø.

En fornuftig og maadeholden Jagt vilde ikke kunne ødelægge den afrikanske Fauna. Vi traf ogsaa virkelig i Jalinga fremragende Jægere, som har forstaaet dette, sande Kratskovens Riddere, som udelukkende efterstræbte det store Dyr med ærlige Jagtmetoder. Men den høje Pris, hvormed Elfenben betaales paa det europæiske Marked, har skabt et lidenskabeligt Begær efter denne Vare; Eventyrere i Massevis er strømmet til, og da de ikke selv har Mod til at gaa paa Elefantjagt, faar de de sorte til at anvende alle Metoder, blandt andet Jagt ved Hjælp af Ild, til at dræbe Dyrene, endog deres Unger, skønt disses Tænder kun har ringe Handelsværdi.

Paa den Maade trues Elefanterne med Undergang i de franske Kolonier, hvorimod der i Belgisk Kongo saavel som i den engelske Koloni Kenya er iværksat skarp Kontrol og indrettet fredede Omraader, hvorved der er opnaaet gode Resultater — ganske vist med den Bivirkning, at disse Jagtbanditter fortrækker over paa fransk Omraade.

Der sælges i Antwerpen 50,000 Elefanttænder om Aaret, hvilket altsaa betyder, at 25,000 Elefanter har maattet lade Livet. Naar vi tager i Betragtning, at Hunnens Drægtighed varer 22 Maaneder, og at det tager en Elefant 20 Aar at blive fuldvoksen, kan man let regne ud, hvor udsat denne Dyreart er for at uddø.

»Var I kommet for en Snes Aar siden,« siger Maigret til os, »saa havde I kunnet skyde Elefanter her ved Vejen. De fulgte nemlig Færdselsvejene og gnubbede sig op ad Telegrafpælene mellem Bangi og Krebedje for at blive af med deres Utøj!«

Ved Daggry kører vi videre mod Nord og kommer over Kotto-Floden. Undervejs støder vi jævnlig paa vældige Termitboliger. Det er ikke første Gang, at vi ser disse mærkelige Bygningsværker, som de fabelagtigt graadige afrikanske Myrer opfører, men hverken før eller senere har vi set dem saa monumentale som her ved Kotto-Floden. En saadan Termitbolig kan blive sine syv Meter høj og er saa fast, at man kun ved Hjælp af en Hakke kan faa Hul i den. Saa snart man hugger løs paa den, myldrer en hel Hær af Krigere frem fra Boli-gens Gange og piler ned til den underjordiske Fæstning, hvor Dronningen residerer. Disse Krigere har en lille Krop, men et stort Hoved, og de har Kæber som en kinesisk Drage. De gaar tappert løs paa Fredsforstyrren, og bliver man bidt af saadan en Termit, forstaar man, hvor frygtelig de Stakler maatte lide, som i gamle Dage blev straffet med at blive bundet fast til et Termitbo.

Af og til har vi paa vor Vej mødt Flokke af indfødte, som paa Hovedet bar Elefanttænder, saa vi kunde forstaa, at der maatte være Elefanter i disse Egne. Da vi kom til Uadda, en lille Landsby, som ligger, omgivet af Mangotræer og Kaktus, ved Bredden af en yndig Flod, Pipi, hørte vi, at en indfødt Soldat var blevet saaret af Sagajhug af nogle Kresh'er (arabiske Krybskytter fra Engelsk Darfour). En af vore Folk tog sig af den arme Mand og behandlede de fjorten Saar, han havde paa alle mulige Steder af sin Krop; vi havde jo i vort Apotek alt, hvad der skulde til.

Manden fortalte, hvorledes han var blevet overfaldet af syv Kresh'er og havde skudt to af dem, men saa havde hans Gevær pludselig klikket paa Grund af, at Patronerne ikke duede, og straks var Kresh'erne gaaet løs paa ham med deres 5 Meter lange Lanser, som var forsynede med brede Blade, der kunde skære Haserne over paa en Elefant.

»Er her da Elefanter heromkring?« spurgte vi.

»Naar du ser Løve,« lød Svaret, »er der altid tetel (Antilope). Naar du ser Kresh, er der altid Elefant.«

Et Stykke forbi Uadda kommer vi til en klippefuld Egn. Her udstøder Baba, som trofast er fulgt med os, pludselig et Angstens Skrig og forsvinder. Vi styrter til og ser, at han er faldet ned i et Hul, som er gravet i Jorden.

»Det er en Fælde til at fange Pantere i!« stammer han, da vi haler ham op. »Hvis der nu havde været en dernede!«

Vi skynder os videre for at indhente de andre Vogne, som er kørt i Forvejen. Det viser sig snart, at ogsaa de er standset, og Maigret siger:

»Her er Elefanter, Specht!«

I næste Nu høres Lyden af Grene, der knækkes, og midt i det grønne, 100 Meter eller saa fra os, dukker en graa Masse frem. Øjeblikkelig faar Specht fat i sit Apparat, andre griber deres Gevær, og Jacovleff faar Skitsebog og Blyant frem og tager sin nye Model i Øjesyn. Vinden er os gunstig, Elefanten staar rolig og ser paa os, viftende med Ørene. Men næppe er Specht færdig med sine Forberedelser, før Elefanten gør brat omkring og forsvinder i Skoven. Grene knager og brager, og der staar vi og maaber!

»Det var en køn Jagt!« udbryder en.

»Ja, og en køn Film!« stemmer Specht i.

Men Jacovleff har dog faaet tegnet en rask Skitse af vor første Elefant.

En hel Dag kører vi uden at se et Menneske. Derimod bliver Dyrene stedse mere og mere talrige. Ikke sjældent ser vi Antiloper, blaa Hjorte, Flokke af Vildsvin, og i Reglen kan vore Vogne komme disse Dyr temmelig tæt ind paa Livet. Ikke en Gang naar vi standser, rører de sig. Med en vis Nysgerrighed kikker de paa disse ukendte Uhyrer. Men staar vi af eller standser vi Motoren, flygter de i Huj og Hast.

For at naa frem til Uanda-Djalé skal man gennem en vild Bjergegn — Bongo-Bjergene, som naar en Højde af indtil 1300 Meter. Paa den anden Side antager Sletten, som begrænses af vulkanske Tinder, der vidner

om, at nu er man i Minezonen, et fuldstændig andet Udseende — man genfinder her den samme Slags Savanna, som kendes fra Egnen omkring Fort Lamy.

En Snes Kilometer længere fremme faar vi Øje paa Major Bettembourgs Vogn. Han kommer os i Møde med Karabin i Haanden; han har stærk Fart paa, han maa sikkert have noget vigtigt at fortælle os.

»Bergonier«, raaber han, »hold nu dine Knive parat!«

Og saa peger han paa noget, der ligger ved Siden af Vognen: det er et hæsligt Dyr med frygtindgydende Hjørnetænder — det minder nærmest om en Hyæne, men det er en vild Hund, en Dyreart, som kun faa zoologiske Museer har et Eksemplar af. Disse Dyr er overordentlig glubske, og de indfødte nærer en sand Rædsel for dem. Mammadu, den sorte Kok, som var med i Bettembourgs Bil, ryster endnu over hele Kroppen, mens han fortæller de andre Boys om det Jagt-eventyr, han har oplevet. Han forsikrer, at naar de vilde Hunde rigtig plages af Sult, kan de gøre det af med en Bøffel.

Majoren beretter: Mammadu havde i Uanda-Djalé hørt, at flere Flokke af disse Bæster huserede i Omegnen af Landsbyen, og han var ikke rigtig dristig ved det, da vi tog af Sted. Han holdt mit Gevær parat, saa at han kunde række mig det paa mit mindste Vink. Pludselig sprang, en hundrede Meter fra os, fire Dyr op og blev staaende. Det var vilde Hunde; vi kunde se, hvorledes de taktfast piskede med deres sorte og gule Haledusk. Mammadus Ansigt blegnede — det vil sige: som en Neger blegner! — det fik en lysegraa Kulør. Febrilsk rakte han mig Geværet. Prud'homme standsede koldblodigt Vognen, men lod Motoren gaa ganske langsomt. Jeg sigter og skyder, det skarpe Knald fremkalder som Ekko et Klagehyl, og alle fire Hunde forsvinder i Spring ind i Krattet. Men en af dem er saaret, og for at gøre det af med den vil jeg springe ud af Bilen. Men da klamrer den trofaste Mammadu sig til min Arm, han skriger, at jeg endelig ikke maa staa af! Saa kører Vognen

videre, og pludselig dukker en ny Hundeflok op, denne Gang er der fem, og en af dem falder for mit Skud og bliver liggende død midt paa Vejen. Vi styrter hen til Dyret — og hvor det stinker! værre end en Hyæne! Mammadu havde imidlertid faaet sin gode Kulør igen.«

Bettembourg vender sig om mod Kokken. »Ikke sandt, Mammadu,« siger han, »den vilde Hund er et grusom Dyr, hvad?«

»Ja, Major,« svarede den sorte, »og du dræbte den, men det var ligegodt mig, der reddede dit Liv. Var du staaet ud dengang, saa havde Hundene ædt dig, lige fra Hatten til Støvlerne, ja, og Distinktionerne med — hahaha!«

Mammadus hele Hoved, der med sin spidse Isse og sine brede Kæber ligner en vældig Pære, er eet stort Grin.

Paa de 50 Kilometers Vej gennem Vildnisset til Birao ser vi ikke en eneste menneskelig Bolig, men alligevel faar vi et Sted Øje paa en Neger, som staar og danser midt ude paa Vejen.

Men nej — Maigret forklarer straks, at det ikke er en Neger, det er en Abe. Dyret staar op paa en Træstub og synes at vente paa os. Det er en pragtfuld Bavian; dens Familie er stukket af ind i Krattet, men selv er den blevet paa sin Post for at dække Tilbage-toget og holde Øje med Fjenden.

En af os sender den en Kugle, og den segner om. Vi bøjer os over den og ser, at dens ene Haand er knuget ind mod Brystet — en Stribe af Blod løber ud ved Mundvigen; i dens halvtaabne Øjne læser vi dens Angst, indtil Blikket sløres i Dødskampen. Jacovleff tegner rask en Skitse af denne vor stakkels lavtstaaende Broder, hvis Hoved hviler paa den bøjede Arm.

Faa Timer efter er vi i Birao. Det er næsten helt mørkt, paa Himmelen lyser kun en spinkel Halvmaane. Foran Hytterne trækker tilhullede Kvinder frisk Luft, og hist og her sidder en Mand og klimprer paa N'Gombi'ens Girafhaars-Streng.

Stedets Herre og Hersker kommer og hilser paa os. Han er klædt paa orientalsk Vis, og i Skæret fra en Lygte ser hans Ansigt dobbelt sort ud i dets Indramning af Dragtens hvide Folder. Det er Marabu-Sultanen Aïm-Gabo, en glødende Muhammedaner og Beskytter af Kresh'erne. Han bærer en Rosenkrans om Haandleddet og en Sabel ved Siden — alt er programmæssigt.

Vi gaar nu til Ro, hver paa den ham anviste Halm-madras, og næste Morgen begynder vi Forberedelserne til vor Karavanerejse. Vi skal nemlig videre til Fods, indtil vi naar den lille Sø Am-Dafok, ved hvilken vi har tænkt at lægge vor Jagtlejr.

Vi tager nu det ældgamle afrikanske Transportmiddel Tippet'en i Brug. Hvad er en Tippet? Det er en Slags Bærestol, bestaaende af to lange Stænger, paa hvilke er anbragt en Feltstol med et lille Solsejl over. Man sidder storartet, hvis Tippet-Bærerne er trænede og forstaar den svære Kunst at gaa i Takt imod hinanden, saaledes at de kan transportere en svingende fuld Vandspand uden at spilde en Draabe. Men har man med uøvede Folk at gøre, kan man være sikker paa, at Spanden er tom, inden den er baaret 500 Meter — og saa kan man selv tænke sig til, hvilken Medfart Lænderne faar hos den rejsende, som skal tilbagelægge adskillige Hundrede Kilometer i Tippet.

Til Tippet'erne kræves to Hold, hvert paa fire Mand, samt en Leder. Man maa ikke tro, at disse Mænd regner sig for simple Arbejdsstrælle — tværtimod, de er meget stolte af deres Bestilling, som de for Resten ogsaa tjener godt ved.

Nogle af os har desuden skaffet sig Muldyr eller magre Heste. Til de tungeste Byrder maa der bruges Æsler, Pladsen som Bærer er ikke saa eftertragtet som Tippet-Stillingen. En Bærer kan ikke klare Byrder paa over tyve Kilo, hvorfor vi maa bruge over hundrede Mand til at transportere Lejrudstyr, Levnedsmidler og Filmsapparater. Endvidere skal vi ledsages af otte arabiske Elefantjægere, som staar i Tjeneste hos en Mand

ved Navn Malik, og som kommanderes af Gadem. Disse Mænd svarer ganske til den Forestilling, vi har dannet os om de berygtede Kresh'er. De er bevæbnet med lange, bredbladede Spyd af den Slags, som den arme Mand i Uadda var blevet saa frygtelig saaret af; de tumler deres Heste som Kosakker; og hvad Gadem angaar, er han Typen paa en Røver fra Ali Babas Tid.

Det tager 48 Timer at samle de 135 Mand, som skal deltage i vor Saffari, og at faa Levnedsmidlerne fordelt, og Dagen efter begynder den lange Karavane saa at bugte sig gennem Krattet op imod Nordøst.

Am-Dafok.

Den første Dag skyder vi nogle Antiloper af forskellige Arter og talrige Fugle. Om Natten slaar vi Lejr paa en aaben Plet i Krattet, hvorfra vi kan se vidt omkring gennem de bladløse Buske. I en stor Rundkreds, som markeres af Baal, der er tændt med 20 Meters Mellemrum, lejrer de indfødte sig, i Midten bliver vore Senge slaaet op og Gevæerne anbragt i et Stativ af Grene. Et Træ fungerer som Knagerække, og der maa vi hænge vore Støvler, ellers risikerer vi, at vi om Morgenens finder en kuldkær Slange i dem.

Vi staar op med Solen, og under vældigt Røre foregaar Opbruddet; Bærerne skændes om deres Byrder, og Maigret og Specht, der til Hest slutter Troppen, maa sætte nogle Dovenkroppe eftertrykkeligt paa Plads i Rækken.

Dyr ser vi ikke mange af, de holder sig klogeligt paa Afstand af denne Invasion af halvandet Hundrede Mennesker. Dog er der een, der stadig har det med at se Dyr, hvor der ingen er, og i k k e at se dem, hvor de e r, — nemlig Gadem. Med sine Ryttere gennemstrejfer han Krattet snart forude, snart til Siderne, og vender hvert Øjeblik tilbage for at meddele, at der er Elefanter enten længere til venstre eller længere til højre, men at der er grumme ringe Haab om at komme i Kast med dem. Da det gaar op for ham, at dette evindelige Uheld ærgrer os,

fremviser han endelig som Resultat af sin Spejden en Haandfuld af en brun Masse, som ikke er til at tage fejl af.

»Den ryger endnu, den er ganske frisklavet,« erklærer Maigret med Kendermine. »Altsaa kan Flokken ikke være ret langt borte.«

Gadem fortrækker ikke en Mine, erklærer bare, at først maa han ud og undersøge Elefantsporene, og saa kan vi senere mødes ved Kunduma-Kæret, hvor vi agter at holde Middagshvil; der vil han give os Besked, hvorefter vi kan rykke ud sammen med ham, mens Størsteparten af Karavanen bliver paa Stedet.

Saaledes sker det altsaa. I Skyggen af et højt Træ, hvis grønne Krone rager ud over Kunduma-Kærets Vand, som man for Resten knap kan se for lutter Vandplanter, venter vi paa Gadem, imens vi morer os med at skyde Hejrer og Pelikaner. Men da han ved 4-Tiden arriverer, fortæller han høfligt, men omstændeligt, at Elefanterne er flygtet østpaa, og at det har været ham komplet umuligt at komme i Lag med dem.

»Jamen, Gadem,« siger vi til ham, »Sultanen talte jo om dig, som om du var den største af alle Jægere. Sultanen maa jo have taget fejl af dig, naar du ikke engang kan indhente et Dyr, hvis Spor du har fundet.«

Men da ranker Gadem sig. »Giv mig fem Dage« — siger han — »og lad mig drage ud alene med mine Folk. Hvis jeg saa ikke kommer tilbage med Beviset paa, at jeg har fældet Elefanten, ja, saa kan du med Rette sige, at jeg ikke er en ægte Jæger!«

Vi har imidlertid dannet os vor Mening om Gadem, og da vi ikke længer bryder os om at have ham i vor Tjeneste, giver vi ham gladelig Orlov. Før end han drager bort, sender han et Par Mand hen efter Vand til Hestene — et Øjeblik efter kommer de tilbage og lægger for vore Fødder en pragtfuld Pythonslange, der er sine 4 Meter lang; den har de dræbt med deres Spyd, just da den var i Færd med at gaa løs paa dem.

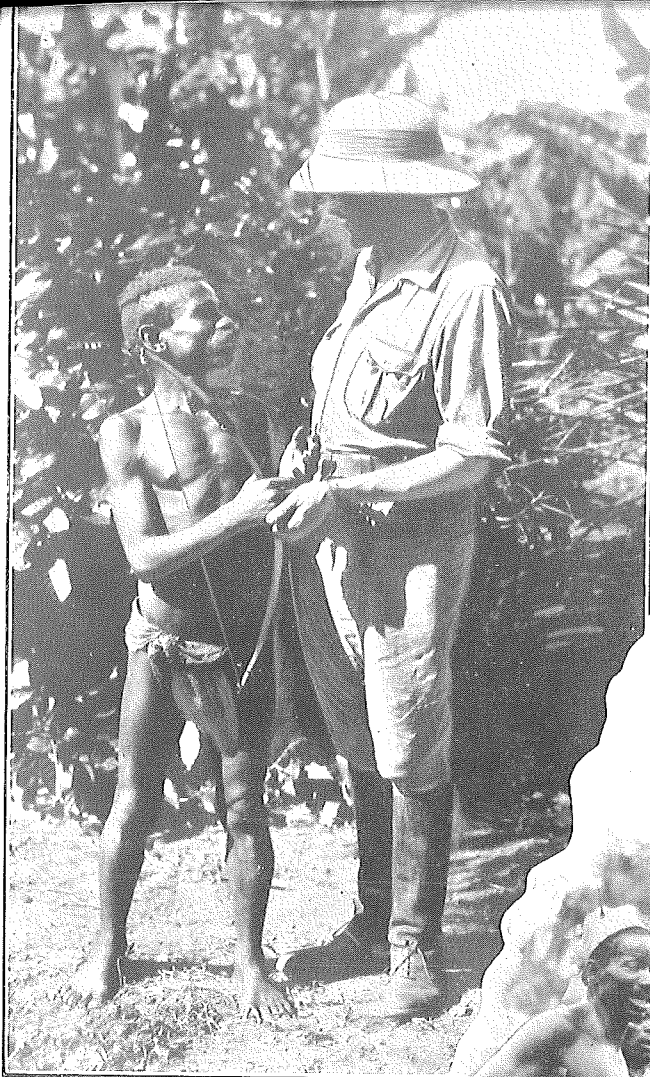
»Det kalder jeg et godt Varsell« udbryder Maigret.
»Nu skal vi nok faa Jagtlykken med os, tænker jeg.«

Næste Dag naaede vi til Am-Dafok. Her græssede store Flokke af Antiloper ved Kæret, eller rettere i Kæret, for dette var nærmest at ligne ved en stor Slette med spredte Vandpytter.

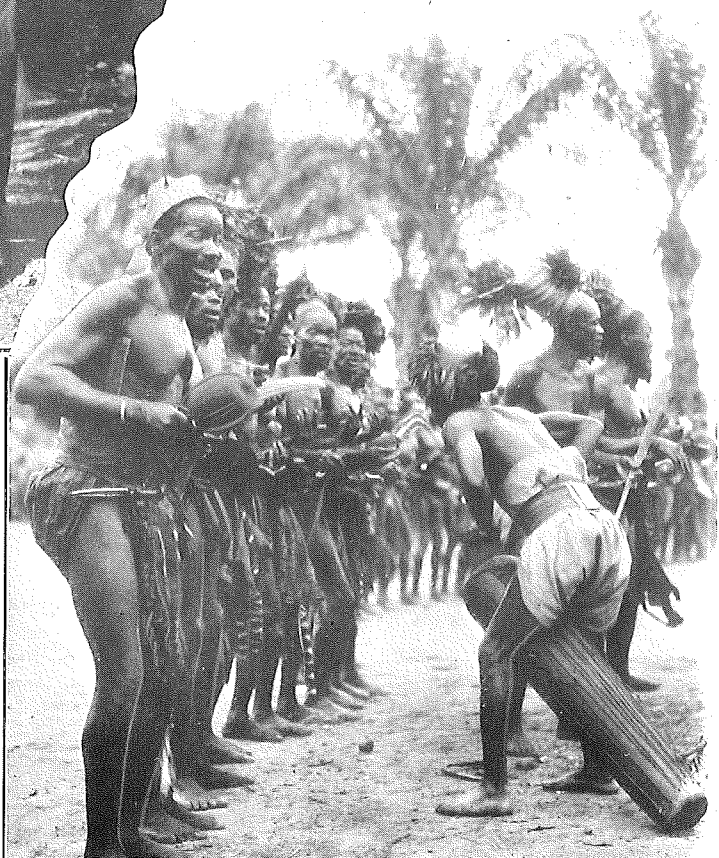
»Tetel!« siger de indfødte og peger paa disse Dyreflokke, der græsser her saa fredeligt, at man griber sig i at se efter, hvor Hyrderne vel kan være henne. Tetel er det stedlige Navn paa Jackson-Antilopen, en Vildtart, som der er fuldt op af i disse Egne og som kommer til at betyde overmaade meget for vor Saffaris Forsyning med Levnedsmidler.

En lille Klynge Palmetræer, hvorfra man kan overskue hele Kæret, forekommer os at være et glimrende Udsigtspunkt, og her lejrer vi os og nyder saa i nogle Dage dette frie Livs Charme. Hver vælger sit Træ og indretter sig efter sin Lyst. Maigret bygger sig en hel lille Hytte af Palmeblade, Jacovleff opslaar sit Staffeli i Skyggen, parat til at lade hele det interessante Jagtbytte passere Revy for sig, Filmsafdelingen indretter sig et »Atelier«, og Bergonier faar sit Præparere-Værksted, hvor Daaser med Arseniksæbe staar i Række og Geled i faretruende Nærhed af Køkkenet. Vor fortræffelige Dyrepræparator har nemlig paataget sig ogsaa at sørge for Madlavningen, og hans Boys omgaas skiftevis — og med samme Skødesløshed — Arseniksæben og Smørret. Hvad der dog ikke forhindrer os i at spise med god Appetit.

Natten falder paa, Stilheden sænker sig over Ensomheden, men varer kun kort, thi snart lyder Sjakalernes Tuden, efterfulgt af Ugleskrig og af ondskafuld Hyænelatter. Og pludselig, ligesom for at give os alle en alvorlig Paamindelse, istemmer en dyb Stemme et hæst Brøl: det er Løven! Efter Brølet bliver alt atter stille, men rundt omkring i Lejrens Udkant blusser Baalene op og lyser med klare Flammer — de indfødte har for-

*Jacobleff gør sig gode Venner
med en Pygmæ.*

Liv og Lystighed.

En Mangbetu-Kvinde med sit Barn.

*Nobosodru, en
Mangbetu-Skønhed.*

staaet Advarslen, de skal nok vogte sig for at sove alle sammen paa een Gang.

I Løbet af de næste Par Dage lykkedes det os at nedlægge over tredive Dyr af forskellige Slags, saa Præparer-Laboratoriet ligner et Slagtehus. I Træerne hænger Huder til Tørring, paa Jorden flyder det med Hove og Horn og Skeletter. Bergonier er ordentlig i sit Es; og Mussa har hele Dagen Hænderne dyppede i Arseniksæbe og spreder Skræk og Rædsel blandt Kokkene.

Hele dette Præparér-Arbejde udvikler en frygtelig Stank og faar naturligvis Gribbene til ustandseligt at kredse over Stedet. Ogsaa Rovdyr lokkes til — ved højlys Dag dukker endog Løver op i Nærheden; en af Folkene opdager et Par Stykker af dem nogle faa Hundrede Meter fra Lejren.

En Morgenstund — efter en Nat, hvor vi har hørt Brøl ganske tæt ved — ser vi i Sandet »Dyrenes Konges Segl« ikke 50 Meter fra Baal-Linien. Hvor vilde det være interessant, om vi kunde finde en Løve ved Dagens Lys, saa at Jagten kunde blive filmet! Beles, som er Sporfinder og Specialist i Rovdyrjagt, gør os godt nok opmærksom paa et Løve-Ægtepar, som sniger sig gennem det høje, gule Græs, men Afstanden er for stor. Ved at følge Sporene finder vi Dyrenes Tilholdssted i et tæt Krat, og derudenfor holder vi Vagt en hel Dag, men uden mindste Resultat.

Saa prøver vi en anden Metode. Klokker 7 om Morgenen tager vi Plads paa en med Siv og Rør camoufleret Forhøjning — Brædder paa Pæle — i det Haab, at Løverne paa Hjemvejen fra deres natlige Jagt skal standse ved den udlagte Løkkemad, Liget af en Antilope. Men vi venter forgæves, der kommer ingen Dyr — jo, eet: en Skade! Og efter den indfinder der sig Rovfugle fra alle Verdenshjørner, saa at Antilopen snart er skjult under et tæt Lag af Gribbe, Falke og Marabustorke. En Time efter er der ikke andet end Skroget af den tilbage, næste Nat knaser Hyænerne Knoglerne,

og bagefter skal Insekter nok tage sig af de sidste Smuler fra Festmaaltidet.

Vi beslutter at tilbringe endnu en Vagt paa Forhøjningen, men denne Gang begynder vi allerede ved Midnat. De indfødte lægger Lokkemaden 20 Meter fra vort Stillads. Maanen, som nylig stod højt paa Himmelen, begynder sin Vandring nedad mod den vestlige Horizont. Pludselig lyder der Brøl et Par Kilometer borte — de kommer nærmere — det regelmæssige Crescendo siger os Afstanden: 1500 Meter ... 1000 Meter ... men saa standser Dyret. Samtidig giver et andet Brøl Genlyd ovre fra den Kant, hvor Lejren ligger. Der snuser altsaa ogsaa en Løve omkring i Nærheden af Folkene og Hestene.

Nu er Maanen lige ved at forsvinde bag Synskredsen. Vandspejlet, som nylig skinnede klart, bliver lidt efter lidt mørkt. En Leopard kommer tæt forbi os; vi ænsrer den ikke. Saa kommer der, nede sydpaa, igen et Brøl, denne Gang nærmere. Derpaa dyb Stilhed. Vi har paa Fornemmelsen, at Løven nærmer sig, men vil vi kunne se den i den mørke Nat? En Skygge kryber af Sted derude. Skal vi give Ild? Skyggen standser, rejser sig, vejrer Faren, vil flygte ... To Skud flænger Mørket i samme Nu. Et langt Brøl er Svaret, men det fjerner sig mod Syd, bliver svagere, forstummer helt ...

Næste Morgen fandt Bergonier i det tørre Græs det endnu varme Lig af en prægtig Hanløve. Den var segnet om med Hovedet vendt mod Lejren, imod hvilken den havde styret i den sidste Opblussen af sit Kamp- og Hævninstinkt.

En hel Uge har vi nu ligget i Lejr ved Am-Dafok. Det begynder at knibe med Levnedsmidlerne. Ganske vist, Antilope-Lever er en Herreret, og af Palmerødder kan der tilberedes fortræffelige hors-d'oeuvre, men vi mangler Salt og Sukker, Kaffe og Te, og Beholdningen af Kiks og Konserves er ogsaa kneben; længe har vi ikke haft andet at drikke end Vandet fra Kærene, naturligvis filtreret og rensat.

Den næste Morgen giver Saffarien sig paa Vej tilbage til Birao, belæst med alle sine Jagttrofæer. Undervejs slaar vi kun Lejr to Gange, den ene Gang ved Søen Mai-Stur.

Her dukker pludselig en Person op, som vi helt havde glemt: den berømmelige Gadem, omringet af sine Ryttere! De kommer ridende i fuldt Firspring, og uden at mæle et Ord løser Gadem fra Sadelknappen en Elefant-hale og Spidsen af en Elefantsnabel, nylig afskaarne Trofæer.

Bar Uandja.

En Safari er herlig, men vi er alligevel svært glade ved Gensynet med vore brillante Chauffører og vore utrættelige smaa Vogne. Det er ligesom at komme hjem igen.

Der meldes, at Flodheste har opslaaet deres Hovedkvarter i en sumpet Sø, som ligger godt og vel en halv Snes Kilometer fra det Sted, hvor Karavanevejen til Uanda-Djalé skærer Bar Uandja.

Vi lader da Major Bettembourg og Brull køre i Forvejen — de agter at undersøge de mineralogiske Forhold i Bjergegnen omkring Uanda-Djalé —, og selv slaar vi Lejr ved Bredden af Bar Uandja. Derfra drager vi saa af Sted til Fods bagefter en stor Sara, en sand Kæmpekarl, som i eet Spring sætter over Vandløb, der er otte Meter brede, og marcherer syv Kilometer i Timen uden at skynde sig. Gadem er fulgt med, han vil aabenbart have Revanche paa Flodhestejagten.

En Kilometer fra Søen gør vi Holdt. Flodhestene er der godt nok, og Maigret og Poirier — den ene udrustet med et Gevær, den anden med et lille Filmsapparat — kryber gennem Krattet for at komme dem paa nært Hold. Vinden er gunstig, de vældige Dyr gaar roligt og æder af det stride Græs paa en Slette ved Bredden. Da Poirier er 30 Meter fra dem, rejser han sig op og trykker paa Fjederen, men Apparatet klikker des-

værre, og Flodhestene flygter ud i Vandet. Vi kan trygt vove os helt hen til Bredden, for i Vandet regner Flodhestene sig for at være i Sikkerhed. De skiftevis dykker ned og kommer op hvert tredje Minut, kikker paa Fjenden og viser ham sit vældige Gab.

Og nu: fyr! Stor Alarm — i et Sprøjt af blodfarvet Vand dykker de kolossale Kroppe ned ... Men hvor mange Flodheste er mon blevet ramt? Det maa vi vente 24 Timer paa at faa at vide; til den Tid vil Ligene, opsvulmede ved den hurtige Forraadnelse af de Vandplanter, der udgør disse Giganter's Føde, igen komme op til Overfladen. Vi maa altsaa overnatte paa Stedet. En af os gaar, sammen med nogle Bærere, tilbage til Lejren for at hente dels Lagener, dels Tove til at hale Byttet ind paa Bredden med.

Man lægger sig til Hvile paa en Bunke tørt Græs, har et godt Baal og en Kedel, der koger, saa den synger. Man nyder at bade sig i Bar Uandjas klare Vand, at spise, hvad man selv har skudt, og at ryge sin Pibe. Kort sagt, man drikker sig Sundhed til i den primitive Lykkes Kilde og glemmer for en Stund alle de Bekymringer, som man ellers har at trækkes med i Kraft af »Fremskridtet«.

Ved Morgengry staar vi ved Søens Bred. Tre Flodheste flyder ovenpaa derude. Skønt de blev dræbt ved den modsatte Bred, er de i Nattens Løb kommet over til vor Side. Det er hverken Vindens eller Strømmens Værk, det er — som de indfødte forklarer — de overlevende Flodheste, der instinktmæssig puffer Ligene fra sig; de vil have dem op af Vandet.

Nu tager de indfødte fat, men det er et drøjt Stykke Arbejde at hale de dræbte Dyr, som hvert vejer Tusinder af Kilo, op paa Landjorden. Gadem og hans Mænd vader først ud i Søen, parate til med deres Spyd at tage Kampen op med de overlevende, hvis de skulde forsøge at angribe. Saa styrter vore fyrretyve Bærere sig i Vandet, skraalende af fuld Hals alle mulige Skældsord efter Flodhestene. Disses Snuder viser sig et Øjeblik truende

i Vandskorpen, men nogle Skud jager dem snart paa Flugt.

Da de opsvulmede Dyrekroppe omsider er hevet i Land, er Klokken 11, og nu begynder Parteringen. Kl. 3 er den tilendebragt. De indfødte har ordentlig rodet i de store Kroppe, der stinker modbydelig raadent, og under Arbejdet har de proppet sig med forsvarlige Lunser Fedt. Saa bliver hvert Flodhestehoved transporteret bort af en halv Snes Mand, mens andre bærer Fødderne og en Masse Kød, som de skærer i Strimler og hænger op i et Træ, for at det kan tørres i Solen.

Paa Jagt efter Elefanter.

Den 16. Februar giver vi os atter paa Vej til Jalinga, hvor vi agter at blive i nogle Dage. I Eggen deromkring er det, der tidligere er blevet set Elefanter, og det vilde ikke være mærkeligt, om der fandtes store Flokke af dem hinsides Kotto-Floden eller endnu længere mod Syd, hvor de første Regnskyl snart kan ventes.

Elefanter og Vand hører nemlig sammen. For det første skal Dyrene have meget Vand, baade til at drikke og til at bade sig i, og dernæst gør Vand jo Grenene saftige og frembringer de friske Blade, som en voksen Elefant daglig sætter op imod 100 Kilo til Livs af.

Saa gaar Vejen nu altsaa paa ny gennem Bongo-Højsletten. Disse vilde Omgivelser maa være et sandt Paradis for Dyrene. Her kan man vente at finde baade Bøfler, Elefanter og Næsehorn.

Gadems og de andre indfødtes Udtalelser er imidlertid temmelig svævende, saa vi beslutter at se os om paa egen Haand. Efter et Hvil i en Skovlysning vover vi os ud paa Eventyr, kun ledsaget af vor Jagtbøyn Somali og Baba. Vejen, vi gaar, afmærker vi ved at brække Grene af.

Vi vandrer hen over en udtørret Sump, hvor Dyndet bærer talrige Aftryk af Bøffel- og Elefantfødder, krydser nogle Dalstrøg, stiger op ad en Skrænt, der dufter af vild Mynte, og kommer til sidst til en pragtfuld Kløft,

hvor vi sætter os til Hvile paa nogle Klippeblokke. En Fugl flyver forbi, og straks udbryder Somali:

»Det er Bøffelens Fugl, saa maa der være Bøfler i Nærheden!«

Somali havde Ret: ved Indgangen til Kløften dukker pludselig et sort Dyr med kraftig Hals og spidse Horn frem. Vi holder vort Aandedræt tilbage, Vinden er os gunstig, Dyret rykker nærmere, der smelder et Skud, Dyret stejler, ramt af Kuglen, staar saa paa ny paa alle fire og gør rasende Front imod os. Det pisker med Halen og styrter frem — men midt i sit første Spring falder det til Jorden, fældet af en ny Kugle. Efter at have dækket Dyret til med Grene vender vi tilbage til vore Vogne. Undervejs faar vi Øje paa en hel Flok Bøfler nede i en Dal, men de flygter, inden vi kan komme dem tilstrækkelig nær, saa vi fyrer paa dem saa temmelig paa Lykke og Fromme. Ikke desmindre nedlægger vi en af dem.

Endnu samme Aften sørger Bergonier for at faa de to Dyr parteret. Da han kommer tilbage, straalere hans Ansigt af Begejstring.

»Ved I, hvad jeg har her?« udbryder han og præsenterer os en Tændstikæske. »Det er jo overmaade vigtigt at studere Snyltere, hvis man vil forstaa, hvordan Epidemierne her i Afrika udbredes. Og her i denne lille Æske har jeg en Skat, som jeg har samlet paa Kroppen af en af de dræbte Bøfler — nemlig Bøffel-Lus!«

Med disse Ord lukker han Æsken op, men i samme Nu blegner han og bliver stum — Æsken falder ud af hans Haand — den er tom.

»De er stukket af!« jamrer han og — kløer sig paa en højst foruroligende Maade.

Vi mener som saa, at Lusene kan jo da ikke være langt borte. Saa forsvinder han, og da han et Øjeblik efter kommer tilbage, er han atter ved godt Humør:

»De havde hygget sig, som om de var hjemme!« sagde han. »Jeg havde min Sandten ikke troet, at de havde saa let ved at akklimatisere sig!«

Vi foreslaar, at han skal drikke et Glas Konjak for

at komme sig af Forskrækkelsen. Men Baba erklærer, at vor sidste Flaske, som vi havde gemt til højtidelige Lejligheder, allerede er ude af Verden, og saa maa Bergonier jo gaa til Bekendelse og tilstaa, at den har han hugget — han har saamænd brugt den til at sætte et Hjortefoster »i Sprit« i!

Da vi kommer til Jalinga, hører vi, at Saïd, Høvdinden i Negerlandsbyen, har opdaget Elefanter i Nærheden. Administratoren er nu, i Overensstemmelse med Koloniens Guvernør, ivrig efter, at der skal gøres »Ild-Jagt« paa disse Elefanter, for at vort Vidnesbyrd og navnlig en Filmsoptagelse kan bidrage til, at denne barbariske Jagtmetode bliver forbudt.

Vi marcherer saa i Saffari 30 Kilometer gennem Skovstrækninger, hvor Kaffen vokser vildt og hvor der er fuldt op af Termitboliger, og slaar Lejr ved en dyb Dalsænkning, hvis frodige Vegetation tager sig ganske fantastisk ud i det rødlig Skær af Lejrbaalene.

Tati, Sporfindernes Førstemand, skal »udspørge Ilden«. Denne Ceremoni foregaar afsides fra os Europæere, men vi nærmer os og kikker mellem Træerne. Tati, som er helt nøgen og holder en Sagaj i Haanden, drejer sig rundt, mens han fremsiger et ensformigt Litani, paa hvilket Sporfinderne, der sidder paa Hug i Kreds uden om ham, svarer i Kor. Lidt efter staar Tati stille, bøjer sig over Baalet og stiller Ilden en hel Mængde Spørgsmaal. Saa planter han Spidsen af sin Sagaj i det brændende Kvas og betragter den Maade, hvorpaa de forskellige Gløder brænder eller slukkes — saaledes taler Ilden. Og denne Tale oversættes nu efterhaanden af Tati, mens Koret enten jubler eller klager, alt efter som Svarene er til. Det lader til, at Forudsigelsen gaar ud paa, at der i Reservatet Pokoro er mange Elefanter og deriblandt en stor Hanelefant — og de skal nu ved Daggry lade deres Liv.

Altsaa vandrer vi næste Morgen ganske tidligt ad Pokoro til.

»Reservatet« er en stor Højslette, dækket af højt, tørt

Græs, i hvilket Elefanterne gerne lægger sig om Natten for, saa snart Solvarmen virker, at søge Fugtighed og Skygge i den nærliggende Sump, hvor de vælter sig i det kølige Dynd og bader sig. Det drejer sig nu om at danne en Ildkreds i Græsset saaledes, at Ilden, naar Vinden faar den til at flamme op, lukker sig helt omkring Dyrene.

For at naa vort Maal maatte vi gennem en lille Skov, der gennemstrømmedes af flere Flodarme. Her var Vegetationen meget tæt, saa Saffarien maatte bane sig Vej med Øksen og kom kun langsomt fremad. Just som vi kom over et lille Vandløb, hørte vi en kraftig Summen og Brummen. Kolonnen standsede, de sorte spidsede Øren, og pludselig løb de, ivrigt gestikulerende, tilbage over Bækken. Vi vilde spærre dem Vejen, men de skyndte sig ind i Krattet og rev og kradsede sig alle Vegne. Bergonier forlod sin Plads i Spidsen for Kolonnen, han var helt bleg, og han raabte:

»Der er Bier! Løb tilbage, alt hvad I kan!«

Maigret vovede sig en 500 Meter frem, men saa kom han løbende tilbage. »Der er to af mine Bærere, der er blevet stukket!« raabte han. »Vi maa flygte.«

Nu kom Bisværmsens Summen nærmere og gav hans Ord Vægt. Vi sprang ud i Vandet og rykkede nogle Hundrede Meter baglæns, saa stod Tati stille og lyttede.

»Bierne kommer ikke denne Vej,« erklærede Maigret nu. »Træerne heromkring lokker dem ikke. Saadan noget ved de indfødte Besked med og kan derved undgaa Sværmen, og det er deres eneste Chance for at redde sig. De sorte, som er helt nøgne, er jo meget mere udsatte end vi andre. Jeg har set Folk dø i Løbet af faa Timer, forfærdelig opsvulmede af Bistik.«

De to Bærere, der er blevet overfaldet af Bier, har en Mængde Stik paa Ryg og Skuldre. Vi plejer dem, saa godt vi formaar, og sender dem hjem til Lejren. Men vi maa gøre en stor Omvej for at undgaa et nyt og farligt Møde med en Bisværme.

Solen staar allerede højt paa Himmelen, da Saffarien

naar en Lysning, hvorfra vi kan se ud over Pokoro-Reservatet, der bølgler som en Kornmark. Det er seks Kilometer paa den ene Led, fire paa den anden.

Saïd er bekymret, det er egentlig for sent paa Dagen, mener han, men han vil dog sætte sine Folk til at tænde Ild i Græsset. Imens venter vi taalmodigt paa et skyggefuldt Sted. Henimod Middag ser vi en Røgsøjle langt borte — det er Signalet. Alle Baal tændes samtidig, det tørre Græs fænger og knalder som Patroner, og sorte Regnskyer formørker Solen.

Med enorm Hast forplanter Ilden sig. Snart er hele Omraadet hærget af Flammer. Men Resultatet af denne Ildjagt er magert: nogle sværtede Træer, to arme Antiloper stegt levende, det er det hele! Tati ærgres sig aabenbart.

»Han er nok ikke rigtig paalidelig, din Ildaand!« siger Maigret drillende.

Men Tati er sikker i sin Sag:

»Elefanterne var der,« forsikrer han. »Men de har rottet sig sammen med Bierne om at faa os til at trække os tilbage. Og naar Dyrene gør fælles Sag, saa kan Mennesker ikke udrette noget.«

I Virkeligheden er vi ganske vel tilfredse med, at det er lykkedes os at optage en glimrende Film af den brændende Savanna og Ildjagten uden at opleve dens Grusomheder.

Da Saïd hævder, at Elefantflokkene sikkert har trukket sig tilbage til M'Bari-Floden, drager vi næste Morgen af Sted med Maigret, Jacovleff og Specht, mens Safariens Hovedstyrke vender tilbage til Yalinga.

Det er træls at arbejde sig gennem de fugtige Steders Vegetation, og paa Højsletten er Heden overvældende. Omsider er vi dog ved Floden, men hele den lange Dag har vi ikke set det mindste til Elefanterne. Heller ikke nu finder vi dem.

Saïd er meget modfalden. De maa, mener han, være flygtet sydpaa, ind i deres store Skov.

»Ja ja, Saïd, saa træffer vi dem nok senere, for netop den Vej skal vi jo ogsaa.«

48 Timer senere var samtlige otte Vogne igen samlet og kørte fra Jalinga mod Syd ad Bangassuvejen. Maignet, hvis Erfaringer vi havde draget saa megen Nytte af, blev tilbage i Jalinga. Ligeledes tog vi Afsked med Jean Michaud, som — efter at have klaret den vanskelige Opgave at udlægge Levnedsmiddeldepoter for os i Belgisk Kongo — nu skulde bringe vort Jagtudbytte fra Ubangi-Chari hjem til Frankrig.

Et Kapitel er færdigt, et andet begynder.

Meget snart bliver Vegetationen frodigere og tættere. Træernes Rige afløses af Dyrenes Rige, og mens Ganzans Skrig lød i vore Ører som de løsslupne Instinkters Hymne, saa hører vi nu i Aften den rullende Torden, Naturens vældige Røst, som giver mangfoldig Genlyd i Skoven.

Blændende Lyn, øredøvende Tordenskrald, plaskende Regn nøder os til at søge Ly i en forladt Negerlandsbys Hytter. Det er den første Tornado, vi møder paa vor Vej — det er Forvarslet om det nye Vejrlig, der venter os.

SJETTE KAPITEL

Ækvatorial-Skoven.

(2. Marts—22. Marts.)

Skoven er Naturens Domkirke.

Naar Mennesket nærmer sig den, har det en ubestemt Følelse af denne Angst for det ukendte, som — alt efter dets Udviklingstrin — giver det Hang til Mysticisme eller til Overtro.

Alle Elementer, alle Ting har der en Aand. Den første, vi møder, er Flodens Aand, og om dens Nærhed underrettes vi ved Offergaverne fra dem, der frygter dens Magt.

I Basso, førend vi kommer over Zaco-Floden, ser vi

et lille, straatækt Tempel, i hvilket der ligger døde Høns — ved saadanne Ofre sikrer de rejsende sig mod Overfartens Farer, thi Strømmen er rivende stærk. Ved Overgangen over M'Bana-Floden bliver for vor Skyld ved Kanten af Vadestedet et Æg anbragt i en Kurv. Maaske skyldes det denne Forsigtighedsregel, at vi slipper over uden Uheld, skønt Færgen, der er bygget af gamle Piroger, er yderst skrøbelig.

Alskens Amuletter hænger ved de Elefanthaars-Armbaand, som er en af de vigtigste Bestanddele af Banda-Nationaldragten. En meget anvendt Fetisch er en Stump af en Hyænetand — den beskytter mod Sagajhug. Saa er der Træstykker, der forhindrer Børn fra at blive tykmavede af at spise gæret Hirsegrød — og saaledes har hver Sygdom sin Amulet, Troldmændenes Opfindsomhed er grænseløs; Mysteriet lurer her ved Grænsen af Ækvatorial-Skoven.

For Resten har Skoven ikke nogen skarp Grænse; man mærker egentlig først lidt efter lidt, at man er kommet ind i den. Rigtig klar over det bliver vi ved Bangassu, der hvor M'Bomu, som forener sig med Jelé og danner Ubangi, er Grænsen mellem fransk Omraade og Belgisk Kongo. M'Bomu er 150 Meter bred. Paa en Færge, dannet af store Piroger, sejler vi fra den franske Bred, hvor de indfødte har forsamlet sig under Oliepalmerne for at se os drage bort.

Pagajernes Rytme vugger Færgen i Takt med Rorkarlenes Sang. Alle Vegne i Verden, hvor der strømmer en stor Flod, kender man saadanne Kor, der følger Aaretagenes Rytme, men de afrikanske Rorkarles Sange ejer uanedede Klange, som i langt højere Grad end andre indfødtes Sange nærmer sig Vestens Harmonier. Der er næsten altid en, der synger solo, og saa falder de andre ind med Omkvædet, og det kan klinge overordentlig smukt, næsten klassisk skønt. Ordene betyder intet, de improviseres og bestaar dels i Naturbetragtninger, dels i Lovtaler over Passageren — for at faa ham til at punge ordentlig ud.

Vi kaster et sidste Blik paa den eksotiske franske Bred. Paa den modsatte Flodbred danner en mørk Masse en Mur, hvori vi ikke øjner den mindste Aabning. Træer og Slynplanter gror helt ned til Vandet og er som et Beskyttelsesnet, hvor kun de brogede Smaafugle kan slippe igennem. Men bag ved en Mole af Mangrovetræer ses nu en lille Havn; snart sætter Færgen os over paa en nøgen Skrænt, og nu kravler vore Larvefødder op ad den og befinder sig i Ækvatorial-Skovens Forgaard.

Der hviler en højtidelig Ro og Stilhed i Mangotræernes Skygge.

Den første belgiske Station, Monga, ligger ca. 60 Kilometer borte. Med Azandéerne — den Stamme, som er den herskende her i hele det nordlige Skovomraade, — begynder Indflydelsen fra de ætiopiske Indvandring. Man antager, at Afrika, der i sin Tid var helt dækket af den Skov, som nu er indskrænket til Ækvatoregnene, oprindeligt var befolket af en meget primitiv Race, ganske smaa Mennesker, der søgte Ly i Træerne mod de mangfoldige Farer, som truede dem. Endnu den Dag i Dag findes der, i de inderste, udforskede Afkroge af Urskoven, Levninger af disse Fortidsfolk, som har maattet vige for to Indvandningsstrømme, af hvilke den islamitiske hører en forholdsvis ny Tid til, mens en tidligere Indvandring fra de abessinske Højsletter udbredte sig til Sudan og videre ind i Skoven mod Syd indtil Jelé.

I disse Egne er de indfødte virkelig ogsaa af den ætiopiske Type. De er høje, sorte som Ibenholt, har fine Ansigtstræk og harmoniske Former. De er dristige Jægere, og da Erobringen fandt Sted, var de vilde Krigere.

Fra Jelé af møder man derimod Bantu-Typen, en Race, der optræder lige indtil Natals Sletter, hvorfra den menes at være indvandret. Bantuerne er mere klodsede og har tykkere Læber, deres Hud er broncefarvet, de er mindre krigerske end Azandéerne, men ogsaa mindre ærlige, og imod Azandéernes Kraft har de kæmpet med List. Krigen mellem disse to Racer vilde være i fuld Gang

endnu, dersom Belgierne ikke sørgede for, at der er Fred i Landet.

For blot faa Maaneder siden vilde det have været umuligt for os at bane os Vej gennem Skoven undtagen ad de mørke Stier, hvis skumle Mystik Stanley saa levende har skildret, og hvor kun Bærere kan færdes. Larvefødderne vilde, hvor dygtige de end er til at overvinde Terrænvanskeligheder, aldrig være sluppet gennem det indfildrede Væv af Slyngplanter og Krat. Hvordan gik det da til, at vi kunde køre i Bil lige til Stanleyville, ikke engang 1 Grad Nord for Ækvator? Jo, vore Venner Belgierne havde for vor Skyld aabnet en 700 Kilometer lang Vej gennem Vildnisset — et Arbejde, som var blevet gennemført i Løbet af nogle Maaneder ved 40,000 indfødtes forenede Kræfter. Naar man ved, hvor vanskeligt det er at faa bare een af dem til at bestille noget, er Resultatet beundringsværdigt — saa meget mere, som de sorte grumme nødigt udfører et Arbejde, hvis de ikke forstaar, hvad det skal nytte til.

De belgiske Administratorer har nu baaret sig særdeles kløgtigt ad: de har benyttet Ekspeditionens forestaaende Ankomst til at gøre de sorte nysgerrige og samtidig sætte Fart i dem, idet de har fortalt dem, at nu vilde »Udsendinge fra Bula-Matari« komme dragende fra hans fjerne Land med et vigtigt Budskab, og disse »Udsendinge« sad paa nogle mærkelige Dyr, som Bula-Matari selv var Mester for!

Bula-Matari's Navn har en saadan Kraft, at ikke blot strømmede der Arbejdere til i Hobetal, men hele Landsbyer slog sig ned langs Vejen for at byde os Velkommen.

Bula-Matari?? ... Ja, det betyder: »den, som sprænger Klipperne i Luften«, og det er det Navn, de indfødte gav Stanley, fordi han med Dynamit banede Vej for sine Piroger gennem Kongoflodens Skumhvirvler. Det, syntes de indfødte, var det mest imponerende Udslag af Magt hos dette Væsen, der var skabt som et Menneske, men hvis hvide Hud var et Tegn paa hans overnaturlige Oprindelse.

Bula-Matari var for Azandéerne af Anno 1875 en Profet, der indvarslede en ny Tid. Han overbeviste Skovens Sønner, der hidtil havde været Ofre for onde Aander, om, at nu skulde de hvide nok med deres vidunderlige Vaaben tage Kampen op med de hemmelighedsfulde Magter.

Bula-Matari kom — og drog atter bort. Men snart kom der andre hvide, og kunde der være Spor af Tvivl om, at de kom paa hans Bud? Der kom Kaptajner og Sergenter og Ingeniører, men for de indfødte var de alle sammen Udsendinge fra Bula-Matari. Naar disse nyankomne samlede Kautsjuk og Palmeolie, var det til Bula-Mataris Købmandshandel, og naar de opkrævede Skatter, var det til Bula-Mataris eget Skatkammer.

Nu om Stunder er de sorte, som i 1875 var store nok til, at de kunde se Stanley, næsten alle døde og borte, men Bula-Matari lever endnu. Tiden har afklædt ham hans Menneskeskikkelse — Bula-Matari er blevet et Princip, Autoritetsprincippet. Takket være Bula-Matari vaagner Ækvatorial-Skoven af sin Søvn, og her, hvor man vilde være tilbøjelig til at vente, at de Kræfter, der skal skabe et nyt Samfund, virkede sløjest og sløvest, netop her rører de sig maaske med allerstærkest Aktivitet. Naar nu det uigennemtrængelige aabner sig for os, maa vi være Bula-Matari — og hans Repræsentanter paa Jorden — dybt taknemlige derfor.

Vi skærer en god Fart. Terrænet er ret ujævnt, og mange Steder ligger Træerne endnu, hvor de er fældet, men Vejen er fri — og saa klarer Larvefødderne Resten.

Saa, der har vi den første Landsby. Indbyggerne svinger med Palmegrene og raaber af deres Lungers fulde Kraft:

»O lélé! ... O lélé!«

Dette Raab hører vi den hele Dag lyde os i Møde, og det fæstner sig i vor Erindring sammen med Synet af hvide Tænders Smil, af fremstrakte Arme og af Mennesker, der halser bag efter vore Vogne. »O lélé!« er dette

Folkeslags fredelige Hilsen, hvormed den fremmede bydes Velkommen.

Blandt dem, som møder op for at se os køre forbi, er der mange Stakler, som slæber sig frem med Legemer, der er misdannet af Elefantiasis, halvt ædt op af Spedalskhed eller udmarvede af Sovesyge.

Mørket falder paa, endnu er vi ikke naaet frem til Monga, men langt dertil kan der ikke være. Ved Vejkanten ligger der nu og da en Hytte, men den sorte begejstres kun ved Dagens Lys, Mørket ængster ham, saa i vore Lygters Skær dukker kun ganske faa Skikkelser op, tavse og sky. Men pludselig lyder der, til højre for os, et Knald, og noget glimter. Det maa have været et Skud. Vi standser. Lidt efter falder igen et Skud — og saa et til. Men da intet viser sig, kører vi videre og ruller en halv Time efter ind i Monga, der er et Lyshav af venetianske Lygter. Militærmusikken sætter i med Marseillaisen og den belgiske Nationalsang Brabançonnen, og Administratoren udfolder hele sin Elskværdighed over for os. Og nu faar vi at vide, at Skuddene kom fra udsendte Spejdere, som skulde melde vor Ankomst.

Næste Dag, just da Solen staar højest paa Himmelen, naar vi frem til Bili-Floden. Heden er kvælende, og Termometret viser dog kun 31 Grader Celsius — i Tanezruft kunde Temperaturen være meget højere uden at virke saa trykkende. Chaufførerne vil imidlertid ikke give op, de begynder Turen over Floden paa en Pirogfærge — nogle sorte Svæklinge hjælper dem — hvis det kan kaldes at hjælpe.

»Der er sikkert mere svalt ude paa Vandet,« siger Trillot filosofisk. Men nej, der er ikke bedre, — tværtimod! Uden den mindste Krusning løber Floden mellem den frodige Vegetation paa dens Bredder, og Vandet selv er saa grønt, at man knap kan se, hvor Flod og Bred mødes. Færgen glider frem gennem en hel Grød af grønt, en tæt Dunst slaar op om den, næppe 80 Meter skal den tilbagelægge, men inden den naar den anden Bred, er alle om Bord sveddryppende, skønt de ikke har rørt sig.

Varmen under Ækvator gør det umuligt for Europæere at opholde sig længe i disse Egne. Den er tillige Aarsagen til en stadig Spiring, en uafbrudt Cellevækst, som paa alle Organismer udvikler en snyltende, slimet Saft, der ødelægger dem. Det synes, som om jo mere udviklet et Væsen er, desto mindre modstandsdygtigt er det over for dette stadige Angreb fra de indre Lag. Der er kun faa Pattedyr i Skovene, med Undtagelse af Aber, og de indfødte bor kun paa Steder, hvor de kan fælde Træerne. Mere talrige er Fuglene, uden Tvivl fordi de kan hæve sig op over Dødszonen. Og saa myldrer det med Insekter.

Termiterne bygger hele smaa Bjerge. Mos og Blade og Træernes Bark er Hjemstedet for Billesværme, som gør Bergonier ganske begejstret. I sin Vogn har han en stor Samling af Glas, hvori talløse Insekter svømmer i Spirit. Der er Pragtbiller, Guldsmede, Coccineller med straalende Emaillifarver. Dem alle sammen beundrer vi højlig, — men vi giver dog Baba et Vink om at passe godt paa en Flaske Konjak af Aargang 1906, som Bergonier synes at have et godt Øje til. Heldigvis bliver hans Opmærksomhed afledt fra den ved Ankomsten af en uventet Gæst: en Uran, en Slags stort Firben, dumper pludselig ned paa Bordet til os. Straks gør alle Mand Jagt paa den, men den er for dreven i den Kunst at klatre op ad Træerne, saa i Løbet af et Par Sekunder er den væk.

Bergonier er dog ikke ked af det, for han holder i sin Haand et mærkeligt Insekt, som vi først tror er et Stykke Træ. Det er en Phili, et morsomt Eksempel paa den Beskyttelseslighed, som Naturen har skænket visse svage Skabninger, saa at de ved at camouflere sig kan undgaa at blive opdaget af deres Fjender. At Dyr beskytter sig ved Hjælp af Farven, er jo et almindeligt Fænomen: Isbjørnen er snehvid, Sump-Kajmanen er lysegrøn, mens den Kajman, der holder til ved jernholdige Flodskrænter, er mørkladen; velbekendt er ogsaa Kamæleonens Tilpasningsevne. Men Philien praktiserer denne Evne i Hen-

seende til Formen, og Bergoniers Samling frembyder de mest forskellige Eksemplarer: nogle ligner et Stykke Bark, andre et Græsstraa og saa fremdeles.

Der er ogsaa Sommerfugle som Blade. De kan sidde fuldkommen ubevægelige paa en Gren med sammenfoldede Vinger, der nøjagtigt ligner tørre Blade, baade hvad Form og Ribber angaar. Men strejfer man denne Gren, saa — vips! — flyver Bladene pludselig af Sted som en lille Sky af røde eller blaa Blomster.

Disse Sommerfuglesværme er Ækvatorial-Skovens største Skønhed, de er næsten ene om at sætte Kulør paa den, thi i sig selv er Skoven grøn indtil Fortvivelse — det er nemlig ikke den spæde Grønhed, som i tempererede Egne er Vaarens muntre Klædebon, men en mørk, alvorlig og kold Farve. Utvivlsomt kender ogsaa Plante-riet til Beskyttelseslighed, for Blade, Blomster og Frugter anstrenger sig aabenbart for at danne en ensformig Masse. Bortset fra nogle snyltende Orkidéer og de pragtfulde Amaryllis i Lysningerne har vi omkring os kun grønt og atter grønt. Endog Aron'erne, der ofte er mere end mandshøje, taber her deres uskyldshvide Farve og ser gustne ud, de har ogsaa Torne langt op ad Stængelen.

Ækvatorial-Skoven er en tragisk Dekoration, hvor Skuespillerne er usynlige. Kun de brogede Sommerfugle er en Øjenslyst — intet Under da, at Jacovleff elsker dem, paa hans Kunstnerøje har Farver en naturlig Tiltrækningskraft. Mens alle andre hviler sig inden Opbruddet fra Bili-Floden, lister han derfor et Sommerfuglenet ud af Bergoniers Bil og gaar paa Jagt. Men han er ingen Bøddel: sine Ofre opbevarer han omhyggeligt i Vat i Tobaksæsker — han skal ikke have noget af, at de kommer i Berøring med al den Ragelse, Bergonier forvarer i sine Spritflasker.

Idet vi skal forlade Bili-Floden, peger Færgemændenes Fører paa de truende Skyer, der ses oppe over Trætoppene, — for Horisonten ser man naturligvis aldrig her —, efterligner saa baade en Tordens Rullen og Regnens Plasken, griber en Træfløjte, han har hængende om Hal-

sen og giver sig til at fløjte af alle Kræfter, idet han gør store Fagter op imod Skyerne.

»Ham har féléfé'en,« forklarer Tobo. »Naar man fløjte med féléfé, saa Regn ikke falde og Uvejv væk!«

Ja saa, fløjte imod Regnvejv? Ja, hvorfor ikke? Videnskaben har jo opfundet Kanonskydning mod Hagl. Og sikkert og vist er det, at den Aften slipper vi for Uvejv, hvad der for Resten er kedeligt nok, da det vilde have frisket op og have nedsat den elektriske Spænding i Atmosfæren, der er saa tung, at vi næppe kan holde Øjnene aabne.

En af os farer pludselig op af sin Døs — med et Smeld falder noget haardt ned i Vognen. Projektilet viser sig at være en kolossal Skarabæ, den er større end en knyttet Haand, og dens hvide Dækvinger er prydet med regelmæssige Striber af den skønneste mørkviolette Farve. Den fanges, dog ikke uden Vanskelighed, for det er en stærk Kammerat, og dens Kraller er som Savtænder og kan rive slemt — det er en Goliat, Kæmpen blandt Insekter. Sædvanligvis bor den oppe i Trætoppene, hvor den er svær at faa fat paa, saa vi maa være Skovens Aander taknemlige, fordi de har sendt os dette Eksemplar.

Aabningen gennem Skoven bliver imidlertid snævrere og snævrere, somme Tider kan Vognene lige akkurat slippe igennem — vi befinder os som i en Tunnel. Jordbunden, vi kører paa, er ikke altid saa sikker, som den ser ud. Grene og Blade, der tilsyneladende dækker en jævn Flade, kan pludselig give efter for Bilens Vægt. Engang hænder det saaledes, at Rabauds Vogn slaar en Kolbøtte. Der kommer ingen til Skade. Bilen bestaar Prøven fuld ud, Karosseriets Understel er ikke bøjet, og saa snart Vognen er kommet paa ret Køl, snurrer Motoren nok saa flinkt. Men det har taget Tid, og rundt omkring har en højst broget Klynge forsamlet sig. Hvor disse sølle, vantrevne sorte egentlig er kommet fra, har vi ikke lagt Mærke til; de er ligesom skudt op af Jorden. De er halte og eenøjede og spedalske og kropsyge — kort sagt et sandt Helvede af menneskeligt Udskud. Det mærkvær-

digste Eksemplar iblandt dem er den hvide Neger — ja virkelig, han er fuldstændig hvid, blot med Fregner, har lyseblondt Haar og røde, missende Øjne, er med andre Ord en Albino. En saadan Hvidfødthed er et Degenerationstilfælde, men den hvide Neger er her Genstand for ligefrem Dyrkelse. Den Familie, han tilhører, faar sin Hytte fyldt med alle Forsynets Velsignelser i Form af Offergaver, der bringes af dem, der vil sikre sig hans Bistand.

Ved Bondo sætter vi over Jelé. Indtil Likati-Floden er Landet frugtbart, og brede Lysninger kaster en klar Farvetone over Skovens ensformige Dunkelhed. En Vej, der er saa fin som en Parkallé, snor sig gennem Oliepalmeplantagerne. Her færdes Vejmænd med Trillebøre, og en slaar Græs langs Vejkanten. Landsbyerne ligger tæt ved hinanden, de er propre og regelmæssigt bygget, Kvinderne er hyllet i brogede Bomuldstøjer.

Azandégravene, hvor der hver Dag bringes Mad og Drikke til den døde foran hans tomme Stol, der er omgivet af hans sædvanlige Brugsgenstande, er rigt udsmykket. Ved Indgangen til Bazarerne er der Trængsel af Kunder. Mellem Hytterne øjner man hist og her et lille Murstenshus.

Lange, hule Bambusrør, der naar fra Palmetræernes Hjerter til Stammens Fod, vidner om, at Vand ikke er Indbyggernes sædvanlige Drik. Disse Rør er nemlig Ledninger, hvorigennem der hentes Palmevin.

Der findes Faktorier, veltfredse Købmænd, Kajer, hvor Vareballer ophobes — det er en mærkelig brat Overgang fra den vilde Isolation, hvori vi endnu i Gaar befandt os. Denne Kontrast illustrerer udmærket Belgiens Koloniseringsmetode, der passende kan betegnes ved Ordet »Sporadisme«.

Belgisk Kongo og Urskoven.

I 1884, da Kong Leopold II virkeliggjorde Stanleys Ideer ved, trods Modstand fra de belgiske Kamre og en stor Del af Folket, at oprette den uafhængige Kongostat,

maatte han i Virkeligheden først erobre den nye Stat, der i Grunden kun eksisterede paa Papiret, selv om den var officielt anerkendt paa Konferencen i Berlin.

Ganske vist, lige indtil 1878 havde »Studiekomiteen for Kongo«, som var stiftet af den belgiske Konge efter hans første Samtaler med den store engelske Opdagelsesrejsende, haft irregulære Tropper, som havde udrettet store Ting, men det drejede sig dog mere om heltemodig Udforskning af Landet end om metodisk Erobring. Der skulde i Sandhed Mod til at kæmpe med fuldstændig vilde sorte og til at byde Klimaet Trods. Skoven indbyder til Baghold, og de Træer, mellem hvilke vi nu færdes saa trygt og fredeligt, har da ogsaa været Vidne til den ene Bloddaad efter den anden. Alle Stammerne var dengang Menneskeædere, og desuden var de indfødte ophidsede af Zanzibars Arabere, som lige siden det 6te Aarhundrede var sejlet op ad Floderne og havde udstrakt deres Herredømme langs disse Færdselsaarer. Deres Magtomraade strakte sig fra Zambese til Nilen og naaede mod Vest, langs Kongofloden, til Bifloden Ubangi. En af dem, Mullen Tippe-Tippe, var en mægtig Hersker, og han var eventyrligt rig og havde stor Indflydelse paa de sorte. Hans Karakter var meget sammensat og vanskelig at tyde, den rummede baade Ædelmodighed og Snedighed, baade Hykleri og Ærlighed. Stanley saavel som Cameron og Trivier maatte regne med ham og bejle til hans Hjælp, som han ydede dem, og som de kunde takke for, at det lykkedes dem at gennemføre deres dristige Foretagender.

Imidlertid gjorde Belgiernes Fremrykken ham stadig urolig, og i 1889 satte hans Nevø, Rachid, sig med Magt imod deres Overgreb, som han kaldte det. Dermed traadte Kongos Erobring ind i en ny Fase. Den nye Stat oprettede en Hær, indfødte Tropper med belgiske Officerer i Spidsen. Leopold II sluttede Forbund med Kardinal Lavignier, »Slavernes Apostel«, og iværksatte et formeligt Korstog mod Islam. I 1891 var heltemodige belgiske Soldater som Dhamis, Chaltin og Jacques tillige Stridsmænd for Kristendommens Sag. De kæmpede haarde

Kampe mod Saïd-Ben-Abedi, Sefu og Rumaliza, den arabiske Sultan af Ujijé. Trods deres forholdsvis ringe Styrke trængte de dog tappert frem mod Nord og naaede frem til den hvide Nil i 1896. Den 17. Februar 1897 slog Chaltin Dervischerne ved Redjaf og fortsatte sin sejrige Fremrykning indtil Lado, men stødte saa paa den samme diplomatiske Hindring, som Franskmanden Marchand stiftede Bekendtskab med ved Fachoda. Altsaa maatte Belgierne gaa tilbage, men til Gengæld anerkendtes Kongos Adgang til Albert-Søen. Erobringen var nu fuldført, Organisationen af Landet kunde begynde. Omraadet var kolossalt — næsten 80 Gange saa stort som Belgien selv. Floderne var i Belgiernes Magt, men hvorledes skulde de trænge ind i de Urskove, som strakte sig mellem Floderne? At skabe Færdselsveje syntes et haabløst Foretagende i disse mørke Vildnis, hvor Mennesker ikke kan leve. Det vilde ogsaa sluge store Summer, og den nye Stat nød kun ringe Tillid paa Pengemarkedet. Og for Resten — Færdselsveje er Vareudvekslingsveje, men for at kunne udveksle Produkter er det logisk først at organisere Produktionen. Og saa er det, at »Sporadismen« opstaar: man anlægger Byer langs med Floderne, ved hvilke de vil kunne have de Ressourcer, som er nødvendige for deres Trivsel. Hovedsagen er, at der til disse dristigt anlagte Byer kommer Mennesker, det vil sige Behov, som raader over Kræfter, der kan tilfredsstille dem. Saa vil det sporadiske Arbejde gaa af sig selv. Byen vil trænge Skoven tilbage, skabe en Rydning, hvor der kan anlægges en Plantage. Plantagen vil holde de indfødte fast, og snart vil dette Centrum for Liv, denne Kimcelle, søge Forbindelse med andre Celler og gennemskære Skoven med Stier og Veje og Jernbaner, hvorved de vilde Dyr jages bort, Døds mørket spredes, og Mennesker befries for Sygdommenes og Rædslens Tryk.

Belgisk Kongo lever nu under Samfærdselens Tegn. Produktionscentrer som Elisabethville og Katanga, Guldminerne ved Kilo-Moto, Niangara, Kinchassa, Stanleyville, Léopoldville udvider sig stadig i alle Retninger.

Ækvatorial-Skoven slaar Revner alle Vegne; man bygger den store Tværbane, en glimrende Vej forbinder Nilen med Kongo, Automobilselskaberne opretholder regelmæssig Trafik paa den, og den Zone, gennem hvilken vi nu kører, fra M'Bomus Grænse til Stanleyville, er en af de sidste Urskov-Strækninger, der er tilbage.

Bondo og Egnen deromkring er den første sporadiske Rydning, vi støder paa. Længere nede ad Stanleyville til er der andre, som ikke virker saa overraskende, men som vi maaske dog beundrer mere: Buta, Banalia, Bengamissa.

Den hvide Befolkning i Buta omfatter ikke blot Soldater, men ogsaa Handlende, Haandværkere, ja Industri-drivende. Byen præsenterer sig smukt. Folk bor i Murstenshuse med Blomsterhaver om; der findes Tennisbaner, en Klub, Musikforeninger, Dilettantselskaber; endnu vigtigere er det, at Byen har et velindrettet Sygehus.

En betydelig Rolle spiller Præmonstratenser-Missionen i Buta. Missionæerne underviser Befolkningen og oplærer den i forskellige Haandværk. Som Undervisningsprog benyttes »Bengala«, som er gængs i den nordlige og vestlige Del af Belgisk Kongo, mens der mod Syd og Øst benyttes »Kiswahili«. Begge disse Sprog er en Slags Esperanto, dannet paa Grundlag af de talløse indfødte Dialekter, og de hjælper til, at disse Dialekter lidt efter lidt forsvinder; Bengala bliver mere og mere det herskende Sprog og er en saare vigtig Faktor for Landets Enhed.

1911 opførtes Missionens Kapel, et Beboelseshus, et Magasin og Køkkenet. Et Par Aar efter blev der bygget en lille Gaard til Gede- og Faareopdræt. I dens mønsterværdige Stalde ser man nu Heste, der skinner af Velvære, Side om Side med Elefanter, der er fanget som smaa og fuldkommen tæmmede, og ude paa Engen græsser en Flok pragtfulde Malkekøer! Bergonier vil ikke tro sine egne Øjne: hvordan i Alverden har man faaet Bugt med Tse-tse-Fluen?

Den Broder, der styrer Gaarden, giver Forklaringen:

»Vi har ført Avlsdyr hertil i Bure, der var indrettet som Flueskabe. Og Vaccine-Videnskaben har jo gjort vældige Fremskridt siden Pasteurs Dage.«

Kirken, hvis Opførelse blev paabegyndt 1918 efter Pater-Arkitektens Tegninger, blev færdig i Løbet af halvandet Aar under Ledelse af Broder Entreprenøren. Prædikestol og Alter er udført i Ibenholt og Elfenben af Broder Billedskæereren. Apoteket er indrettet af Broder Sygeplejeren. Brull erfarer, at en Broder Ingeniør et Sted i Nærheden har spændt et Vandfald for et Savskæereri og et Elektricitetsværk. Specht har lange Samtaler med Broder Fotografen, og Bergonier fortæller, højlig imponeret, at der ogsaa er en Broder Naturforsker!

Der er skrevet Bøger om Vesterlandets Munke, som skabte Middelalderens Europa — en saadan Bog kunde ogsaa skrives om Missionærerne, der er en af de civilisatoriske Kræfter i det mørke Fastland.

Efter at være kørt igennem Arwimi tilbringer vi kun een Nat i Banalia. Her er der Liv og Virksomhed, og det samme gælder vort næste Stoppested, Bengamissa. Da vi her spørger Administratoren, om her ikke er en Smedje, hvor vi kan faa en Aksel, som har trukket sig skæv, rettet, svarer han:

»Vent lidt, saa skal jeg kalde mine Smede til.«

Han siger et Par Ord til en broncefارvet Kæmpe. Nogle Sekunder efter lyder Klangen af en meget højtidelig Gongong, stemt i to Toner, saa regelmæssigt som en Morse-Telegraf.

»Det er,« forklarer Administratoren, »en Gudu-gudu. Den sender min Befaling fire Kilometer bort, til det Sted, hvor Smedene bor. Om en Time har vi dem her med deres Esse.«

En saadan Gudu-gudu er en Træstamme, som er udhulet ved Hjælp af Ild. Ved en Revne ned igennem den er den indrettet til at give to Toner fra sig, idet Revnen ikke er lige bred hele Vejen. Instrumentet trakteres ligesom Pauker med Stokke med en Klump Kaut-

sjuk i Enden, og det bruges af Azandé-Stammerne til at signalisere til hverandre gennem Skoven.

I de Tider, da Kampen stod mellem hvide og sorte, kunde Stammerne mobiliseres i Løbet af en eneste Nat, og det var da ganske umuligt at overrumple dem. De Hærafdelinger, som vovede sig ind i Skovens Mørke, kunde om Natten høre deres egen Dødsdom tone gennem Luften — uden at forstaa den, thi Gudu-gudus Rytmer er hemmelige, det er ikke alle indfødte, der kender dem. Hver Landsby har sin »Gudu-guduist«, som sidder inde med Traditionen, men for europæiske Øren er det umuligt at finde ud af dette gaadefulde Sprog. Langvejs hen naar Gudu-gudu'ens Klang, 15 Kilometer, ja, i den stille, fugtige Nat, naar Luften efter Uvejrr er ozonholdig, har den kunnet høres over 20 Kilometer bort ...

En Time efter gløder Akslen i de indfødtes Esse, hvis Lerrør og Skindblæsebælg tydeligt viser, at det er Araberne, der har bragt Smedehaandværket til denne Kant af Verden.

Gudu-gudu'en er et Trolddoms-Instrument, og Troldmænd har disse Egne overhovedet ingen Mangel paa. Det koster kun Administratoren et Vink, saa kalder et Gudu-gudu-Signal dem sammen. Da vi sidder og drikker Kaffe paa Verandaen, hører vi Musik i Luften — kromatiske Skalaer, der klinger ligesom Toner fra en gammeldags Spilledaase.

»Jeg kan høre, det er Melemokia, der spiller paa sin likembi,« siger Administratoren.

Og nu kommer tre besynderlige Skikkelser frem mellem Palmetræerne. Først han, der spiller paa likembi, et Instrument, der bestaar af en flad Kasse, hvortil er fæstet en Vifte af Jernstrimler, som han bearbejder med travle Fingre. Melemokia lader ustandselig den Melodi klinge, som kan bortjage de onde Aander. Paa Hovedet har han en Abeskins-Hue, om hans Hals hænger en Kæde med Amuletter, og hans Lænder er omgjordet med et Tigerkatteskind. Bag ham kommer Kolongo — han er simplere klædt i et Bastskørt, der holdes oppe

med et Bælte af Slyngplanter, der er saa stift som et Staalkabel, og som snører Maven ind; makati hedder det, og det er en ufejlbarlig Talisman mod Sult. Nr. 3 i Rækken har en rød Hue paa og skrider frem, støttende sig til en høj Stok. Det er Troldkvinden Bulo, som af Likundus — den onde Aands — Naade hersker over hele Egnen. En Stormagt er hun, denne Bulo, som har taget Heksekunstens Hemmelighed i Arv fra Forfædrene og desuden er den, der uddeler libengé.

Libengé er en os ikke ukendt Fare. Tit og ofte er vi stødt paa smaa Bunker sammenrullede Slyngplanter, omhyggeligt dækket af et lille Tag. Det er Jægerne, der udlægger disse farlige Beholdninger af Gift til at dyppe deres Pile og Sagajer i, men under denne officielle Anvendelse skjuler sig den hemmelige Brug, der gøres af Giften.

Troldmændene bruger libengé som »Prøvegift«. Naar der hænder en eller anden Ulykke, naar Elefanter hærger Bananplantagen og vælter et Par Hytter over Ende, naar Spedalskheden rammer en Familie, ja, bare naar der indtræffer et Dødsfald, løber Folk til Troldmanden og ofrer rundeligt til ham, for at han skal paa-tage sig at finde den skyldige.

Egentlig er denne skyldige kendt af alle, for det er altid Likundu — det vil sige den onde Aand. Men det gælder om at finde ham for at skaffe sig ham fra Livet.

Hvis Offeret har været tilstrækkeligt, samler Troldmanden eller Heksen en Aften alle Stedets Indbyggere omkring et Baal. Ikke een drister sig til at blive borte; vedkommende vilde øjeblikkelig blive udpeget som den, der er besat af Likundu.

Efter nogle mystiske Danse fremtager Troldmanden et lille Instrument, som bestaar af en Tap, der er stukket ind i et Stykke Træ og kan drejes rundt. Mens nu Anklageren opremser Navnene paa alle de tilstedeværende, drejer Troldmanden paa Tappen, og naar Navnet

paa den skyldige udtales, skruer Tappen sig fast med en hvinende Lyd.

Saa galt gaar det dog ikke altid. Har alle de tilstedeværende været saa fornuftige inden Ceremonien at gaa hver for sig til Troldmanden og give ham en passende Gave — ja, saa er alle altsaa uskyldige, og i dette Tilfælde griber Troldmanden en Høne eller en Hund, sprætter den op og udtager Galdeblæren, som er den Skikkelse, Likundu paatager sig for at smutte ind i et levende Væsen.

Sker det, at Tappen skriger, naar et Navn nævnes, bliver vedkommende straks paa Stedet grebet, men kan dog maaske retfærdiggøre sig — nemlig hvis han kan bestaa Giftprøven. Viser det sig, at han kan taale en Slurk Afkog af libengé, betyder det, at han i sidste Øjeblik har sørget for at komme paa en god Fod med Troldmanden. Dør han derimod under frygtelige Smerter, har han ganske simpelt været en uheldredelig Tosse. Og nu bliver ogsaa hans Galdeblære vist frem for hele Forsamlingen og beviser klarlig, at Dommen var retfærdig og at Likundu virkelig er blevet ramt i sit Skjulested. Hvad den dodes Legeme angaar, saa blev der i tidligere Tider holdt Festmaaltid paa det.

Troldmændene sidder næsten inde med Herskermagt, og i Grunden kan man ikke sige, at de er Bedragere — de er nemlig lige saa overtroiske som deres Ofre, og de tror selv paa deres Trolddomsmagt, hvorfor de ogsaa sørger for at gøre sig godt betalt. Helt enevældige er de dog ikke — der findes et Laug af gode Medicinmænd, de saakaldte Mufumu, som kender forskellige Slags Modgift og Lægeplanter, og som kan foretage Besværgelser, der modvirker de onde Magter. Med Kroppen bemalet med hvide Streger, saa at de ligner Benrade, hvirvler de sig rundt i Dansen for at komme i Trance og blive synske, saa at de kan udsynge deres Spaadomme. Inden vi tog fra Bengamissa, overværede vi en saadan danse macabre. —

Naar vi, paa Vej fra den ene Skovlysning til den

næste, ruller af Sted i Dagevis i det fugtige Halvmørke, opfordrer Stilheden under Bladhangets Hvælving i høj Grad til at filosofere over Menneskehedens primitive Liv.

Hvor mange Tanker vækker ikke disse nøgne Familier, der bærer al deres Habengut paa deres Hoveder og vandrer af Sted i Stilhed, mens Faderen klimprer paa sin likembi for at jage de farlige Aander væk! Nu og da baner han Vej med Øksen. En krumbøjet Kvinde bærer paa sin Ryg 50 Kilo Kassava; Byrden holdes oppe af et Slyngplante-Reb, der hviler paa hendes Pande ligesom Lastdyrenes Aag. En ung Moder — ja, hun er et rent Barn endnu — tildækker med et Bananblad sin nyfødte, der er som et Skovens Dyr med Øjne, der kniber sig sammen ved det mindste Solstrejf. Den rette Vej finder de ved Hjælp af Tegn, som vi andre intet forstaar os paa: bøjede Grene, korslagte Pinde o. lign.

Her ligger nu nogle Hytter. Ved deres Døre hænger Bøffelhorn, som betyder, at »her er ingen hjemme«, men som holder Tyvene paa Afstand, thi Likundu vilde straks smutte ind i Kroppen paa enhver, der vovede at trodse denne Talisman. Det eneste Menneske, der er at se, er en stakkels gammel Mand, som ikke kan slæbe sig af Sted for Elefantiasis; han er i Færd med at bøde Net til at fange smaa Antiloper i.

Lidt senere, i en anden Kant af Skoven, skulde Ekspeditionen stifte Bekendtskab med den allermest primitive Form for menneskelig Tilværelse. Vi traf nemlig paa dem, som, hvis de vil se Himmelen, er nødt til at klatre op i Toppen af de Træer, under hvis Skygge de vantrives — Pygmæerne.

Pygmæerne.

Mens Ekspeditionens Hovedstyrke rykkede frem i Retning mod Albert-Søen, gjorde Jacovleff, Poirier, Specht og Remillier en Afstikker sydpaa for at iagttage, tegne og filme en Negrillo- eller Pygmæ-Familie.

Om Besøget fortæller Kunstneren og Etnografen følgende:

Da vi kommer til Stationen Arebi, viser man os nogle smaa Mennesker, som maaler mellem 1 Meter 20 og 1 Meter 35. De er nok en Kende degenererede, men vanskabte er de ikke, og egentlig kan man ikke kalde dem Dværge.

Det er Pygmæer; af nogle rejsende bliver de kaldt Wanda'er, men i denne Egn, som er beboet af Mamvu'er, hedder de Mamvuti (muligvis et Formindskelsesnavn); for Resten kalder de indfødte dem i daglig Tale Tik-Tik — et rigtigt Børneeventyr-Navn.

Et halvt Aartusinde før vor Tidsregnings Begyndelse berettede Herodot om nogle smaa, menneskelignende Væsner, som levede ved Afrikas Kyster og klatrede i Træerne. Han kaldte dem »gorii«, hvilket man oversatte som Gorilla, idet man i lange Tider tvivlede paa, at Talen var om Mennesker. Man skulde naa helt ned til det 19de Aarhundrede, til Livingstones og Stanleys Opdagelser, inden Videnskaben troede paa den gamle græske rejsendes Fortælling.

Passer det, at disse smaa Mennesker har levet ved Kysterne, kunde man antage, at de maaske i gamle Dage har været udbredt over hele Ækvatorial-Afrika, før Ætiopernes og Bantu'ernes Indvandringer. De indfødte af disse Racer nærer en overtroisk Frygt for Pygmæerne, betragter dem som Jordbundens Ejermænd og er bange for deres forgiftede Pile, som uventet kommer farende oppe fra Træerne.

Men hvorledes Pygmæerne til sidst har trukket sig tilbage til Afrikas Centrum og der holdt sig helt uden for den Udvikling, som Menneskene ellers overalt er undergaaet — paa det Spørgsmaal kan ingen give Svar.

Pygmæernes Legemsproportioner er som Barnets; det er de korte Ben, der giver dette Resultat, idet Kroppen er som hos en lille Mand. Armene er derimod uforholdsmæssig lange, naar i Regelen ned under Knæene, saa at Skikkelsen minder meget om en Chimpanse. Hvil-

ket for Resten er meget naturligt, eftersom de smaa Tik-Tik klatrer i Træerne ganske som Aber, idet de bogstavelig talt løber op ad en Træstamme, holdende fast med Forlemmerne.

De har store Hoveder, fremspringende, veludviklede Pander. For øvrigt er der ved dem, der er af fuldkommen ren Race uden ringeste Krydsning, snarere noget semitisk end noget specielt negeragtigt. Deres Hudfarve er temmelig lys, kobberød. Haarbeklædningen er meget stærk, de voksne har stort Skæg, de yngre spirende Overskæg, og Brystet er gerne helt loddent.

Pygmæens Blik er som oftest livligt og drilsk; det lave og næsten dyriske Udtryk, man ser hos mange Negre, finder vi ikke i det. Men den Mamvu, som er vor Tolk, forsikrer, at Pygmæerne er ondsindede. Samme Tolk kender for Resten grumme lidt til Tik-Tik'ernes af Enstavelsesord og Strubelyde fyldte Sprog, saa vi foretrækker at klare os med Fagter, som understreges af Tilbud om Saltbrød, hvis blotte Syn faar de smaa Mennesker til at smile lækkersultent.

Pygmæen synes ikke at være uden Nerver. Han bliver angst, hvis man gør en lidt rask Bevægelse, han kan blive vred, han forstaar ret hurtigt, hvad man vil have ham til at gøre; hans menneskelige Egenskaber synes at være i Orden.

Ligesom i den Tid, da Stanley foretog sine Rejser, lever Pygmæerne endnu den Dag i Dag i spredte Familier rundt om i Urskoven, og de kommer aldrig uden for den. Med Salt og Bananer som Løkkemiddel har Arebis Administrator formaaet at faa de omtalte Pygmæer til at vente her i de sidste 24 Timer, men hvert Minut er de opsat paa at komme af Sted, og for at studere dem nærmere maa vi følge med dem ind i Skoven.

Det Trin i Samfundsudviklingen, som betegnes af Stammen, kender Mamvuti'erne ikke. Vi har ikke gjort lagttagelser, der kunde oplyse noget om mulige religiøse Forestillinger hos dem. De har kun faa Amuletter, Kvin-

derne bærer dog Halsbaand af Lianer. Nogen professionel Troldmand findes ikke hos dem. Efter de andre indfødtes Sigende er de ikke Menneskeædere — snarere har de vel været et let Bytte for kannibalske Stammer, hvad der maaske forklarer, at der er et daarligt Forhold mellem dem og de indfødte, der bor i Skov-Rydningerne. Med disse har de af Nødvendigheden været tvunget til at drive Byttehandel for at faa Salt, Bananer og Pile med Jernspids, men Vareudvekslingen foregaar paa en hemmelighedsfuld Maade: den indfødte lægger sine Genstande eller Produkter paa en Sten ved Indgangen til Skoven og gaar sin Vej; nogle Timer efter finder han paa samme Sted det Vildt, som Tik-Tik'en har bragt, almindeligvis smaa Antiloper eller Aber.

Tik-Tik'en forstaar sig ikke det mindste paa Agerdyrkning, kan ikke en Gang finde paa at fælde Træer for at lave en Rydning, hvor der kunde avles Bananer — og han holder dog meget af disse Frugter. Dette kunde tyde paa, at Pygmæerne ikke ret længe har kendt Ildens Brug, ellers vilde de, saaledes som de andre indfødte, rydde Skov ved Ildens Hjælp. De Opdagelsesrejsende, som først iagttog Pygmæerne, fortæller overensstemmende, at de levede af Larver og af smaa Dyrskød, som de spiste raat. Sandsynligvis var deres Redskaber paa det Tidspunkt endnu af Sten, og af saadanne har man fundet adskillige i Skoven, skjult ved Foden af Træerne. Indbyggerne i Rydningerne tror, at disse Redskaber er af overnaturlig Oprindelse, at de er kastet ned fra Himmelen af Bag-bé (et Dyr, som laver Tordenen).

Pygmæerne er dygtige Jægere, og de skiller sig aldrig fra deres Bue, som er temmelig lille, knap en halv Meter lang. Har de ingen Pile med Jernspids, klarer de sig med Træpile, som er hærdet i Ild. Store Dyr indlader de sig nødig med — dog kan disse smaa Mennesker, hvis de støder paa en Elefant, om Natten ganske stille klatre fra Træ til Træ og saaledes komme Dyret saa nær, at de kan skære dets Snabel af, hvorefter de i Dagevis forfølger dets Spor, sikre paa, at den saaledes

lemlæstede Elefant ikke kan leve ret længe. De jager ogsaa ved Hjælp af Fælder, hænger f. Eks. et Spyd højt op i et Træ og udspænder et Reb af Slyngplanter saaledes, at naar et Dyr rører derved, falder Spydets ned og dræber det. Dog er det mest Fugle, Aber og smaa Antiloper, de gør Jagt paa. De gemmer sig i Træerne, efterligner disse Dyrs Skrig og lokker dem saaledes til, hvorpaa de skyder dem med forgiftede Pile.

Næste Morgen tidligt drog vi ind i Skoven for at besøge en Pygmæ-Familie i dens Hjem og tage Film og Fotografier fra dens Liv.

Ved Bredden af en Flod klatrede en lille Gnom vævert ned ad Slyngplanterne. Et Øjeblik hang han i een Arm over det grønne Vand, og det var morsomt at se, hvor slaaende han da mindede om en Abe. Ved Hjælp af nogle Bananer, lidt Salt og et venligt Smil fik vi ham snart lokket hen til os, og i Følge med ham gik vi saa hen til Familiens Hytter, som var vanskelige at faa Øje paa, da de næsten ikke var til at skelne fra Træernes Løv. Hytterne er nemlig lavet af ligungu-Blade, som paa Grund af deres Tykkelse er et meget solidt Materiale, der ikke kan raadne og næsten ikke kan brænde.

Vi bød Familiens Overhoved en Klasse Bananer, som han var meget veltilfreds med at faa, men han var noget urolig ved den Nysgerrighed, vi lagde for Dagen. Han var meget lille. Hans Øjne var dybtliggende og hans Mund, der var omgivet af et graat, kruset Skæg, næsten læbeløs; ogsaa hans Haar, der ikke var synderlig kruset, var graat. I øvrigt er han behaaret næsten over hele Kroppen, lige med Undtagelse af Haandfladen og Fodsaalerne, Brystet er saaledes dækket af en tæt graa Pels. Han hedder Udorodiavo og præsenterer sine Sønner for os: Oto, Amando, Abuluru.

Vi lægger Mærke til adskillige ganske smaa Kvinder, som er Mødre. De er ikke større end otte Aars Smaapiger, men paa Hoftene bærer de deres nyfødte, som begærligt suger Næring til sig af Moderens smaa Bryster

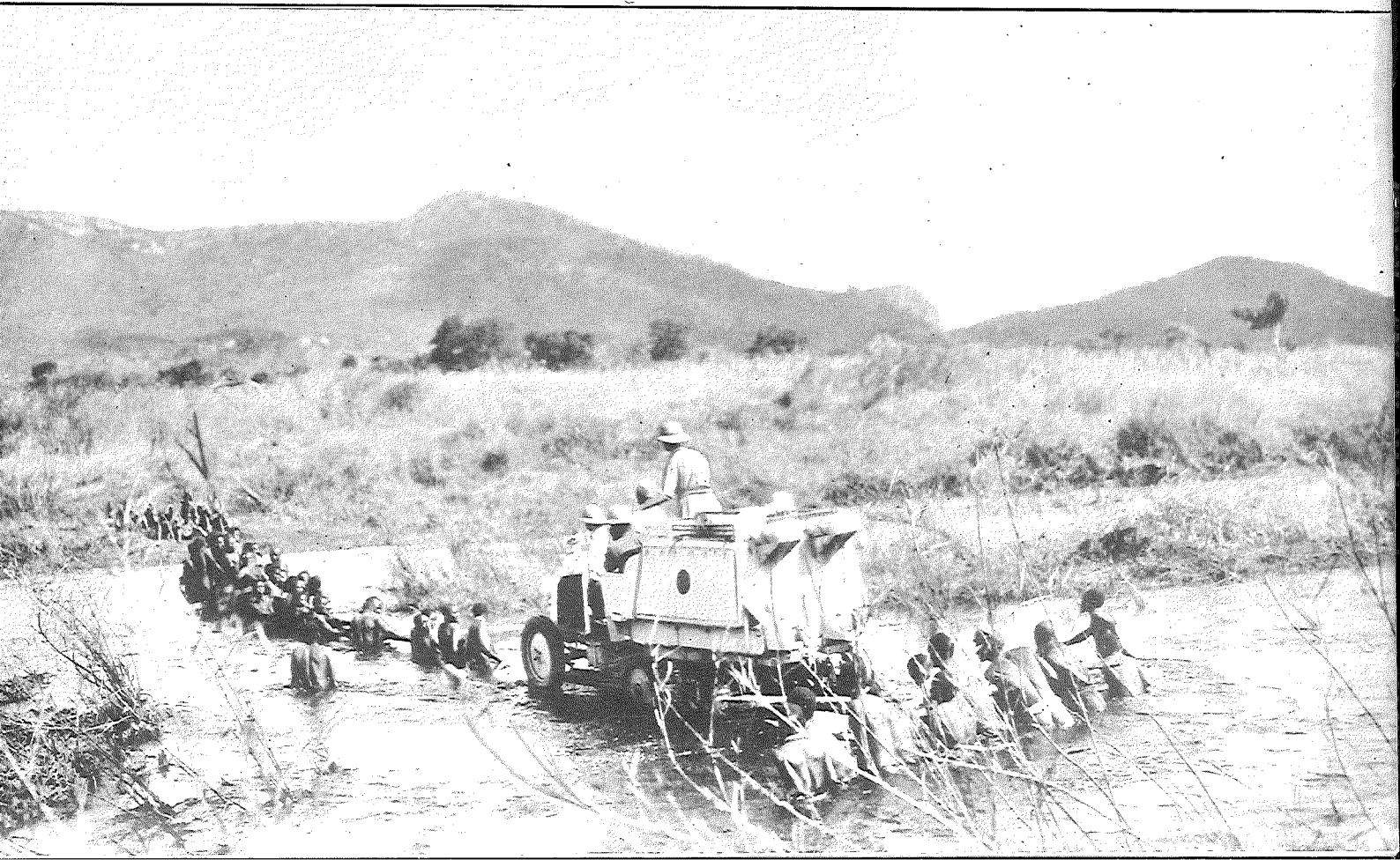
— ret et rørende Billede paa næsten dyrisk Moderskab. Alle Kvinderne er meget sky. Udorodiavo tiltaler dem strengt, men egentlig ikke brutalt, og de synes at have Respekt for ham uden dog at te sig som Slavinder.

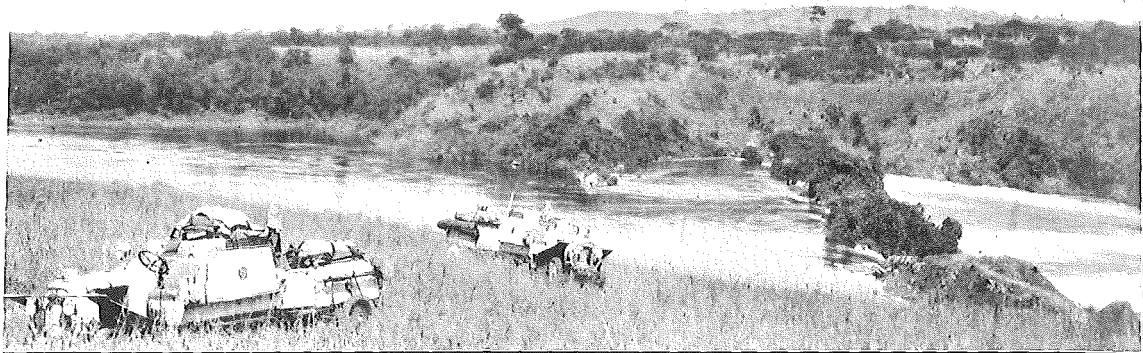
Filmsapparatet gør hele Flokken lidt ængstelig, og da vi beder dem alle sammen om at gemme sig, kan det nok være, det gaar i en Ruf — Mænd, Kvinder og Børn formelig flyver op i Træerne. Hvor der for et Øjeblik siden stod mindst hundrede Pygmæer, er der nu ikke een at se; at opdage en Pygmæ i Skoven, naar han vil skjule sig, er nemlig ganske umuligt.

Da saa Udorodiavo kalder, kommer Flygtningene tilbage — de kommer i smaa Flokke, klatrer ned fra Træerne, glider ned ad Slynngplanterne. Nu bliver der delt Bananer ud til dem, og en af os slutter sig til en Pygmæ for at holde Maaltid sammen med ham, maaske kan hans Fortrolighed paa den Maade vindes. Gæsten tænker først paa at kravle ind i hans lille Hytte, men opgiver det af Frygt for at komme til at vælte det hele — saa skrøbelig og lilliputagtig er Hytten; dens Træværk bestaar ganske simpelt af Kæppe, som er stukket ned i Jorden i en Kreds og holdes sammen i den øverste Spids, saa at de danner en Kegle.

Sin Livsglæde udtrykker dette lille Samfund ved overordentlig primitive Danse: de tripper rundt med smaa Skridt omkring en Slags Tam-tam. Udorodiavo følger med et opmærksomt og skarpt Blik sine Undersaatters Bevægelser. De dansende danner flere Kredse, Mænd for sig og Kvinder for sig. Høvdingen staar med den ene Haand i Siden, den anden støttet til den Stav, der er Tegnet paa hans Værdighed — men lidt efter lidt kommer der ligesom lidt Liv i ham. Han nikker i Takt med Hovedet, det er, som naar en gammel Mand hører en Melodi fra sine unge Dage. Hans Hænder begynder ogsaa at markere Takten, hans Fødder ligesaa — og paa een Gang danser han med, som om en højere Magt tvinger ham dertil. Snart driver Sveden ned ad de dansende, saa forstummer Tam-tam'en, og hele Skaren styrter ned

Overfart over en Flod i Tanganjika-Land.

Ved den Hvide Nils Kilder.

Gennem en Sump i Tanganjika-Land.

til en lille Flod, der er helt overdækket med et Hvælv af grønt.

Omhyggeligt skiller Mændene sig af med den lille Stump Bark, som er deres hele Dragt. Kvinderne gemmer sig undseeligt, mens de kaster deres lille Bladeforklæde, men da de først er nede i Vandet, finder de aabenbart, at nu er de ikke saa nøgne mere, og saa lader de Poirier komme paa nært Hold, saa at han kan filme dem, mens de boltrer sig i Floden. De morer sig som Børn, men Udorodiavo finder vist, at Legen varer for længe, og griber myndigt ind. Øjeblikkelig bliver der Stilhed, alle de smaa Najader kravler op og ifører sig deres Evakostume — og dermed er Lystigheden forbi.

Stanleyville.

Næste Station paa vor Vej er Stanleyville, som i dobbelt Forstand er Bula-Mataris By. For det første, fordi Bula-Matari selv boede her ved Kongos Bred og havde sit Hovedkvarter her, mens han underhandlede med Tippto-Tip. Og for det andet, fordi den Ekspansionskraft, som Stanley nedlagde Spiren til, her har »sprængt Stenene«, ligesom de, der byggede Katedralerne, »flyttede Bjerge« ved deres Tro — med andre Ord: den har frembragt et Storværk.

En simpel Station, tre Murstenshytter, som Løjtnant Dubois havde opført paa en Stump Jord, der var fra-ristet Skoven, saaledes saa Stanleyvilles beskedne Begyndelse ud. Man kan næsten ikke forstaa det nu til Dags, naar man færdes i den store, flotte Haveby, som i mange Henseender minder om Syd-Amerikas store Byer. Brede Palmealléer, lave Huse med Verandaer midt i Blomsterhaver, Domkirke, Guvernørbolig, Skoler, Banker, store Butikker, kort sagt: alle de Hjul, der hører til i det moderne Samfundsmaskineri, er paa deres Plads og fungerer, som de skal.

For første Gang finder vi et Hotel, Hôtel des Chutes som det hedder, opkaldt efter Vandfaldene ved

Tchopo i Nærheden af Byen. Der er en »Dancing« i dette Hotel — man er vel nok civiliseret her!

Stanleyvilles Trivsel skyldes først og fremmest Kongo-Floden, som næsten gør Byen til en Søhavn, idet en vældig Kanal forbinder den med Kinchassa og Matadi, der anløbes af de store Dampere. Trafikken besørges af førsteklases Floddampere. For Tiden ligger just Damperen Kigoma her. Naar vi ser paa dette flotte Fartøj med dets to Skorstene og dets Rejsning, der minder om Mississippi-Baadene, er det helt vemodigt for os at tænke paa den gamle Léon-Blot og Niger-Prammene. Det er kære Minder, men alligevel — mon der ikke burde være en Aldersgrænse, som ogsaa Fartøjer skulde falde for?

Kigoma kan tage 200 Passagerer om Bord. Der fyres med Træ. Dens hyggelige Kahytter ligger langs brede Gange, dens Spisesalon er elegant, paa Bordene staar der Blomster og elektriske Lamper. Der er endog ogsaa Klaver om Bord og en Bar.

Et Par Dage senere overværede vi denne Dampers Afgang til Kinchassa. Just i det Øjeblik den, drevet frem af det store Hjul i Agterstavnen, naaede midt ud i Floden, gled en Pirog ned ad Strømmen — en Baad ganske som dem, Stanley saa, da han første Gang naaede frem til disse Flodbredder, der nu er blevet til Kajer — ja maaske var det virkelig en af disse Baade. De to Fartøjer sejlede forbi hinanden: de gamle Dages udhulede Træstamme — Nutidens Staalskib — et symbolsk Møde, hvis Betydning yderligere understregedes af den Maade, hvorpaa Rorkarlenes Fører hilste det store Fartøj; det var, som veg han Pladsen for det.

Saaledes er det stadig her i Stanleyville Modsætningerne, der gør Tilværelsen malerisk. Spadserer man gennem Byen, ser man Negerkoner med tatoverede Ansigter og brogede Skørter følges sladrende fra Torvet, eller man møder et Par mindre paaklædte Damer, som bærer Bananer om Lænderne efter Skovens Skik, mens en ung Mand i Badebukser, som følges med dem, gaar og svin-

ger med Armene og har en Cigaret i Munden. Men nu kommer Vagtparaden marcherende med Musikken i Spidsen. Hornene gjalder, og en Sværm af Negerpiger traver med — Vagtparaden gør jo altid Lykke hos det smukke Køn. Paa Fortovet uden for en Kafé sidder d'Herrer fra Administrationskontorerne ved deres Apéritif, mens tre Negre med Flip og forhenværende hvid Vest, som diskuterer Dagens Politik, maaler tre kraftige, sagajbevæbnede Azandéer med overlegne Blikke. Under Palmetræerne ved Kajen gaar en Pater og læser i sin Bønnebog. Tæt ved stiller to Negerpiger, som lige har taget Bad, sig smilende til Disposition for en guldlorgnettet Kommis's fotografiske Eksperimenter.

Lige saa broget er det Publikum, der passerer forbi Jacovleffs Kunstværker, som er blevet udstillet efter Opfordring fra den europæiske Koloni. Af alle denne Udstillings besøgende er sikkert ingen saa glad og lykkelig som Wagenia-Stammens Høvding, Luhao, der — paa Cykel — er kommet for at se paa Billederne just i det Kostume, i hvilket han blev tegnet af Jacovleff. Luhao er af gammel Adel, og han har Ret til at bære et Halsbaand af Pantertænder og en Dusk af Papegøjefjer.

Hans Stamme lever ved Kongos Bredder og driver ved Stanley-Faldene, 4 Kilometer fra Byen, Fiskeri efter samme Metode som dengang, da Stanley første Gang besøgte Stedet, i 1875. Han styrer sin Stamme med stor Fasthed og Autoritet — vi skal, telefonerer en Embedsmand just til os, i Morgen ud til Stanley-Faldene og overvære et Retsmøde, som holdes under Luhaos Forsæde, og som Poirier ønsker at filme. Embedsmanden foreslaar os, at vi skal række Luhao Hørerøret. Han holder det smilende op til Øret, men da der nu bliver talt i Telefonen i hans egen Dialekt, smider han skyndsomst Røret paa Bordet og vil løbe sin Vej. Vi spørger ham, hvorfor, og han svarer:

»At din Maskine taler Fransk, det er jo rimeligt. Men hvor har den lært min Fars Sprog fra?«

Selvfølgelig er Luhao i Kraft af en saa logisk Tanke-

gang selvskreven til at beklæde Dommersædet. Og næste Dag ser vi ham altsaa i Funktion.

Retten er sat paa Landsbyens Torv. Her sidder Luhao, omgivet af Stammens Notabiliteter. Hans Dragt er stadig den samme, men foruden Pantertænderne bærer han om Halsen en Kæde, hvori der hænger en rund Medaille, Tegnet paa hans af Bula-Matari anerkendte Høvdinge-Værdighed. Den er han endnu mere stolt af end af det fra Forfædrene nedarvede Halsbaand.

De indfødtes barnlige Forfængelighed er en Kraft, som det belgiske Styre forstaar at udnytte, men somme Tider kan den rigtignok føre til de mærkeligste Resultater. Herom blev følgende morsomme Historie fortalt os:

Man bekæmpede de sortes Flerkoneri, og for at opnaa, at navnlig Høvdingene indskrænkede Tallet af deres Koner, blev det bestemt, at der skulde svares en Skat af 5 Francs pr. Kone. For Skattebeløbet maatte der imidlertid gives Kvittering, og da der hertil ikke kunde bruges Papir — paa Grund af de graadige Termiter —, blev der udstedt Metalmærker. Nu viste det sig ret snart, at der rundt omkring kunde noteres en stærk Stigning i det Flerkoneri, som man netop vilde bekæmpe. Hvorfor? Jo, de indfødte var saa stolte af at eje de nævnte Metalmærker, at de hængte dem ved deres Halsbaand. De kappedes om, hvem der kunde møde op med det bedst forsynede Halsbaand, det var jo et synligt Tegn paa Rigdom. Og paa den Maade blev Skatten saa indbringende, at man blev nødt til at ophæve den igen! —

Luhao banker i det hvide Træbord, han sidder ved. Retsmødet begynder. Der er to Slags Sager: Ægteskabsbrud og Fiskeriforseelser. Først kommer Ægteskabssagerne for.

Monsambo har bortført Kalukula, Sengos Kone. Der tilstaas Sengo en Skadeserstatning paa 30 Francs og to store Fisk, og Manden gnider sig i Hænderne over denne glimrende Forretning, for — ærlig talt — Kalukula udrettede ikke stort, og hendes Appetit var lovlig stærk. Men Monsambo protesterer, for Kalukula har vist sig at

være løs paa Traaden: kun een eneste Nat tilbragte hun i hans Hytte, allerede næste Dag løb hun bort med en tredie Fyr, Misai. Saa ordner Luhao det indviklede Tilfælde med følgende kloge Dom: Monsambo skal kun betale 15 Francs og een Fisk — den anden Halvdel maa Misai udrede.

Med Alvorsmine indfører Protokolføreren, en sort, som kan læse og som bærer Kolonistrets Kasket, Dommen i Domsbogen, hvorefter man tager fat paa næste Sag, som har stor Lighed med den første.

Efter en Times Forløb holdes der Pause. En ung Mand med rundpudtet Hat bringer Luhao en Bambuspibe, som han ryger i Selskab med sine Notabler.

Endelig kommer Turen til Fiskeriforbrydelserne. Første Sag er: Milambo kontra Kalindula. Nu bliver der Røre blandt Publikum — denne Proces vækker aabenbart adskillig mere Sensation end Kvindehistorierne. Kalindula anklages for at have stjaalet Fisk fra Milambos Garn. Det er vanskeligt at bevise, men paa Grundlag af fældende Vidnesbyrd afsiger Luhao sin Dom:

»Tyveri skal og maa straffes. Kalindula skal otte Dage i Kachotten.«

Men Kalindula har en Trumf i Baghaanden:

»Gode Dommer, vent lidt! Ja, jeg har taget Fisk fra Milambo — men Milambo havde sat sine Garn paa din Fiskeplads, Luhao. Hvem er saa mest skyldig?«

Da bliver Luhao askegraa i Ansigtet:

»Stands, Skriver!« udbryder han. »Kalindula har Ret. Ganske vist har han stjaalet Fisk fra Milambo, men Milambo har stjaalet fra mig — og saa er det ham, der skal i Brummen!«

Efter fransk Lov har Luhao Uret, men monstro Kong Salomon ikke vilde have dømt ligesom han?

Af Georges Marie Haardt's Rejsedagbog.

17. Marts 1925. — Vi har forladt Stanleyville for at vende tilbage til Buta og derfra tage til Egnen omkring Fort-Archambault og gennemføre den sidste Del af vor

Rejserute: Abécher — El-Facher — El Obeïd — Nilen — Abessinien — Djibuti.

I Aften ligger vi i Lejr i Skoven. Store, hvide, rød-stribede Amaryllisblomster pranger i Maaneskinnet. Stilheden er dyb.

Allerede een Gang, i Bangi, kørte vi tilbage nordpaa, men det skete frivilligt, hvorimod jeg nu i Aften har en ubehagelig Fornemmelse af, at vi er nødt til at gaa baglæns.

Audouin-Dubreuil og Bettembourg bringer mig det Kort, paa hvilket vore Dagsrejser afmærkes. Som sædvanlig bøjer vi os over det i Lygternes Skær. Den røde Linie, som betegner den hidtil tilbagelagte Vej, vækker de tusind Minder — men ved Stanleyville er det, som om den støder paa en Hindring: der ligger Skoven som et uigennemtrængeligt Net ved Foden af de store Søers Egn, der skiller os fra det indiske Ocean. Det betyder: Tilbagetog.

Et Tilbagetog, der for Resten var forudset. De Lande, vi skal køre igennem: Ægyptisk Sudan, Øvre Nildalen, de abessinske Højsletter, er overordentlig interessante, og vi vil der sikkert gøre en rig Høst af videnskabelige, kunstneriske og økonomiske Erfaringer. Denne Rute harmonerer ganske med Ekspeditionens fra først af fastsatte Formaal.

Men alligevel — inden vi lægger os under vore Myggenet, kan vi ikke lade være med at se spørgende paa hverandre ...

Lejren sover. I det fjerne høres Gudu-gudu'ernes dybe Bas, Skovens natlige Stemme. Mon det ikke meldes fra Lysning til Lysning, at Bula-Mataris Udsendinge ikke kan komme længere frem og nu maa vende hjem?

Jeg kan ikke sove. Jeg tænker paa, hvad der skete hjemme i Frankrig, i Rambouillet, nogle Uger før Starten. Sammen med Hr. André Citroën forelagde vi vore Planer for Republikkens Præsident — og da sagde denne til os:

»Tænk paa Madagaskar; det er et Stykke fjernt og afsidesliggende Frankrig ...«

Vi har berejst det vældige Omraade, paa hvilket Frankrig og Belgien, forenede ved fælles Kultur og Sprog, har sat deres Præg, men de latinske Racers Indflydelse strækker sig længere endnu. Lidt længere borte har vi Madagaskar, og at standse her uden at naa denne store Ø vilde betyde, at vor Ekspedition kun var halvgjort Arbejde.

Hindringerne er mange: Engelsk Øst-Afrikas Bjerger, dybe Kløfter, der gennemfører Skraaningerne lige fra Søerne indtil Østkysten, Nyassalands uudforskede Egne. De Oplysninger, vi har om dette Bælte, betegner det som ufremkommeligt.

Men bør vi ikke alligevel kunne bane os Vej derigennem?

18. Marts 1925. — Det bliver saa ikke i Djibuti, men paa Madagaskar, at vi atter skal sætte Foden paa fransk Jord.

I Stedet for at køre over Fort-Archambault vil vi fra Buta køre lige østpaa, naa frem til Albert-Søen ad Vejen Kongo—Nilen og derfra drage til Kampala, Hovedstaden i Uganda (Engelsk Øst-Afrika).

I Kampala skal Ekspeditionen dele sig i fire Afdelinger med hver sit Maal: Mombassa, Dar-es-Salam, Mozambique, Kap. Hver Afdeling medfører kun to Vogne. I Tananarive, Madagaskars Hovedstad, skal vi alle sammen mødes igen.

Vi siger Farvel til Amaryllis-Lysningen, og skønt vi kører mod Nord, har vi dog en Følelse af, at vi alligevel fortsætter Færden fremad.

SYVENDE KAPITEL

Kongo-Nilen.

(23. Marts—13. April.)

Paa de ægyptiske Karavaners Vej.

Dengang da Indvandrerne fra Asien oversvømmede Nord-Afrika, blev Ækvatorial-Skoven, til hvilken

de sorte Racer flygtede, det Sted, hvorfra Karavane paa Karavane hentede sig Slaver. Araberne maatte gennem Mundingerne af de store Floder, Ægypterne havde derimod Vejen liggende lige for sig, nemlig Nilen, ad hvilken de kunde naa frem lige til Redjaf.

Vandskellet mellem de to Flodsystemer, Nilens og Kongos, gaar kun 200 Kilometer fra Redjaf. Man kan let passere det for over Jelé at naa det Flodnet, hvis Forgreninger er Aarerne i Ækvatoregnens Legeme. Her gik i gamle Dage Erobrernes naturlige Vej, og nu skal vi ogsaa følge den, i alt Fald for en stor Del, for hinsides de store Søer, Nilens Kilder, at naa frem til de stejle Skraaninger, der strækker sig ned til det indiske Ocean.

Denne Rute er saa meget lettere, som der er anlagt en glimrende Vej, Kongevejen Kongo—Nilen, for at sikre Varetransporten fra Belgisk Kongo til den store ægyptiske Flod.

Fra Buta vil vi uden Vanskelighed kunne køre mod Øst, idet vi følger Skovens Udkant. Undervejs kan Jacovleff, Poirier og Specht gøre smaa Afstikkere paa Etnografiens Vegne, og Major Bettembourg og Brull skal besøge Kilo-Motos Guldminer. Og saa faar vi jo nok Lejlighed til at hilse paa Elefanterne, hvor de er forsamlet i »deres egen Skov«, som Saïd kaldte den.

Ganske rigtigt — det oplyses, at der er Elefanter omkring Jelé, og vi faar Tilladelse til at gaa paa Jagt i denne Egn. Belgisk Kongos Regering beskytter i øvrigt Elefanten ud fra den Tankegang, at den tamme Elefant er en af de allervigtigste Medarbejdere ved Ækvatoregnenes Rydning og Opdyrkning.

I Api, Nord for Buta, er der oprettet en Elefant-Farm, hvor man har opnaaet udmærkede Resultater i Retning af at dressere Elefanter.

En m'bongo — saadan hedder Elefanten i de indfødtes Sprog — maa fanges i 8—10 Aars Alderen. Er den yngre, kan den ikke leve uden sin Mor; er den ældre, saa er den ude over den lærenemme Alder. Den fanges ved, at man slaar en Løkke om dens ene Ben, men det

er et vanskeligt Stykke Arbejde, og trods de indfødtes Snedighed og Behændighed fanges der gennemsnitlig ikke mere end fem Elefanter om Aaret. »Skolen« i Api er ca. 30 Aar gammel, og endnu har den kun et halvt Hundrede »Elever«. Da Elefanten først er arbejdsdygtig i 20 Aars Alderen, og da den ikke yngler i Fangenskab, skal der altsaa mere end 100 Aar til for at faa en Flok, der betyder noget. Men Elefanten kan jo ogsaa blive et Par Hundrede Aar gammel.

Alt paa denne Skole har store Proportioner, Elefant-Proportioner. Endogsaa Maaltiderne. Naar man her spiser Spejlæg, er det et halvt Dusin ad Gangen. Drikker man, er det af Literkrus, og Kaffekanden er monumental. Alt er stort — kun Timerne synes for korte under dette gæstfri Tag.

Nede fra Flodbredden, hvor Elevernes Lejr findes, lyder en Stemme, som synger:

O lé yala yala
Soro Tibai . . .

»Kan De høre,« siger Farmens Leder, Hr. Magnette.
»Det er mine Folk, der synger:

Bare rolig, lille Bror,
Tiden ordner alt;
Lad bare være at skringe,
Efter Sol kommer altid Maane . . .«

»Er det deres Slagsang?«

»Nej, det er »Vuggevisen«.«

Saa fører han os hen til den Plads, der er forbeholdt de nyankomne, og der bliver vi Vidne til et morsomt Skuespil. Tøjret med Tove til fire Pæle styrter en Elefant unge sig, med udspilede Ører og Snablen truende løftet, frem mod de indfødte, der staar i Kreds omkring den. De har hver et Palmeblad i Haanden og vifter med det i Takt til Sangen. Ganske regelmæssigt vifter Palmebladene op og ned for Øjnene af det rasende Dyr og stryger det ned ad Kroppen i langsom Takt.

»Det er en ny,« siger Magnette. »Den er lidt arrig, stakkels Fyr, men Sangen og Rytmen virker beroligende,

Et Dagbogsblad.
 Elefantens
 Vuggevisse.

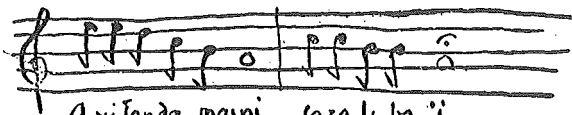

Likambi (en bengala)
 musique de tous
 les noirs dans la forêt

du petit
 Chanson de l'éléphant
 (Api) Tu mangeras des papayes
 original ananas

o léyalaya la sooliba'i la la ta'i so zi
 o lé mako Kumanona

Ayi fonda maini sooliba'i

la lune suit le même chemin
 que le soleil
 rythme

Bambessa

le retour du Ababua
 discours du capitaine :
 nous sommes ici pour le service de
 Boulamatala.
 Lokonta (est. ce que je mens)
 Lokonta ré - tu ne mens pas

ligesom en Vuggevisse. De skal se, om lidt vil dens rasede Bevægelser gaa fra furioso over til allegro, og videre til andantino og largo. Ja, maaske vifter Palmbladene den til sidst i Søvn.»

I Løbet af et Par Maaneder eller tre bliver Elefant-

ungen vænnet til at have Mennesker om sig, og saa betros den til en voksen Elefant, som skal være dens Lærer. I Begyndelsen bliver Eleven bundet til Læreren, men det varer ikke længe, inden Baandene løses — den lille Elefant prøver ikke paa at løbe bort. Nu begynder Undervisningen. Læreren lærer sin lille Elev Begyndelsesgrundene: den maa ikke gnubbe sig op ad Hytterne, saa de vælter, den maa bade sig pænt, spise til regelmæssige Tider, kende sin Vogters Stemme.

Naar alt dette er lært, tager Vogteren fat og lærer Elefanten mangt og meget: at lade en Mand stige op paa dens Ryg, at dreje til højre, naar Vogteren træder den paa dens højre Øre, og omvendt, at forstaa Tilraab som tambuli (fremad!) eller sâba (stands!), at række Snabelen efter en Ananas eller en Banan, naar Vogteren klør den i Hovedet — og saa fremdeles.

Naar den er udlært og er en Snes Aar gammel, spiser den sine 100 Kilo Grøntfoder om Dagen, men saa udretter den ogsaa 60 Mands Arbejde, fælder Træer, baner Veje gennem Skoven, trækker 5 Tons Vogne og Plove med tolv Plovjern.

Jacovleff viser de Skitser frem, han har tegnet.

»Ih, det er jo Faraki!« udbryder Hr. Magnette. »Og der har vi jo Libongo og Yenga og Betsy. Det ligner dem storartet! De har rigtignok forstaaet at gengive hver enkelt Udtryk!«

Fra Api til Niangara giver den fortrinlige Vej Landskabet et helt europæisk Udseende. Vi kører mellem frugtbare Marker, hvor der dyrkes Bomuld.

Niangara, Øvre Jelés Hovedstad, vil alle Dage staa for os som Mangbetu'ernes By, ligesom Hoggar er Tuaregernes Hjem. Det Indtryk, vi faar, da vi befinder os midt iblandt Høvdingene og deres Koner, er ligesaa stærkt, som da vi første Gang mødtes med Ørkenens Herrer.

Paa smaa Ibenholtstaburetter sidder Mangbetu-Kvinderne i en Række, der minder om en ægyptisk Freske. Det er, som om vi pludselig hensættes til Faraonernes Tid.

Disse harmonisk byggede Kvindelegemer, der lyser

med Bronzens og Kobberets Glans, sidder ubevægelige med samlede Knæ og knejsende Hoveder. Et overlegent Blik siver frem mellem Øjenlaagene, som strammes ved den mærkelige Omformning af deres Hoved. Det har nemlig Form som et Æg, efter Skikken i det gamle Ægypten, hvor denne Hentydning til Forestillingen om Verdens Oprindelse var Tegnet paa Faraonernes Almagt.

En Haarsætning som en Glorie, prydet med Naale af Abeben, breder sig paa disse ægformede Hoveder. Armbaad af Kobber og udskaaret Elfenben, et lille Forklæde, der holdes oppe af en Snor af Elefanthaar, og et let, geometrisk mønstret Fletværk over Lænderne, det er den Pynt, der bæres af disse nøgne Skønheder og giver dem et Kyskhedspræg som Statuer med Emailløjne.

Vi ser for os den engang saa frygtede Kriger N'Ganzis fem og tyve Koner, den gamle snu Diplomat Boimis fem Yndlingshustruer og de to levende Karyatider, der deler den rige Tubas Hjerte mellem sig.

En Mangbetu er stolt af sine Traditioner. Han har fine Lemmer, smaa Fødder, aristokratiske Hænder. Matchaga'erne — som Tuba hører til — var i gamle Dage Slaver hos Mangbetu-Folket og frembyder Bantu'ernes ejendommelige Mangel paa fysisk og moralsk Finhed. Men nu er de rigere end deres fordums Herrer, og de ejer de smukkeste Kvinder og de mest velbyggede Landsbyer.

Blandt de Folkeslag, vi har set, indtager Mangbetu'erne en ganske særlig Stilling. De bærer Præget af en Oldtidskultur, over hvis Ruiner Tiden har lukket sig, som Ligstenene har lukket sig over Faraonernes Mumier. Den skønne Uru med den kobberfarvede Teint skrider frem med en Ladhedens Ynde, der faar en til at tænke paa de store Kurtisaner. Og Nobosodru har en Holdning saa stolt, som var hun selve Dronningen af Saba.

Desværre kunde vi ikke alle følge den kgl. Prokurør Vindevoghels Indbydelse til at besøge Ekibondos Landsby. Vi maatte skynde os til Præsident Devaux, som var rejst i Forvejen for at forberede vor Jagt inden for Høv-

dingen Wandos Omraade. Saaledes kunde kun Jacovleff og Poirier glæde deres Kunstnersind ved et længere Ophold hos Mangbetu'erne.

Poirier fortæller:

Hos Mangbetu'erne tælles Timerne ikke, de beskrives. Det er ikke som i Vesten, hvor Timerne er saa ens, at man for at skelne dem fra hinanden maa nummerere dem og sige Kl. 1, Kl. 3, Kl. 15. Her siger man: den Time, da de fremmede kom, den Time, da Smaabørnene fryser, og saa videre. Man siger ikke Frokosttid — man spiser nemlig, naar man er sulten. Arbejdstiden er ganske kort, hvorimod Dansetimerne er mange: der danses allermindst den halve Dag og, hvis det er Maaneskin, hele Natten.

Vi har sovet i de fremmedes Bolig, en firkantet Hytte af Rør og Bambus, som er opført paa Landsbyens Torv og omgivet af mindre Hytter. Lige overfor ligger Domhuset, hvor Ekibondo holder Rettergang.

Natten igennem har alle Hytternes Døre været lukket. Nu til Morgen gaar saa den ene, saa den anden Dør op, og ud kommer Kvinder, som endnu ikke er rigtig udsovede; de skal gøre Ild paa. Snart stiger en let, blaa-lig Røg til Vejrs uden for hver eneste Hytte, og Luften fyldes af herlige Dufte. Men først da Solen har tørret Duggen, begynder for Alvor Mangbetu'ernes Dag. Et Sted ovre ved Ekibondos Bolig blæses der i en Elfenbens-Trompet.

Hele Landsbyen omfatter flere forskellige Lysninger mellem Palmerne og Banantræerne, og i hver af disse Lysninger ligger der Hytter, dels en Hovedbygning, dels Tjenestekvindernes Hytter, og desuden et Hirsekornloft, under hvilket der koges og steges.

Ekibondo har saaledes sin Lysning; Djendo, hans første Kone, har sin, og hver af Yndlingshustruerne har sin og beholder den, selv naar hendes Velmagtsdage er forbi. Vi styrer vore Skridt over ad den Kant, hvorfra Trompetsignalerne lyder. Her staar Spillemænd i en

Række og spiller en Morgenhymne for deres naadige Herre, der træder ud fra sin Hytte, klædt i en rød Bastkaabe, der holdes sammen om Livet med et Kobberbælte. Saa snart han faar Øje paa os, skrider han frem med Ballettrin, fulgt af Musikanterne og Dagens Favoritinde, Negering, samt nogle fornemme Mænd. Han gaar paa Morgenbesøg rundt om i sin By, blandt andet i den Lysning, hvor hans første Kone, Djendo, bor; hun har et strengt Ansigtstudryk, som danner en grel Modsætning til Smilet hos de Kvinder, som i hendes Naboskab er i Færd med at gøre Toilette.

Ingen af Kvinderne her bærer den Gloriefrisure, som vi saa hos Uru og Nobosodru; de vil ikke have alt det Mas med at sætte Haaret saaledes. I det hele taget har Kvinderne i den senere Tid, til Ekibondos Bekymring, vist en beklagelig Uafhængighedstrang.

Paa Torvet er et Hold Kvinder, der er lænket sammen, i Færd med at feje. Det er, forklarer Hr. Vindvoghel, Kvinder, som har begaaet Ægteskabsbrud. Den Forbrydelse straffes med Ansættelse ved Vejevæsenet — intet Under, at Byen tager sig renlig ud.

Rundt omkring laves der Mad. I Lergryder dækkede med Blade koges der Hirse- og Banansuppe. En Kvinde staar og ryster nogle smaa Korn i en Kurv — men de smaa Korn viser sig ved nærmere Eftersyn at være Termitter; deres Vinger flyver for Vinden, men Kroppen ristes og koges, det er en meget yndet Ret.

Ved 12-Tiden gaar vi ind i vor Hytte for at nyde nogle mindre eksotiske Retter. Da vi har spist, kommer Ekibondo paa Besøg, og ved en Whisky faar vi en livlig Passiar med ham. Men desværre afbrydes Samtalen brat: Djendo kommer og bortfører sin høje Gemal, akkurat som naar en brav Hustru henter sine Børns Fader paa en Beværtning. Vi bliver jo lidt flove ved Situationen.

Om Eftermiddagen faar Ekibondo Besøg af sin Nabo, Nafarangi. Denne Høvding kommer dragende med et stort Følge af Kvinder og Spillemand, og Ekibondo modtager ham, omgivet af hele sin Hofstat, inden for hvil-

ken Rangfølgen tydeligt nok spiller en stor Rolle. Da Modtagelsesceremonien er til Ende, træder hele Forsamlingen Dansen, og bagefter udfører Neginja, Favoritten, en hvirvlende Dans. Da Specht meget gerne vilde optage en Langsom-Film af denne, beder jeg, gennem Hr. Vindevoghel, Danserinden om at gentage den, men hun har Primadonnanykker, løber sin Vej og erklærer, at hun har danset godt nok første Gang, og at musungu (den hvide Mand) bare vil gøre Nar af hende. Imidlertid ved Vindevoghel Raad og lader sig ikke forbløffe af et Kvindelune. Han gaar efter Neginja, og lidt efter fører han hende ved sin Arm hen til os. Nu smiler hun noksaa elskværdigt. Da jeg spørger ham, hvordan han har baaret sig ad med at formilde hende, siger han:

»Jeg sagde ganske simpelt hen til hende, hvad man maa sige til en Mangbetu-Kvinde: at De syntes, hun var dejlig, og at De havde bedt mig om at fri til hende paa Deres Vegne!«

Saa blev Neginja filmet »langsomt«, men til Trods for hendes Dejlighed giftede jeg mig dog ikke med hende.

Paa Jagt.

Mens Poirier og Jacovleff forlystede sig i Ekibondos By, havde vi andre imidlertid i Mabelini truffet Præsident Devaux, som var parat med en Jagtsaffari, der talte 100 Bærere.

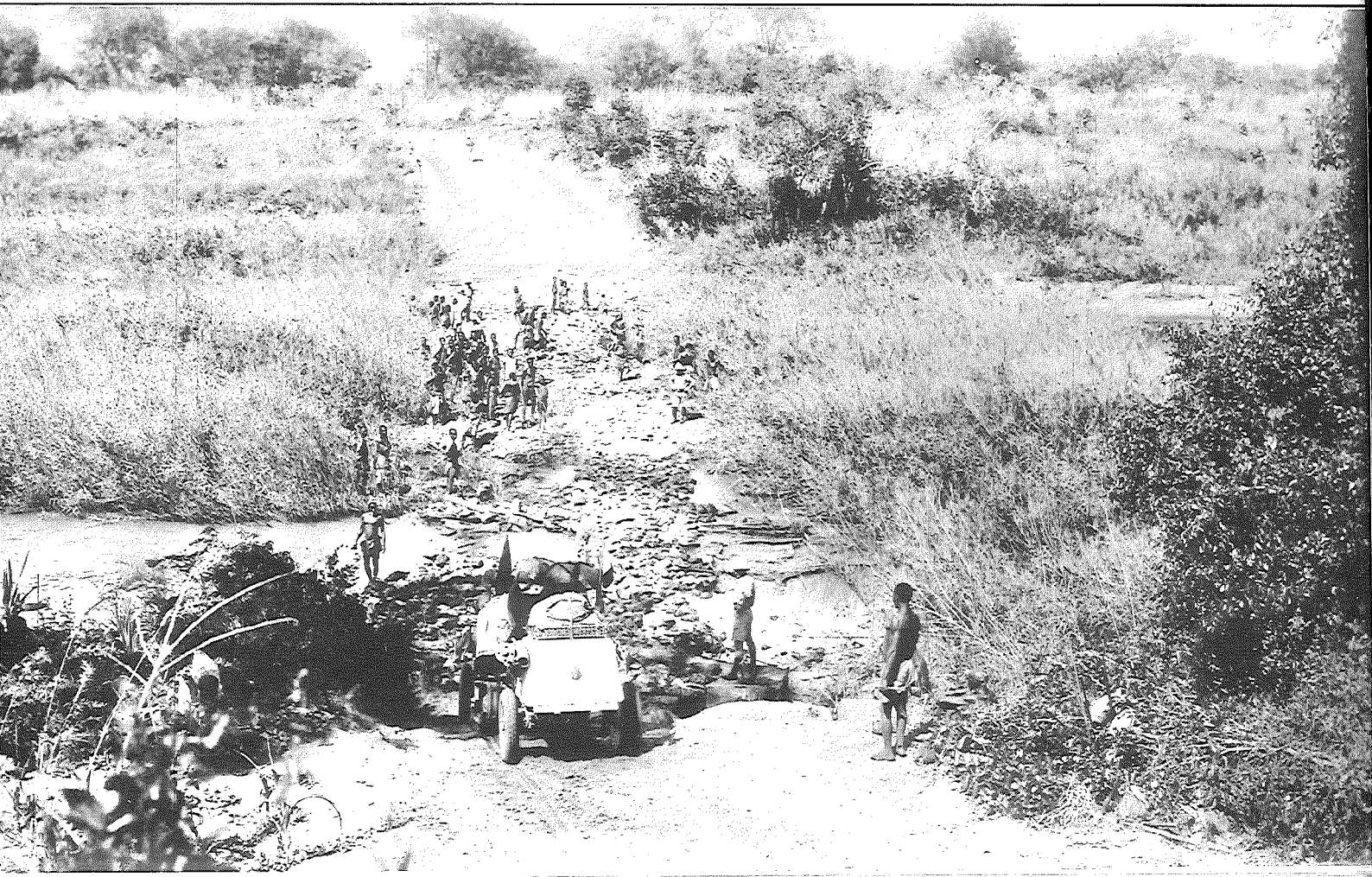
Saa skulde vi altsaa paa Jagt, ikke blot efter Elefanter, men ogsaa efter Bøfler og hvide Næsehorn. De sidstnævnte Tykhuder er ikke udbredte i hele Afrika, de synes at leve udelukkende i Egnen omkring Søerne og i Bar-el-Ghazal. I den sydlige Del af dette Omraade ligger Wandos Landsby, og derhen begiver vi os. Wando er en indfødt Høvding, hvis Jægerdygtighed Devaux sætter meget højt. Han slutter sig til vor Saffari sammen med sin Yndlingskone og nogle Tjenestekvinder, og Kl. 8 om Aftenen kommer vi efter en træls March, der har ført os gennem mange sumpede Vandløb, til Benza. Oplysninger om, hvor Elefanthjorderne findes, nødsager os

imidlertid til Kl. 4 om Morgenen at flytte vor Jagtlejr lidt længere nordpaa, til Landsbyen Bokinda. Vi deler os nu i tre Grupper: Audouin-Dubreuil's Gruppe skal bevæge sig i en Halvcirkel mod Øst, Haardts mod Vest, og Bergonier med sit Præparator-Materiale og Skaren af Bærere skal gaa ligefrem.

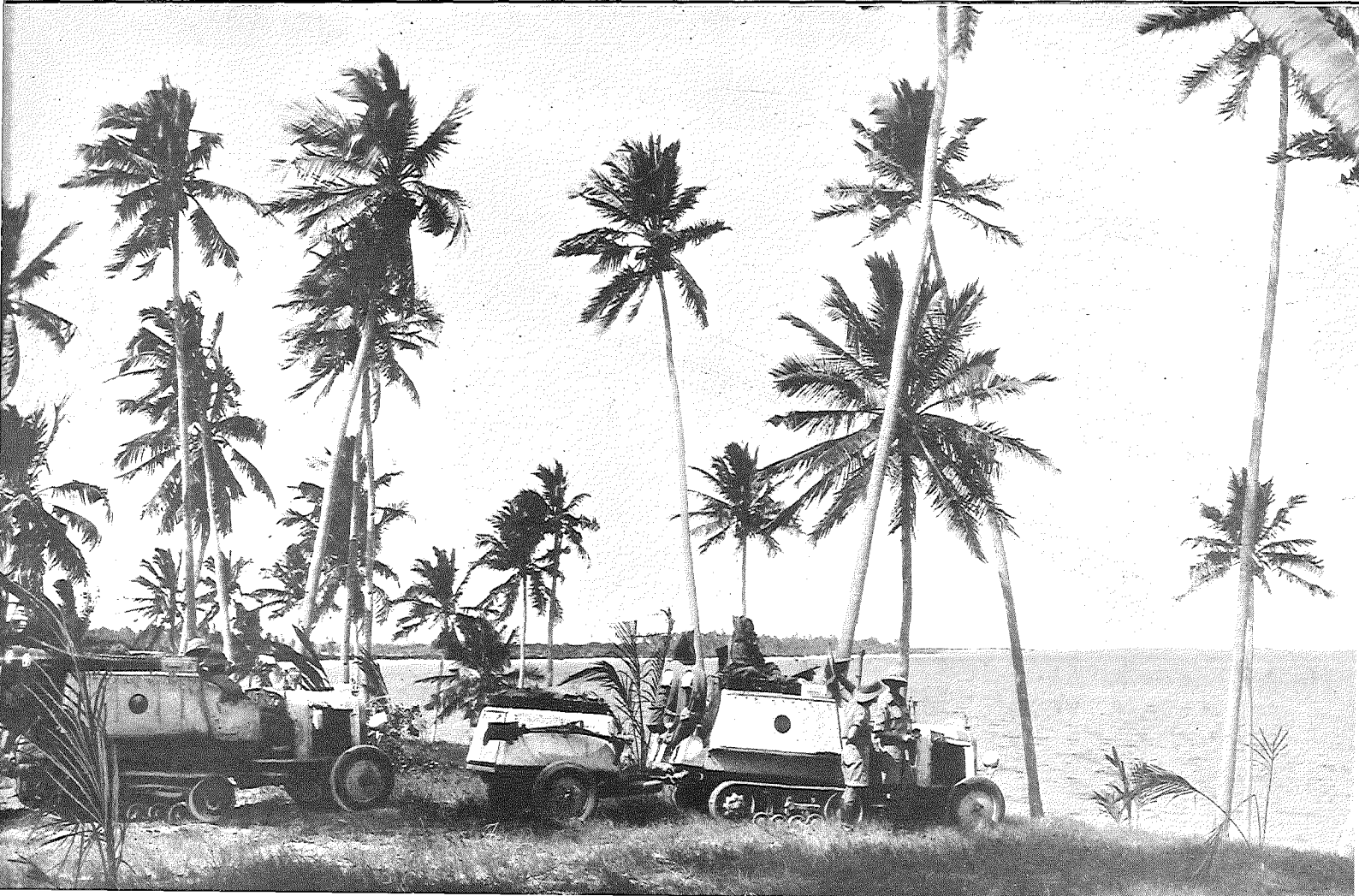
Mens Haardt og Devaux, som fulgtes ad, den første Dag opnaaede at nedlægge et Næsehorn og nogle Bøfler og Antiloper, men derimod ikke var saa heldige at støde paa Elefanter, som det var Umagen værd at skyde — dem, man fik i Kikkerten, rynkede Wando paa Næsen af, enten fordi de slet ikke havde Stødtænder, eller ogsaa, fordi deres Stødtænder ikke var imponerende nok —, saa bragte denne Dag Audouin-Dubreuil et fint Jagtudykke. Han havde straks om Morgenen fundet friske Spor baade af Elefanter og Næsehorn, og da han og hans Sporfindere var kommet op ad et jævnt skraanende Højdedrag, fik de Øje paa flere Elefantflokke nede i et bredt Dalstrøg. En Flok talte en halv Snes voksne Dyr og 5—6 Unger, men dem fraraadede Sporfinderne at give sig i Kast med, da der var Hunner derimellem, som kunde være farlige at komme nær i aaben Mark. Man besluttede derfor at angribe en mindre Flok Elefanter, som stod to og to i Skyggen af nogle store Tjørne.

»Jeg krøb hen imod Flokken« — fortæller Audouin-Dubreuil — »og da jeg var en halvandet Hundrede Meter fra den største Elefant, som var udstyret med mægtige Stødtænder, rejste jeg mig op og skød. Dyret stejlede og faldt derpaa forover. Resten af Flokken lod sig skræmme bort, men et Par Hunner gav sig til at skrigе højt og rev Græs og Grene af, som de dængede paa den dræbte Han — og for Resten ogsaa paa hinanden. De teede sig som rasende, og vi maatte trække os lidt tilbage og dække os bag nogle Træer. Her udstødte de sorte nogle skingrende Fløjt, og straks blev Elefanterne roligere og fjernede sig, saa at vi kunde vove os hen til det døde Dyr. Det viste sig, at min Kugle havde ramt Øret og var gaaet ud gennem Nakken.

En Flod skal forceres.

G. M. Haardt og hans Gruppe naar frem til det Indiske Ocean.

Lidt efter stødte man paa Næsehorns spor. De førte igennem en lille Dal, i hvis Bund der flød et sumpet Vandløb, som var vanskeligt at komme over. Hvor Terrænet atter hævede sig, standsede mine Folk og pegede paa noget, som jeg først troede var et Termitbo, men da det bevægede sig, saa jeg, at det var et hvidt Næsehorn, som løftede sit hæslige Hoved. Jeg sneg mig hen imod det, og da jeg var ca. 40 Meter fra det, kunde jeg se, at det var en velvoksen Hun, og at dens Unge — der allerede var saa stor som en Tyr — boltrede sig omkring Moderen, der havde travlt med at grave Rødder op af Jorden. Jeg sigtede efter det store Dyrs Øre og skød. Næsehornet gjorde et Spring, jeg skød igen, og det segnede om, men rejste sig straks igen og galoperede hen imod mig. Dog snart tumlede det omkuld og blev liggende ved et Træ, huggende i Jorden med sit Hoved. Ungen blev staaende og saa efter sin Moder. I faa Meters Afstand fotograferede jeg Dyret, som det laa der paa Jorden. Men der var Liv i det endnu — pludselig rejste det sig og styrtede hen imod mig. Rask maatte jeg springe til Side, og da Næsehorn — ligesom Elefanter — heldigvis ikke ser godt, for det lige forbi mig. 30 Meter eller saa løb det, saa sendte jeg det to Kugler i Kroppen. Med en forbløffende Smidighed vendte det sig om. Igen skød jeg, og Dyret faldt om, men rejste sig endnu en Gang. Tre Kugler endnu skulde der til for at gøre det af med denne Kæmpe. Vi havde imidlertid næsten glemt Ungen. Først kredsede den omkring sin Moder, saa løb den hen imod os for straks igen at vende tilbage til Moderen. Jeg vilde gerne have skaanet dens Liv, men da den igen gik over til Angreb paa os, skød jeg. Men Kuglen prellede af paa dens tykke Hud, og de sorte flygtede forfærdet til alle Sider. Endnu et Skud, og Ungen faldt om, en af mine Folk plantede sit Spyd i Bugen paa den, og den døde, skrigende som en Gris, der slagtes.« —

Bergonier vandrede straks den samme Dag af Sted for at tage sig af de Dyr, Audouin-Dubreuil havde nedlagt. Den næste Dag vendte han tilbage, frygtelig ud-

mattet og med sine Klæder i Laser. Efter sig havde han et langt Optog af indfødte, som slæbte paa de blodige Jagttrofæer. Hans trofaste Mussa sørgede nu for Mad til ham, og imens fortalte han os om Nattens Oplevelser. Han havde ved Mørkets Frembrud været paa Vej tværs over det sumpede Dalstrøg, som laa imellem den dræbte Elefant og de dræbte Næsehorn, men saa begyndte nogle Løver at brøle et Sted i Nærheden, og det vilde derfor være dumdrigtigt at vove sig længere frem. Altsaa havde Bergonier og hans indfødte Ledsagere maattet overnatte i Sumpen, hvor de sank i til midt paa Benene, og hvor det var umuligt at faa tændt et Baal til at varme sig ved. Det grønne Græs, som man prøvede paa at faa Ild i, røg og osede skrækkeligt, men brænde vilde det ikke. Og saa gav det sig oven i Købet til at øsregne. »Jeg fik ikke lukket et Øje hele Natten,« sagde Bergonier, »og Løverne blev ved med at brøle. Henimod Daggry hørte Regnen heldigvis op, og jeg gav Tegn til Opbrud, saa snart det blev lyst. Men da vi kom hen til Næsehornene, havde Løverne været der og gnavet nogle ordentlige Mundfulde af Ungens Bug, hvorimod de ikke havde kunnet faa Hul paa Moderens tykke Hud.«

Den næste Dag — det var den 3. April — drog Haardt, Audouin-Dubreuil og Devaux, ledsaget af Høvdingen Wando og en stor Skare Sporfindere, atter ud paa Jagt, og Haardt var saa heldig at nedlægge en stor Han-Elefant.

Ved Midnatstid var vi atter i Nærheden af Lejren, og Kvinderne kom os i Møde med Fakler. Der laa Besked til os fra Poirier og Jacovleff, at de var draget sydpaa for at lede efter Pygmæer.

Dagen efter, saa snart Solen stod op, kom Wandos Kvinder paa Besøg hos os. Det var ikke Mangbetu'er, men de var lige saa yndefulde. I Dagens Anledning havde de nye Kjoler paa — friske Blade, som de havde plukket af Savanna'ens Buske.

Lænet til sin Hyttes Dørtrin betragter en ganske ung Pige, vor Naboerske, dem med skinsyge Blikke, mens

hun koketterer med os, for at vi skal lægge Mærke til hende. Hver Morgenstund har vi set hende lave sig en ny Dragt: fuldkommen nøgen staar hun ved et Dværg-banantræ og undersøger omhyggeligt dets Blade, sammenligner dem med hinanden, skærer saa et af og fæster det ved sit Bælte med en kysk Bevægelse, som kunde hun være Eva efter Syndefaldet.

Den 5. April brød vi op fra Bokinda. Bergonier var endnu ikke kommet; han havde stadig travlt med den store Elefant og skulde først støde til os i Mabelini.

Da vi Dagen efter kom tilbage til Wandos Landsby, optraadte Høvdingen i det fra Forfædrene nedarvede Kostume i Stedet for de europæiske Klæder, han havde baaret under Jagten. Paa hans Isse vajede en rød Fjerbusk, okkergule Linier prydede hans Bryst — i den Mundering vilde han byde os Farvel.

Haardt fortæller: »Jeg talte med Præsident Devaux om, at jeg gerne vilde give Wando en Foræring for at vise ham, at vi var tilfredse med ham. Devaux lod mine Ord gaa videre til Wando og spurgte ham, hvilken af mine Ting han vilde vælge. Wando undersøgte efterhaanden Vaaben, Kikkert — talatala kalder han den —, Stokke, Revolvere. Mon ikke en Grammofon kunde friste ham? Eller en Klædning maaske? Jeg foreslaar ham et Sæt Kakitøj. Men nej, skal Wando have Klæder, saa skal de være rigtig europæiske og af en mere iøjnefaldende Kulør. Han betragter nøje det højrrøde For i min Hjelm.

»Hvis den hvide Mand vil sende mig en Dragt fra Europa af den Farve,« siger han, »saa vil jeg være glad!«

Imidlertid er hans Yndlingskone kommen til, og hun er mere fornuftig. Hun skænder mildt paa Wando for hans Forfængelighed og faar ham til at bede om et Gevær og Patroner dertil.« —

I Mabelini, hvortil vi ankom om Middagen den 7. April efter en March paa 30 Kilometer, traf vi Bergonier. Chaufførerne, som vidste, at vi var i Vente, havde til-

beredt en udmærket Frokost, og da den var sat til Livs, satte vi Kursen mod Faradje og Adranga — og mod Albert-Søen.

Blandt nøgne Mennesker.

I Faradje ordner Bergonier alle sine Trofæer og sørger for at faa dem ekspederet til Frankrig ned ad Nilen. Dermed er der sat Punktum for vore Jagteventyr i Kongo, og Præsident Devaux, som har været os en saa elskværdig og værdifuld Ledsager, tager nu Afsked med os for at rejse tilbage til Buta, som vi allerede er over 700 Kilometer fra.

Faradje markerer, at her begynder et nyt Land. Det er mere højtliggende, og det er næsten fuldstændig skovløst — to Egenskaber, som er nok til at give baade Naturen og Menneskene et ganske andet Præg. Vejen, der vedblivende er god, gaar igennem vidtstrakte Sletter med spredte Buskadsler — i Horisonten skimtes Øst-Afrikas første Bjerge. Her er Kaffeplantager, store Marker med Hirse, søde Kartoffler og Kassava. Det agerdyrkende Afrika er en Realitet her. Befolkningen i disse Egne hører til Logo-Racen. De er dygtige Agerdykere, men om det er Jordens Frugtbarhed, der har gjort dem til det, eller dem, der ved deres Arbejde har gjort Jorden frugtbar, det er ikke nemt at afgøre. Rimeligvis baade — og!

Den grove Logo er vidt forskellig fra den elegante Mangbetu, som han for Resten har været Slave hos, og hvis Aag han med Magt har afrystet. I lange Tider maatte Logobønderne have Buen i Haanden, mens de dyrkede deres Jord — de ejer Grænseboernes Energi, og den var det, det værnede disse yderste Repræsentanter for de nilotiske Folkestammer mod at blive undertvunget.

Nilotisk kaldes gerne Befolkningen i Øvre-Nildalen. Det kan ikke nytte at nægte, at trods mange udmærkede Egenskaber virker disse nilotiske Stammer — Logo'er, Luguare'er, Allur'er — som Barbarer ved Siden af Mangbetu'ernes næsten dekadente Forfinelse. Her er der ikke

Tale om elegante Kvinder, fintformede Hænder, Negerkongehoffer, malede Hytter, udskaarne Elfenbenssager, Ibenholtstaburetter, Musik, Dans. Logoen er grim. Fra de gamle Ægyptere, hvis Træl han engang var, har han kun taget een Skik i Arv: at male Korn imellem to flade Stene. Hos Maruka, en Logo-Høvding i Nærheden af Faradje, ser vi Kvinder beskæftiget med at male Hirse til Mel, og Jacovleff gør opmærksom paa, at deres Holdning minder ganske om en bestemt Statuette i Kairos Museum.

Maruka, som tager imod os med en velstaaende Gaardejers Elskværdighed, er klædt i samme Dragt som de Mangbetu-Høvdinge, vi har truffet, men han ligner en Tjener, der er trukket i sin forhenværende Husbonds Klæder. For Resten vinder han ved nærmere Bekendtskab. Han viser sig at være en god Familiefader, og midt i Byen holder han pietetsfuld sin Faders Grav i Hævd — det er en Miniature-Hytte, som Maruka bøjer sig for, idet han paakalder sin Faders Aand mod Uvejr og Græshopper og andre Kalamiteter.

Logo'ernes Hytter er de største, vi endnu har set. De bestaar simpelt hen af et Straatag med kun en lav Murstrimmel under, og Døren er saa lav, at man maa bukke begge Ender sammen paa sig selv for at slippe igennem den.

Hvor er Maruka ikke stolt, da han viser os om i sine Kaffeplantager! Han betragter dem med et lykkeligt Smil som en Jorddrot, der glæder sig over sin rige Høst.

Luguare'erne, et Hyrdefolk, som vi træffer paa lidt længere borte paa Høvdingen Adrangas Omraade, minder om Longo'erne, men er fuldkommen nøgne — Mændene i det mindste, Kvinderne bærer en lille Haarpompon, der er anbragt paa en ret ubegribelig Maade. Den eneste Pynt, Mændene kender, er et lille Stykke Kobber, som er hægtet fast i Ørene. Intet, hverken Natteskulden eller Missionæernes Formaninger eller Nabostammernes Spydigheder, har til Dato kunnet formaa Luguare'erne til at ændre deres »Kostume«. Sagen er,

at Kvinderne holder bestemt paa Traditionen ud fra den Anskuelse, at en Mand, der er paaklædt, maa have en eller anden Gebræklighed at skjule!

Sydvest for dette Folks Land ligger Kilo-Moto-Guldminerne, som Major Bettembourg og Brull har haft Lejlighed til at studere før vor Ankomst til Stedet.

Inden vi naar frem til Kilo, besøger vi Gaarden Nioka, hvor Egnens Muligheder i Retning af Kvægopdræt og Agerbrug gøres til Genstand for et metodisk Studium. Disse Muligheder er store i dette bjergfulde Omraade, hvor Klimaet er ganske anderledes end i Lavlandet. Siden Faradje er vor Vej stadig gaaet opad, og ved Gaarden Nioka er vi oppe i 1700 Meters Højde, og oven paa Saharas Tørke og Ækvatoregnes fugtige Varme møder vi her det afrikanske Højlands milde Temperatur. Alt her minder om det gamle Europa — det vil sige et Europa, hvor der aldrig er Vinter.

Vejen snor sig op ad Skraaninger, klatrer op til høje Tinder og fører undertiden gennem et Pas i 2500 Meters Højde. Bjergene tager sig ganske anderledes ud end f. Eks. Alperne eller Pyrenæerne — kunde maaske snarere sammenlignes med Kastiliens sierra'er. Erosionen har smuldret de dioritiske Klipper til rød Jord, hvori man finder de bitte smaa Dele Guld, som indgik i deres Sammensætning.

80 Kilometer paa den anden Side Nysi-Minen sænker Terrænet sig brat, dannende en 1200 Meter høj Skrænt. Foran os udvider Synskredsen sig, Bjergene viger tilbage, en Taage hæver sig op fra det Svælg, der aabner sig dernede — udbredt for vore Fødder ligger Albert-Søens glitrende Vandspejl.

Albert-Søen.

Et Indhav ligner denne Sø, og dog er den en af Afrikas mindste Søer: den er godt 200 Kilometer lang og ca. 75 Kilometer bred. Til Sammenligning tjener, at Genfersøen kun er 70 Kilometer lang og 40 bred. Albert-Søen er den nordligste af de Søer, der ligger paa

Rad i den Sprække, som en forhistorisk Katastrofe har sprængt i Øst-Afrikas Klippegrund: Tanganjika-, Albert- og Victoria-Søerne, disse vældige Bassiner, som gennem Nilen sender deres Vand ud i Middelhavet.

Øverst oppe paa den Skrænt, hvorfra Vejen i dristige Slyngninger fører ned til Søens Bred, har vi et Indtryk af at staa paa den yderste Kyst af et Land. Og her er i Virkeligheden ogsaa det yderste af Belgisk Kongo, det yderste af fransk Sprogomraade. Ude i Horisonten skimtes den engelske Kyst som et nyt Land.

I Kasenyi gaar vi om Bord paa Samuel Baker, som i Løbet af en Nat fører os over til den engelske Søbred. Den lille Damper er »very comfortable«, Personalet stilfuldt, Serveringen førsteklases, Bartenderen ryster fortrinlige Cocktails — vi mærker, at vi nærmer os Fremskridtets Land.

OTTENDE KAPITEL

Paa Vej mod det indiske Ocean.

Engelsk Afrika.

Engelsk Afrika eller Afrikansk England? Egentlig passer den sidste Betegnelse vist bedre paa det nye Land, hvis Jord vi betræder i Butiabwa.

Endnu før Samuel Baker ligger fortøjet ved Kajen, vækker Duften af lys Tobak, Virginia eller Navy cut, Minder om den engelske Hærs Indkvartering i Landsbyerne i Nord-Frankrig. Uomtvistelig er Atmosfæren ved Butiabwas Kajer engelsk og ikke afrikansk, om der saa er aldrig saa mange indfødte til Stede. Og for Resten — disse indfødte er højst forskellige fra dem, vi har forladt ovre paa den belgiske Bred: de er lige saa paa-klædte, som de andre var nøgne.

Mændenes Dragt er en stor, hvid Kjortel, som kaldes kanzu, og Kvinderne er klædt i stormønstret Bomuldstøj med grelle Farver, om Hovedet har de viklet en Turban; ikke sjældent ser man Parasoller. Hele denne

brogede Folkemængde ligner nærmest Statisterne i et Negerskuespil paa et Revyteater.

Paa sjældne Undtagelser nær forstaar disse indfødte kun Kiswahili-Sproget. Man underviser dem ikke i Engelsk, og de engelske Kolonister ynder ikke, at de indfødte taler det samme Sprog som de selv. Her staar man ved en af de Skranker, som i de engelske Kolonier skiller Europæerne fra de indfødte — Skranker, som man i de franske Kolonier just stræber efter at fjerne. I Modsætning til den franske Fremgangsmaade gaar Englændernes Koloniseringsmetoder ud paa at befolke de fremmede Omraader med Englændere, og derved sættes de indfødte til Side, og der skabes rigtige engelske Lande, »Dominions«, der holder fast ved Hjemlandets Traditioner og Skikke. Ved første Øjekast præsenterer Britisk Øst-Afrika sig som et stort, blomstrende Handelsforetagende, og hvorledes det er organiseret, faar vi straks ved Landgangen at mærke gennem de besværlige Toldformaliteter. Maaske er det dette Møde med det gamle Europas Institutioner, der gør, at Vejen fra Butiabwa til Masindi forekommer os saa trist og kedelig.

Den næste Dag kører vi i Regnvejrr gennem sumpede Strækninger til Hoïma, hvor Tito Winyi, Konge af Buganda, residerer; han er en af de vigtigste Fyrster i Uganda. Vi gør Hans Majestæts Bekendtskab ved en officiel five-o'clock-Te. Han bærer en hvid Jakke af ulasteligt Snit og er, efter Etikettens Fordringer, ledsaget af en Kvinde med glatraget Hoved, som er draperet paa romersk Vis i en violet Toga. Hun fører Titlen »Kongens Søster«. Hofceremoniell kræver nemlig, at en Uganda-Hersker altid har enten en Moder eller en Søster, og har han ingen af den Slags, vælger hans Ministre ham en blandt hans Familiemedlemmer. Tito Winyis Søster er i Virkeligheden kun hans Kusine. Hun gør et meget fornemt og velopdraget Indtryk, og da hun ikke mæler et Ord, kan man forstaa, at Statshemmeligheder er velforvarede hos hende.

Dagen efter fik vi Lejlighed til at overvære et Rets-

møde i Kongens Slot. Ved Indgangen regulerede Ordenshaandhævere Mængdens Tilstrømning og ledede Parkeringen af et anseligt Antal Automobiler og Motorcykler. I Salen, hvor Rettergangen holdes, er Tilhørerne placeret i Rækker til højre og venstre, i Baggrunden er der en Tribune, en forgyldt Tronstol og nogle Lænestole til Honoratiorene. Et Forhæng trækkes til Side, og en lille shakespearesk Dværg aabner Retsmødet ved at banke i Gulvet med sin Stok, hvorefter Dommerne træder ind og bøjer sig dybt for Portrætter af det engelske Kongehus. Saa tages der fat paa Sagerne, men Forhandlingen er ganske uinteressant, blandt andet fordi Tito Winyl er syg og har maattet sende en Stedfortræder.

Vi henvender os i Rettens Kontor, da Jacovleff gerne vil have Lov til at tegne den omtalte Dværgs karakteristiske Profil. Her færdes sorte Bureaukrater hjemmavant mellem grønne Aktmapper, telefonerer, hamrer paa Skrivemaskiner ... Ak ja, hvor vilde Luhao, den brave Dommer, som ved Kongos Bred saa hyggeligt fortolker de franske Lovparagraffer, ikke blegne af Misundelse, hvis han kunde se, hvor formfuldendt alting foregaar her!

I Hoïma har »de hvide Fædre« en betydelig Missionsanstalt, som har gjort et stort Arbejde i Kampen mod Slaveriet. Disse Fædre besøgte vor Lejr og fortalte os adskilligt om deres Virksomhed. En af dem refererede følgende Udtalelse, som en gammel Neger en Dag fremkom med over for en Missionær:

»Nu har jeg været Katolik i femten Aar,« sagde han, »saa nu synes jeg nok, du kunde lade mig hvile lidt.«

Det minder os om en Anekdote, vi engang hørte.

En indfødt ønskede at blive døbt. Da han imidlertid havde tre Koner, og Missionæren forklarede ham, at det ikke sømmede sig for en Kristen, gik han hjem til sin Landsby og overvejede Sagen grundigt. Nogle Dage efter kom han igen, straalende over hele Ansigtet.

»Nu kan du døbe mig,« sagde han til Missionæren, »for nu har jeg kun een Kone — jeg har slaaet de to andre ihjel.«

Saa lidt formaar Civilisationen ved et Trylleslag at forvandle Menneskene. Og ligesaa gaar det med Naturen: de Landskaber, vi kører igennem fra Hoïma til Kampala, kan være nok saa spækket med moderne Landsbyer — de ser dog stadig eksotiske ud, og Resultatet bliver i æstetisk Henseende sørgeligt uharmonisk. Bølgebliktagene paa Faktorierne — duka'erne — hvor Hinduer sælger alt, hvad sælges kan, tager sig hæslelige ud mellem Banantræer og Bomuldsmarker. Alle disse Bygninger ligner en Okkupationshærs midlertidige Barakker. Vore Øjne søger forgæves efter en indfødt Hytte med Former, som er inspireret af den omgivende Natur, og vi tænker med Vemod paa, hvor meget skønt der var at se i Mangbetu'ernes Land.

I Kampala, Ugandas Hovedstad, tager vi ind paa Imperial Hotel. Denne Gang er ingen Tvivl mulig: vi er ikke i Engelsk Afrika, men i Afrikansk England — og dette England ligner ganske Indisk England, Transvaalsk England, Australsk England. Det er et nyt Land uden noget som helst nyt — tværtimod, alt er indrettet paa, at Europæeren skal føle sig som hjemme hos sig selv og skal blive der. Imperial Hotel har Badeværelser, Styrtebade, »Dancing«, Bar m. m., kort sagt: alt til Faget henhørende.

Byens Gader er velholdte og livlige. Der er en »City«, hvor man gør Forretninger, og »Cottager«, hvor man bor. Af offentlige Bygninger er der, hvad der skal være: en protestantisk Kirke, en katolsk do., Børs, Banker; der er Butikker, Tennis- og Golfbaner, Klubber — altsaa alt, hvad en Angelsakser behøver for at have hvert Minut mellem breakfast og whisky-time optaget.

Men — hvordan med de indfødte? Ja, dem er der jo ogsaa nok af, men de kommer i anden Række, de forsvinder i Helheden, naar lige undtages de pragtfulde Askari'er, som staar ved Gadekrydsene og med megen Myndighed fungerer som Politibetjente.

Om Aftenen kan man gennem Vinduerne kikke ind i elegante Stuer med elektriske Lamper med røde Skær-

me. Man ser smokingklædte Herrer ved Bridgebordet — en Grammofon snøvler en rag-time — der danses og flirtes i Gardeniaernes Duft ...

Men langs med Havernes Stakitter flakker hid og did smaa, frygtsomme Lysprikker. Det er de indfødte, der — efter Politiets Ordre — har en Lygte i Haanden, naar de færdes ude.

Skilsmisssens Time slaar.

17. April 1925. — Kampala*).

Der indløber følgende Telegram fra Paris:

Gaar med Begejstring ind paa Deres nye Forslag om at dele Ekspeditionen i fire Grupper. Det er en udmærket Idé, som vil sætte Kronen paa Deres og Deres Medarbejderes Værk.

André Citroën.

Saa er da nu Øjeblikket kommet til at iværksætte den Plan, som blev lagt hin Aften i Amaryllis-Lysningen — Planen om at gennemføre Forbindelsen pr. Automobil mellem Ruten ned til de store Søer, som vi nu har tilbagelagt, og saa Afrikas Østkyst, for derpaa at fortsætte til Madagaskar.

Det er, om man saa maa sige, Slutspurten. Maalet skal naas, koste hvad det vil! Handlingens Time er for Alvor inde.

Idet vi her i Kampala deler os i fire Grupper, faar hver af Gruppeførerne udleveret en Meddelelse, hvori jeg har gjort Rede for hver Gruppes Opgave. Hovedindholdet af denne Meddelelse er følgende:

»Endemaalet for Citroën-Ekspeditionen er Madagaskar, hvis geografiske Beliggenhed gør Øen til et Centrum for Frankrigs Koloniseringsvirksomhed i Syd-Afrika.

For den os betroede Opgave i Retning af at skabe store interkoloniale Trafikforbindelser er det af yderste Vigtighed at studere de forskellige Færdselsveje fra Frankrigs ækvatorial-afrikanske Besiddelser til Oceanets mod Madagaskar vendende Kyst. Ved at dele Ekspeditionen i fire Grupper, hver paa to Vogne, vil det blive muligt at studere Adgangen til Madagaskar fra følgende Havne: Mombassa, Dar-es-Salam, Beria og Kap.

*) Uddrag af Georges Marie Haardts Rejsedagbog.

Hr. Audouin-Dubreuil overtager Ledelsen af Gruppe I, som omfatter Hr. Poirier og Chaufførerne Trillat og Rabaud. Dens Maal er Mombassa.

Major Bettembourg leder Gruppe II, omfattende Hr. Bergonier og Chaufførerne Prud'homme og Piat. Dens Maal er Dar-es-Salam.

Foruden at varetage Overledelsen leder jeg Gruppe III, omfattende de Herrer Jacovleff og Specht og Chaufførerne Maurice Penaud, Maurice Billy og Balourdet. Denne Gruppes Maal er Beira.

Hr. Brull overtager Ledelsen af Gruppe IV, som omfatter Chaufførerne Remillier, Fernand Billy og de Sudre. Dens Maal er Kapstaden.«

Hvad de forskellige Ruter angaar, kan de i korte Træk skildres saaledes:

Til Mombassa: Ad Veje og Spor kan køres fra Kampala til Nairobi, Hovedstaden i Kenya, over Jinja (den hvide Nils Kilder). Mellem Nairobi og Mombassa gaar der en Jernbane, hvorimod Automobilforbindelse aldrig har været forsøgt. Gennem Massaï-Sletterne vil man komme til Kilimandjaro (6125 Meter), Afrikas højeste Bjerg. Endelig 400 Kilometer ukendt Vej til Tanga ved det indiske Ocean.

Til Dar-es-Salam: Først over Victoria-Søen til Tabora. Fra Tabora til Dar-es-Salam gaar en Jernbanelinie, Automobilvej derimod ikke. Efter hvad det forlyder, er de i sin Tid af Tyskerne anlagte Veje opgivet. Ingen Floder at passere.

Til Beira: Indtil Tabora som foregaaende Rute. Derfra over Dodaoma og Tukuju til Nyassa-Søen. Langs denne til Blantyre. Talrige Floder at passere uden Broer og Færger, navnlig Ruaha-Floden (Højvande paa denne Aarstid). — Hvad Nyassaland angaar, kan det tænkes, at store Vanskeligheder vil umuliggøre Kørsel derigennem.

Til Kapstaden: Fra Tabora ad Tanganjika-Søen til. Over Søen fra Kigoma til Albertville, hvorved man kommer ind i Katanga-Eggen, som synes at frembyde Muligheder for Færdsel. Med Hensyn til Rhodesias Veje haves kun slette Efterretninger, men længere sydpaa bliver Situationen bedre, og i Kapkolonien er den meget god. Det vanskeligste ved denne Rute er dens Længde (5000 Kilometer).

Det er meget mærkværdigt, at de Landstrækninger, der ligger nærmest ved de afrikanske Østkyst-Havne, ikke har noget Vejnet, kun Jernbaner. Derfor foregaaer Kolonisationen udelukkende langs disse Jernveje, mens man i det Indre finder vidtstrakte vilde Landomraader, hvor de indfødte fører en fuldkommen primitiv Tilværelse.

Den Blomstring og Velstand, hvori Englands Koloniomraade i Øst-Afrika befinder sig, harmonerer kun daarligt med denne Mangel paa Veje.

19. April. — De to Vogne, der udgør Gruppe I, starter.

Jeg tager Afsked med Audouin-Dubreuil, som med mig har delt gode og onde Afrika-Dage, og med Poirier,

hvis Kunstnersind har lært mig ret at forstaa det mørke Fastlands Charme. Ogsaa til de to raske og dygtige Chauffører Trillat og Rabaud maa jeg nu sige Farvel.

22. April. — Vi sejler paa Victoria-Søen, Afrikas største Sø, et formeligt Indhav. Paa to Dage fører Damperen Usoga os fra Entebbe til Mwanza.

25. April. — Vi ruller af Sted gennem Tanganjika Territoriet, det forhenværende Tyske Øst-Afrika, der nu staar under engelsk Mandat. Fra den tyske Tid er der naturligvis adskillige militære Erindringer, navnlig Kaserne med store Stentaarne i Hjørnerne. Overalt ser man Spor af det tidligere Styres Organisationstalent, hvortil Englænderne nu har føjet deres Sans for det komfortable.

26. April. — Jernbanespor — de første i det sidste halve Aar! — nemlig Banen fra Dar-es-Salam til Kigoma, som forbinder Tanganjika-Søen og en stor Del af Belgisk Kongo med Havet. Tabora er en stor, endnu tyskpræget By. Mens den endnu var en Negerlandsby, gjorde Livingstone, Stanley og Cameron lange Ophold der. Den belgiske General Tombeur erobrede Byen i 1917.

T a b o r a — M o z a m b i q u e.

27. og 28. April. — Besøg i det Hus, hvor Stanley boede i Nærheden af Tabora. Det ligger nu som en Ruin midt i en eksotisk Vegetation. 100 Meter derfra ligger Show begravet, Stanleys Ledsager, som døde af Udmattelse 1871.

29. April. — Major Bettembourg i Spidsen for Gruppe II afgaar til Dar-es-Salam og med ham den muntre Bergonier, den yngste, ikke mindre muntre, Chauffør Prud'homme og hans Kammerat, den altid støtte og rolige Piat. Bettembourgs Rute er blevet lidt ændret — han skal køre over Zekenke og Kondoa Irangi, dragende Nytte af det Vejspor, som forbinder Tabora og Dodoma.

Brull, Videnskabsmanden, drager af Sted mod sit fjerne Maal: Kapstaden, ledsaget af F. Billy (med sin evindelige Pibe i Munden) og den intelligente Remillier.

Efter at vi alle i otte Maaneder har levet sammen Dag ud og Dag ind, splittes vi nu for alle Vinde.

30. April. — Nu er det min Gruppes Tur til at tage af Sted. Ved Middagstid kører vi med Jernbanen ad Dodoma til.

Vore to Vogne staar, dækket til med gamle Brædder, hver paa sin Platform. En Waggon fyldt med Benzindunke skiller dem fra den Waggon, hvori vi har Plads. Vi sidder paa Pakkasser omkring et Bord. Jacovleff tegner uførtrodt trods Togets Slingren og Rysten. For Resten har han paataget sig det Ekstrahverv at sørge for Madlavningen, og den Post passer han samvittighedsfuldt.

Det bliver efterhaanden sent paa Dagen. Lokomotivet pruster og stønner op ad en Bakke og sender en Regn af Gnister som farlige Stjernes kud op i Vejret. Ved den første Holdeplads, vi kommer til, anbringer vi ved hver af vore Vogne en Boy og en Spand Vand, for Brædderne er knastørre og kunde gerne fænge.

Mørket falder paa, og vi gør Indhug i Konservesbeholdningen. Den Slags Forplejning havde vi helt vænnet os af med i de otte Maaneder, vi har tilbragt i Kratskoven, men nu kaster Lygterne deres grelle Skær over vore kakiklædte Skikkelser, bronzebrune Ansigter, nøgne Ben og Hænder, som med lange Jagtknive tager Hul paa Daasemaden.

Pludselig er der noget, der lugter brændt. Vi aabner Waggondøren: Toget er indhyllet i Røg og Flamme. Det er vore Vogne, der brænder! og der er endnu Benzin i Beholderne!

Vi raaber, vi fløjter, men vore Stemmer bliver borte i Togets Buldren. Skulde jeg mon ikke fyre min Colt-Revolver af? Det vilde Fyrbøderen dog vel kunne høre. Men nu holder vi stille. Vi styrter ud. Det er Guldskarabæen, der staar i Flamme, lige tæt op ad Benzinwaggonen! Penaud, Billy, Jacovleff og Specht kaster sig over Platformen og prøver paa at rive de brændende Brædder væk. Alt, hvad der ikke er af Metal,

gaar op i Luer: Sæder, Kaleche, alle Pakker, som ligger i Vognen eller i Paahængsvognen. Reserve-»Larvefødderne« brænder som Fakler og udsender en kvælende, sort Røg.

Hvert Sekund venter jeg en Eksplosion. Vand er der ikke mere noget af — Redningsmandskabet har kun Spande med Sand at slukke med. Men det dæmper Flammerne, og Røgen bliver mindre stærk. I Løbet af nogle Minutter er man Herre over Ilden. Ingen er kommet til Skade — fraregnet nogle Brandsaar —, men Guldskarabæen er forvandlet til et sværtet Skelet. Dog Maurice Billy gaar i Lag med at bringe Maskineriet i Orden, og snart lyder til vor store Glæde atter Motorens kendte Snurren.

Saa gaar Toget videre. Ved en Holdeplads staar jeg ud og telegraferer til Tabora efter Reparationsmateriale og Reservedele. Negeren, der passer Postkontoret, telefonerer Telegrammet Bogstav for Bogstav, idet han benytter en Slags Morse-Lydkode, hvori Prikkerne repræsenteres af Stavelsen pa, Stregerne af Stavelsen ra. Det lyder uimodstaaeligt komisk med dette parapapa og rarapapa ...

4. Maj. — Efter nogle Dages Ophold i Dodoma, hvor vi har faaet Guldskarabæen gjort fint i Stand, er vi nu paa Vej videre frem. Først aser vi os gennem sandede Strækninger og Sumpe og kommer saa ved 4-Tiden til en dyb Flod med rivende Strøm; det er den meget omtalte Ruaha, som med sine 100 Meters Bredde spærrer os Vejen. Bro er der ikke noget af, derimod ligger der ved den modsatte Bred to smaa Piroger og ved vor Side af Floden en tredie ditto. Vi affyrer nogle Skud og fløjter for at faa nogle indfødte til at vise sig, og omsider kommer et Par Stykker roende over til os. Efter adskillig Parlateren og Tingen om Prisen bliver vi enige med dem om, at de skal hjælpe os, og i Morgen vil 30 Mand bygge en Færge til os. Desværre er Pirogerne saa smaa, at de vel næppe kan bære Vægten af vore Vogne. Vi fælder nogle Træer for at lave en

Flaade af dem, men de er saa tunge, at de ikke flyder ovenpaa, saa vi bliver nok nødt til at bruge Pirogerne alligevel.

5. Maj. — Det gik! Skønt Vandet stod helt op til Færgens Kant, da den første Vogn blev læsset paa den, lykkedes det dog at føre den over Floden. Og saa hagede Guldskarabæens Larvefødder sig fast og arbejdede sig op ad den høje, stejle Bred. Det var i sidste Øjeblik, for Pirogerne tabte Ligevægten og var ved at synke. Vogn Nr. 2 var det nær gaaet galt med, for denne Gang sank Pirogerne, inden de var naaet helt ind til Bredden, og Vognen blev hængende paa Skrænten, halvvejs nede i Vandet, saa at Guldskarabæen maatte hejse den helt op paa det tørre.

10. Maj. — I Dag har vi maattet gennem hele tre Floder, af hvilke den sidste var 1 Meter 25 cm dyb og havde stejle Bredder. Vi maatte afmontere Magneterne og lette Vognene, hvorefter de gled ned ad Skrænten og svømmede over den skummende Flod. Saa snart Forenderne var halet tilstrækkelig højt op ad Skrænten, blev Magneterne atter paamonteret, Motorerne sattes i Gang, og som et Amfibieuhyre fra den forhistoriske Tid kravlede Vognene nu brummende op paa Landjorden, mens Vandet rislede fra dem.

11. Maj. — I Plaskregn kommer vi til Igale — her regner det de otte Maaneder af Aaret. Administrations-Officeren lader mig elskværdigt vide, at det er haabløst at ville videre til Tukuju, vi maa hellere over Fife og Fort Hill køre til den saakaldte »Stevenson road«, som forbinder Tanganjika-Søen med Nyassa-Søen. Men da det er en Omvej paa ca. 500 Kilometer og vi ikke har alt for rigeligt af Benzin, maa vi — koste hvad det vil! — til Tukuju og derfra videre til Karonga.

Vi starter ved 14-Tiden. Det regner uophørligt. Oppe i 2500 Meters Højde føler vi os fuldstændig som Bjergenes Fanger. Ofte gaar det brat nedad, en 7—8 Kilometer kører vi paa en fed, af Kløfter gennemskaaren Jordbund langs stejle Afgrunde. Undertiden er der en Bro,

men adskillige Broer er halvt eller helt ødelagte, og jævnlig maa vi bygge en ny af den gamles Ruiner. Om Aftenen kører vi over en Bro, som er overordentlig farlig. 30 Meter under den hører man en strid Strøm bruse, og Broen knager og brager under Vognenes Vægt — vi er næppe sluppet over, før den braser sammen.

Natten falder paa, og der er uhyggeligt her mellem Bjergene. Vi befinder os som i et Schweiz uden Veje, og stadig øser det Vande ned. Vi er forfærdelig trætte alle sammen. Kl. 19 er vi endnu langt fra Tukuju, og at bivuakere i denne Skylregn er umuligt. Vi er dyngvaade. Kl. 20 ser vi et Lys i det fjerne, oppe paa en Højde, og sætter Kursen derhenimod. Det viser sig, at der findes en Hytte — eller rettere et Tag — hvor man kan lejre sig. Her træffer vi en Guldgraver, en gammel Skotte, som naturligvis knap tror sine egne Øjne, da saaledes pludselig seks Franskmænd dukker op og slaar sig ned ved hans Baal. Mac Donald hedder han; i ti Aar har han ikke set elektrisk Lys, saa vore Lygter interesserer ham stærkt. Af Fag er han Vejbygnings-Ingeniør, men den Profession kan han jo ikke dyrke i et Land som dette, saa han har slaaet sig paa at søge efter Guld. Han viser os en lille Klump af det kostbare Metal — Resultatet af et Aars Arbejde. I Morgen vil han fra Tukuju sende den til Standard Bank, som om nogle Maaneder vil udbetale ham Pengene for den. Vi lader en Flaske Champagne springe til Ære for denne brave Mand, og han er henrykt.

14. Maj. — Nu er vi færdige med vort Ophold i Tukuju, som har vist sig at være Hovedstaden i Kong Regns Rige. Da vi bryder op derfra, lader Hs. Majestæt sin Førsteminister, Hr. Taage, ledsage os den første halve Snes Kilometer af Vejen. Men efterhaanden som vi kommer ned i lavere, mildere Egne, letter Taagen, og for første Gang i den sidste Uge ser vi Solen — dens Straaler spejler sig i Nyassa-Søens Vande. Uden synderlig Vanskelighed naar vi frem til Mwaya, men saa begynder for Alvor Besværlighederne.

Søbredden viser sig nemlig at være ganske ufarbar.

Ganske vist er den sandet, men der er fuldt op af ufremkommelige Bambusvildnis.

Hvad skal vi gøre? Vende tilbage til Igale og slaa ind paa Fife- og Fort Hill-Vejen?

Det spekulerer vi over, mens vi sidder ved Frokostbordet, hvor en noget alderstegen Kylling er Hovedretten. Da hører vi pludselig en underlig Sang, og frem mellem Siv og Rør kommer en hel Procession. I Spidsen gaar en rødhaaret, firskaaren Europæer, hvis Hænder og Knæ er viklede ind i Forbindinger, og bag ham følger i Gaasegang et halvt Hundrede sorte, belæsset med alle mulige Sager, bl. a. Lærredstelte, ja, endogsaa et Zinkbadekar.

Det er Hr. Cazes. Han møder frem som speciel Udsending fra vore Venner i Central-Afrika-Korporationen efter at have undersøgt Mulighederne for at komme igenem til Karonga. Denne halvhundredaarige Irlænder med det smilende, livlige Ansigt skulde fra nu af følge os lige til Mozambique, og i de talrige Vanskeligheder, der mødte os, fandt vi i ham en paalidelig og hengiven Ven.

Vi tager naturligvis imod ham med den største Glæde — han kommer vel sagtens med godt nyt, bringer sikkert solide Oplysninger om Vejforholdene mellem Mwaya og Karonga ... Men det viser sig straks, at han i Virkeligheden kun medbringer godt Humør og ditto Vilje samt sit glimrende Kendskab til de indfødte. Han har levet her i disse Egne i 25 Aar, mest i den sydlige Del af Nyassaland ved Grænsen til Portugisisk Mozambique.

15. Maj. — Høvdingen i Landsbyen Mwaya hedder Mussa og er en opvakt Herre, som gennem en overvældende Frodighed af Bananplantager og Palmelunde fører os til Kiwira-Floden, hvor vi ankommer Klokken halv 11. For at sætte over den 90 Meter brede Flod maa vi have bygget en Færge.

Vi spiser Frokost midt i Landsbyen Roma. De indfødte omringer os — her er Liv og Lystighed. Pludselig hører vi drøje Skældsord, og Mussa kommer trækkende med en ung Neger, som har stjaalet en Jagtkniv og nogle

Patroner fra en af Vognene. Cazes opfordrer mig til at bestemme, hvilken Straf han skal have — Blødsødenhed maa man ikke vise, det vilde de indfødte bare opfatte som Svaghed. Jeg kan vælge mellem Fængsel eller Pisk. Jeg lader Synderen vælge selv, og han foretrækker Pisk. I Overværelse af Landsbyens Folk skal han have fem Slag paa sin blottede Bagdel. Straffen skal eksekveres af den Askari, som vi har faaet med os fra Tukuju. Denne sorte Soldat er slank og meget høj, men samtidig atletisk bygget, han ligner en Skikkelse fra et af Mantegnas Malerier, og smilende lader han Pisken suse ned over Tyveknægten, der ligger paa Maven paa Jorden, og som ikke rører sig, før det femte Slag er overstaaet — saa smøger han sin kanzu ned, rejser sig og stikker af, fulgt af Mængdens Latter og Hujen.

Kl. 18,30 er vore Chauffører færdige med at bygge Færgen, der bestaar af fire store Piroger, forbundet med et solidt Plankegulv. De er meget stolte af deres Værk og døber denne Flaade med Navnet Paris.

Regnen tager fat med skybrudagtig Styrke. Vi spiser til Middag under et Bræddetag, mens vore Fødder sopper i Vand. Da vore Senge er fuldstændig gennemblødte, sover vi i vore Vogne, hver paa sin sædvanlige Siddeplads. Selv det mest vandtætte Lærred siver Vandet hist og her igennem, saa vi maa finde os i at vente her til om Morgen, idet vi, saa godt vi formaar, beskytter os mod dette i Ekspeditionens Historie ganske enestaaende Regnvejrs og mod Myggenes og Myrernes blodtørstige Angreb.

18. Maj. — Efter i Gaar at have passeret Songwe-Floden, hvor jeg skød nogle Krokodiller, følger vore Biler Søens Bred, hvorefter vi paa Færgen Paris, som er ført hertil over Søen, sætter over Rufira-Floden. Saa kommer vi ind i et elendigt Terræn, som er opfyldt af Sumpe, men pludselig støder vi til vor store Forbavselse paa et Vejspor.

Ved Aftenstid faar vi Tag over Hovedet, idet vi nemlig lejrer os i en Høvdings Hytte.

19. Maj — Kl. 10 er vi endelig i Karongo. 90 Kilo-

meter har vi maattet tilbagelægge gennem Krat og Sumpe for at komme fra Mwaya hertil (og vi havde regnet med, at der kun var 40). Vi har maattet bane os Vej med Økse og Skovl, har maattet rydde Buske og Træer for at slippe igennem, og derfor har vi ikke tilbagelagt mere end gennemsnitlig 15 Kilometer pr. Dag.

De engelske Administratorer og Kolonister, som er blevet højlig forbløffet over at se os komme kørende, giver os den mest elskværdige Modtagelse. Vi er de første, der nogen Sinde er naaet frem gennem disse besværlige Egne. Hvad angaar Terrænet mellem Karonga og Livingstonia, giver man os de mest modstridende Oplysninger, men eet forsikrer alle os om: at vi nu er over det værste, fra nu af vil vi alle Vegne have Vejspor at køre paa. — Virkeligheden skal desværre vise sig at være en ganske anden!

Der er Telegram fra Bettembourg: han er den 13. Maj ankommet til det indiske Ocean.

Ogsaa fra Audouin-Dubreuil er der et — allerede gammelt — Telegram: han er kørt gennem Passet ved Merubjerget og drager nu uden om Kilimandjaro for at nærme sig Havet gennem Pangani-Flodens Dal.

23. Maj. — De foregaaende Dage har vi undertiden haft udmærket Terræn at køre paa, men endnu hyppigere har vi maattet snegle os af Sted over Huller og Sumpe, saa at vi somme Tider har været fire Timer om at tilbagelægge een Kilometer. Men nu kører vi ad en glimrende Bjergvej, hvis Slangebugtninger hurtigt fører os fra 1500 Meters Højde op i en Højde af 4000 Meter.

Nyassa-Søen ligger neden under os som paa et Atlas. I Morgentaagen ser man nogle mærkelige Skyer over Vandspejlet — det er de saakaldte kunga, Myriader af smaa Fluor, som i Regntiden kommer til Verden om Morgenens, flyver om, parres, lægger Æg — og saa dør sammen med Dagen, idet de paa Vandets Overflade danner en slimet Hinde, som de indfødte samler op, tørrer og spiser.

Og saa er vi i Livingstonia, hvor den skotske Frikirke

har en Missionsstation, der viser os skotsk Gæstfrihed, som tillader os at nyde en velgørende Hvile. Og just til Hvile trænger Specht i høj Grad, da han er stærkt angreben af Sumpfeber.

30. Maj. — I Gaar slap vi over Bua-Floden, skønt vi kun havde en alt for lille og spinkel Færge til vor Raadighed. Det var en meget vanskelig Overfart, som lagde Beslag paa næsten alle Dagens Timer. I Dag kom der endelig Telegram fra Audouin-Dubreuil om, at han den 16. Maj er ankommet til Mombassa efter tre Dage i Forvejen at være naaet ud til Kysten af det indiske Ocean.

31. Maj—1. Juni. — Vi lever et herligt Turistliv. Deltager i Frokoster og Teer, bor i Kottager. Har uden Overgang ombyttet den primitive Tilværelse med angelsaksisk Forfinelse — har med andre Ord i Løbet af en Time gjort et Spring paa tyve Aarhundreder.

6. Juni. — Udbredt foran os ligger dambo'en, den umaadelige, hemmelighedsfulde Slette med sit vældig høje Græs, hvori der ses Spor af Bøfler, Næsehorn og Flodheste. Vi er kommet hertil over Blantyre, Nyassalands vigtigste Handelscentrum, og over Landets Hovedstad, Zomba, hvor vi aflagde Besøg hos Guvernøren, Sir Charles Bowring. Kun langsomt gaar det fremad, thi Terrænet er blødt, og Vognene plumper hvert Øjeblik i Sumphuller. Til venstre, uden om dambo'en, gaar en af de indfødtes Stier, og ad den foretager jeg med Cazes og Chaufføren Penaud en besværlig Vandring for at undersøge Vejforholdene. 4 Kilometer fremme finder vi en lille Landsby, og jeg opfordrer Cazes til her at skaffe sig Oplysninger.

Han sætter sig straks mellem de indfødte, byder dem Snustobak og snakker med dem om alle mulige ligegyldige Ting. Saa bliver jeg utaalmodig og beder ham se at komme til et Resultat. Hvortil han ganske rolig svarer:

»I am just going around, sir.«

Hermed vil han sige saa meget som, at naar man taler med de sorte i Portugisisk Nyassaland, er den lige Linie ikke den korteste Vej!

Naa, Resultatet af Samtalen er, at Stien paa mange Steder er afbrudt af bundløse Sumpe. Saa maa vi trave tilbage til vore Vogne — Fødderne vader i Vand, Hovedet er udsat for en brændende Solhede. En Sti, som strækker sig til højre for Sletten, synes at se farbar ud, vi kører saa ad den, og det gaar udmærket: snart hæver Terrænet sig og bliver mere og mere fast, og vi faar Øje paa Røgen fra en Brand i Krattet — et Tegn paa, at her er et tørt Bælte.

Altsaa rykker vi tillidsfulde frem. Men vor Glæde varer kun kort — med Ængstelse ser vi, at Ilden rask rykker os nærmere ind paa Livet. Flygte kan vi ikke, vige udenom heller ikke, vi har ikke andet at gøre end at sætte Farten op og prøve paa at slippe igennem paa den Maade. En tæt, gul Røg omgiver os, den svier i Øjnene, saa vi maa lukke dem. Men fremad farer vi, mens vi holder Vejret og tæller Sekunderne.

Men pludselig staar Guldskarabæen stille! Jeg aabner Øjnene, Røgen er langt mindre tæt nu, den spredes for Vinden. Vi holder stille paa Kvas, som er ved at brænde ud.

I næste Nu rykker Vogn Nr: 2 op paa Siden af os. Men Guldskarabæens Larvefødder begynder at fænge Ild. Den ene af dem er allerede halvt ødelagt, og en Forhjulsring er sprungen. De to Chauffører Maurice er halvkvalte af Røg, men faar dog i en Fart Tingene bragt i Orden — hvad der koster dem adskillige Brandsaar paa Hænderne — og Paahængsvognen bliver hægtet fra.

Endelig farer Skarabæen igen frem med et Spring. og vi er uden for Fare. Branden har endda bragt os en Fordel — den har rensset Terrænet, og snart finder vi det Spor, vi skal køre ad.

Men det gaar alligevel kun meget langsomt fremad, og dødrætte er vi. Ved Mørkets Frembrud nærmer vi os et skovklædt Højdedrag, ved hvis Fod der skal ligge en Landsby. Jacovleff og jeg gaar i Forvejen til Fods for at skaffe Hjælp der. Hvert Øjeblik snubler vi over Elefant-

og Flodhestespor. Men skønt vi gaar i tre Kvarter, finder vi ingen Landsby. Natten er bælgmørk og stille. Saa vender vi om og finder ved Hjælp af Skæret fra Lygterne tilbage til vore Vogne. Bag ved dem maa vi nu slaa os ned for Natten, midt i Fugtighed og Stank, og med hele Skyer af Moskitoer omkring os, men trods Hyænernes uhyggelige Latter falder vi i en tung Søvn.

I Dagens Løb har vi tilbagelagt — fem Kilometer!

8. Juni. — Hvad skal det dog blive til? Stadig afbrydes Skovstrækningerne af Sumpe. Vi har været fem Dage om at komme 75 Kilometer frem — og der er endnu 700 til Mozambique.

Men pludselig kommer vi til en Vej, som man er i Færd med at anlægge. Af de indfødte Arbejdere faar Cazes at vide, at vi skal over en dyb Kløft, men 15 Kilometer herfra vil vi finde en Hindu, som kan skaffe Hjælp. Det viser sig at passe. Endnu før det er mørkt, kommer vi til denne Mands Bolig. Han lader til at være en mægtig Mand paa Egnen.

Han har et magert Ansigt og et Blik som en Rovfugls, og med en hoven Mine besvarer han vore Spørgsmaal med Enstavelsesord paa daarligt Engelsk. Det er en Straffefange fra Nyassaland, der er flygtet hertil. Han erklærer, at den omtalte Kløft absolut ikke er til at komme over, dens Skrænter er stejle og 25 Meter høje. Og til Malakotera, 60 Kilometer borte, er Vejene oversvømmede. At skaffe Arbejdere til et Forsøg, som er komplet umuligt, vil han ikke høre Tale om.

Cazes lader ham nu, med sin rolige Stemme, vide, at vi kommer helt oppe fra Algier med vore Vogne, og at, efter at være krydset gennem Afrika trods alle Hindringer, vil vi sandelig ikke lade os standse af den Kløft. Det gør aabenbart et vist Indtryk paa Hinduen at høre, hvor vi er startet fra. Og da jeg nu tilføjer, at, hvad enten han hjælper os eller ej, saa skal vi over Kløften i Morgen inden Middag, lover han, at i Morgen tidlig Kl. 7 skal vi faa et Hold indfødte samt det Værktøj, der skal bruges.

10. Juni. — Naturen begynder at blive mindre fjendtlig og de indfødte mere velvillige. Og med Overfarten over den store Flod Laurio paa en improviseret Færge er vor Rejses Besværligheder endelig forbi.

I Malema, den første Station i den portugisiske Koloni Mozambique, modtager jeg en yderst glædelig Efterretning: Dampskibsselskabet »Compagnie des Messageries maritimes« har, paa Hr. Citroëns Anmodning, stillet en af sine Rutebaade, »Maréchal Galliéni«, til vor Disposition for Overfarten fra Mozambique til Majunga paa Madagaskar.

11., 12., 13. Juni. — I hurtig Fart kører vi gennem et herligt Land. Sumpene er blevet udtørret og forvandlet til grønne Sletter, Bjergene er af purpurfarvet Granit og bleggrød Sandsten. Over tørre Flodsenge kører vi paa Bambusbroer, der gynger under os, saa at vi i Begyndelsen er bange, men snart forstaar vi, at disse Gyngeture er en gavnlig Adspredelse paa en ellers rolig Køretur.

150 Kilometer fra Kysten faar jeg Bud fra den franske Konsul i Mozambique, at han sammen med Guvernøren og Prins Louis af Bourbon-Parma vil køre os i Møde.

14. Juni. — Foran os udbreder det indiske Hav sin uendelige Flade.

Lige over for os har vi Øen Mozambique med Vasco da Gamas Fort. Vi er i Mossuril, hvor Oberst Cunhio har stillet et Hus til vor Disposition, og hvor vi nu venter paa det franske Dampskibs Ankomst.

Og herfra er det, at jeg, omgivet af mine Kammerater, kan afsende følgende Telegram til Hr. Citroën:

I Dag 14. Juni naaet til det indiske Ocean ved Mozambique, det Punkt paa Afrikas Fastland, som er nærmest ved Madagaskar.

NIENDE KAPITEL

Tananarive, Madagaskars Hovedstad.

(26. Juni 1925.)

Vi er i Majunga, Byen, der ligger i Betsiboka-Flodens Munding. Ekspeditionens Gruppe I og II har allerede væ-

ret her i nogle Uger, mens Gruppe IV først senere vil lande sydligere paa Madagaskars Kyst, ved Tulear.

Vi tre Grupper giver os straks paa Vej til Maevatanana, hvorfra den dristigt slyngede Bjergvej, som franske Ingeniørtropper i sin Tid har anlagt, skal føre os til Hovedstaden Tananarive.

Vort første Indtryk paa Farten gennem Sakalavernes Land danner en mærkelig Modsætning til de afrikanske Erindringer, hvoraf vort Sind er opfyldt. Skønt Mozambique-Strædet hverken er dybt eller bredt, sætter det dog Skel mellem to vidt forskellige Verdener.

Ifølge en poetisk Gisning skulde Madagaskar være en sidste Levning af det gamle Fastland Lemuria, som engang strakte sig helt over til de malajiske Øer, men som sank i Havet ved en mægtig Vandflod og udslettede en ædel Menneskerace og en mild Natur. Og om end de lærde ikke rider saa stærkt som Digterne, færdes de dog ofte paa den samme Vej, og faktisk har da ogsaa Videnskabsmændenes lagttagelser fastslaaet adskillige Analogier mellem de østindiske Øer og Madagaskar — Analogier, som findes baade paa Geologiens, Zoologiens og Botanikkens Omraader, og som er lige saa iøjnefaldende som den Forskel, vi selv har konstateret mellem Madagaskar og Afrika.

Her er der hverken vilde Dyr eller Giftslanger — om det saa er Aberne, er de her erstattet med firhændede Pattedyr med spids Snude, tæt Pels og langsomme Bevægelser, de saakaldte Lemurier. Her er fuldt op af Fugle med straalende Farver, af pragtfulde Sommerfugle og af vældige Edderkopper, som man spinder Silke fra. Det eneste Dyr, som er fælles for de to Faunaer, er Kajmanen; af den Slags dræber vi hele to og tyve paa Marovoay-Floden. Flodheste, Elefanter og Næsehorn er der ingen af, ogsaa Antiloper og Gazeller glimrer ved deres Fraværelse. Det vildeste Pattedyr er et Dyr af Størrelse som en Ulv; det hedder fuss (et Navn, der kommer af det engelske fox, Ræv) og er kun farligt for Fjerkræet.

Ganske vist findes der i Jordan Forsteninger af aepiornis, muligvis en Slags Førfader til Strudsen, og af et planteædende Dyr, der kan minde om en lille Flodhest, men disse forhistoriske Fund ændrer intet i den zoologiske Kendsgerning, at Afrika og Madagaskar er Lande med vidt forskellig Udvikling.

Teorien om den store Vandflod bekræftes ved Øens geologiske Forhold. Sakalavernes Land, som vi drager igennem fra Majunga til Maevatanana, bestaar af Aflejring, som ved Erosion er gledet ned fra Bjergegnene mod Øst — en Bevægelse, som foregaar endnu den Dag i Dag.

Betsiboka og Øens andre Floder forstørre ved deres Aflejring lidt efter lidt den sedimentære Lagune, som har dannet sig Vest for den vulkanske Bjergkæde, hvor man ser Sporene af vældige Jordrustelser. Hen imod denne Kæde kører vi gennem ensformige Sletter, der hist og her har sumpet Terræn.

Sakalaven selv gør ogsaa Indtryk af at være en Slags »Aflejring«, altsaa sammensat af Bestanddele fra alskens fjerne Racer. Han har i sig noget af Bantu'en, af Inderen, af Araberen, af Hova'en. Han er kort sagt en Bastard med et tydeligt negroid Præg.

Trods adskillige Trafikvanskeligheder naar vi i Løbet af to Dage frem til Maevatanana ved Foden af den Højderyg, der gennemskærer Øen. Kun nogle faa Kilometer fra Maevatanana ligger Suberbieville, i hvis Nærhed man har fundet de første Guldminer paa Madagaskar. Guld er for Resten ikke Øens eneste Mineralskat, her findes ogsaa Bly, Grafit, industrielt anvendelig Kvarts, Brunkul, Tørv, Jordbeg m. m. Man maa ogsaa nævne de radioaktive Minerale, især Uran og Mica, samt Ædelstene som Beryl, Opal, Topas o. s. v.; i Tananarive skal vi faa Lejlighed til at se smukke Prøver paa disse Kostbarheder.

Rask gaar det op ad den udmærkede Vej fra Maevatanana til Tananarive, og vi er snart inde i Hova'ernes Land, Imerina. Her forsvinder Vegetationen næsten helt, de forvredne Bjerge dækkes af vældige Sletter, hvor

Hjorder af Pukkelokser græsser. Sparsomt synes Stenhuse med skraa Tage strøet som Legetøj mellem Cypresser og Agaver — og i Dalenes Bund breder Rismarker sig langs viltre Bjergstrømme.

Paa Husenes Gaardspladser lever Svin og Kalkuner og Høns i fuldstændig middelalderligt Griseri. Indbyggerne gaar saa godt som altid klædt i en lamba af hvidt Bomuldstøj, der kastes over Skulderen ligesom den argentinske Poncho, og paa Hovedet har de en Straahat, der minder om den, man kender fra gamle Portrætter af Bernardin de Saint-Pierre. Deres Hudfarve er gullig og deres Øjne fortrukne. Deres Smil, deres Stilfærdighed og Høflighed virker overraskende, og deres ramatu's (Kvindes) gaadefulde Udtryk staar i en stærk Modsætning til de afrikanske Skønheders uslebne Naivetet.

Da vi naar Ankasobe, er Bjergene violette i det kølige Tusmørke, og da vi gør Holdt i Ambohidratrimo, falder Mørket paa. Men da ser vi i det fjerne mange Lys glimte — Stjerner kan det ikke være, nej, det er virkelig en stor By, der her dukker op for vore forbavsede Øjne, der i de afrikanske Nætter har været vant til at nøjes med at spejde efter det svage Lys fra en Hytte, hvor vi maaske kunde finde Nattely. Det er Tananarive, og det Navn betyder: Byen med de tusind Huse.

— Den 26. Juni holder vi vort Indtog i Hovedstaden. Gennem en bred Allé, der paa begge Sider er tæt besat med utallige hvide lamba'er, styrer vi op imod et Mindesmærke, som kan ses langt bort: Statuen af Marchal Galliéni — den franske Officer, som skaffede Ro til Veje paa Øen. Nu er vi ved Guvernørens Residens, og fra dens Trappe byder Generalguvernør Olivier, der staar omgivet af sine Medarbejdere, os Velkommen.

Fra nu af er de følgende Dage en Kæde af Selskaber til vor Ære. Tananarive fejrer os med godt Humør og viser sig at være saa fransk og saa moderne, at man maa forbavses. Ganske vist rummer Byen visse Minder fra Fortiden — saaledes Dronningens Slot, Førsteministrens Grav, den hellige Stad Ambohimanga o. s. v. —

men Nutidens Realiteter falder dog mest i Øjnene alle Vegne: Elektriciteten, Bankerne, de store Forretninger, Skolerne, Kirkerne.

En ny Tid er inde, og hen over Oldtidens Emyrnes Horisont, der er uforandret siden dengang, da den store Vandflod formede dens Konturer, har Fremskridtet nu skrevet sit Navnetræk med lodret Stejlskrift: jeg tænker paa Radiostationens vældige Master, fra hvilke der udgaar Bølger, som naar lige til Paris.

Maaske just i dette Øjeblik, mens Tusmørket sænker sin Skygge over Rismarkernes Vandspejle, det Budskab, som melder, at vi nu kan vende tilbage efter vel tilendebragt Rejse, sendes hjem til Frankrig baaret af disse Bølger.

Idet vor Tanke drager den samme Vej gennem Æteren og saaledes i Løbet af faa Sekunder farer hen over de uhyre Strækninger, som vi var ti lange Maaneder om at stride os igennem, ser den for sig — hen over al Afrikas Herlighed, over Ørkener, Savanna'er og Skove — vor lange Rejse som en Haand udstrakt mod det Maal, der vinker forude.

Og Erindringerne vækkes til Live, nu Dagen dør.

Paris — Travlheden i Fabrikkerne, hvor Ekspeditionen blev forberedt ... Colomb-Bechar — de otte Vogne, der starter fra Oasen og vover sig ud i Eventyret ... Ørkenens glødende Sand ... Niger ... de sorte Sultanter ... Tchad-Søen ... Fetischdyrkerne ... Troldmændene ... de primitive Mennesker ... Savanna'en, Dyrenes Kongerige ... den store Skov, de forhistoriske Tidets sidste Skanse ... og saa de drøje Dage, da alt syntes at sammensværge sig mod os: Sandet, den brændende Sol, Regnen, Myggene, Sumpenes dybe Mudder ... Dage, der gik hen i Feber ... og endelig Glædens Dage ...

Herlige Stunder har vi tilbragt — Stunder, som vi aldrig vil glemme, men heller aldrig skal genopleve. Ikke blot fordi Tiden nu engang aldrig gaar baglæns, men ogsaa fordi det mørke Fastland nu, befærdet som det er fra alle Verdenhjørner, er inde under Fremskridtets, Udviklingens Lov.

Snart vil det være forbi med »Afrikas Gaade«.

Vore hvide Vogne var kun Fortroppen, men Bula-Mataris trofaste havde Ret, naar de talte om dem som en ny Tids Bebudere. Den gamle Verden er ved at kvæles. For at faa Plads og Luft gør den alle Afstande til intet — men tilintetgør med det samme det ubekendtes Tryllemagt.

- I. S. 36, 10. Linie fra oven: Ludwig Leichhardt (1813—48) var tysk, ikke engelsk.
- II. S. 2, 9. Linie fra oven: Hver Vogn kunde medføre 60 Liter Vand.
- S. 69, 10. Linie fra oven: Læs Røgskyer i Stedet for Regnskyer!